

ספר

מראה אלהים

להחכם השלם כמהרר מאיר בן

הפלוסוף האלהי רבי יצחק עראמה בעל העקידה

זל והוא פירוש על איוב יפה ונחמד למראה

ותאוה לקורא בו וכל רזי מאמרי ודברי חז"ל בו לא אנס ליה

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ז

נדפס שנת שבחוהו כל האומים לפ"ק פה ניניציאה הבירת

ספרייה אגודת חסידי חבד
אהל יוסף יצחק
ליובאוויטש
U.S.A. — ארה"ב

30
2
8
6
5
6
327
240
567

בבית מיסר זורו רי קבאלי

אמר מאיר

בני ונפלאי׃
והניון לבי לבריך יי׳
פתיחי יסון לבון לעדי פי
פתחת ניבי ופומיה אלין לבי טרם
כמי על יי׳ על על
ותתי מרגוע׃ בין מחנקי
כדברים הללו שהעשיר מקיימים מצר זה
ואקבליתי כי אף אם מתים נשפתי אתה בן בשתי
סנוריות
שכבתם מכונרות בן
מכיסם יורש על מתי מסכנות
מלאכתם ערך שכחם מפעל והמציאים ומכונן
בלשכה ומס מחשבים בשתיכה מצר ערכם בנפש
איך איוב למחנק נכסי מלכי זה מעשר כמדינים מס מעשרים
מס נוס ׳׳ל׳ מכרכם מיום עד מעולם ׃ ולשיתי לקרל מס קיפר פוס מפפר
פתוכחת מצר יוכיחנו על ׃ ותתוכחתו מרפה מצר מפכם תנת פוס מוס לשלם ׃ כי
מכוך עד מקום שידי מנעת בעודי מעדי מעבר פוקס מליפוק כן נרכבל ולמדיקי כקיקי
לפרוק ומשוך לכל כפי כמו כמן לעלוני ׳׳׳ ומפתח בתפתחות מלמד מרפים מידעו •
עלמוניות כלי ׃ וכלי מנפ כרפיון מחוללי כמעבי מלכי בתעלומה מיוב מתוכח • כי נוס מפרוס
ולפרוק ולפרוק ולפרוק ולפרוק ולפרוק ולפרוק ולפרוק ולפרוק ולפרוק ולפרוק ולפרוק
דרך מניפה לא נתעב ולא כיניתם ום מצר מים מלקי מכל עמלי • ומס מעט • ומיה זס לי
ומצאתם מצנע תמיד • גם כי יום ויום כנגלי מכתים מצר כגלי יסיגו כי ומנאי כנגלי
ומצאתם מצנע תמיד • עשה לך רב ומים לך מלמיד כי המכתם מצרה ולגונו עלי מסרם
מקם מים מכוך ומס נעוית • עשה לך רב ומים לך מלמיד כי המכתם מצרה ולגונו עלי מסרם
ופף כי מין נולי למטנות כמם רעב ומקקם נמם מעני מכני מקל מאמרי מעלומי מצרתי מכי לכו
ונעבוני מניפה ומפלגים על מתנו על מניפה • ומס ומלי מיכי כלפי למקוד דבר ומיה כי לי ומפפיון לעבוני
בלבב ומין מצר עליפה ומלך לבי ומקוני מלך עכודתם נם מפנתם בפלגים מרוממ מוכם

ראיתי לבאר מה איוב אם היה ועמו וזמנו ומקומו · ולהסכים שני המאמרים שהיה ולמשל היה והכל בקצרה · האיש הזה הוא איוב הניחו בו בין הראשונים דעות חלוקות מהם אומרי' נברא ומהם אומרים לא נברא אלא למשל היה · כמשוא דפרק קמא דבתרא יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' שמואל בר נחמני

איש היה בארץ עוץ איוב שמו והיה האיש ההוא תם וישר וירא אלהים וסר מרע:

ויתיב אמר איוב לא היה ולא נברא אלא למשל היה · אבל כל שאר חכמי ישראל חולקים עליו ומקיימים מציאותו · ומהם אלה גם הם חולקים נחלקו כי אלה יאמרו בימי יעקב אבינו ואלה בימי משה רבי' ואלה בימי שופטים ואלה בימי אחשורוש ואלה בימי מלכות שבא ואלה בימי כשדים ואלה מעולי גולה · ולא עוד אלא כלל כלל המחלוקת בין בעלי התלמוד כי גם אם היה מבני ישרא' או משאר אומות בפרק שנזכר תמצאהו · עד שזה הבלבול הרב בהמצא בקצת מציאותו ובלבד מה שלא נודע באמת מקומו אין הכרח לרב המורה לקיים הפכו כמבואר מאמר בפרק כג מחלק הב' מספרו · ואמר בעניי הנמשל לי לבי כי זה האיש היה ונברא כמאמר שכתוב איש היה וכאשר קיים עליו רבי יוחנן כב"ר אמר רבי יוחנן כל מקום שנאמר בו היה הוא תחלתו וסופו איש היה בארץ עוץ היה מתוקן ליסורין ופרנס ביוצא בו גמרו ברנס פרשת שמות שנאמר בהם היה אשר יאמר שכלם עלו בהשכמה קודם מציאותם שעתידין להיות כן וסוף תחלתם וסופם אדם עליהם מלא היה ובמדרש ומשה היה רועה שכן היה מלפנים בזמנו של קין · ואם כן דעתם שבתנא נסיבא ותלמידו וקריביו ובני אביהו עליו כאשר הוכיחו שם במסכת בתרא · וקודם משה רבינו או בימיו היה כי שם אמרו משה כתב ספרו וספר איוב ופרשת בלעם ואיך יהיה אחרי מות משה ויכתוב עליו אלהים היה · שכן דייקי רבנן בפסוק וימת שם משה מי כתבו אפשר משה חי וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע דברי רבי יהודה בבתרא פרק קמא · ומה נוכך היה גם לכבות ספר איוב אליו וכך כתנא בסדר עולם · וכן אומר שהיה מאומות העולם להיות ספרו ופרשת בלעם לאחרים בידנו · והם ז"ל אמרו שבעה נביאים נתנבאו להם לאומות העולם בלעם ואביו ואיוב ואליפז ובלדד וצופר ואליהו · וקשה לשמוע מאמר האומר שבכה ביניהם מפני שנקר' בנואותיו היא מתנבא לאומות שאם כן היו שנבא ויוכה מן השכין ועוד אמר גם חסיד אחד היה לי באומות העולם אחד שמו ולא בא לעולם אלא לקבל שכרו ובאו עליו יסורין התחיל לחרף ולגדף כפל הקב"ה שכרו כדי לטרדו מן העולם שנאמר ויוסף יי' את כל אשר לאיוב למשנה · ובמדרש רבה אמר איוב מיועצי פרעה היה ויירא את דבר יי' היה אשר הניס את עבדיו ואת מקנהו מן השדה · שלא לעדנו שהיה מאומות העולם ויתחייב להיות קודם משה או בזמנו בזמן שהכנעני שורש עדין באומות קודם קבלת התורה הכנען וכשליכו וכו' ועליו דרשו היה גם עץ כבודה · ויותר מסופק אצלי ארצו ומולדתו כי לא נמצא חלק מפורסם בארץ זה שמו אף כי אמר שכתוב ואת מלכי העוץ אם לא שרצו לארץ נר שם עוץ בן דישן מבני שעיר שנ' אלה בני דישן עוץ וארן או לעוץ בכור נחור אשר ילדה לו מלכה שנאמר ילדה מלכה גם היא בנים לנחור אחיך את עוץ בכורו וכמו שאמר בתנחומא פרשת אחר הדברים האלה אברהם בתירא מן הייסורין ·

אמר ליה הקב"ה אין אתה צריך כבר נולד מי שיקבלם שנאמר את עוץ בכורו ובמדבר רבה ועוץ היה איוב שנאמר איש היה בארץ עוץ איוב שמו ושמא ארצו ואת היתה ערים ספרי' עיר נחור אשי ארומי שארץ שלו ואם כן קרוב לבו שהיה עמלניכו הוא בדעת רבים · גם כן שניבו עדרש ז"ל ראם

וַיִּוָּלְדוּ לוֹ שְׁבָעָה בָנִים וְשָׁלֹשׁ
בָּנוֹת: וַיְהִי מִקְנֵהוּ שִׁבְעַת אַלְפֵי
צֹאן וּשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי גְמַלִּים וַחֲמֵשׁ
מֵאוֹת צֶמֶד בָּקָר וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת
אֲתֹנוֹת וַעֲבֻדָּה רַבָּה מְאֹד וַיְהִי
הָאִישׁ הַהוּא גָּדוֹל מִכָּל בְּנֵי קֶדֶם:
וְהָלְכוּ בָנָיו וְעָשׂוּ מִשְׁתֵּה בֵּית
אִישׁ יוֹמוֹ וְשָׁלְחוּ וְקָרְאוּ לִשְׁלֹשֶׁת
אַחְיוֹתֵיהֶם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת
עִמָּהֶם:

ביאור המילות

ויולדו נקוד בחולם ושורק
כמו ויולד לו בן (שמות ב):
שבעה בנים ושלש בנות. עכשיו כפלם שכתוב
(לעיל מב) ויהי לו שבעת בנים ושלש בנות:
ויהי מקנהו שבעת אלפי צאן. ולא כתוב
כמה היו הגמלים והבקר והאתונות:
ועבדה רבה מאד. שהיו עובדים בה הרבה
עבדים ושפחות:
מכל בני קדם. מכל בני המזרח:
והלכו בניו ועשו משתה בית איש יומו.
כל אחד ואחד מבניו עשה משתה ביום
שלו בביתו:
ושלחו וקראו לשלשת אחיותיהם. שלא
היו להם אחיות אחרות:
לאכל ולשתות עמהם. לאכול ולשתות
עמהם בבתיהם:

אחרי ספרו יוסר ונוהל פירוש הוא נלך אחרי
שמעון ויהודה ולוי כי הם היו הגדולים
ומהם היו יוצאים המלכים והנשיאים
ושם הוא מנהג העולם כל
ישיבי כסאו עליהם מכתוב מלך ויורישו מהם מנוכסיהם. כי אחר מכל ומנהג העולם
ובכל אלה מלכי מצריים שהיו מבני חם אבינו רע ישיבי עבד היה לאחיו ומלך מלכי
מלכים כלבנים ואחר כך בניך מטלו לו. ואחר כך אליפז ובקדת בוך ולא תחטא לאחר
בנפשי. ורמז שכשתעשה מצוותיהם לא על מנת שיהיו לך לעבדים אלא שיהיו לך לרבים.

ביאור המלות

סקירמו: פעליהם
תקופת הימים
שנה לשנה סבוב ותורף פעליהם ובכח לשון סבוב
שביר קרנים ותקבצם · ויקדשם ויזמינם כמו
ויקדשו למחר · אולי חטאו בני ומח כמו
אולי יחטאו בני ולא תתמה מפני · ובלבבו · ככתוב
בלבלם כמו כרך פלגים בכנות נמלך ·

הפירוש

כל כך לב יכיר כי מי שמח ומאי
אולי חטאו בני ובירכו ובורף
ומעשה עולות בעבור כל הימים מעבר היה
בידם בשמחיהם ובמשתיהם שם היה מבקר
בידו כי יותר טוב ורקוד לשמוח מתת שכמילים
וכח אבל יודע שמעשיהם עגומים ולא
שמעו לקול מכיהם · וכבן כל הימים יכיר על מה
מעשה שהם ככה לימים היה ועניינו כי לא טוב
פן שעשו שכחן ועניינו ואל בן קרם לו מה שקרם
למפני ומכחם על אשר לא שמעו גם אם ולא
שמו את לבבם כמודע · ואין מפק מגולל שנאם
על אלו נקמין היה במחשבתם ומרורי לבם כי
אמר אולי חטאו בני ונם בן ברכו אלהים בלבבם
ולכך יודע כי זו קשה מן פרעהשנאם דפרעהרי
מבוזה קשים מעבידיה · ועל זה נקשיל אלף
ומעשה עולות מספר כלם כי משלח על מספר כלם בלא כמו שדרש רבי לוי ומשלח על רוממם
משלח שכפרת על פרשה בלבד מבחוץ וכן אמר אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבבם פרש אמרים שמשלח
שכפרת על פרשה בלבד מבחוץ וכן אמר אולי בקללוהו וכן אמרו בקללוהו ומוף מולין ולילמא מפרשי בעל אמרים שמשלח
לאחון תמום את בית ישראל בלבם · ואמר רב פלפא כל שקבל עליו מלכות שמים כראוי נאמר בו ויעקב לא ירא עתה תבושי עד · פן לאחרנו פן אלהים
בכתוב ואם אחזות משלח בוחת כי הרהורי לבם משמיעה את דרכיהם ובתשובה שנאם ·

ביאור המלות

משוט מסנה כמו שומעת בחוצות ירושלם בכל ירמיה · כי פן
אלהים שבחוף כי עקרו כאמר על נוזל משמיע ומשמיע
נרפשית נרפ אלהים והוסיפל על אלהים הקלו לאלהי אלהים · וכן בקרא נם כן כי אלהים
וכן מרגל אין מוכירין פן שמים לשאלה עד שאלתיו לאחר לשמח שאמר כרן יחל כוכבי בקר
ויריעו כל בני אלהים והוסיפל נם כן לאיבי ע"ה אלל לך אלהים אשר שמרני ולא ישמיעך ומרגל ע"
אלל בעבודת אלן אלהים אמר רב יהודה אמר רב עד אשר פוחל וקל כשם כמו יכילכם ליש והוסיפל
לדשנים עד אלהים ולגדולים מבני אדם אלי אמרתי אלהים אתם · וכן פן שטן כאמר על
בנחל טבעו לשטות בני אדם ולשטותם כאמרם עולם ומשטין יורד ומשפיע ויש לו רשות לשטן
נתר' וכן כתב פרשכן על בכתיבת מירוש פיוש שטן פוש יבר פרש פוש שלמך בשות יאמר לו כל
אלה בשעולות שם מאוכלם שפוש שלמך בשמת לא מנא אן שמנשים ולא כם אן בכשות שכל פוש

מלך כנרת להשטין ולהזיק כי מרם וכו׳ וכן כתוב על אחזיהו בכל יום עולה לריקוע וכו׳ פרק
הזקין והושלח גם מלך שכחתר מכבי יניחני לשטן׳ והושלח גם לאדם ויקם׳ שטן לשטנה
את בן הדד ׳ ושוב שם ויקם לתיכוס לו שטן את רזון וכתוב על דוד ולא יהיה לכו לשטן במלחמה׳
והושלח גם כן לכל מקומות הכפש מסית ומדיח ומעמה מדרך עוב אבל׳ והשטן עומד על ימינו
לשטנו ׳ וכן ויעמד שטן על ישראל ויסת את דוד למנות את ישראל ולחכירו הידיעה לת כל זאת
לומר כי הכותב בדרכי החכמה החיצונות ויפר׳ כבי הלהטים הללו והשטן שביעי שבלי׳ מדרשון
ופס בשרש משקופס לאחרון רמזו הרמלכם לל במקום הכוכב ובמעשה אחריו רוב המפרשים׳ כהר לבן
והרוכיבי לל׳ כי בכני הלהטים שבות המניחים בעצם והשטן במקרא כמו שדרש רבי אחי׳ והכה
עוב מות ומדרש ויבא גם השטן בתוכם לרשות לו רשות להכבם לפניהם וכן כתוב בקין לפתח חטאת רובץ
הכל היתר לת רצית ולולי תעזקיתו הרי הוא בלבם בצופך לם רצית הרי לומתך עליו לולך ורדת
בך הבא לומר על פניכ כל הדורות שלא יבר הרש בלדם שלא כו החטא שלא הוא ביצרו הוא כוכבו
לפניו ולהנו וכרת מלפניו והמלאך המשמר לו מוכיר עוונותיו לפני יוצרו והמסכיל יבין כי המדבר
הולך לשטת הדב לל׳ ומתם מני מדרוש הלה הפסוקים על פי פשוטם מסכימים לדעת רוב חכמי
התלמוד ולומר כי בני הלהטים בלקן הוא המזכיר בשתוף השני והשטן סה בגוד מהשתוף הרשעים
הוא שטן הוא יצר הרש הוא תלמך המות בפי הרמלכן לל בהקדימו לזה הפבר וזה כי דעת חלק
דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא ואית דין ואית דיין למעלה ושפרי כתיהן והלמך מלין
טוב ויש קטיגור בשין לך של מעה וכן בדניאל חזה הוית עד די כרסיון רמיו ועתיק יומין יתיב
וכו׳ לולך לנפיון ושתוכיה ודינו דכון קדמוהי יקומו דינל יתיב וספרין פתיחו ׳ ומתסכת לה
יתנהר דשת חלל בזה ולו אין הפרש בין יהיה זה הקטיגור׳ מלך לו דבר מיוחל מקומו ועל פי זאת
ההנעה לומר׳ זה היום לה היה ׳ לו רשעים לחכמון עוכות שלהם על דעת הלומר לדם נידון
בכל יום כמו שאמרו במדרש ויהי היום יום שבשה משתק שבאתר והלכו בניו ועשו משתה׳
והכוונה כי אחר שאביהם הטלה עולות ומתכפר להם אבל בלבלם ויושיבו לחטוא לאלהי ולשתות
בניח לחתיכם הבכור בתחלה פתחם ויבלו כני הלהטים וחביותיהם ללמד סניגוריא׳ ויבא גם השטן
המלמד קטיגוריא׳ להתיצב על י׳ על דרך וכל בנלי השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו׳
פרקים עומדים מעבל לו מהתיצב על לדון כל הארץ ׳ עכשיו עומדים לפניו לשתר כאחר גם
בניח דין של מעה וכל העם נגב עליך נבניס עליו ׳ לכל הנבניס עליו׳ לתתם לתר השם
לל השטן מלין הבא לדעת קנת לאהות של עולם תבליטין עזיבת מה שיש בידו והבריחה מתנו
כעניין הסכה הלעזיות הגרושה מבטות החומר כי לכן השוב גם הוא משוב לארץ וכו׳ לכל
זה יהיה כמשך לדעת הדב זכרונו לברכה ואמר כי בשבת המלך לדין עמים ותלמידי הבתת
עומדים לפניו הלה מיחיעו ללמד זכות והשטן עומד על שמאלו ללמד חובה שלל לקטיגור
אחר עיניו משוטטות בכל הארץ על הארץ בשמת לבך על עבדי חיוב כי לין כמוהו תם וישר
ירא לאלהים בלי ולו התוספת מבני הסבה לחמורה ׳ ובאלו השטן על זה לפי שלו הלדם
חשוב למעלה כשהלמך רש לף הוא תלמד עליו זכות. על דרך חכמים זכרונו לברכה במדבר רבה
השטן בגמרל שלש עשרם ומחשה כתכין יומות החתה וכללם שלים להשטין חוץ מיום הכפורים׳
כי לו הם זכרונו לברכה לומרו שהוא עתמו מלמד סניגוריא על יצר לך על חומה כשהלמך הצדק
וכו׳ ועל כן כשלל על חיוב כי מפיו תודע מדרגתו ויגלה זכותו ׳ ולם חיוב היה ניתי מפס
רבינו לו ניתי הלכות לשתר כתבתי לחייב לפרש לין כמוהו בכל הארץ בחומות לבד וזה יבריח
גם כן כי הוא היה תתולדותיהם ׳ והלומר מיבדל היה יותר כי לא היה בדורות הללו ׳ לו
שבלה המדות בל היה גדול מכלם ׳ לכל בחכמה עבוה ובכוחה היו גדולים ממנו כעניין ויחכם
מכל הלדם׃

ט ביאור המלות שכתה בעדו · לשון הסר משוכתו ועניניו סכות והגנת בעדו · פרץ בארץ נתרבה כיון ופרצת ימה וקדמה ויפרוץ הלום : **הפירוש**

רצה להגיד על לוט תם ותוקדתו אשר הוא ירא אלהים כאשר פירשתי ואמר לו כי ירא אלהים הוא שהוא מפני דבר מה הלא אתה שכת בעדו וכו' ירצה לאחר שהוא נולד בחוץ יורה עליו

שנעשים אשר יירא ואשר יגור מפניהם כתו שהודה הוא שעשו ידעתי כי כן בפקוח חלפו עם קניות אתה · ובמעבנו הדשון אמר כי פחד פחדתי וכו' עם כל זה לת שכת בעדו אלא יוקרו רוש מזלו · ולא עד אלא שמעשה ידיו ברכת ומקנהו פרץ בארץ יש לו קנות גדולות ליראי אמך כי מי ירא אמת יעבוד בנביו בנקר ובנלן כי כן דרכן של בני אדם כל מי שגדול הוא מחבירו ירא יותר מ מחבירו שמא יאבד העושר ההוא ויתחייר שמי פלוני לו כלל לא ירא כלל אם לא שיהיה ירא אלהים בתמת · ועל כן לא הספיק לו שיעיד בחלק מנכסיו אבל אמר וגם בכל אשר לו בחופן לא יפאר לו דבר יחתול ויחום עליו ויקפיד על אבדתו ובה יודע אם ירא אלהים אמת או לת ירא לת בנכסיו הוא · ואם אתת בלפרס אלה הכתובים על דרך אחרת תקשה רלייהם הלא לתה שכתה בעדו על החנם ירא כי זה יהיה קנת אהבה לת קנת ירלה · וכן תקשה מאמר וגם בכל אשר לו ולת אחל על חלק מתנו כי דרך המלמד חובה לומר אם תויק לו לגילו בדבר מועט יבעט ור' אל דרשו על ומקנהו פרץ בארץ אמר רבי יוסי בר חנינא מקנה חיוב פרץ גדול על עולם מלגנו על עולם ואחים הורגים את העופ ואין עופו הורגים את הדואים בתרת · ואם נאמר מאי מעשה ידיו ברכת אמר רב שמואל בר רב יצחק הנוטל פרוטה מאוצר מתנכך · וכן אמר במדרש הבקר היו חורשות וחלתוכות רועות על ידיהן שהיו בארץ עושה את שעתה בימי חיוב הזרע והנמתין עולין מיד על ידו כעין שדרשו בהלוך ילך ובכה נושא משך הזרע לת יבא ברנה · במסכת תעניות · יאמרו שהיה טוב המזל מלוי עד שהיה מהברהן כל הבועל ובותן עמו ובמו שנוה רבי עקיבא לת בכו הוי מתעבף עם מי שהשפה תשחק לו ולמדו לילו לקנות ממנו ולמכור לו מחיוב · והבלל כי חיוב להיות תלמוד ומשפט משפע יאי לבאר שהוא ירא יותר דמלפה תיבלא לת בהתא :

י ביאור המלות נודך בדשות כמו מן הבא נודו : **הפירוש**

הורשה על כל אחד לו כאשר אחל ואז יבא מלבני השם ללמד על דברי חכמים וכרומה לברכה אחין עומדין לפני הלא כי אם מלאכי שלום שכאמר פיהם מלרן מרחק וכו' כי אתה שהלך לבלע ולהשחית יבא מלבניו כי עד אתה בחצב ממלאכי שלום כאמרם אמן ופניהם לשם שמים כתכונו וכו' · דרשה רב לחק בר יעקב אלפופוניתה לחק מ לילך

ז וַיְהִי הַיּוֹם וּבָנָיו וּבְנֹתָיו
אֹכְלִים וְשֹׁתִים יַיִן בְּבֵית אֲחִיהֶם
הַבְּכוֹר: וּמַלְאָךְ בָּא אֶל־אִיּוֹב
וַיֹּאמֶר חֲבָקוֹר הָיַי הָרְשׁוֹרֹת וְ
וְהָאֲתוֹנוֹת רֹעוֹת עַל־יְדֵיהֶם:
וַיִּפֹּל שְׁבָא וַתִּקָּחֵם וְאֶת־הַנְּעָרִים
הִכּוּ לְפִי־חָרֶב וְאִמַּלְטָה רַק־אֲנִי
לְבַדִּי לְהַגִּיד לָךְ:
עוֹדֶנּוּ זֶה מְדַבֵּר וְזֶה בָּא וַיֹּאמַר
אֵשׁ אֱלֹהִים נָפְלָה מִן־הַשָּׁמַיִם
וַתִּבְעַר בַּצֹּאן וּבַנְּעָרִים וַתֹּאכְלֵם
וְאִמַּלְטָה רַק־אֲנִי לְבַדִּי לְהַגִּיד לָךְ:

ז ביאור המלות

המלות על ידיהן על מקומן כלומר ויד תהיה לך. ותפול שבת מהכה שבת כמו על פני כל אחיו כפל. הפירוש כאלו פי׳ את שאתה הימים התמור למעלה כי עיקרו למשוך ביין את נפשם וזהו שהיום הראשון לעונותיהם כשכר חזרו לשתות יין התינוק יגלם לעולם ולו כמ״ש להם הפורענות ומה שלא ספר הכתוב המעשה שהיה כי לם ספור הפליט לא היה לרמוז לדברי חלל מי גרם להם שתקחם מעשה בניו דרשו כן מ מסתיכת ויהי היום ובניו ובנותיו אוכלים ושותים יין ומלך בית וכו׳ ולם תעיין תבין כי לרבינו שפעמים הפיעם הפלה כשהכו כלם מהכהנו של עולם וזהו חדוש הספור הזה כי הנקר היו חורשות והחתונות ממוכות להם ומסתמא סמוך לעיר יהו חורשות ועל כן ותפול עם שבת פתע פתאום עם היותם רחוקים מהם מה שלמדנו רבותינו זקרונו לברכה במדרש רבה כמה כבש הלה לפורענו של חיוב משבת לכפר קריבות שבת שנים. ומיד שחטאו ותפול שבת ותקחם כתכונהו לכל לוש היה בלתן ענן ומלת ותקול תורה כן. והתימה כי עם רוחק לרשם ועם היות הנקר סמוך לעיר מלאם גדם לבא עליהם ואין עוזר וכו׳. בשבת החטוי בדקדוק ואמלטה רק אני וכו׳ גם הוא למת כי לא נמלט רק על שיגיד וכן דרשו חלל;

ז ביאור המלות

עוד זה מדבר עד שבא זה המדבר: תפירוש גם זה תימה הוא כי עקר הענין הוא במדבר רחוק מלאד מאדם העיר מקום שהשוללים מצויים ובני יעקב ומשה רבינו עדיין לא חלו בו ידי לאדם מקרה זה לאל העונש ותפולת יי׳ וכפל אמרו רב להמית אלא נתן ונם הכעבריו לא היה נאל ידם להציל את נפשם:

ביאור המלות ויפצעהו כיש על פצעתה היום ופצעת על העיר וממלקי פצעו
ענין והליכה לשנוי שלג · הפירוש גם זה זר הוא כי מי שלח
מארץ מרחקים ארץ כשדים אל ארץ עוץ ובפרט אם היה קבוע שהיה כבוזר ג' רחצים למספר
פלגת שלפי נמנים כי ירחק שהיו רוצים בן תקומות שאם לא כן מה צורך לשלחה רחצי להלחם
עם הרוצים ההם · וכוונו את העצה ופצעו
עליהם בכל תקומות מושבותיהם ולא כמלט
מהם שריד ופליט :

ג והיותר זר מכלם הוא זה כי
רוח לחד רוח הקדים
על עבר פניו ילך לזיל לפסר פיגע בלרבע
פנות הניח והכתוב לזיל בזה מעבר המדבר
לא מלרבע רוחות העולם ובירדן והנה רוח
גדולה בזה מעבר המדבר רוח לחת היתה
וכשהגיע לבית כחלקה לארבע פנותיו ואז זו
רוח היתה זו רוח קדים · הרי שפשוטו כלם
זרים לגמל הכתוב · ומפסח הנין לזיל כי כל
זולת מעם יי נבזיות יניחו וכן לזמר בזיקרי
דבה כשדים שמו פלגה רחצים · לזמר רבי
שמו בר נחמני כיון שפתחא לזיל כך התחיל
מכין חילוניו בילחמה דכתיב כי תעבין
המו רבה ובזו מספחו יחיתני וכו' כיו שלזמרו
ליה לך פלגי לזמר מן השמים הוא וכו' ·
זורו כי זיל בעצמו הכיר בזתנבעות זרות
בגעוו היותו מוכה מלהים ומעונה ולא חלו
בו ידי לדם לבד · לזמכם המצות הקדושות
היו ההודיעון בלא והטבע כשחין · והנחירה
במחכו שבא וכשדים כפשט הכתובים ·
ומפרר מבות לזיל לתרגו שלזי ייסורי הפה
על הלדם דרך בקומה כי לם דרך תוכחה כי
כלשר ייסר לזיש לת בנו הלוהב לותו יי שלכו
מיסרכו · כי לכן מתרה תחלה כשבין נערצת הבית ולחר הבגד ולחר בעיר הבגר · וכן לזיוב
בנכסים בנכסים לל בעמו ולל בשרו · וכן לזמר בויקרל רבה רבי הוכל בשם רבי יהוס בר חנין
ורבי זכריה התניה דרבי לוי בשם רבי לוי לין בעל הרחמים בוגע בנכפא תחלה ממי שהיה לזיוב
מלזיוב שכלזמר ומלוך בת לל לזיוב :

ג ביאור המלות ויגז לת רחצון ינגלו לו תלש שער רחצו כמו גזי כזרך :
הפירוש קרא מעילו על בניו ועל בנותיו כהלכה
ויגז לת רחצו על לבילת מתוכו כי זה לומר כי הכתוב לזמר לל תתגודדו למת לכל
לם היתה ספיכתו מטורפת בים מותר · וכן רלוי לפרשו כי לין לסבול שעבר על
דתוריקיף מי שלמדין ממכו דין קריעה ובעמידה · שכן לזמר מבין לקריעה בעמידה שלזמר
ויקם לזיוב וכולי ·

ו **וַיֹּאמֶר עֵרֹם יַעֲתִי מֻבְטָח אִמְּי וְעֵרֹם אֲשׁוּב שָׁמָּה יְהוָה נָרֵז וַיהוָה לֻקַּח יְקִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ׃**

ז **בְּכָל זֹאת לֹא־חָטָא אִיּוֹב וְלֹא־נָתַן תִּפְלָה לֵאלֹהִים׃**

ו היוני נראה מלין השטר לומר מפני שהוא דבר חנוני כי לינו מהדברים לאבר בנו ומזה העשם לינו גם כן הבנים׳ וזהו מאמר ליוב פה כי אחר שלא ינא עוזרו דבק עמו כי ערום ינא מעטן אמו׳ ונם כאשר מצאתי ידו לותו הוא לעולם חון ממנו כי ערום יעוב פמה ולא ידד לאחריו כבודו׳ אם כן כל זה הוא דבר חנוני יי׳ הוא הנותן והלוקח למי ערוכה לא כן הלומר כי הו׳ ציד המעום לא ציד האם לתתו או לקחתו׳ כלומר אחר שבל בדיק וקשם לא קלמר לאחר הכתוב אחר מה יי׳ עליהיך עומל מעצלת תן לאחר כי אם לילחר׳ נראלו החכם יפה קוף אפרו לאמר ירחת יי׳ היא תתהלל תנו לה מפרי ידיה׳ כתן האנה למה תתהלל זו יות מבעלת תן והיוליו מפני שזה פרי ידיה וזה לא׳ וכן הוא הלומר וכל שאר הדברים החנוני׳ האם עקר והבל כי לא חלק לאדם האם ולכן אין לאלו שיתהבל ויתעום

ומלומר נאבדתם׃ ולכן לינו לאחר הכרתו זאת הודה וברך על הרעה כאם שמבריכין על הטובה ואחר מורה על מה שלמרה יי׳ כתן יי׳ לקח אין דבר אחר מבל זה מהדברים המוחדים שלינו בי מאתו יתברך הוא וברך על הרעה ואחר יהי שם יי׳ מבורך׳ ואלו הן תכחומי רבי אלעזר בן עזריה לריאו רבו על פעורת בנו אחד קרע ומכה ואחר ליה רבי אבל למה למלך שהפקיד פקדון אצל אדם והיה בוצע והולך אתי יעול פקדוני וכו׳ ואחר לו נחתתי כדרך שבני אדם מתבחים אצות דרבי כתן׳ אבל עדין בדיך לתת טעם למה אמר יי׳ לקח דמן שהיה יהבי ולא בסבי תעבירון זעות דלוי היה לומר לחלים לקח כי אין עומדים לפניו יתברך אלא אלחי דחמים בכוזבר לאבלה ולומר כי כאו שבנם החמלה יעבר לרש את בנו כאשר אחרנו בן בשם הזה מיבר כי הוא לעוב לבו מבאן׳ ואם בן היוב הייסורין יגיע ממנו בחקלה ואלא ברבונו והעוב בעבם וברבונו ובערך העוב הזה יבאו הייסורין אל האם בעל הרחמים ע״ד כי אם בוצה ורחם בראו חסדיו׳ ונאמר ולך יי׳ חסד כי אתה תשל כ לאיש כמעשהו כי גם כאמיבל הוא מעיב יותר מהסתיר פניו מ״ו לכן אחר הוסע ואני יסרתיו חזקתי ואומצתיו ואלי יחשבו רש חבון יי׳ כתן יי׳ לקח יראה כאו שבתן ברחמים לקח ברחמים׃ ועל זה הנך רלוי לברך על הרעה כעל הטובה ולכן אחר יהי שם יי׳ מבורך ועזיקרל רבא דבי יהון בר פוזלית יי׳ כתן יי׳ לקח בין אבתן ברחמים בתן בין אבשל ברחמים בעלונל עוד אלא בשבתן אל בתלך בבניה וכשבשל בתלך בבית דינו׳ אחר רבי אלעזר בבל מקום שאתה מוצא יי׳ בל יכול הוא ובית דינו בפירוש אחרי מה שאחרנו אלא אלרמוז שהעוסק יכוכה בבית דינו הרמוז בזו׳ יי׳ כאו שאחר בתלך בבית דינו כי לידעים בגלה בבית דינו תלוי בזו׳ אבר בתוך הגוף׳ אחנם יקרא בפירוש עליו השם בעל הרחמים להיות בחוכת הייסורין בשבם אל העוב בבוכר׃

ג ביאור המילות תפלה׳ כמו תפל מבלי מלח׳ וכמו׳ רלילתי תפלה׳ הפירוש אחר בי אחר שלא חעלו אל אמר בבוקרו עד הנה לא בתן תפלה לדברי הלל אחר העיד עליו ואחר השמת לבך אל אבדתי לוב בי אין בחומו וכו׳ לוב תם ויבר וכו׳ אבל קיים זה מה שבתוב בזה ולא הפיל מבל דבריו אחנה׳ ויפה דברו אזל מהו ולא בתן תפלה לאלהים אלא שלא הירבה לומר אלו לא יצאו מבולן והבוקר היום לאחרון לא נשלו׳ או אלו לא יבאו הבשלים לא בשבו בי אחרונות לא נשלו׳ או אלו היו יוצאין אחר הגיוס היו מבילין את בנהמה או אלו היו בניו בל אחר בניהו לא בפל עליהם הבית׳ לבך לאחר ולא בתן

תפלה לאלהים · מדרש אחר מלמין לתוכחה שנאמר בני אל תמאס מוסר ואל תעש יעמוד בענין הזה בדין יעשה ולא על נד הקרי והודעתן לשון נתינת גם היום לחיזוי עתידין רובו של עולם בעבירה ואם תלכו עמי קרי וכו' ואומר אלא כתן תפלה לאלהים להלמין אלא מתנו היא הדברים אלא תרגום אחר תקרבה יהיה לה הודעתן לו כת תכונני לו ואלתו ואין בידו להעביל את עבדיו חלילה · לו יהיה פירוש הכתוב שעם היות היום מלמין במידה יתברך היתה ואת לא היה לריכה לכנגד הדיין לומר אלא כדין עשה לרדנה הפך הדבר על מדת הרחמים ולא על שם אלהים שנאמר ה' כתן ויי' נקח · וזהו ולא נתן תפלה לאלהים:

ט וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל־יְהוָה וַיָּבֹא גַם הַשָּׂטָן בְּתוֹכָם לְהִתְיַצֵּב עַל־יְהוָה :

י וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשָּׂטָן אֵי מִזֶּה תָּבוֹא וַיַּעַן הַשָּׂטָן אֶת יְהוָה וַיֹּאמַר מִשּׁוּט בָּאָרֶץ וּמֵהִתְהַלֵּךְ בָּהּ :

יא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשָּׂטָן הֲשַׂמְתָּ לִבְּךָ אֶל עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ אִישׁ תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע וְעֹדֶנּוּ מַחֲזִיק בְּתֻמָּתוֹ וַתְסִיתֵנִי בּוֹ לְבַלְּעוֹ חִנָּם :

ט הפירוש זה היום לא פירש לי זה יום הוה ·

למתנם נראה מדברי חז"ל שזהו ענינו שנקדש ויבוא אחד מבניהם או נגזרו עליו כל אלה ה' הפורענות · כי כן תמר במדרש לי והו לותו יום יום שעשה מלחמה לבניו שנאמר ויכלכו בניו ובנותיו ומשתה הוה היום שנתחתנו גזר דינו שלקח בגופו · נראה שביום נזרת בניו נגזרה גם עליו בכ ואת הנזרה · ואומר עליו עתה להתייצב על יי' מה שלא נאמר כן לפנים · מפני שלעולם הבניין היה לו עסק גשם · ובכן לעוד בתכונן כדברי הם שעל אפניהם לעובדי בתכונתו כראוי שיתרנו בשעב ולכן נתן לו רשות להכנם לפני מי שאין יוכלין לפניו אלא שלחי שלום · כי הבניין הזה בערך אל תכליתו עוד הוא כאמור :

י ביאור המלות מחזיק לו חזו כמו מחזיק בחזקי כלב וישלח ידו ויחזק בו ותפיסתיך בשון היתפשה וכל לשון הפתה בן הוא: **הפירוש** עם היות שאלות לי מזה כפי הנראה תודנה על שאלה זולת שאלת מלין תנת הרפתקה · אמנם אחר שהתשובה לשתיהן אחת בשניהם נראה שגם השאלה אחת במלות שונות · ועכ"ז לומר שהיתה השאלה לי זה דבר ידעת מ זה הלום לוזב שבאת מתכו כלומר איך מצאת אותו ומה קרה לך עמו הגיד שגם הוא בשר ודרך שאר בני אדם לו ובהתהלכו עמו סיה מתהלך בארץ כי שזה הוא לעם הארץ אין הבדל · והוסיף אלוה לומר שמת לכך ולא הכירת ההבדל הרב שיש בינו ובין כל אשר לשר על הארץ כי עם כל זאת נגזר עליו עדיין מחוי בתותיו וירקותו כאיש פרישתי למשלם וחכם הוא סובל ייסורין · ובתאמר ותסיתני בו הודיע כי הכפיון לוכו נדיך הוא • נדרך אלוי להשיג על ידו מה שלא ידע חו' · אבל יוסיף להודיע תוספתו לחולק ומתנגד כדרך רבינו משה בן מתון זכרונו לברכה ועל כן אמרו שם היות נדוד לפניו יתברך תוספת היזר הוא חוייב לבפותו לנדוך המנגד אשר שכמנת חולק כשנין עמנו שקרה עם המלאך נכפיון הקשיחה יבוכנו המעיין וזהו ותסיתני בו לבלעו חנם · הכרחתני לבלעו עם כי היה לחיי נדוך לכך היה חנם שוא ודומה לכפיונו של אברהם שהיה נערך המלאך הדמות בחור

ליחר הדברים. והאלהים נסה לחר דבריו על מלאך הוא שלחר לחר כך עתה ידעתי
ופסבר שכוון גוד רבי יוחנן דכי מעי להתי קרא בכי ולחר עבד סרבו מסיתין לותו וכיסת
תקוה יש לו:

אמר המסית דבר לחת כי דרך בני חדם לתת עור היד בעד עור הפכי וזה
וזה בעד העגם והבגד וכלם להגיע התבריס
הרחשיים לחבר תלוי בהם חיי הכפא והעגע
למדנו גם זה כי הוא שולא המוחר המוזק מן
החבר הכנכבד לל הנקלה והוא גם כן נזולת
עגת השכל מגן בעור היד על עור הפנים
כלחור. וכן הוהירה תורה להגיל לת הנרדף
בחחד מלברי הרוצח לם לפבר ולם לו שבשר
לו בותר לף בנפשו. ולכן לחר המסית כי
עדין לל בשלם הכפיון לם ירל חנם לויוב
חלהים בעור בשלר לו עדן דבר יקביד ויירל
מכיון כי דרך חדם לתת בדבוקו לפילו העור
בעד כפשו ובמדרש עד עתה לל נקה לף
בעור לם יהיה בחלת יד חדם חתחיל להפגר
מיניכו לשחלו מתבכן חני בשרו על חני
לם יזקה על כתפיו הוא בותן ידיו עליה וידיו
לל מבשרו לם לף הוא לומר יתלפון יד על
בשרי ויבוח מעט לם בשר מתבכן על ידי
בשר מחיבו של חדם לויבו מתבכן תחת כפשו
להו עור בעד עור:

ביאור המלות

עור בעד עור	ולולם בל בן בחו לולם לדם עופלי עקר.
	לף לחי עניגם בחמת. הפירוש
	בחדרש

חמרו כי שלל לת כפשו. וכן בדלה בלף יובלם הכפיון על הדרך הכתוב בזולת זה. ולשבר
שרמז בדם לל על פניך לל הכפים עבגם חמר לל לבד יתיר לשוכו בגד החדה שלשרת ולל בתן
תפלה לאלהים כי גם לל הכפים יברך עד לוס לף יקלל לאלהיו ובוקב סס יי. וכו׳ ובכל לל בתן לו
דשות להכותו על לפה חכת כפש וזהו ויחמר יי׳ לל השטן הבו בידך רק לת כפשו שיתור. ומכאן
לימדו חלל כי זה שטן הוא שלקר בחות כי מי שבחמר בו לף לת כפשו שמור שלחד שהיה בידו
כחשר הרב הבחתי כי לין להחמין שלף בחמר כפש חדם בד זה השלקר שזה הוא לף לת
כפשו שמור לרק לגיני לל חשלח יהיך כדברין וכרוכו לברכיך. וכחשר מלקחת הבו בידך
לף לת כפשו שמור בסיון לחיוב ובוכם לחסיך. וכן חמר רבי יצחק גדול בשרו של שטן מגעיל
סל חיוב משל לחדם שלומרין לו שבור חבית שמור יינך עד שלא תנתן לו דרך לחמרת לנעית בכל
בשרו ולשמור כפשו חם לל לבהמתו בשחין רע מכף רגלו ועד קדקדו וזה מגיע מלד שלהיתו מנוכח
וכוכלו וזו וו בלתי מחמת להיותו חולי חבוני:

ביאור המלות

להתגרד. להתחכך לין לו רע.	הפיחש
כמדרש זה היה שחין יבש.	והוא
חשב בתיך הלשר והו השחין הלש שהיה מתגניו ונמשה והוא מוקשקש	בתיך

בתוך הלשפות של פער שהיה לותו השחין תוסך מים והעפר תקבל והשחין יבש היה מתחיל
ולמעלה והיה מתגרד בחר שהיה תוכך בבשרכין עד שנעבוד ובעל חרש והיה תולש בציניו ומעלך
מנחמר עד מה לעלן בשרי בציני • דרשו זה מפני שהשחין הנדיך לו׳ החדש הוא יבש והנדיך
לו׳ הלחה לפי שלילך ירבין נוזלו של תרופות הלכיות נולי שהיו שכי מיני פחין הלפרייש המושיל נזה
מוזק לזה כעקרבת וחיוורת לשר הם חלייש
רשים כלחנים • וכן לאמר זה בשחין רש
לבל לחמרו שהיו בציני מקומות ולכן התרוכו׳
מועלות:

אחר על תמשך מיתתו בהכרח
מיד בנרכו לותו כדברי הרב
הנחמני ז"ל לם לל יהיה נעדים בעניו

וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ עֹדְךָ
מַחֲזִיק בְּתֻמָּתְךָ בָּרֵךְ אֱלֹהִים
וָמֻת׃

כנות וזה לל יעזור שתהיה זלת עבת לשתו עיומות בקלון מתמיד על ידי בי לדין וכל שבן לם יגיע
היסוק קם כן בנפש ולם לומר שיברך בינו לבין עבמו ויעמות בידי שמים בכל מיבה שלוכל תמור׳
בעית דין זה לל יתכן כי יותר טוב היה לאמרו לכל מלבר מן החי והדומה לו לאבר גם בזה בידיעה
לבם ולל יעבה שבירה כזלת • ושוב כי לם מיתתו טובה לנו מהיותו לוך יעזור שבשבר שבירה
גדולה כזלת מעונין לו וגם לם כוזה ההמשכו׳ לל טוב הדבר ולל דרך בזים לבקש מיתת בעליהן
וכל שבן לשקול לותה בפניהם לעיניהם • עכ לומר בפירוש הכתוב לחר שלתה מברך לת השם
על הרעה כלשר לחמרת וה׳ נקח יהי שם ״ מעורך עם היות הרע ההוה מהכבדים הכורלים
והיותר מהניליט ברך גם שתה לת הלהיט על זלת הרעה המגעת לנפשך כי כפשע בינך ובין
המות ותהיה תכף לברכה שחשבה כי חשבתי היותו שתה שמו׳ לשתיה ושם לל יברך שתה לשתיה
והיה פירוש הכתוב מלחר שעורך מחזיק בתומת׳ לברך על הרעה ברך גם על זלת שמו׳ לשתיה
וכל זה לחמרת לו על דרך לעג לשר יורה עורך מחזיק בתומתך או מדלקה מדבר שם היתה
דיבה כי לין לדם כתפם בעברו • לחמנם מנלתי בפי קיינות נשר תחרי ל׳ להיות לשתו על חיוב
מקולקלת נאה הנד מהכפירה הזאת פניה בנה עליו רשות רבות לל פשעו ולל השתיתו ולחמר
לו עורך מחזיק וכו׳ כלומר עד מתי מלת להחזיק בלין שום בנע להחזיק בתום כי חס שבשביל
תניט שהרשות בזות עליך לל בנדק ולל בחפלת יש לך להודות לל בזו מיתתו ויתבריך ויתחייב
לפי כן שגם העוברות לינן בזות לל לדרך כל הלרץ ולפי סדר הקדוט לשר עדיין הקשה שרבך
תמומע הנה הגיע שעה לכפות הדבר להלחיק ממך שיברך לליהים וימות והכוכה קום קבל מלהי׳
כי הוא הענוש שבחטלים ושם לליהים מוסל על הרשות שחייב להמית לותו מיד על דרך השובש
ויתפחת שהוא מלוט על הרשות ופוסל לותן כרלוזו וזה מבר היתיתו לל בשלר לו עובש לחר
לתת לו לחר שספו תתו כל עוזבותיו לו יתברר מזה כי מידו הרשות והעוזר מבר שעת לת השפך
והנה טוב מות לך ולשכותך ושם לל ימיתך תדע בלי ספק שעולם כמנהגו נוהג והוא השיב ב
תשובות הל׳ על התירה לברך לליהים בעד מהבדדים והיה לומרו כדבר לחת הכללות תדבדי׳
והב׳ על ענין הבסיון שבמו והוא לומרו גם לת הטוב וכו׳ יבלה בוסף על שברת בללה גדולה
בחמר הבסיון הבה גם בעזרתו יש לך תשובה בחת המתרת לותו והיה כי בבל הסותה כדברך
לל בקבל בו מהשם רש בלל כי לם טוב לבמרי כי המות ההוא יפריד בינו ובין בל רשותי •
ולין יתן לליהים מות לתר כזה תחת קללתו לותו היום הזה וזוהי סבה מחייבת לחר לל תבת
המות ויתבעבל הבישון ויעשר החטלת בידיכו על ובמרתם עורך מחזיק בתומתך מה רלית
לומר בלו׳ תלת בלמך שלת הניח בדקו והיו הענייים בבבסים תנלו והוא לומר לה פרבתי לת
תלו בלותה שעה תמרה עורך מחזיק בתום לך וכו׳ ועל הדרך הזה בשמע הבללה מהשובה

ולכי לישב הכתוב בלתי ועוד שם ארך לאלהים ותת לתר רבי אלעזר חו׳ אלמדה לות כאדם הדבר הפנוס הזה כי כן נאמר בלשון בית ושער וכו׳ אפשר שהיה הוא כאדר ואצתו לא היתה כאדם ׃ ולמה אמרה לו כן לגלה אמרה לו שהפעל לפני המקום שתמות כדי שתלך מן העולם זה שלם ונדיק עד שלא תבא לידי חטא שלא ארך לאלהים ותות שלא תלך ותקבל את הנשר ותהא תוהה וכו׳ אבל יקשה על זה המדרש כדאר אחת הכשלות שם לא שנאמר שכשם שהאדם שהוא תוהה ׃ אבל נקוש מהא שלא ארך לאלהים לפי דבריהם ברכה ממש היא בפירוש ׃

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים כְּדִבְּרֵי אַתָּה הַנַּבְלוּרֵי וְחַדְּבָרֵי גַּם אֶת־דַּטּוֹב נְקַבֵּל מֵאֵת הָאֱלֹהִים וְאֶת־הָרָע לָאׁ נְקַבֵּל בְּכָל־זֹאת לָאׁ חָטָא אִיּוֹב בִּשְׂפָתָיו ׃

מתוך

דבריה הכיר שדעת שלא היה רוצה לארך לאלהי על הדעה כשם שמצרכין על העוב כתיב בירמיה דעתה שלא ימשכו מהתחלה לחת כ׳ הכסים ואולי מצנה לו מקרה הוא ולא יי פעל כל זאת ׃ ע״כ נער הוא ואמר כי לין ארך לומר פתרא לא מצינו לאלהים לחר היא המדה היחודת לנד על מעלה כי גם הכלתי מיוחד לה יבא ממדת הדין כלומרס נדיקים עושים ממדת הדין רחמים ורשעים עושים מדת רחמים ממדת הדין ׃ וכן בכדום ויי המעיר על סדום וכו׳ ומאה תורכי ה׳ אתה החילות וכו׳ ויחמר לם כן גם את העוב כמו הרע נקבל ממדת הדין ואת הרע שהו המיוחד לחתי עלה נקבל ירא׳ עלה יבא ממנו ׃ ותתרן קושיתה לם תאמר כי יש רע מוחלט ובלתי מוחלט והבלתי מוחלט הו היוב׳ מלמעלה לנד וזה בערך לל המיוחלט היותר רע ממנו עוב הוא ולם לין כאן אבי הפכים עד כי רגע נאמר חיים נרגונו ׃ ואפשר שאל זה כיוון בגם את העוב נקבל מאת האלהים וכו׳ ירצה גם אותו שאת קוראי אותו רע גם הוא עוב בעבור שאת האלהים כי הרע המוחלט לא יבא ממנו רק רע מצל מיותר רע ממנו והוא ואת הרע לא נקבל ׃ כלומרס אין עומדין לפניו לגלה מלאכי עלום כאשר יבא עוד ׃ ועוד לאמרו כל מאי דעבדין מן שמיא לטב וכבר פירוש קצת זה בגעלה בספור ערום ינאתי ׃ ובבראשית רבה נקבל לין כתיב כאן אלא נקבל כאיש לעובה ולא כאיש לפרובעות לתמהה בר׳ שדקדקו זה ממלת ותות בכל ואת לא חבא לשון בספתיו שם היות דברי חיוב עוונים וכבוחים כאשר פירשנו אבל אין ספק שיסבלו היות בדעתו שזה הרע הגישהו מאת האלהים כלומר אבל אלא בדין וחסד כמו העוב וכמו שכן לאמר בעוב ׃ והוא שלאמר בכתוב כי בלתי הבדרים אין חבא מתרפס אבל ההכוחי עביהה לאמרים הדיבר בלבו ושם לא היה ראוי אחר שכבר אמר בראשונה כ׳ עשרות בנדוך דין מעלה ושם ידעתו אחת והן ערום ינאתי ועומר והב״ה נתן וגו׳ אבל לפי זאת לא יבדק על הסחיון כמו שיפ״ל על הבכיים והממון כי מידו הפירוש ואחת שברוהו יבא מהם ויי נתן ׃ אחמם לא ידע בנוף מוכח אלהים שיבא כן מכי רחם עלי אלוה קצת עיכת בלבו ושם לא פירש ׃ אחמם אף אם לא יבדק על זה ערום ינאתי כי לא יבא כן כאשר הוכ׳ אבל כל מבדק הבשרים ויי נתן כי מעשה ידיו כלבו ועל זאת לאחר בתעבה אחמם ידעתי וכו׳ הבלתי נאמין ואולה נאמת בלבבך ידעתי כי זאת עיכך כמו שנאמר בעל׳ ועל כן אמר רבי בספתיו לא חבא אבל בלבו חבא בתרא ׃

א **אלה** שאנשים גדולי הדור היו ושוים בתעלה לאיוב היו כמו שדרשו חז"ל משלשת רעי איוב עם ההקדמה · שלא תפול אהבה ורעות כי אם בשוים ודעת רבים שהיו מבני אברהם אבינו ע"ה ומתנו קבלנו כאשר קבל עבר אשכול ותמרא ועוד אמרו כי שלשה מלות פרסה היו בין כא' מהם ותנא ידעין איכא דאמרי אילנא הוו להו וכתוש וא"ד אבי' הוו להו ונפול אמר רבא הייכו דאמרי' אינשי או חברותא או מיתותא כגון חברוהי דאיוב

א · וַיִּשְׁמְעוּ שְׁלֹשֶׁת רֵעֵי
אִיּוֹב אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת הַבָּאָה
עָלָיו וַיָּבֹאוּ אִישׁ מִמְּקֹמוֹ אֱלִיפַז
הַתֵּימָנִי וּבִלְדַּד הַשּׁוּחִי וְצוֹפַר
הַנַּעֲמָתִי וַיִּוָּעֲדוּ יַחְדָּו לָבוֹא לָנוּד
לוֹ וּלְנַחֲמוֹ׃ ב וַיִּשְׂאוּ אֶת
עֵינֵיהֶם מֵרָחוֹק וְלֹא הִכִּירֻהוּ ו
וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ וַיִּקְרְעוּ אִישׁ
מְעִלוֹ וַיִּזְרְקוּ עָפָר עַל־רָאשֵׁיהֶם
הַשָּׁמָיְמָה׃ וַיֵּשְׁבוּ אִתּוֹ
לָאָרֶץ שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת לֵילוֹת
וְאֵין־דֹּבֵר אֵלָיו דָּבָר כִּי רָאוּ כִּי ג
גָדַל הַכְּאֵב מְאֹד׃

פ' השותפין ותעניות ואו' אבי כי להיו' מדרכי המוסר המריני כי ברבות הטובה ורב עוד שמחה וחדוה בבית א' מהאוהבים או יחרץ לקרא לרעיו ואוהביו ישישו בשמחתו ויתעלנו עמו והם לא יבאו אליו מאליהן כדרש חז"ל בבני ציון היקרים אמכם בעת הנער והאבל הוא בהפך כי טוב לכת מעצמם אל בית אבל מלכת אל בית משתה · ביארו היוני במדות · וכבר קדמו יעקב אבינו באמרו כה · אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ועת צרה וחרפה היתה ובכן אל תאשימני שלא 'גליתי א'רותי או אליך ואחר עד עתה כי כך היא המדה אבל עתה ויהי לי שור וחמור ואשלחה להגיד וכן עשו החברים השלמים האלה כשמעם ו ויתעצבו האנשים ויבאו מעצמ' איש ממקומו עם היות המרחק רב כנזכר ויועדו יחדיו אל מקום אחד לבא מעם שלשתם בהסכמ' אחת לנוד לו להצטער ראשונה בצערו ולבכו' עמו כאשר כן עשו ז' ימים ולילותיהם עמהם ואחר לנחמו כי אין אדם מתנחם כי אם עם המרגיש בצרו ומצטער' עמו כאיש אשר אמו תנחמנו ותז"ל אמר לנוד לו על נכסיו ולנחמו על בניו :

ב **התחילו** לנוד לו במה שבכו בכי גדול וקרעו בגדיהם כמוהו ויזרקו עפר על ראשיהם השמימה וישבו אתו לארץ מתאבלים עמוז ימי' וז' לילות וכן רא' יצא אבי' שלא היה יעקב מתנחם מכל בניו ומכל בנותיו מפני שלא בכו ובנצטערו עמו ועל כתחיל לבכו' הו' עמו את יוסף כדי שיתנחם ממנו וזהו ויבך אותו אביו בכה אותי יצחק אביו סוף דבר שהתאבלו עמו כאשר התאבל בנו כמוהו ויזרקו עפר השמימה יר' אל האויר הנקרא שמים כבשר יעוף השמי' כי עוף השמי' יוליך את הקול והכי אמרי' בשלוח הקן אלא מעת' מנא קן בשמי' דכתי' דרך הנש' בשמים הכי כמי דמחייב ופרשי קן בשמים עוף כושא קן באויר · ומזה המין כר' ערי' גדולו' ובנורו' בשמים בני צותא ועשו רעי איוב כן להדמות אליו כאבלו כי הו' יושב בתו' האפר וישבו לאר' כדר' המנחמין ומשם למדנו ואין דוב' אליו דב' כי ראו כי גדל הכאב מאד יות' ממה שחשבו ולא יספיקו עצבותיהם המוסכמו' אבלם לנחם כאב גדול כמוהו והפב' שהיה החולי בתוספת ואין יום שאין קללתו מרובה מחבירו וידמה בערך אותו התוספת כאלו מתו מוטל לפניו או שעת כעסו והמוסר אל תנחמהו בשעה שמתו מוטל וכו' ולא התירו להם הדבור עד שפתח איוב את פיהו להדמות בכל אליו כי הוא שותק גם הם שותקים הוא מתאבל גם הם מתאבלים וכן אמר באבות דרבי נתן אחרי כן פתח איוב וכו' מלמד שהיו יושבין לפניו של איוב ושותקין עומד עומדין יושב יושבין אוכל אוכלין שותה שותין עד שנטל מהם רשות ויקלל את יומו שנאמר יאבד יום :

נהירא

לי שזהו חטאת לנו והרהורין נתלמדו גם את העוון נקבל מאת האלהים
ככל אחת לית חטאת לויוב בשפתיו ודרש רבה לכל בלבו חטאת כמו שכתבנו
למעלה כי היה מספק אם מאת הש"ם נהיה הדבר להכותו בתלה היסורין מכה רבה עם היותו
יודע בעצמו כי נדיק ויפר הוא כאשר יעיד על עצמו פעמים הרבה להלן ובכן יתחייב להלמין
גם כן כי יש עול בחקו אלוה בתלה וחס לו ליכו כן
אַחֲרֵי ־ בֵּן חָפַתַּח אִיּוֹב אֶת־פִּיהוּ
וַיְקַלֵּל אֶת־יוֹמוֹ :
אלא כדעת אלופו שנמסר העולם למתנלה
לחרת ליהיה מנחית בין נדיק לרשע ובין
עובד אלהים לאשר לית עבדו ויי לית עשה
השמי"ם ויי והלרן נתן לנבי הלדם וזו היא השלוה לאשר על ידי השלוה הנלרית
הכרחית הרבה נכונו בה מחכמי הפלוסוף כמו שזכר הרב פ"ו מהג' מהמורה וגם מחכמי ישרא"ל
ונביאיהם בשלות נדיק ורע לו רשע וטוב לו פירשה לאחרון הנביאים בספרו וכה לאחר הונעתם
יי' דרכיכם ולמרמיתם במה הועגענו בלמרכם כל עושה רע טוב בעיני יי' ובהם הוא חפץ או היה
אלוהי המשפט לומר כי מחיוב זאת החלוקה והכרחיותה נחרו להם ההודלה שהכל מלאנו לנבל
יש עול בלבנו או אין יגיעה גדולה מזו : והוא הונעתם יי' דברכיכם בקשיותם נאחת מ כל
עושה רע טוב בעיני יי' : לנרות מהכתוב והיה לו היה אלוהי המשפט שנעשרך להודו שהוא
לאחר ולנקח לויה היה לנבל לויוב בחר בעבית כי התחלת לנה הדברים ועלתו והבאתיהו יתב' תלנה
בנגלב הלנבה כדכתיב וחוג שמים יתהלך כדאת לרמנו בילרה הרב פ"ו מהג' מהמורה : וזה
בחר לויוב לנרות מהמנה עול בחקו וזה לא יסבלהו שכל לדם תם ויער יעשה הכורח עול לל
ברואיו חלי : ובמדרש לחרי כן פתח לויוב את פיהו ויקלל את יומו שלחר מולדות אין ובות
היה לי שלא הורייתי במולד ולא לקריל קבר לחר הלה יודע לני שלין בי עיכו' לחכות הללו והלה
לילו מעביר את הדין ולין זה לית מוכות ולא מפחד לנל יום מולד הו' הוי יולבד יום מולד בו דבריי
רבי הושעיה : הרי בפירוש לימתר שעשה זאת החלוקה עצמה בדמות תלאי מתדבק לם לינו
מולד הוא מעביר המדה והמתוכות בילרו כי ודלי יודע הוא שלין בו עוכו לחכות הללו ובשפ"י
פוקד הכתוב שהלה לינו מעביר את הדין כאשר כן לחר הוליד עון הקודם והוא שהוא מולד :
ועל קלל את יומו ירמה מולדו והוא יום התחלת קיוויתו או לי דתו לאחר כאלר עוד בלה בשעת
הכתוב' ויען לויוב וכו' : ספוכוח לויוב וקבל על עצמו סבלת היסוי שכבל תלוי כמוך
ושולם כיכולנו כוכב וזה תכת טעות נדיק ורע לו : ומבשרו יחזה ולכן התיר רסן לשוכו ככנר
מנהיגו של עולם ושער פיו ככנדו : לחכם אלף מעבהו זה לב לחלקים בת לחריים ככנר מוצן
ולקל במלכו לין ביום בין בלילה קלקלה תלבל כל מה שלפשר לקבל כפי הכוחו וזה מיולב יום עד
כי לית סבר דלקי בעבי : ובשבי חוד לתת עמם לדב ריו ולחר כי מי שבחכך מחכו רע גמור
ליקי שיקרל רע גמור ולקבל עליו ולהתרפס ממנו : ועיולר לאך בחכך מסדור הטבע לשר
יחבו לל המו ל רע גמור : וזה בשתי עבעות הל' לקוחה מן הסבלו והב' מן המפורסם הטבע לשר
כפי הסבל תחתל מש לית סבר דלקי בעבי עד למה יתן ל שמל לור : ולשר מן המפורסם במשכ'
משם עד כי פחד פחדתיו : נב' לחר שרלה שלפשר להשוב עליו תשובה על כל תקוניו לותו בלופן
שלשם הוא על קוריותיו ועל דבריו שהתרעם בכעס זולתו על מה שהוא סבה אין הבית ג"כ בכעד זה
בתתי טעבות לחרות שפליות : הל' מכי נפני למתי מכתני תבא וכו' עד לית שלותי וכו' והב' עד סו'
בתשבה : ויען אין בפק שבויה זו תבני קריילה הרחת קול הוא כשבין ועבית ולחרת בתתיו כל
לותו זמן למכריו רלה שלין דופר תלין דבר והלבוח הולך וגדל וכתן את קולו בכבי להודי' נעדו
לפם שבולב יסוריו קשים כנידון על לית חמם עשה כדי שלא יהרהרו לחר מדותיו ולו שיכה את
עשתו ובלה להם דעתו בעקר הסשגחה פתח תתן ליסוריו בלא עון שקר ונדקת בדיקו של עולם
לית תוון מתקותו ותקוח שהקיוקוהו חביריו על קללו יומו והביא לדבריהם כתלק הל' הוה ובבה ולתי :

ויען לשון קריאה כמו ועבו הגויים ינחלוהו · יטכסיהו כמו לחם מנחל · לו לשון גחלוה · כמרירי יום · חמימות היום

כלשון הכתוב נכמרו · לו מקטב מרירי והכף דמיונית · לל יחד לא יהיה לחד ביחי שכח נלמוד יחידי כמו שכולה ונלמודה · לויתן הכולם תלמוד לא תעורר תאה לויתה : כוכבי נשפו · תחלת הלילה ופו הלילה קרוי כן מלשון נשף בערב יום · וכתיב מן הנשף ועד הערב למחר תם כשפעפי שחר בקיעת השחר והוח נגה ה השחר : הפירוש · לחר שדעת חכמים זכרונו לברכה שזה היה מתלמידי אלישע תלמיד חכר ושעקב כלחתם בדדרש פרשת ויצא ושעקב לית תם יוסף לחכלים להלל לא כלחר חלח לחכלים מלחד שהיה בית ספר למצה ובית לתלמוד ובית למקרא ומתו ת תלמידים כמו נופר ורעיו ובלהד וחכריו לחיבו ועליו לחליהוח וקרובין וכו והכה לחרה יעקב שתם יעקב לפניו היה לחנשגין גדול כי על פי החכמה היחת לחמד הן לי לח נתת זרע והוסד ויוסף חותו החונה מלחנשגיות שלך · וכן לחמרו סוף עבת מלי דעתיך לי קלי נדף בעוברי ירכה שלויוב גם הוח חכם במלחכה ההוח ובפרט שם היה מיושבי פרשה לשר חכמיו לחנשגינים גדולים כמפורסם וקבלתו יוסף הולדו ועליל הודיתו תוכיח כלשר בפרע · ועכ לומר כי לחר שהלמוכה בשהות יתנדך מצנית לגויים ויחבדם בלי קדימת עון כלשר קרה לו היה עקר וגנלי מפורס גם לפי דעת לחוד חוייב לנו להחמין שזו מערכה שמיימית ומחבלת כוכב לו כוכבים כתחויב מחבורם בעת הודיתו המיוחד לל הלילה לו בעת נחתו מרחם לחמו לשר הוח ומן התולדת · כי לל שכי השעתים הלילה הודו הוכרי שמים שלהם לנדם נתנה המחמלה על יוסבי תבל ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע · לר בערם לחנדך בעצם ידעתיך ובערם תנת מרחם הקדשתיך התפקר לל הוערך לשפוט עליו מבני עתי ההם לשר הובריהם על פיהם יפכמו הם · וכן חצר לחוד כי תולדו לו עת הודיתו חויב עליו לת כל הלה · ולפשר כי השתבל כלחנשגינות שלו ויפקוע שפוע שמפלת תולדו היה מפוזר לחלה המקרים כי לל לחכם לחמר ולשר יעודתי יבל לי · ולחמר ולוחר עם קני לחוב כמו שיתבלר במקומו · יורה שהיה ירל תרוע מזלו והיהודית לחלים ופר מרע שוכד לליו מפני שיגילהו מרעת מזלו לשר יגור מפניו · הלל זה לשר קטרג המקטרג ולחמר הלל לתה שכת בעדו ובער ניתו · כרלה שהיה מגין עליו ועל ניתו ולולי כן היה כשבע תרוע מזלו ויהי כרלותו כי לל הספיק זכות להגילו שפע כי הכל בידי שמים ולין שם מנחין בין בדיק לרשע ועל כן קלל נחלק לל' הוה שני עתותיו הנזכר להבירו כי היו בבת כל הרעה הלחת הבלה עליו · לחמר פירוש הכתוב ולחמר יהלר יום יולד בו והוח את הנידה וגם על הלילה שבו הורה לחמר גם כן שיהלד והכל יודעי שהיום והלילה שנהם קור · ובולד בכך שערו ולל יעזבו לשלמי כי

שם מקדיים נתאכו לתנופת שני המשורות ומי חכם יתעסק בדברים שפלים נקלל את היו׳ מכנפי׳
עבר דמלי דהוה הוה ומכח זה נבין כי היה מקבל נקלים השעות ההן ולנומה שלהן שיתבדו לו
שיזכר כח הכבשים ההם עלת תמיד מהם עוד דעה כוונת ומי יודע אם עם פניו בכעד עמש ירח
עצמם שהם ממונים על היום והלילה וכן לתרגו בלילה שמות רבה ואם יש לו כפתר רגם את
הציקיניין שנאמר יאמר יום חולד בו · קלל את הלילה שנאמר הלילה ההוא יקחהו קופל · ואין
רחוי לעשות ונוכ׳ שגם ירמיהו עשה כמה שעשה איוב רצוני לקלל כמוהו את יומו כדכתיב לתרגו
היום אשר יולדת בו יום אשר יאמרו אמי הלל כי ברוך כי הבדיל רב יש ביניהם כי את מודיע טבע
השת ההוא כי הוה רע ולתרגו בעבעו כי לא יאמר לתרגו היה כדר׳ המשת יון ודומה לו ¿ יהי ברוך
מודיע שלא יהיה ברוך לעולם · וכן תרגו יאבד יום ומה דלה איוב יאבד יום ולא יאמר
כמו שתירגו ירמיהו · נדלה שים הפרש ביניהם · ועוד אמר שלשה הם שקללו את יומן וירמיה
ואיוב ודוד ולפי ירמיה קלל יומו כאבינו ישראל ואיוב על ידי עצמו · ודוד אמר הן בעון חוללתי
וכו׳ · איוב אמר יאבד יום וירמיה אמר תרגו היום אשר יולדתי בו איוב קלל גיום ובלילה וירמיה
קלל גיום ולא בלילה · תמר תרגו היום הזה ע׳ כלא שנולדתי בו וכו ביום כפרש בהיכל ובפותו
יום חזר העולם לתהו ובהו איוב ביום ובלילה שהיה מקוללו ביום ובלילה · פירשו לכו הכדל
שיש בין לילה המקולים וזה שדוד תלה פרשתו בשלש שעת לידתו שנולד בחדרים ובכדומה ובכן
שלמעלה כתבנו מדברייהם על שם יהיו חשליכם כשנים והוה הן בעון חוללתי בשעה תורם ותעה
הכולד בה לעון וזו קללה תחבה לו בהיותו בתחלת ונרחת עון לו שקלל בזה דוד לותו · ועל הדרך
· זה אמר ירמיהו שנולד ביו׳ שבו בכרך היהכל וחז׳ העולם לתהו ובהו ולותו היום גלה לבו שמזל
רע וכן אמר מלך רחית ליה דיבלי וכו׳ לשתמיע מיניה דרים מוליה כחדק לותו יום שאמר פ׳ קמץ
דתעניות · אבל איוב לא כן שבה רק שקלל המלכת השמים שקללה כתרגמ׳ · ואמר היום ההוא
יהי חשך וכו׳ זכר איוב כי תועלות מניחות היום הם שלשה · ג׳ מהם להכרת פעולות החדש
ומלקוטיהו אבר לא תעשיכה וזלת אור היום שנאמר תורת השמש יתפשון יצו לחדש לפעלן וכו׳
ותועלת הלילה עשה יכוחו יגיעי כח שנאמר תשת חשך ויהי לילה בו תרמוס וכו׳ · התועלת הנ׳
תלה התמורות והשינוים על נדוחי מעה כל אלו מועל ביותו מזלו ומשרתו ומלקוו · ועשה נם
כן ירח וכוכבים למחשלות בלילה יתחייב מחשבתם חדו׳ שים רבים באדץ עליו אמר הרב פ׳
א׳ מהאורה ולחשוך בין יום ובלילה ובין המחילה היה השלטון בהכרחה והוה ענין כוסף על הלו׳
והחשך וכו׳ · התועלת הב׳ מועדיו׳ חנם חדשם ושבתם כי תכונת היתלורות שבת המועדי׳ והשכי׳
והימים והיה מדרנת הלי מדרנת ההברה · והב׳ מדרנת התועלת · והג׳ מדרנה היותר
עוב · והשתת מכריזו על שלשתם בתחלת נדרשיהם ואמר ויתן אותם לתלים בקרקע השמים
להאיר על הארץ · ועל הב׳ והג׳ כתיב ולמשול ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החשך וכן׳
והיו לאותות ולמועדים כו׳ ועל כלם ובהם קלל את היום ואמר שיאבד יום חולד בו · ובאין
מביאיהו חור ויכריחה שלא יאמר בו ג׳ מעלת לילה התועלות כי היום ההו׳ יהי חשך הוא הפך וכנד
התועלת הלי · הלי נדרשהו לילה מחעל ולא תופש עליו כהברה הוא התועלת הב׳ ברי׳ כי המופל
עליו הלילה מחעל לכוכבי לל נדרשהו לא יוסף עליו כהברה כלל ונגד הב׳ יגילוהו חם ולמשות
וכו׳ ולילה יתעבר היור עם החשך לכופן לא יבדל בין חשך לאור הה נדל הכוכ׳ בכתו׳ וכשיחשיכו
לו הלו התועלות כלם ימשך שיבשותהו כמדוברי יום יאחר שיבשותהו שיקרה לו מהמדוברות
והבשתה מה שקרה ומשך מהם מהמדוברות לאכשים המרי נפש תשך תחשיכם קלל זה מזלו
לנוכך עצמו כמו שקלל ברק למזל מרוו לנוכך ישראל · וחכמים זכרונם לברכה לתרו היום
שהוה יהי חשך היכן היה חכמתו על היום שאחר יצחנה הש ולם מבריית נרשיות כתן תחום שלא
יכנס לתוך נתחום החשך וכו׳ · יראה דעתם שעלל יתקבל הסדור לקרתון הנזכר בפרשת

כִּי לֹא סַגֵּר דַּלְתֵי בִטְנִי וַיַּסְתֵּר עָמָל מֵעֵינָי : לָמָּה לֹא־מֵרֶחֶם אָמוּת מִבֶּטֶן יָצָאתִי וְאֶגְוָע : מַדּוּעַ קִדְּמוּנִי בִרְכָּיִם וּמַה שָׁדַיִם כִּי אִינָק : כִּי עַתָּה שָׁכַבְתִּי וְאֶשְׁקוֹט יָשַׁנְתִּי אָז יָנוּחַ לִי : עִם־מְלָכִים וְיֹעֲצֵי אֶרֶץ הַבֹּנִים חֳרָבוֹת לָמוֹ : אוֹ עִם־ שָׂרִים זָהָב לָהֶם הַמְמַלְאִים בָּתֵּיהֶם כָּסֶף : אוֹ כְּנֶפֶל טָמוּן לֹא אֶהְיֶה כְּעֹלָלִים לֹא־רָאוּ אוֹר : שָׁם רְשָׁעִים חָדְלוּ רֹגֶז וְשָׁם יָנוּחוּ יְגִיעֵי כֹחַ : יַחַד אֲסִירִים שַׁאֲנָנוּ לֹא שָׁמְעוּ קוֹל נֹגֵשׂ : קָטֹן וְגָדוֹל שָׁם הוּא וְעֶבֶד חָפְשִׁי מֵאֲדֹנָיו : לָמָּה יִתֶּן לְעָמֵל אוֹר וְחַיִּים לְמָרֵי נָפֶשׁ : הַמְחַכִּים לַמָּוֶת וְאֵינֶנּוּ וַיַּחְפְּרֵהוּ מִמַּטְמוֹנִים : הַשְּׂמֵחִים אֶל־גִּיל יָשִׂישׂוּ כִּי יִמְצְאוּ־קָבֶר : לַגֶּבֶר אֲשֶׁר דַּרְכּוֹ נִסְתָּרָה וַיָּסֶךְ אֱלוֹהַּ בַּעֲדוֹ :

ג ביאור המלות דלתי בטני דלתות הרחם חדלו רוגז לגזן ירגיזה כמו לב רגז · ויחפרוהו יבקשוהו לכל הוא לגזן חופר גומץ · ויסך מלוה · גדר לעוה בעדו · הפירוש מחר קללו ליליו ויומו בחלק הראשון שהוא כזה החלק הב כתן עשם לדבריו וכיאורו בשתי טענות שכלית ומפורסמת ואחר כי קלל ליל ההריון מפני שהיה כידו לסגור דלתי הבטן והוא העכור אשר דרך שם יוון הולד ואם היה פגור לא יספיק להתקיים והיה מתקיר עתל ישעינו נמה לא מרחם לחות לאחר כי גם אם לא סגר דלתי בטנו ולא את ברחם אמו היה ריחוי שבמרחם יגוע ולא יקדמוהו נרכי מילדת ולא שדי המינקת לספק נרכו ·

והתועלת בזה כי שתה שכבתי ושקטו עם מלכים וכו' · יאחר שאם גוע מלו ככר לעת כזאת היה שקט ושלוה עם מלכים וכו' ועכם הטענה מה שיאחר לרמעו במדות כי לא יוסיף היה אשר הוא מחריך ומן על אשר הוא דבר יום אחד · ואם כן מה יספיד בחלוקה בחחרונ אשר בשתו מרחם אמו לא יקדמוהו נרכים או שדים כי ככר כמנע ומין הוה גדול מהוה במה שהוא כאמור כי לקף פנים בעיניך כיום ל אמול או לקף פנים פ פעמים · ואם כן כמנע שתה ככר קנה חלק במציאות בעותה שעה אחיה בנאתו

באל מיתתו בבטן אמו אשר נראה לא שאל כהוגן כי טוב הוא המציאות׳ והעדר רע ואם גם כן השיב ואמר כי למה לא היה כנפל טמון והוא הנפטר במעי אמו כי אם תהיה קבורתו כעוללים שלא הספיקו לצאת לאויר העולם לראות פני השמש כי גם זה טוב בערך במדרגה היותר רע ובחר ההעדר על המציאות המגונה הרע כבחירת אלו הנחנקים אשר בידם כתלו העדרם כדי שלא לסבול חיי צער וכמו שאמר שלמה בחכמתו אם יוליד איש מאה ושנים רבות יחיה ורב שיהיו ימי שניו ונפשו לא תשבע מן הטובה וגם קבורה לא היתה לו אמרתי טוב ממנו הנפל כי בהבל בא ובחשך ילך עד אל מקום אחד הכל הולך · והוא או כנפל טמון שם רשעים חדלו רוגז לפני קונם וכנגד בני אדם ושם ינוחו הנעלבים מידם והנמסרים תחת ידם הנקרא יגיעי כח לחולשת מציאותם · יחד אסירים שאננו ירצה כל אבירי ארץ הם שוים עם אסורים מחמת ממון או מחמת נפשות המה יחדו שאננו כי הוא בית מועד שוה לכל חי · או ירצה הרשעים הנזכרי׳ גם יגיעי כח הנעלבים מהם יחדו הם אסורים שם · ולדעת שאין דעת ותשכן בשאול אמר לא שמעו קול נוגש · ואמר קטן וגדול שם הוא כנגד החלוקה הראשונה אשר לה הויה · ועבד חפשי מאדוניו כנגד השנית שאין לה הויה · ובב״ר רבי יוחנן וריש לקיש · רבי יוחנן אמר מפני מה נגזרה גזירה על הרשעים שימותו אלא כל זמן שהם חיים מכעיסין להב״ה הה״ד הוגעתם יי׳ בדבריכם כיון שהם מתים הם פוסקין מלהכעים להב״ה שנאמר שם רשעים חדלו רוגז מלהכעים להב״ה · ומפני מה נגזרה גזירה על הצדיקים כל זמן שהצדיקים חיים הם נלחמי׳ עם יצרם וכיון שהם מתים נוחים הה״ד ושם ינוחו יגיעו כח דייכו שיגעתנו · ריש לקיש אמר ליתן שכר לאלו כפלים ולהפרע מאלו כפלים לצדיקים שלא היו ראויים לטעום טעם מיתה וטעמו לפי׳ בארנם משנה יירשו · ולהפרע מהרשעים שעשו שיטעמו הצדיקים מיתה לפי׳ מש׳כ׳ שברון שברם · אין ספק כי לא על המיתה הטבעית שאלו כי זו ידוע סבתה כי אם על הכריתיית שאם תאמר לטובת המת אם כן למה נקנסה על הרשעים · ואם תאמר לרעתו אם כן למה נקנסה על הצדיקים · ובאו עליו שתי תשובות הא׳ כדי שלא ימשך מהרשעים רע ולא ימשך לצדיקים רע · והב׳ כדי שימשך לרשעים רע ולצדיקים טוב · ובכן הותרה השאלה כי אין דרך אחד לצדיק ולרשע : ובהשוכר את הפועלים אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא מאי דכתיב קטן וגדול שם הוא · אטו לא ידענא שהקטון וגדול שם הוא · אלא לומר לך כל המקטין עצמו על דברי תורה בעולם הזה נעשה גדול לעולם הבא · ועבד חפשי מאדוניו כל המשים עצמו כעבד על דברי תורה נעשה חפשי לעולם הבא · למה יתן וכו׳ זאת הטענה השנית אשר כפי הפרסום אמר כי אחר שהאור לא נברא בימי הבריאה כי אם לצורך החיים לעשות מלאכתם כאשר נתבאר בתחלת המענה · ועל כן מי שלא יספיק לעשות מלאכתו באור היום יקום בעוד לילה לאור הלבנה או האבוקה ויעשה מה שלבו חפץ · וכן גם כן מי שאין לו מלאכה או גמר מלאכתו בעוד היום גדול לפעמים יסגור חלון ביתו ומחור לישן כי מה לו ולאור או עד כעבד ישאף צל וכו׳ ·

ועכ״ל אמר אם אני עיף ויגע עד מאד ויד עמל תבואני עד שאין בו כח לעבוד עוד למה לי אורה וכן גם כן החיים הם צורך שלמות הנפש כי מי האיש החפץ חיים אוהב ימים כי אם לראות טוב · ואם כן מת חייב לימרי נפש הבלתי חפצים ולא מקוים בהם טובה כלל אדרבה הם מחכים למות ואיננו ויחפרוהו ממטמונים הוא רע ובטל · ועל פי דרכו ירמוז שהמות ברוכה עם המטמונים כי עושר שמור לבעליו פעמים הוא לרעתו או לרעת נפשו · ואם תאמר שאף אם אדם עמל תעב חיים וברח מהם לא מפני זה נדין כי חיו רעים כי טוב מותו כי נערו מטעהו כיון שלא נדין ונקיים שהמתוק מר מפני שנראה כן לבעלי השלישית · עכ״ב שב מהמפורסם

ואמר כי גם השמחים אלי גיל ירנה השמחים למה שראוי לגיל בו והם בריאי השכל הם עצמם ישישו כשימצא הקבר לגבר אשר דרכו נסתרה ירא׳ שאין בידו עונו כי לאיש כזה השם מגן בעדו

בשימנא

כי־לְפָנַי לֶחְמִי אֲנָחָתִי תָּבֹא
וַיִּתְכּוּ כַּמַּיִם שַׁאֲגָתִי׃ כִּי פַּחַד
פָּחַדְתִּי וַיָּאֲתֵנִי וַאֲשֶׁר יָגֹרְתִּי יָבֹא
לִי׃ לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי
וְלֹא נָחְתִּי וַיַּבֹא רֹגֶז׃

כי לפני לחמי אנחתי תבא ויתכו כמים שאגתי כי פחד פחדתי ויאתיני ואשר יגרתי יבא לי לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רוגז

כשיזעק מנוס מקצר לנערו וזהו ויסך עלוה בעדו • ומשפטת ברכות לומר מלפי על זולת יתפלל כל חסיד לעיל לעת מנוח • דב כתיבן לומר לעת מנוח זו מיתה שכולמר ולהלים יי׳ למות תושלות • לומר רבי ויתכן מלי קרלה הבאתים לי גיל ישיבו כי ימנלו קבר • לומר דבה בר שלוה היינו דלמרי׳ לאיכלי לשולם לישבי לילים רחמי עד דיבולה בתרית׳ מכלן ירלה

כי לפני לחמי אנחתי תבא ויתכו כמים שאגתי כי פחד פחדתי ויאתיני ואשר יגרתי יבא לי לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רוגז

הנדיקים שמחים בהצטרם מן העולה בשלום קודם שיבולו לה ימי הרעה: וכן ירלה ממאמר שם רשעים חללו רוגז אחר כתבנו למעלה ו

ביאור

ויתכו כמים לשון מרוב כמו ומטר לית כתך •

ויבא רוגז כיתו חללו רוגז:

הפירוש ענה זה החלק והב׳ למחמר הלומר שהוא וכיוון היו

שבת פגעוני שלא ידע ליזהר ממה שהוא רלוי להזהר בין בשמירת הגוף והנקי בין במהנג וכיוו והנוהגים כי הכתוב לומר למה תתרלה ועת ומשפט ידע לב חכם ומי שלא כזהר מהחזיר שלחר חיבול והעבע והמשפט לחר רלוי כל חכם לב לדעת לויתו מדוע יתרעם מוולתו וכל מבודרו • וכיוו שקל לוליפו בשעבודו לחרוב׳ לו חצך לח ירלה ושפע׳ מים תכסך • לליו הלוב פה לויב בשתי טעמים לקוחות מהשבל׳ לומר כי לין לו לשמה בדבר כזה כי הרב׳ כזהר ועכל לח כשמר והירלה כי לפני לחיתו וכו׳ ירלה כשם שבעבת הרופא שממתינין מהני לויונק עד שיוכה מעט לחריך לחיתו הזיתרי לחיתו לשמירת בריחיתו • כן גם לני לח לשלחי מעולם עד שהייתי כלוח על העיתד כי לח הייתי מהיחיח חיתו וכל זה לח שוה לי כי בפחד עניתו שפחד וזכור עניתו כל כמלחר הכתו׳ והשלה עולות משבר כלם כי לחר וכו׳ וכמו שלחר בלמ׳ דרכי כתן ולח תהיחיח מן השוטעות כיוב מלמר שיהא נכו של לדם מתפחד בכל יום ׳ ולומר לו לי שמח היום תבח עליו פורעניות שבלחר כי פחד פחדתי • לבל בפרק הרולה לחתרי דב יהודה בריה דר׳ כתן היה שקול וחוזל בתריה דרב המנוכח בשוקי דעברית חווי דקל תשחיר ל׳ לי יסורי׳ קל בעי ההוח גברל לויתווי לכפייה דכתיב כי פחד פחדתי ויתיכו והו כתיב ל׳ יסורי׳ תמחה לם היתה לעשה ורולה לחוכל הנוסר תקיוכה שנין וכך היח המד׳ העבעל כי ניור הדבר תשחיר יוזק • וכן לומר תכתוב תרדית לדם יתן תוקף • ועל כן לומר דב המנוכח יסורין קל בעי ההוח גברל וכו׳ ולימו חוקק על לל תתיקף מן הסורעניות דלכות דרכי כתן • ולח על תפרי לדם יתפחד תמיד דהיינו בלויתיה כתיב וכמו שלומר כלן בדרכי טוהר כלן תיתי דעלמה • ולימה ברל ׳ לעולם ליפחד תמיד המעורב התעיב תמיד לכל על עכרו על הדברי׳ ולם לימו רלוי ליפחד לומר תמיד העבע ברל יוזק תימו על הדרך שלמרנו׳ מה שלח יוזק תהה שנאמר בפחדו מתנה׳ • לדרכיה תבחי פחד יי׳ ׳ ויזהו דרוש לל תירלה כי לבעבור כסות וכו׳ ובעבו׳ תהיה יירלתי ליחיו׳ ועבפחדו׳ הוא מרוב תזלן סרח לפ׳ נולד בו ומוכה פניני עליו כלל׳ לומר השמן על זה הלח לתה שכת בעבו׳ ובשיהוה חיוב לתלן בשבוק חלבו עם תיוות לבה יעל׳ שלישי שלי • ועכ׳פ פחדו יוכה על דוב מזלו בין הכיר בו חו לח הכי׳ בו דרבי׳ בפ׳ק דמגלה חת׳ רבינו ש׳ם היו מלן דמנעי לעש׳ בלויתיה לח חזי

מענה

והוא

והוא החלק הה' • ואחרי הודיעו לה כל זאת ליתר כי עם היות שעֹנֶשׁ העוכרי הכיעוי הנה אלה החלוקות הראשונות התלויות בסבות זולת האל • ראוי החלוקה הרמיזית לפי הוא מחמין כה כי הכל כמשך מחיצו יתנהג אם הדברים הנעשים לפי זכר נגד הרחמון מאלה הנדברים האחרונים והוא מחולם לכי לדרוש על אל עד מפר מחשבות ערומים וכו' וזהו החלק הו' • ואם הדברים הנמשיים לפי נגד הענין וזה מחמר מחשבו ערומים עד הנה לפרי לנוש יוכיחנו אלוה וזהו החלק הז' • ואחר בשמיני כתן לו עצה שיקבל ייסורי האל בין יהיו כסיון ובלא עון כאשר הניח ראשון יהיו על נד התוכחת וכפרת עון כי בזה ייעיב הסם לחריצו וינילהו מכל מיני אלה הפורעניות הבאות עליו ודומיהם • וזה מאחרי לנוש יוכיחנו אלוה עד סוף המעשה :

ביאור המלות הנסה דבר נשון כשיחות הנשא עליך מפי בחלוף סהֹ בשלש • ור' לשון כשיון :

הפירוש הורה לו בזה החלק הה' כי לא כמו שחשב שהכל תלוי בשמול כי לפעמר ורחוקים להיות שהוא בהשגחה מלהית ומידו לפעמר לחול יסורין על רחצי הנדיקים כמשכים מחכמתו יתברך על דרך הכשיון לעוכתם להודיע ולהראות העמים והשרים יופי לחוכתם על הדרך שלמרנו בו תשריתני בו כי הסם בדיק יבחן מעל היוצר וכו' וזהו דעת כת אחרונה מאחר בייחרו הרמלם ז"ל פיו מהבי מאשרו • ועליו אחר הכשה דבר אליך אם כשיל כשיון דבר מועט תלמה ותעשית דברים כלפי מעלה • אם כן מי מעשאר כמי לחם נצח עליו יסורין ועצור כמילין מהשיות גם הוא כי כלם יורו היתר לעצמם קו מחיוב למה שאתה חייב מופת הדור כי הנה יסרת רבים ולפניים ויהיית מוכר לכלם להחזיר למוטב ועל הדרך הזה ילמדו מיך הכסף לעתיד • ואיך כוכל יקיימון לעתיד מליך בהיות כי עתה תנח אליך הרעה כדרך כשיון ותלח • ואם יש מקום להניח אל עצם לך כוכל יקיימון לפעמר יהיה עם כמו כשלון וירעה כשם שעד עתה יסרת רבים להבעיד כנוה המחת מכלון תהיה לות בנית המרי כי למדו לפקר והכשלון יקיימוהו מליך וכרכי כוראות לנעל מליתן מבני שרשו עשתה שנת המוסר לליך בעצת בו והדורש בריך מיהיה כאה מקיים כי לא המדרש הוא העיקר • וכן ראוי היותי בסוף ספר מדות בל"ון שאין ללמוד מדברי מי שבאים דורש אם לוקח כאה מקיים • ודומה כזה ליתר לו בתעבהו האמי לף ליתה תפר ירחה ותגרש שיחה לפני לל • וכלל דברינו כי יש יסורין בלא עון על דרך הכשיון • והדרוש הזה במסכת שבת ויש בו דעות: ול' יש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון • ויש לומרים אין מיתה בלא חטא וכו' וגדול מזה כתיב בספר קוהלת דאמרינן רב יוסף כי חטא לאחאי קרי ליה כבי ויש כספר בלא מקצא מי לוכל דאמרי לא חטא ולא עויבה אין • כי הלי דרך דיומי בני חלבי הוה שכיח גבי מלאך המות ליתר ליה לבלומה זיל שייתי לי מרוח מגדלת בשיח לזל ליתי ליה מרוח מגדלת דכדקי • ליתר ליה אלא מגדלת בשיח לתרוין לך • ליתר ליה לחיול ולחדדה • לל' הוחיל ולחיותיה תהוי בתיכיה ואלא תיכי יכלי לה הוה בקיעא מתיתרה והוה מחמתת תבורה • ל' ניזל עביה ולא יהבי ליה ריפתא קלילה למתיתרים ולא מתה לגבה דכרעא וקדה בורא דתבור לתרא מזלה ולחיותיה

תמר ליה רב ניסי וכי לית לכו רשותא למעבד הכי · תמר ליה ולא כתיב ויש נספה בלא
מספד ומתי מעברת ליה דרעיעא להו וכי לבניא מלי מעבר ליה לי לוכח נורבא דרבנן דמעבר
במיליה הויא חלופיה · ובכל ירמיה בלא יומות המת במיתה כזאת קודם ומכו לא על ידי
לי זה עון כקפיצת יד־מרים מתת לאותו עני וגם נרמה בלא היתה עונרת על מדותיה
מדתמר ליכא נורבא דרבנן דמעבר
במיליה וכו׳ :

ביאור המלות כפלתך תקות׳ כיון שמתי והב כפלי עתל עול כמו הרה עתל שחל כפיר לבני ליש מין חריה הם :

הפירוש פה נתלת הבני הזה הזיב לאיוב תעוב בהכחיש הכחתו שהניח שגם היותו נדיק רע לו : והניח לו שתי רחיות מוחצת ומוכלת וזחת׳ החלוקה הטבית היא רחיה מן המוחצ ממה שכתלה שאיר בני אדם כי אין רחיה מתוס דרכיך כי דעת לליכו כדע׳ השעון בזה שהיה ירחה ועוכד על מכת נקבל פרס וזהו בלא יראתך כפלתך · וכאו יתחר בלא יראתך ותום דרכיך כפלתך ותקותך ירמה כי הנתי מדו׳ שגם נקדק בהם ושם מרו׳ שהיה חשר הן לא ותולדת כאשר ביארנו לא שהיהן לא היו לנו שמים בעבי כי אם לתועלת מקומה מיתך או ליראתך שנוכ השגחה לו מזל היה מעותך או כאשר הודה בעפתיו בסוף מענינו כי פחד פחדתי וכו׳ ולכן נתן רשות למתלתך להוכיחך וזהו זכור נא מי הוא נקי אבד וכן חיפה ישרי נכחדו כי הישרים הם חשר טבע׳ שר בעצמו בלתי תלך לעשה מהרשות על דרך הלולי׳ עשה לת כתלך יפר וחלך גבי יפר כאשר תלרוך כי מי רחה ישרי׳ נכחדו כאשר ראיתי חורשי און וזורעי עמל לחכמול הנרויות בו ואחר הם יקנרוהו ויפוח עמלם בראשם וכו׳ מכמת אלוה יאבדו כי האיש בשמי׳ שרא ומתע׳ רגע ונקטנ׳ שנכשלותיו יכלו וחק כי יהיו מלכי ארן וכל לאומים שרים וכל שופטי ארן המכוכים לשחת חריה וקול שחל · כי עם היות שלא ישחל חריה הם לא נהיות בידו טרפו שר׳ היחלת חריה ניער וטרף אין לו · וגם נעצו שהדורם ואיכו טורף עד שתמצית ה׳ בלה לפני נוריו כתבואר בחולין שפני שחיכו ירח מנרי לאחרת לבל אלה כבר ישחנו וטרף אין להם וכני לניח יתפרדו לנקף טרפם כי אין לניהן ולא תניחם לתת לא׳ מהם והכוכה להקוה הכחתו שהוא נדיק והגיע לו כמעש׳ הרשעי׳ וזה מן המוחצ · וכפ׳ כשם שהמים נודקין אותה דרך ר׳ יהושע בלא עבד לחוב לת הב׳ה בלא מהכנה שכ׳ן יקנלני לו לחיחל עדיין הדבר שקול לו אכי מנפה לו אילי מנפה לו לבל כד לא ע לת מכיר תומתי ממני לחיחל שמהכנה עשה · לל יהושע מי יגלה עפר מעיניך ליכו נהיית דורש כל יחיך בלא עבד לחוב בלא מירת בלא ישר׳ אל׳ם ושר׳ מלהים והרי יהוש׳ תלמיד משה לחיחל שמהכנה עשה הרי ירחה דעת הי׳ה כדעת לליכו זה שהיה עונד מיו אל׳ם כי טוב נו ללחוד מעדות יי׳ כחתכה בללו מעדות לחוב על עניני הסוב ל פירוש וגם שהוא קדוב להעיד על עכמו · ובפ׳ דיכמות לל׳ שמואל בר נחמני לל׳ יוכתן פסוק זה שר הכולם לחמרו בשר הייתי גם וקכתי ולא רחיתי נדיק נעזב מהן לחמרה לחמת הב׳ה מי לוכח וקכח קחיה ולא דוד מי קנים כולי האי אמת פסוק זה לחמרו שר השולם נרחה מכחן שנדקו דברי לליכו לחשר

ליתר זכר כי מי הוא נקי אבל כשם שנדקו מה שדבר על ליוב שלא היה ירא חטא בעצם וכשלמה הרחיק הרשעונה השניית הלקוחה מהמזמור :

ביאור המלות

יעוכב ישלם ויהכבה · שמן מנחה מעט ממנו כמו ויתה שמן דבר כשמש בו · עצמותי ליבדי לא יחמין לו יעשים כם למחמות לעון לחמת · תהלה לודה כמו בהילו בדו :

הפירוש התחיל בחלוקה הב' מזמת הרחיק לבר כפי הסכל שמ' כי גם בדרך נבואתי הגיע לו מה שיגיד ואין לפקפק ולהרהר אחר תעודה בזה דרך נבואה· למנם הקטין מין נבואתו דר' עכיה ואמר ואלי דבר יעוכב ותקח תוכי שמן מנחה כדי שלא ירחה מתפלר בנבואתי· לכל הניות רחיה על שהיה מין נבואה כי כשם שרב נבואות הנביאים וכ"ש נבואי תומות העולם נאות בחלום הלילה כאשר נאמר בלעם ויבא אלים אל לבן הארמי בחלום הלילה· וכן בנלעם כבא אל פילגש· ובנבואתי האחת אלים יהיה נבואתם יי' בחזיון אליו אתודע בחלו אדבר בו· לכן אמר בשפתי מחזיוכות לילה וכו'· ועוד כי פחד קדמוני ורעדה כדרך הנביאים והחוזים ברוח הקדש והודי כהשך עפי למחמות נעד· וכן בהבדלי הנבואה מהלם בחלום ורוח על פני החלוף וכו' אמר כי רוח אלים קדושין הוא מין רוח הקדש עבר על פניו תמיד פעמת בשרו· ואין ספק אזה מין נבואה מפני שאותו הרוח עמד לפני ולא הביר מדעתו ועל הרוב ימנו מפעל הדמיוני להרחיק פניס לא יכיר וגם קול דממה שמע אחר אמה ולא ברוח ולא בחם הכם· וסם כ"ש הלכות מלאנו יבדק הם מעוקה יטהר בגר סוף סוף רחץ שם רחץ דבוקים וכה אמר אשמע הלכות מלאנו יבדק ויאמר שמעני מדניס ג"ל להניות לדם בדיק לפני הב"ה· הל' מפני זה חמרי מ"ל מכל הפבוכות החמר בהכרח ואיך יבדק לפני מי שאין לו יחם עם אחר ועם בעל חמר· והנד הבני זה עלה וזה עלולה היתפאר הנרון על החונב בי· ואם תניב שאין לבדק לאין האדם לומר אלהי ובדק אלהי כי אם לומר אלהי· ואל שעשע הלכות מלאנו יבדק וכו' אינה טענה אין זו תעובה מפני שנדול כאן על מלומדי בני אדם שתדמין בורה ליעבדה אבל זה בלעית בורת האדם שבאחר בעשה אדם בנלעמו כדמותיכו ודוד לו בנלם יקהלך ביה ומי אלא הניבה ידו שלימות כזה נדיך בפרה ונם בנדך יחזו עליו יפודין מפני שתקבר ויהדמות אל בלבם השהור שני בנרל· ואין ספק שאין בים בארץ אשר יעלה אל זאת המדרנה כי אם בקולו נדול ל' שמלאכי הבדת כי הן בעבדיו והם בנת הבדים לא יאחין ובאלהינו שהם תניעיהם נדיך להיות תהלה ובמצת כם חברין נשרך כ"ש בנני אדם ועקר זאת הטענה שהנבואה אצל לא תכוב תעיד אל נדוב הן מעלה וכי אין נדקת הנדיק כלל לאחי נדיקו של עולה כאחר הבחנו· ואם כן אין נדיק ורע לו בעולם· וכבאמרי ולא קם כניא עוד בישראל כמשה פיהוה לא קם אבל בחזות העולם קם ומהו בעשה· אלא מה הפרש בין נבואתו של משה לנבואתו של בלעם משה לא היה יודע מה מדב' עמו בלעם היה יודע מה מדבר עמו

עמו שכאמר כאם שומע לאמרי לכל · משה לא היה יודע · ליאמרי מדבר עמו ולשם כיב
יודע ליאמרי מדבר עמו שכאמר ויודע דעת עליון משה לא היה מדבר עמו אלא כשהוא
עומד שכאמר ואתה פה עמוד · ובלשם כשהוא נופל שכאמר נופל ונגלי עיניים · משל לנשוא
המלך שיודע כמה הוצאות בשעות כך נתנת זה התאמר בספרי ואם לו נתת לאחר גדר ב

ואתוכיח ירמיה הרואה כי יש מעצות גדולות
ונכונות והכדל גדול בין שומע לאמרי לכל
מאמיה הנבואה לאחמיתית כאשה רשה
ובניהי האחת והנדך ליודע ·לאותו שכח
מקום כשניהי האחות ואחם כי זה הקוסם
יכיר ויודע בשהות האדבר עמו והוא דבר
מצויר לאנשי ועל פנים בחלום או בהקיץ כי
לא יצא בדמיונו פני לא יכיר כאשר ביארנו
ביעתד ולא יכיר מדאיהו לאמכם הבניא
אשר נוסף בכוחותי השכל לא הדמיון יכיר
ויאמע דברי מי שאינו מכיר · ולכן בלשם
שכבואות דמיונית יוכרת שיודע ויכיר מי

אף שכבי בתי־חמר אשר
ביצפר יסודם ידכאום לפני־עש :
מבקר לערב יכתו מבלי משים
לנצח יאבדו · הלא־נסע יתרם
בם ימותו ולא בחכמה :
קרא־נא היש ענך ואל מי
מקדשים תפנה :

אדבר עמו · ומשה שה לא ידע מי כי לין המדבר או דבר זה חלק לל הדמיון כו · ולכן לפי
שזאת המעלה רבתי לא רצה להתגדל בליהו בה לכל התפלה שהיה נבואה להיות המדבר
בלתי לאחו בדמיון כמו שפירבכו ובמדבש תלים אמרת ליי · ליתה לאמר דוד לפני הלב
דבכוו של עולם אף על פי שהייתי אלך המלכתיך עלי לל הבה היכי מחזיק לך עוכה עוכתי
בל עליך · ולמי יהי מחזיק עוכה לקדושים אשר בארץ המה הבה קורא לנדיקים
קדושים עד שיכתכו בארץ עד יום מותם שיכר הדא מיכר לאדם בעולם הזה ואיכו מתאכנו
עד יום מותו · וכן שלמה אומר כי אדם אין נדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא · ואפילו
לצות לא נקראו קדושים עד שכתכו בארץ שכ־כן בקדושיו לא יאמין וכו׳ כדאיה כי בעוד שכל
אדם שכן לא החמר לל להקרא נדיק וטהור ואפילו לצות העולם · ובמדעשת פרק הסוכר
יומא הד גזר לרבע תעכיתא ואחתיכהו לר׳ חייא ובכיו קמי תיבותא לאמרו מעיב הדות כשב
ויקח ליתרי מוריד העשם לאתך מישרא כי מעט לאדכורי תחיית האתים רבים שלמא ליתרי
ברקיעא מלן גבי הלי מילתא בארעא לליהו לתייבה ואתייבה שתין פולסי דיורא פירי שהודיע
לעולם שהיו ר׳ חייא ובניו שקולים בחכמות כל לצות · ובימתא פ״ה לל הבה לאיכוב סרחה
לומתך לל לשל די טוביס שבהם מיד ויאחר לל הלים לבוא בית בניות לבגלל ב תחת
לכרוב ואלת חפכך גאלי לם וזרקו על העיר וגו׳ ויעלה הכרוב את ידו ויהן לל מיפני לבוא
הבדים וגו׳ · לאמר רב אחא בר ביוכה · לאמר ר״ם אחיכה ת׳אלת לל בנעכו גאלים לידו לל
גבריאל לא כאתייר תשובתו ישראל שכיר ופליט וכתיב והכה הלים לבוא הבדים אשר הקסת
ביתיהו תשיב דבר לאמר שביתי ככל אשר בויתני · לל יוחכן בלחוקה שעה הוציאו לגבריאל
מלחוריות הפרגוד ויחיחה שתין פולסי דיורא לאמרי ליה לו לא שבדת לל שבדת השת דשבדת
לויבני לך למשבד כדפקדיך לל שבדת כדפקדיך לל לויבני לך לאהדורי לית לך לון תשיבו
על הקלקלה · פירוש שהיה לו לישוב הוא הגאלים · הרי לך תשני אלה המאמרים שאין
הבל מאמין בקדושיו ראיה מאליהו · ולא בתלמיהו מגבריאל ואם כן בסתלקה מכאן קושיית
בדיק ורע לו כאמור :

ביאור המלות

עם בלוי כמו שעשה מבעם עיני · מבלי משים חסר לב
רונה לומר מבלי משים לב· יתרם יתרונם : בשיעור

כִּי לְאֱוִיל יְהֻרַּג־כָּעֶשׂ וּפֹחָה
חֲמֹתִי קַנְאָה׃ אֲנִי רָאִיתִי אֱוִיל
מַשְׁרִישׁ וָאֶקֹּב נָוֵהוּ פִּתְאֹם׃
יָרְחֲקוּ בָנָיו מִיְּשׁוּעָה וְיִדְכְּאוּ בַּשַּׁעַר
וְאֵין מַצִּיל׃ אֲשֶׁר קְצִירוֹ רָעֵב
יֹאכֵל וְאֶל־מִצִּנִּים יִקָּחֵהוּ וְשֹׁאֲפִים
צַמִּים חֵילָם׃ כִּי לֹא־יֵצֵא
מֵעָפָר אָוֶן וּמֵאֲדָמָה לֹא־יִצְמַח
עָמָל׃ כִּי אָדָם לְעָמָל יוּלָּד וּבְנֵי
רֶשֶׁף יַגְבִּיהוּ עוּף׃

הפירוש חזר מתה נחלק הד' להעיד על התרעומת מטענה שכלית הנה היה שאין
סבה פועלת הרעות לחנם אחר הרע דבר כי אם העבד התניאות
אחר הוא העוון · ולכן אמר אף שוכני בתי חומר ירבה עוד טענה אמנם כי שוכני בתי
חמר והם הגופות הנבראות על המחר אחר האדם מכלאם וכל שכן לותם שהיסוד שפרוי
עפר יסודם שלותם ירוכלו לעפי העבד
מנקר לערב יוכתו מבלי חעי׳ סבה חנוכית
תעיש בהם דבר חזיק כלל היה יתבדו ·
וזה בעשפע מהם יתרונם והו׳ הכח העומר
להם כשיפסד מעצמו יפסד הנועל ההוא
גם כן ולא ינעדך על חכמת חכם יפסידהו
בעניו וגם הוא חכם ויבא רע הפך
ההקדמה הפנימית מהקדמות המדברים
והוא פרק ע״ב · וזהו יחותי ולא בחכמה
קרא כי היש עוכך וכו׳ ולא מי וגויר יבחה
המופת על זה הפסד כל בונר אחר למעה
מגלגל הירח מבלי חעיש דבר מחון ולא
מנד העבדר החמור הכרוך בעקבו אחר
אין לו מציות כלחור · כי בוחת הסבה לא
תמנח חיש לא בעבד גם בכל חפיצי עליון
ובקדושים אחר בחרן קרא כי אל׳ מהקדושים
הרשעים כולו זה מהקדושים אחר היו
מלבים כלחבות הרשעים לאדם את חכוך מתוצלח בח אם היש עוכך כי כלם הלכו לבית
עולם ומה יעבה מלחכי גוי אחר המות ועבֿד אחר מחייב להודות שבבת המיתה הכללית אחר
טוב לבני האלהים לא יתלוי מהבה הלחורה · ובשלבי פוגין תניח רבי יעקב
לומר אין לך כל מנוה ומנוה שבחורה שמהן שכבה בעבד שאין חמיית המתים חלוי בה וגו׳
והלחר רבי לעזר שלוחי מנוה אינן כיו קין בחורתן שלהי · והלחר רבי לעזר שלוחי
מנוה אינן ניזוקין לא בהליכתן ולא בחורתן סולם רשוע הוה ומקוח דקנוע היזוקין שלהי
דכתיב ואיך אלך ואיעא אשוב והרגני · הרי בפירוש לחיתר שיש שבע קיים דקנוע היזוקין
הוא שבת מהפרדים לעוף ולחותן לבשבע ולחאר שנושה יבוא :

ביאור המלות

ופותה מתפתה לא התאוות והוא פתי · ואל מבנים נבונים
וקונים ושלף לשון בפוי ותקוה כמו בעבד יפלף על נחים
לוש פרין מגדל שער מבשר לנחתו ונמים הוא יחיד כמו תמים ובני רשף כידוני אש :

הפירוש בחלק ה״ם הזה לחתר כי לפעמר גם כן לחול פורעבות על לחדם בסבה לחוב
יכול להתרעם מבני שהיה תלויה בעצמו ברוע בחירתו כי לחול יהרגנו
כעסו ופותה תמיתנו קנאתו כי כפתה לחחרי לבו ורע קנאתו תהלכנו · גם יחמר שכעם
החכם מיבשם על החויל וקנאתו על הפתי אחר מעשהו לקנא כי ירחה רשע פרין ותתעדה
ובעסו עליהם ומיתם עד כי קנאתי בהולנים ונומר · וזהו שהעיד ואחר לבי ראיתי חויל
משריש ולא־קנאתי מבנים נבונים ונומר · כי ראיתי חויל משריש ואקוב נוהו פתאם
רעב יהלכנו פ״ד יכין ונדיק יבנו · ובדרך אחר קניתו זה המן רעב יהלכנו מרדכי מבל

אם לא יהיה כי אם כשהבניים לומדים מעשה לאבותיהם בידיהם בתרגום ומשלם לאומה וזהו ואל תבניים יקראהו כי הדעת ובלעיל כקין מונד כלהם · לאמר כי זה הדעת יקח קונה לחולל מיד הבניים כשהם קונים כאומים וזה לא נמשך המלבעם את הבריות חיל בניו ויחזרו על הפתחים מה שלא יקראו לם הבניים זרע לאמת כי לו יתקיים בהם ועדיף ילבש · וגם על פי

הדרך הזה מי נדם לו ולבניו כל הדעה הזאת הנאה עליו כי לם התחרון המנוי בנפשו בכותר · ואין לאומר לו כי גם זאת תלת יי בעצות יעלה כי התדות במצות לל המזנים כתאמר בגליהם ולם כן לחולל מוכרת בתעשיו · גם יש לומר כי זאת הטעבה היה לותה שלפניה עגמ כי שתיהן מעידות שפאת הדע ההוא כרוכה בשנם הלדם · לאחי הלה הזיב כי לא יגיע מעשר לון וכו' · כי לא על פי שהתרבבה העבודה תעה לל התדות הבתוחות לבל לא התייב ותכריח כתאמר דוד הן בעון חוללתי וכו' לאמם הודה שבכל לדם יתשול עליו והוא הן

אוּלַם אֲנִי אֶדְרֹשׁ אֶל־אֵל
וְאֶל־אֱלֹהִים אָשִׂים דִּבְרָתִי׃
עֹשֶׂה גְדֹלוֹת וְאֵין חֵקֶר נִפְלָאוֹת
עַד־אֵין מִסְפָּר׃ הַנֹּתֵן מָטָר עַל
־פְּנֵי אֶרֶץ וְשֹׁלֵחַ מַיִם עַל־פְּנֵי
חֻצוֹת׃ לָשׂוּם שְׁפָלִים לָמָרוֹם
וְקֹדְרִים שָׂגְבוּ יֶשַׁע׃

לתת הנאה עליו כי לם התחרון המנוי בנפשו בכותר · ואין לאומר לו כי גם זאת תלת יי בעצות יעלה כי התדות במצות לל המזנים כתאמר בגליהם ולם כן לחולל מוכרת בתעשיו · גם יש לומר כי זאת הטעבה היה לותה שלפניה עגמ כי שתיהן מעידות שפאת הדע ההוא כרוכה בשנם הלדם · לאחי הלה הזיב כי לא יגיע מעשר לון וכו' · כי לא על פי שהתרבבה העבודה תעה לל התדות הבתוחות לבל לא התייב ותכריח כתאמר דוד הן בעון חוללתי וכו' לאמם הודה שבכל לדם יתשול עליו והוא הן

לאמת הנאה בעותות וכו' וכן לאמר לגיפו לל לדם בפת הלמל היולד והדליה שבני רשע והם בעלי החכמה יגבהו עוף בלא כוחתם על לגה כוחתם ובקדלו בני רשע כי כל דבריהם כגחלי עץ · וזה גם כן הזיב לל הבנית כי לא יגיע מהעפר הזכר למעלה בלא שבכל בתי חומר לגה בעפר יסודם לא יגיע בבקתו הלן כי הוה המיוחס לל בהחיה ולם כן העשנות הן בתים לא לאת בזכר ועלו בידו לם כן שתי טעבות שבליות תבני בדדים לא בכון להתדעם מהבפה הרלשוכ מתיקני בני לדם כאשר יועדנו · ובדאה כפי שבפא כי לפי שלא למעלה תורתי לון ואורתי עמל יקבלוהו לאמר פה כי לא יחבר שלותו עמל בכתו הלרן הזדועה הכלל כי לם הלדם הזדועה כתו שתין בפת הבעדה בני רשע בתה שהבניהו עוף בפי עבעם רשע התבעדה בל הבעדה בן בטבע הלרן לבניהו תה שזרעו בה כתו שלותי בשבודה זה הרי שגזל לדם פלה לל תעים ודעה בקרקע דין הן שלא תבמח לגלי עולם כתבהגו כוהג ושוטים שקלקלו עתידין לאבל לת הדין פרק רבי ישמעאל וגם זהו ענתו תה שפירשנו רלשוכ בפסוק הזה לגלי זה תבלו · וכתדרש ת לגים להבילו · למה היה דוד דומה למלך שהיה לו בלן ובעם עליהן והתיר לת הדיר וברח לת הבלן והעביר לת הדושה · לאחר ותן כיצם לת הבלן ובבא לת הדיר ולרושה לגי הזכיר · לאחר הרושה הרי הבלן מכוכבות והדיר בבא ותלי תולי בזכר לך לאמר דוד למעלה תן התזוור כי לגים יושע ניון ובבא ערי יהודה הרי הדיר בבנו ושבנו שם וירשוה וכו' ולאוהבי שתו יבכבו בה הרי הבלן מכוכבות ותלי תולי בזכר לך לאבלה לדוד להזכיר לולי להם לרשעים שלינן תתים לעולם הבא שלא תן הבקלה ותן הבעם שבאחה כי לאולל יחבר בעם וכו' הרי לגן שבי תולי הבעם המפורש לאעלה שם בעם החכם על הבסיל כתלך שהיה לו בלן ובעם עליהם והתיר לת הדיר ובומר כי כמתך רע בלן מבלגת החכם לולי לרשעים ובומר הרי תיתת הבסיל מחתת בעפו :

ביאור

וקודרים תשוכים ושחודים · כתו קודר הלבתי · תושיה · שם לכל ניתום וכדור · כתו ותושיה נדחה מ"ע · בשירוש

הפירוש

לאחרי הניחו עד הויכוח ולזה הענין נדדים הלאחרונים לפסוד לנח תשם מקרי הלדם ולא ידע פעל לומר נח לקח הוא כי עכל מה שנתקשה לנלו ומחמין הוא כי גם שני המינים הללו נמשכים מלת יין הנאמים וכלפי זה לומר חולם לכי לדרום לל לל לנלו לחים ה. הנתי לא לתלין שיהיו דברי הלד תלויים בכוכבי השתי וכביליה

בְּפֶר מַחְשְׁבוֹת עֲרוּמִים וְלֹא־תַעֲשֶׂנָה יְדֵיהֶם תּוּשִׁיָּה׃ לְבַד חֲכָמִים בְּעָרְמָם וַעֲצַת נִפְתָּלִים נִמְהָרָה׃ יוֹמָם יְפַגְּשׁוּ־חֹשֶׁךְ וְכַלַּיְלָה יְמַשְּׁשׁוּ בַצָּהֳרָיִם׃ יֵשֵׁע מֵחֶרֶב מִפִּיהֶם וְמִיַּד חָזָק אֶבְיוֹן׃ וַתְּהִי לַדַּל תִּקְוָה וְעַוְלָתָה קָפְצָה פִּיהָ׃

הגויים מנשימים כו׳ כלפי מעשה בלרוכה בסוף דברי לליהות הן לל בניה ולל נדע וכו׳ כי יגרע נטפי מים יזוזו מער לנידו מער יזלו מחקים ירעפו עלי לדם רב וכו׳ על כפי כסה לור וכו׳ לחיים הגיד כי הוא ותברך הין לל שמגיעה על הלרץ לתת ליוסניה הדברי הלהרחי כמו להניחים חניך לבטחה ושעב לעבודת הלדם להוניח לנח כי הלה חיי כפם הם׳. לחל גם לחר על נד היותר עוב כפי לחת f בעין רוחה וחזן מתעת יי׳ עשה גם שניהם בפירושו למעלי׳. וכן לומר הכותן מער על פני הלרץ הזרועה כמחיר ישעיה ויספו למעשם ללהיו יורבו׳. וגם שולח מים בלרץ נושנת בחוכותיה וברחבותיה וחזר ופירשם כי הרלשון להכרת החיים לשום שפלים לחרוש והם הזרעים כי יולידם ויגמיחם ונתן זרע לזורע ולחם לאוכל: והב לעתוק למני הלרץ הקודמים מני חורב כמלחמ׳ הייתי ביום לכלני חורב כו׳ והמים מלחלות לחיור וכבן קודרים שנבו יבש׳. וזה תועלת גיור קרוב להכרת׳. ועל הדרך הזה כתב הרמבן ל׳ בפי׳ וכתבי גשמיהם בעתם לומר דבר הגשמים כי בנוחם בעתם כלפי לחר יהות יהיה החויר דך וטוב והיועיבות והבהרות טובים ויהיה זה בבת ברילות לגיפם והפירות וכו׳. ובלר רב חנין דבשר בשם רבי חנין ברילל בר כחתן לחר מפני ד׳דברים חור בו הלה על תבה שותה ולה מלעטה מפני בעלי זו ושות ובעניל להדיח עלנים רעים ושהלה הגבו׳ סותה כנמוך ושיהו הכל תולין עיניהם כלפי מעלה הלה לשום שפלים למרום ירנה השפלים יתלו עיניהם למרום׳. וכן בתדרש קהלת׳. יהודו על כל מה שנלמר כי עם היות שנדרלנ׳ כתיר ולידי יעלה מן הלרץ והשקה לפסר בכלל בו הכתרות והמעשיות חור בו ולמר למעט השמים תשקה מים ומשם ילילך הכל תלוי בידו וזה לתועלת להכרת׳. כי הב׳ שבות הלשונות הם לתועלת ולחרונות להכרת כלפי עניך רוחות ובתוכם להדיח עלני רעים מהלויר הכשלף לנוכך החיים ושיתה הגבוה כנמוך והם התועלת להכרת פירשנו בכתוב׳:

ביאור המלות

נחמדה נפחזה כמו נמהרני לב׳. הפירוש נחלת הו׳ הזה לומר כי גם מה שתלה למעלה בנחיריהו של לדם

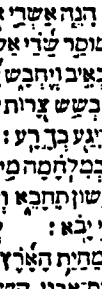
לדם והוא הנר הבאי הרמוז כי לאויל יהרוג כעס · גם זה רומה כי לא ילחם דרכו כי הוא יתברר מפר דעתם ומנהם יבלע ולפי כי יכונו מחשבותיהם וגליהם לוגם בהשחתם לעשות תושיה להועיל ענינם לאור ולעשות מה שלבם חפץ כי מניעו חכם בכשל בעצתו ענמה ובדעת זו עתן בלבבה רבנו · ומענה בעברה עתין בה ממע שיתה היא תקוה ותהיה לת

בעליה כי בה בחר יי׳ והו ומענת בפתנים כמהרה לעלות לפעל בעצת לחיתופל ואושי הלרכי · ואפשר שיאמר שעצת הרשע הערום תפסד עם היותה בכוכה מפני שלוכלה פנה וקוד ומכה והו ומענת בפתני כמהרה כי בזה בכשל המן בעצת לחתו על מרדכי בפנעו בו ליהודים תן · ובכן יומם יפגשו חשך כי עם היותם חכמים מבני שיפסד שכלם לוכד לאוהם בהיותם עדומים עד שנכלדים בערמתם הרי זה כמי שיפגע בחשך בשוד יומם וכלילה יתמשו נהרים · וזה לא לחל הענצע להיות להדרכי הכאותים אל זה התכלית יצא על ידם הפכו אם לא שנודה כי גבוה מעל הענצע שומר ויושע מחרב מפיהם ומיד חזק תכיון יי׳ כושע את התכיון מיד חרבם על פיהם עצמם ·

ומשכו מהתשובה ההיא שתי תושלות הש׳ שניכל הדל מיד חזק ממנו · והו ויהיי לדל תקוה וכל׳ שלוקק מהם רלי׳ ומופת מותך על הענחת מצניע ולא נפלרה עוד טענת לאולן כענין כי הפעות יהרסון נדיק מה פעל יי׳ בהיכל קדשו וכו׳ ושונאי קפנה פיה לו יאחר שיוכנו הדל המכון ואכם ויתברר לו לשות טענתו ויכוכח בשל העולה ולו תקבון פיה · ומהדש תלים למה נקר׳ שלש התחלקות שמחלקו גבוריו על שלול מהן היו

לומרי׳ עד שבן יפי פדיהו לא נפנה ממנו · ומהן היו לו׳ מלחמת יפר קודמת שלכל בן יפי מנוי הוא שלנלנו כל שעה · ר׳ לליעזר לו׳ חלק הסלע מכלן ומכלן נתנלו׳ שלול ונדודיו עומדי בנך זה ודוד ובדודיו מנד זה · והוא שדוד לומר הכותן תשועה למלכים ולנו דוד ושלול שלול שכשל משפלכיו דמיס ודוד שכישל מחכד שלול שכיושע מחכד מפל׳ · הדעת הרלשון כי היו׳ דוד כמדב׳ מעון בשלש הפר מזה ושלול ומכלו עושרי לאותו שניב לתופפו לא היה יכול לנדו לאנה ואבה ויושיעהו הש׳ מיד חרב׳ בפיה׳ כמו שפיר׳ שי כל המחלוקת פיניה׳ לא הסכימו כלם בעצה אחת ועל פיהם כושע · לא כי הפר בחלק כי הנרך הפה להודיעו כי פעמו פלמתי את הארץ ועי׳ את השמועה הוכרח לעלות מעליו כאשר היה הכתו׳ וכן הפנחס יות׳ תפורסת׳

ביאור בשוט לשון · בשוטע לשון כמן רעב הנמשך ליוקר התבואה לא לחסרונה · ובקדת כוך · נני ביתך כשלות גדיש כבדות כמו חל תעלני נחני ימי ·

הִנֵּה אֲשֶׁרֵי אֱנוֹשׁ יוֹכִיחֶנּוּ אֱלוֹהַּ
וּמוּסַר שַׁדַּי אַל תִּמְאָס: כִּי הוּא
יַכְאִיב וְיַחֲבֹשׁ יְמְחַץ וְיָדָיו תִּרְפֶּינָה
בְּשֵׁשׁ צָרוֹת יַצִּילֶךָּ וּבְשֶׁבַע לֹא
יִגַּע בְּךָ רָע: בָּרָעָב פָּדְךָ מִמָּוֶת
וּבְמִלְחָמָה מִיַּדֵי חָרֶב: בְּשׁוֹט
לָשׁוֹן תִּסָּתֵר וְלֹא תִירָא שֹׁד
כִּי יָבֹא: לְשֹׁד וְלָכָף תִּשְׂחָק
וּמֵחַיַּת הָאָרֶץ אַל תִּירָא: כִּי
עִם אַבְנֵי הַשָּׂדֶה בְּרִיתֶךָ וְחַיַּת
הַשָּׂדֶה הֵשְׁלְמָה לָךְ: וְיָדַעְתָּ
כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא
תֶחֱטָא: וְיָדַעְתָּ כִּי רַב
זַרְעֶךָ וְצֶאֱצָאֶיךָ כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ:
תָּבֹא בְכֶלַח אֱלִי קָבֶר
כַּעֲלוֹת גָּדִישׁ בְּעִתּוֹ: הִנֵּה
זֹאת חֲקַרְנֻהוּ כֵּן הִוא שְׁמָעֶנָּה
וְאַתָּה דַּע לָךְ:

חג ראוש לחברי כלותו מהודיעו דעתו ולתוכחתו כהנאתה וחזרתו מדעתו לחלוקו שהכתוב
עדר הוכיח הכתובים · רלה נחלק הה הזה לתת לו הענה הוגנת לו כפי מה
שהוא הכתוב רוצה בספרו לולה הכתובים הן הפנחויים שם על נד שכפיון ושם עד תוכחת ·
ואל כל מהם אמר הנה תשרי לכוש יוכיחנו לולה ומוסר שדי אל תמאס כמו שאמר אל תוך לך
לרם שתין הלא מנכה אותו נחויו נשרי מי שעושר כנסיונו · כי הוא יכחיש ויחבש וכו' יחזר
סני עניניס · כי מתן מכתו עונה לנשליה מאחר שלעונש כתכון כי נשפות אותו נת
הילהים להעיד לו בלרי · יתן שם יעמוד בנסיונו · כאשר פירש בפסוק יי' נתן ויי' לקח שם כן
נקרא מוכיח כשהוא מכחיש · והעניין הכני כי אף שם יהיה מוכיח ולא מכחיש אל יתיאש
לרם שנוכו מדרכיו מן הרמחים כי אלל המוחן הוא עצמו מחן מכתו ירפא ואין תרופתו
בזולתו · ולפי שרבו מכוחיו שתוכחתו ואת היתה של תמ מכות · הנקר היו תורות ותפול
פנה · כשדים שמו שלשה רלשים · שם אלהים · והנה רוח גדולה · ויך את ליוב בשחין
רע על כן אמר לו כי אין לך שינולנו הסם מחוק מכוחיו כי אפילו בשם נרות גם בשבע אין
הוא המשפר המורה על הרפוי יניל בשבת בנורת לא תדלה מהמות המכשלת שהרש כדברי
הרופא ובמלחמה תנכל מידי חרב · מלעון כני לרם החושבים עליך רעה תחנה ולא היית
תשוב ואל המרחך מוקש לשונם · גם בנה עוד הוא רמות הבריתיית הכתוב למשוך לשפוט הא יר
כדבר שכתוב מקשב יעוד נהריס או כשן נאלן תלוך לא יגע ותשחק שיהם חיה כי תהיה לא
תירא מהנה כי גם לכני השדה היה החיה הכלמר היא מכני כריתך והוו וחיו השר השלמה
לך · ולפשר שכל הכשם הבהמיות כשם רשע דבר הכתוב וכתו שלמר נרנות יי' דרכי חיש
גם לויניון שלום תתו והנה פירו נשם נרות ואמר כי הן רמות המשך לל הרשע והחרב חני
לעון הרש הוא שוט לעון והשוד הוא השלל · קשה מדירי חנו רשע הוא כשן הז' שהחזוקה
היות השדה · ואינה כי לא ירלה שיגיע לו חלנו כמעשה הרשעים שלא עד הנה הגיע חלנו ·
וזה כשתוכיח בניך וכני בניך יותר ממה שהוכחת אותם עד הנה · כי שמח לא הכלימם
אלהיהם ויתימו ועל כן חזוקיהו לחטא וזהו ודעיה כי עלום שלנך כי עלם יעלם לך אלל בניך
ובניתיך ולאלו שתפקוח כוך ותוכיחהו ולו לא שחטא ולא ימקו בניך בעונם · וזהו ודעיה כי
רב זרעך וכו' גם אתה לא תמות בלא עתך כאשר אמרת למה יתן לשמל לוב וחיים למרי
נפש · לו פנמל עתון וכו' · לדרכה תנת בכלה אלו קנני בעת קנירך בעלות גדיש נשתו ·
הנה ואת תקרכנה כן היה · ירלה זאת הסנרת שיוסודי הלרם כלם הם שהנשתה אלל דרך
נסיון לו תוכחה כבר נחקרה לפני אנרהם רפס בהיות לרדעתם לפניו וקבלוה לאמתית
וגם פה הנלתניה בשמות החקירה · ושב שמעכה ולא תדע נשנתך לא תפשפש בחשניך
מלי זה מן מעני הלה הם יסודך וכפי מה שתמנע יד כן התחן ועשית כחכמתך · וזה
מחלוקת רב תחי ורע כן לעשוד כפר · מה לשה יונשם התכיח לו לר רב תחי מין מיתה בלא
חטא ואין יסורין בלא עון · מין מיתה בלא חטא דתכיח הכשם החושב היא תמות ואין יסורין
בלא עון דתכיח ופקדתיו בשבט פשעם וכו' · מיתיני אתרו מלאכי הנרת לפני הלה רבונו של
עולם מפני מה קנסת מיתה על לרם הרשעון תפני שמנה קלה נויתיו ועבר עליה וחלה
מנה ולהרון שקיימו כל התיניה ומתו · אמר להם תקרה אחר לנדים ולרשע לעוב וכו' הוא
דאמר כי לאי תבא דתכיח לא בן מלעזר אומר משה ולהרון בחטאם מתו שנאמר יען לא
האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישרל לכן לא תבו אתכם לניפעל מן העולם שתיני ד' מתו בעטיו של
נחש ואו הן בניתן בן ועק שמר לכו מן אחי לבי ולכלב בן יפנה וכלאב בן נמ"לבד מיני לכי
דוד דמק"ניה קרא דכתי את עוגיש שם לבשלו תת יואב שר הצבא וכו' ועמ"ן בן לו"ונתו יתרת
קיבלתי אלר בין לל לבניהן בת נחש נרויה שם ואחי · וכי בת נחש הוחי והלא בת יפי

הוא דכתיב ואחיותיה נרויח ונבוניל ולא נח מי שמת בעטיו של נחש מכי שיבח הכ׳ דמלאכי
השרת והם חיכוך משה ואהרן ולא נלו לשכן לעזור היו וגם יש מיתה בלא חטא ויש יסורין
בלא עון ותיובתא דרבי אמי היובתא • כתנרך אם כן שדעת אליפז בזה הוא מחוור אצל
חכמי התלמוד • ובפרק דתעניות • אמר רבי יהודה אמר רב אמר רבי חייא כל המרעיש
עצמו בשני רעבון ניזל ממיתה משונה שנאמר ברעש פרך ממות מרעב מיניני ליה ולא
תיתוך שהרעיש עצמו ניזל מיתיה משונה • הורה על ענין עצמי אמרו הרופא כי הצטע
אחר הרעב רפיס חלנים הפיל והכבה יהודה • ועכ׳ נריך להרעיש עצמו כשהיה צטע
רעבון ולא יתות • אומנם לפי זה הוכיח אליפז לאיוב על לא דבר בכנוי ברוב מסתיים
ומחלכם נריחה ומי יודע שם היה בשכת בגורת • וזה מסכים למה שפרשתי נופקדת נוך
ולא תחטא וכן אמר עוד בפרק מה מדליקין בלשה דברים נריך אדם לומר בתוך ביתו
וכו׳ מהם דאמר קרא וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך וכו׳ אמר כי עם היות שלא הנ׳
מצות מסורות ביד השטה עכ׳ נריך אדם לפשפש עליה ולזרזה ולפקוד על עון השטה שם
לאנשי שומרונן כהלכה וזהו ששאל אהלי שעל מה שמסור לה נריך בקידה שבאמר ופקדת נוך
וכו׳ יורה שפי׳ זה הכתוב לר׳ אבל הוא כאשר פירשנו • וכשלמה תשובת אליפז לאיוב לא כוונתו
בכולל שיסורי איוב כשיון לו תוכחת עון ואמת יי׳ היתה ואת :

מענה

רלה איוב שדעת אליפז סובב בשני קוצרי הת׳ כי מכח השט
נדיק ביסורין לעוכתו ולהכאתו ולהודיע שבעצו בעולם • והנ׳
שאין איש נדיק בארץ לפני בוראו מפני כן אפשר לבא עליו ייסורין
ועל כן אין לאיש להתרעם מן המדה • לכן השיב לשתיהן זה המענה אשר בו ז׳ חלקים
בחלק הי׳ השיב אל הראשונה והיה הכשיון מעשה היות יסורין קשים מאד מיסורי התכוסה
והשיב עליו שלשה ראיות וזה הלו שקול עד מלכה לבגוע בשפתי • ואחר השיב אל התכוסה
השנית בשבעו שאין בידו עון אשר הטא עשה עד מה כתי כי אחל והוא החלק הנ׳ • ואחר
שב להוליך משבעותיו אלה התרעומת הראשונה שדחק אדוני ברכו כי טוב מותו מחייו בתת
עוד לזה שעשה לשבח וחזוק לדבריו מהשבעה השלישית לאליפז אשר אמר שרעות ישנישו
לאדם מעשה חמרו שבעו וזה בחלק הנ׳ ממה כתי כי אחל עד למם מדעתו חבד • ואחר
רלה להוכיח את אליפז על דבריו אשר חשדו בשבעתו הרביעית אשר אמר אני ראיתי אויל
משריש וכו׳ וזה בחלק הד׳ מלמם מדעתו חבד עד מה כתרנו אחרי יוצר • ואחר זכר כי
לא יבוקש מבן אדם יולד ושה יוצר אלהי כי אם יוצר שנושי הכך דעת אליפז בשבעתו השנית
אשר אמר החכום אלוה ידבק וכו׳ ובשרך זה רלה שבעו מלוצר בשבעתו • ועכ׳ בקש משיבו
וחביריו ידיעוהו כפי אשר הוא אדם ומשבעו גם הם כי צדיק ויצר הוא • וזה בחלק הה׳ ממה
כתרנו עד הנא נצלה לאכול עלי ארץ • ואחרי היותי שקר היות מחץ מכתו על נד הכשיון
ולא על נד התוכחת אם לגודל נעדו • ואם להיותו זך בלי פשע כאשר הוכיח שב לבאר דעתו
בשבעתה כי הכל אלוי במוב והנזרה ליות והחריבות שקר • וזה בחלק הו׳ עד בם אלי
נא לחתך פי • ונלוף חזר לעוררה בראשונה ולהתרעם על ומלו אשר כפי
דעתו הוא התחלת השפחת מקודו וייחס מעשו וזה בז׳ עד סוף המענה
ולפשר שבאותם הפסוקים ידבר על השם לשבל שאין בדעתו שזה
אלוי בו כאשר אמרנו ולכן התכנל כי מרוב שיחו וכעסו
ידבר מה שלא יאמין כאשר אמר אדברה ואנר
רוחי וכו׳ ובכן אתחיל בביאור המענה :

ביאור

ביאור המלות לו יקוק לפי יקל כמו לו הקשבת למצותי · לעז כשחתו ובצלעו כמו ושתו ולעגו חני שדי חנים חזקים כמו כקול שדי · והיה שדי בנגדך · חמתם לרבים כמו חמת תניני ויכם · בעותי לאלוה כמו והנה בעתה רוח לאלהים רעה מבעיתך לשון בהלה ומלת אלוה ירמוז בהלה חזקה כמו רוח לאלהים רעה כהדרי אל · בלולו תבואתו כמו בלול חמין · בריך חלמות ריר בבריח · כמו ותחלימני לרוח חלמו כיצד שהיה חלמוכית כדוי נחמי כמפות מלחמי כמו ויכרת לת מדוייהם רבי לו הוה חלמי בחרי מלשון מדוי מרגיש ולחמי הוה בחרי בלשון ערבי ומזה המין כי לת לחם שיך הוה מקריב לחם תעה ולחומם כגלגים :

הפירוש בחלק הל׳ הזה השיב על טענת הכסיון לאליפז :

ואמר כי אין לקרות בסם בשין יסורין קשי מכבול לו מיתת בנים · וכמו שהל׳ כל יסורין שיש בהם בעול תורה אינן יסורין של אהבה שבאחר ומתורתך תלמדנו · ועוד לאמרו בגעשים ובנים אינן יסורין של אהבה · הרי הכסיונו שיסורין אשר בם מתוך הכעסן אינן יסורין קשים שלכבול וגם זה הורה לאליפז גם כן באמרו הנשא דבר וירע דבר מועט כאשר פרשתי ולאלי השיב ליוב נג׳ טענות ל׳ מטענת היסורין עצמן · והכ׳ מנד הפועל והג׳ מהמתפעל ועל הל׳ לאמר כי לא כאשר חשבו לאליפז כי אם בעבור והוה גדול מכחו ועברו יקקל בכף מאזנים והוה יודעה עוותיהן בכף אניה יכריע כעבור הכריעה גדולה כי מחול ימים יכבד ועל כן דבריו לעז זו היא בחת בעקתי וכעותו מדעת לאליפז זה גם לאיפשר שיר מזו בעבור לתלונתו ולבחותו למכתו ויל שיכתוני גדולה מאד מלתלונתי · לאחכם הפי׳ הרשעים הוה הבך שלאמר דוד אין מתום בעבדי מבני ועמך אין שלום בעבני מפני חטאתי · הטענה השנית כי חני שדי עמדי הניחי רשיה על כוכד חלין מהסבה הפוכלת ולאמר על דעתך אשר לאמרת לאמכם לכי לחרדום על כל ולא לאלהים לשים דבריהי על הדרך שנילחרכו יתקייב שחני שדי עמדי וכבת מכותיי כח גבורה של מעלה ולם היה לאמת כי כלים גבורתי החץ היונק מיד לל גבור יפלח כליותיו ולבו ותהיה תנוחה מכתו וכל שכן לא להב החץ תצוה בלחרב לאשר חמת לאלהים שותה רוחו · ולם התכונת מלות יתחייב גם כן בעבותי לאלוה יערכוני · יר׳ בעתה ובהלה גדולה לאלהית כמו שהמכה רבה לאלהית ועוקף דברים הרבה יערכוהו · היכיפה פרש עלי דשא זאת היא השענה הנ׳ לאשר מהמתפעל · לאמר כי נהפכו שמיו עליו ונכפל כחו הטענני ממנו · וזה כי יש לגוף הזה ולכל לאשר מאיניהו כח מושך טענני מלאוה מכחו ישמוך הכבד מהוריחים ולאחר יתאבו ממנ׳ הלויכים וכן יש לאיניהם לאם ב׳ כחות רבוני וטענני כמו הלאנעו׳ כי ישמוך המושך הטענני וגרניש בשיכתו ובדבונו כשים התלכל בפה ובשיוש הלבתו והחיך והלשון הרבוני המושך הטענני יוביליהו פמימה עד שהאולה לאשר יחלק כחו המוש הטענני המוזן לאשר שם ברבוני תוך גרונו יחזיקהו לאזן וכן יקרא גם בניניש עם הדבריש הלפטנפיים והשנוחים אליו גם לאוכל

מַרְיְחָן חֲכוֹא שְׁאֶלְתָּי
וְתַקְוָתִי יַתֵּן אֱלוֹהַ: וְיֹאאֵל אֱלוֹהַ
וְיַדַּכְּאֵנִי יַתֵּר יָדוֹ וִיבַצְּעֵנִי: וְתְהֵי
עוֹד נֶחָמָתִי וְאֶסְלְדָה בְּחִילָה לֹא
יַחְמֹל כִּי לֹא כִחַדְתִּי אִמְרֵי קָדוֹשׁ
: מַה כֹּחִי כִּי אֲיַחֵל וּמַה־
קִצִּי כִּי־אַאֲרִיךְ נַפְשִׁי: אִם כֹּחַ
אֲבָנִים כֹּחִי אִם בְּשָׂרִי נְחוּשׁ:
הֲאִם אֵין עֶזְרָתִי בִּי וְתוּשִׁיָּה
נֶדְּחָה מֶמֶּנִּי:

פרש יורה שהוא עלי דשן ואם יגעה שור
יורה שהוא על בוסו ויהיה נקודת ההי'
כלפי העובה היא ואחרותי לו יחת היפעל
פיעפע מרה הפרה בהיותו עלי דשן והשור
על בוסו לפי שאמת כאשר אחתכנו ושל
הדרך הזה יעלה הכל למקום אחר . ויורו
על שאמת הדיט גם הוא על מאכלו הערב
לו מנד כאן הטעמי הנכור . ושל הדרך
הזה הודיע לינ כפפד כאן הטעמי וא"י
היאכל תפל מבלי מלח וכו' ירמה כי הדבר
הנכור יקרה לו עם שלחנו כי כשם שהתפל
בלי מלח ודיר חלמו לא יאכל כי לא ימשכהו
הטעם כי הוא שנוי לגמי כן מחכה לנגוע
נפשי המה כדוי לחמי ירגיז הדבריס
המלוסים והמסטיכים לגי שמחכה נפשי
לנגוע בהם הם סמים בכל מה שתגיעני לפני
נאכול בחליי זה . וזה יורה על הפיסת הכח המוסך התלוכני לגמרי . וכבן הדגים הרחיה
על רוב כעסו ונעבו וכובד חלגי ודבר כזה אין להקרא יסודי להבה . ואפשר שהלב הבא
דלוית התמורות לוכן כי הם טעמה אחת ונתי דלוית עליה ואיה תבחר וכבד כתבני
למעלה כי דעת רבי יוחנן כן הוא כי אמר בנעים ופנים לוכן יסודין על הפוכה . ובאמת גלוי
על לוכן הבודע . וכן יסודין שוע בהם ת"ת .

ביאור וכנעני לשון כרייתה כמו מלה יכנעני . וכנעם ברעם כלם . ואחלוף לשון
תמום וכאיב ומדברי הם כל מחוך סולדתי הפי' זה החלק הב' הוצע לדעת
שיפו הנני שחתר יסודי לוכן הם תוכח עון . ואת שהלוחי ימלא הם שאתו הת"ת נמצאהו
הל' בלחה יתן לעמל לוכ כי שוב מותו ושוא אוה וידרכיהו ויתר עוד ידו וכנעני לגמרי . ותהי
עוד נחמתי ואולם תהי לי תרדיק ש"ב וכו' יתן תבח שלחי . ושוא אוה כי יר' מי יתן ויהיה דעת' לתת
שהם בנעמן יתר ידו וכנעני ואו תחנה יותר כי ודאי יודע בכפפו שתן אי תוכחת עון שחתר
מלא כאב לתרי קדוש ירגה כי אין לו עון לאר חטא . ואל אין זה תוכחת עון כאשר כניף שיפו
ואפשר שהת' כי דעתו שכל זה כיתכר מהמוזל לתמוך ואיה תלויפו הכחת שהתחלתו הלל יח'
בחתרו ואולם תני לדרוש ש"ב וכו' יתן תבח שלחי . ושוא אוה כי יר' מי יתן ויהיה דעת' לתת
שהם בנעמן יתר ידו וכנעני ואו תחנה יותר כי ודאי יודע בכפפו שתן אי תוכחת עון שחתר
מלא כאב לתרי קדוש . ואיהיה הכחמה שהם יסודי להבה תצ"ב שהני מופת כנגד וזה יתחייב
מהכרת החלוקה שם בודה שחיד האלהי הוא . וחכמים בפ' השותפין אמר לו שקל ושקל כעפי
אתר דבר עפרל בפומיה דלוכו חברותא כלפי שמיא . כלומר שהיה מוכיח לוכו ומשם כך
מלוכו דבר שניהם על הדרך שפירשתי : פ הפירוש אחרי

פרשותו שתן לו מיסודי הנדיקים ולא מתעצי הרשעים כאשר הוכיח על שני טענות שלישי
קוליד

כולו בחלק הנ' הוה תלונתו הרשעוכה כי טוב מותו מחיין · וכתן עוד טעם לנפתח לדבריו בנוי על ענעת לגיבו הטלגיות אשר עשן על גיוב לגיר לחר שהעבר וכיום הלחריני מנך ענעתו מכלה ומפניך ולחר שלחר שהוה הולך בחפש תקוה ולין לו תוחלת כפי טבע לחדם לגילות בעובה שם לנפשו ושם לנפשו וגם לגיבו חבר מטלמות נפשו כלל עד יעטרך לל החיי להצינו · שם כן טוב תותו מחיין · והנו מה

• לָמָּה יִתֵּן לָעָמֵל אוֹר וְחַיִּים לְמָרֵי נָפֶשׁ׃
הַמְחַכִּים לַמָּוֶת וְאֵינֶנּוּ וְחָפְרֻהוּ מִמַּטְמוֹנִים׃
הַשְּׂמֵחִים עַל־גִּיל יָגִילוּ כִּי יִמְצְאוּ קָבֶר׃
לַגֶּבֶר אֲשֶׁר דַּרְכּוֹ נִסְתָּרָה וַיָּסֶךְ אֱלֹהִים בַּעֲדוֹ׃
כִּי לִפְנֵי לַחְמִי אַנְחָתִי וַיִּתְּכוּ כַמַּיִם שַׁאֲגוֹתָי׃
כִּי פַחַד פָּחַדְתִּי וַיֶּאֱתָיֵנִי וְאֵת אֲשֶׁר יָגֹרְתִּי בָּא לִי׃
לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָחְתִּי וַיָּבֹא רֹגֶז׃

כחי כי לינל יבנה לם הגוף הנה כחו כדברך כן הוח כי נפלחו מכי רחם חוכך וחסר נפלר הוח כח בנפש · וגם הנה נפשו לח מטומלה ולח חסרת הטלמות וזהו ומה קני כי חלרי נפשי רלה עצמו בתכלית הטלמות לח פעדי לגיו עד שלינו צריך להתריך עוד בחיים נפשו לבל עד טלמות קנו · וכמו שלמר שהוכיחוהו חביריו מפני שהיה מתפלר על לנפרהם ולחר הנכחה דב' וכו' כלום בתבמית כלפרהם נעשר בפיכם ולמקה כדבר לחר שבמה לגיך תנלה · ונתן טעם לנכי דבריו לגה לם למה כחי למר לם כח לכנים כחי · הנה חכיתי הטבע מנהו ועוגינו רלו כי יש לגיל מנגיניות עם הנחשת הנעלה כפלגה כי בלי פגיעה מושך כח הלגן לת הנחשת לו ומחזיקו ומדביקו עמו לל יפרד ממנו בזולת מוכע מחוץ · לכן למר לם כח הלגנים המקוללות לי והנשר כחוש עד שיהיה הפועל והמתפעל נחותים להדבק זה עם זה כסגולת כח הלגן היות דעת הנחשת וכסף המעל הוה להיות דעת הטבעי שיש לחותו הלגן כח למשך לגיו שנם כן נשר העופר מתעי למו נלחנו חותו ביד שמלל כחשר כתבתי בספריהם והעיד על טלמות נפשו ולמר לים חין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני למר כי ככר נמנר מהכמתה ותבונתה השיעור הפשרני ותלמודו בידו לשר הוח הטלמות הנפשי הלמתי ונלה לו עוד מיים · וכן הורה נשכי לגה הפסוקים הלחרונים על הפסוק הרלשון להיכם בשני חלקיו ופלגו מכח טעבת לגיבו חנשו כחשר בי לחרנו ·

• **ביאור** לשם מרעהו · לשון המפה לגיי שבוח נשם · הקודשים החשוכים כמו כל כיוב קודר הלכיתי · ללגים שמים קדושת · יוזכרו ירומו חלגון מרחב לו יתקממו חלגון נרכת חיכיה כמו יבורכו · כשחתו כשכרתו כמו לנמיתות · נחתו בכור חיי יש לומרים לשון לסיפה חלגון נומת הנידון כדשכו כמו דומכו כלש קוניס דשכו בפשתה כבו לשון כליון והכעדר לחרות תיתת שיירות תיתת לירחת ישמעשים · שחרו בעדלתכו פוחר: הפ' כו' החילק הד' רש' להוכיל לת שיפו וחביריו על מה שחשרו שיפו בחשבוניו בטענתו הד' על לת' כי קנת רשות בני חר' התחלוקם רוש מעללילהם ובחירת כלש' לת' חני לחיותי לויל מעריש וכו' ולחר כי קרה לו עמ' כנעשה נלהב' מה שיקרה לבוג' עיר על פלגי מ' לת כחשב.

כי הוא נותן להם כי הם מי מעין ודוד מים חיים לא יכזבו ואחר יעלו ויתחדו גם הם
גם הנושתים בהם כן היה נותן להתבתח ואחר בעת נדחו נתכנרו אלינו זהו שאמר למם
מרעהו חסד וכו' לעת שהבטחתו ותקוותו קשה לעל הכלתי מסתפקים כי לם למה שרחוי
ואמנם הנראה אלי נכון ודומך על הדרוש הוא כי תפש לו אותם במאמר יגיד עליו רעו לרפעו
בספרו נתדות שכשם שהלוהה חייב לעזור לת מוכהו במיתונו כשעת דחקו . כן גם כן ויותר
ראוי להשיע אותו למונע כשיגיע ממנו . וזהו שאמר לעיכוב ואחיריו דרך תוכחה הטוב הוא
מעלותיו שיעם לבו בקרבנו רצוני שהוא כמם מבכיאו ומבכיו ומבריאותיו יעזוב מרעהו אהבהו
הרחוי לגמול לו מהמתנות כי גומל כפשו יקרו לים חסד . וכן גם כן ירפת שדי יעזוב
מרעהו זה על כלי הגיד לאחבו לו זה הדרך העוב ולהשיחו ענה הוגנת לו להשיבו אלינו .
והן הן שני הדברי לאשר זכרנו כשם לרפעהו ויהיה לם כן מרעהו רע לאחות מרעהו ולשלשי
מרעים רשמעון . ויהיה שיעור הכתוב למם יעזוב מרעהו חסד וירפת שדי ופירוש הענין
שלמרנו למעלה ואחר לחי בגדו כיון נחל וכו' ולם מם מרעהו לינה מן היכוד ואחר למי
שהוא כמם יותר מחברו מהחסד הלולי ומבני כן ירפת שדי יעזוב לחי בגדו לו כמו נחל
וכו' ולם נקשור הפסוק על מעלה מזה עמו ויאמר דרך תימה הלם לון עזרתי כי ועבה נדחה
ממני לעזן ולהוכיח לו שכמם מהחסד הלולי יותר מרעהו ומבני כן ירפת שדי יעזוב .
והכונה כי יש לו דרך לחרת יותר עוב בגמולות חבריו מדרך חבריו כי הם בגדו כמו נחל
וכו' והדרך שלו רמזו למעלה כמה כמדנו לאמרי יוסר ואחר כי לחיו ורעיו לינה לחיים לשכר
לינה לו בגדו בו בגידת הכחל לו לפיק בעבה מכחלים שברו דרך שם הקודרי מני קרח וידמה
לפיק כחלים שלשם עוברים בוגדים ולא מים חיים כי עם היות כהם מים רבים עד שהם
קודרים מרוב עומקם שכתם הקרח הנוהר ומכוכב שם רוב שלג ובהפכו למים יתפייב
מהרתם בפתע בשיורת עליו השמש בחומו יבש בדף ויתיבו . גם לשכר שלכתם מה ילפתו
לרחות דרכי לותם הכחלים ולכן להרים ולמדברות לתבדון לת לאותו לפיק ומקוה מים
הנזכר . ושם כן לותם הולכי מדברות הבושתים למצת מים בפיק כחלים הנזכר ולליו
בשלו לת כספם בשומם לדרך פעמיהם כאשר יקרה לאשר הניעו בלכת לרחת תימת והיה
עיר גדולה במלכות שבא כדברי הרב דבינו בניחוץ בעל המבשות לשר שם מחלכה מבני
ישראל והביאות שבא שהם הולכי מדברות קון למו לאותם כחלים ולפיק שלהם ואחר בשו כי
בשת בלו עדיה ויחפרו . כי עתה הייתם דומים לאותו לפיק הנזכר כי כשראיתם כי חתת
אלהים ירחתם לנפשכם וירגה שכשעו עתה רעבי שמו יתברך ומציונים עבדו מחמת ירחה
מה שלא היו מלפנים . לו יחמר כי עתה בחתם לחל לותו העבי לשר לבו כם בקרבו לבוד
לו ולנחמו וכשראיתם מחיתתו שבתם מחמירו לירחה לת השם . הבי לחמרתי הבו לי ואלעזרי
הורוני וכו' אלו הן הבחי דברים לשר לחמרו שחייב לדם לחביריו לשר לוהב לותו לגמול לו
חבר מחמוכו בשעת דחקו ולהשיחו ענה הוגנת לו כשיפת מן השורה . ואחר לא לחמרתי
אליכם הבו לי ממחוכם נדבה ואלעזרי מיד נר ומיד עריצים תפדוני לשר לא נתתי לכם בדרכי
להתנה . לבל לחמר לכם שלעזרו מה שגיתי הרחמנו בדרכיך בשעבה הר' לני לשיתי לוזל
מעריש לם יש בו עול בהניחה ו לי . וזה הדבר הבחי לשר בדרכי הלוהבים . וכוונתו שלם
יש לו עון בחתת יוכיחוהו כדרך הלוהבים . ואם לאו יודו לדבריו ויכחמוהו מרוש ידפוהו
ובבריתי ובתכחומת ויקח לותה ויסבל לותה ויעבה מיחוה חעייר בת עליה הערל לחמר
הכתוב למם מרעהו חסד וכו' כשהיה יעקב בת והשבעים עמו היתה דינה עמו כשגיעו
המלכים ולחמרו בלבו לל לחיק לל עשו בעל יעקב לת דינה ובתנה בתינה שלל ירפת לותה
הרשע ויעול לותה לו לנשה . לחמר ליה הלה חסרת לותה תמכו חיק לנדל ערל היה

מה־נְּמַר־צְוֹ אִמְרֵי־יָשָׁר
וּמָה יוֹכִיחַ הוֹכֵחַ מִכֶּם׃
הֲלְהוֹכִחַ מִלִּים תַּחְשֹׁבוּן וְלִרוּחַ
אֹמְרֵי נוֹאָשׁ׃ אַף עַל־יָתוֹם
תַּפִּילוּ תִּכְרוּ עַל־רֵעֲכֶם׃ וְעַתָּה
הוֹאִילוּ־פְנוּ־בִי וְעַל־פְּנֵיכֶם אִם־
אֲכַזֵּב׃ שׁוּבוּ נָא אַל־תְּהִי עַוְלָה
וְשׁוּבוּ עוֹד צִדְקִי־בָהּ׃ הֲיֵשׁ־
בִּלְשׁוֹנִי עַוְלָה אִם־חִכִּי לֹא־יָבִין
הַוּוֹת׃

ג׳ ביאור התלת אמרי נואש׳ לשון
יאוש׳ כמו ניאש את לבי
ואמרו נואש׳ ותכרו לשון לכזבה כמו ויכזבו
להם׳ ועל פניכם כמו על פני הארץ תכזיב׃
הפי׳ לא תכזיבו את שיבו על חשבו אותו
כי לא נהג אותו כמנהג הראוי׳ חזר עוד
בחלק הה׳ הזה ללמדו הכח׳ על עצמ׳ לגיעו
הטבית אלא חשבו בדקתו בטענת הקטנה
מלגיה יצדק וכו׳ והזכיר ענין ביתרו היועץ
והוא שלא יוכח לא בנקם מהדברים לומר שלגיה
כי לא יוסר לגיה כאיש בספרו במדר׳ ולא כשאתה לוקח מאזנים ומשקל ידקדק בהן בשבילו וכו׳
לא יפה אתה וכו׳ כדי שידקדק לנוח מאזנים ומשקל ויעבור מעשהו׳ כי כפי אשר הוא לפני הדיין
ויעיר הו׳ ולכן אחר מה כיוצרנו אמרי יוסר כי הדבר היוצר והלמתי אין נרי׳ לוו׳ לב שומו
ואין דבר עוות ולוקלן ולכן שוב אתה חזיון כו ולא שתתהלו להוכיח בדברי שלא כמ׳ מתע כי מה
יוכיח היוכי תכם מאת שלהבת שלהוכיח מלין תחזיון יר למלין לבד שלי לכם טע אתנו להם
אזינו׳ תחזבו לרוח והבל הלא אחמרי׳ והטענות הבלמו׳ לגיח והם אחמרי׳ והיה לכ מלת
תחזיון מושב אחר עמה׳ לף על יתום תפילו׳ לוין תדיגו תשב נדק מאת שלת לוגיה פנים
לגדול ומכשלי לוגיה ולהסביר פניו לאתם נוערים ותפילום לף כמי שלין לו עוזרים לגזר הוא
כבגדי והו׳ היתום וזהו לף על יתום תפילו וחכרו על רעכם ורע׳ ותתחברו לגזול על רעכם
פעמים ויכרה להם כורה גדולה דמלכים יכרו עלגי חברי׳ כה׳ והנמשל שכוונתם פניהם לפועל
ברשות ההן הכתוב עלגי ומרשעו׳ ותחזיון׳ לוגיה׳ ואתה הוחילו פכו צי ושל פכיכ׳ יר לם לגי
תבקשו ממנו כי אם לומר לכושי וזה בא בתשבוניכו לוגיה מאתכ׳ ומעשי עם תעשיכם לו תרגיל לם
לאבוד לם לגי נופל מכם׳ ולגי תלמדו הן בקדושין לגי ילמין וכו׳ ובכן שובו כי מדבריכ׳ אין שהי
עילה כיוצ וכיוצ להוכיחני במלין בלי טעם ובכן תשיבו בדקתי׳ כה תכירו בדקתי׳ היש בלשוני
עול׳ לוא כי עדיי׳ אמ׳ עם שכלכו נו ולגי נשוב בתשובתי כ׳ עד שלא ירגיו מתיקון הכוכר להתפשעו
התרה בשעה החיך והלשון הבלעדי הבעבורי יחזיו׳ לגי תחשבו שכתפשת בכ בלשוני עשם העול והרגלו
עד שלא יפקו לגי יודיע מהו הוות ונכלם הניחו לוך הם תוכיח לוחו שלא כדין נעשנו הלגיות
בלתי נודקן בנקש מיכו מה שלין ראוי לנקש לנגד צנדר לר כלי כתכנו׳ וכמו שתת הכתוב
כי הוא יודע ונרכו זכור כי עפר אנחנו׳ ויעיד כתי׳ לין נרי׳ לוגר יעד עוד ולא יחנ׳ כי
גם התחלתו יסוד הלרגיל הבעבורי יחזיו׳ לגי היגר והחטו׳ לגי אוגר ח׳ שהיו יכן כי לוו׳ לוקב
כתרוב כתחנו׳ לר לגי׳ לוכ׳ כתי׳ עם עשה וישמרו׳ תגי׳ ואם וכרכו ופקדיכ והכח לי מאיכי
וכו׳ א רחום ת׳ לוגר תגיש תתה ב׳ רחו׳ ואתנן יו וכו׳ ואנו קנדי יד וילודיו תם כ׳ לוגר תגיש
קנ׳ מי׳ ואם ת׳ לא לתרי עמנו מי נכו תשב מתי ת׳ אנו פיכ גא לגרוך לגך תקנכי כי לין

כמדת נבר ודס ילוד אמה הלה ואין דרכיהן כדרכינו לא כעוריו נורתנו פר שיהתחי סיני שכל
אדם לא בחוקר הלבבי כמו שפירשנו בעקה הוחיל פכמו בי ונו׳ :

ביאור המלות הלא נבין ומן קטוב כמו כל ימי נבחי מיחל כי תלחה נבחה : ישלף
על ייחל ויעקה כמו לא תשלף הלילה פוליף זורח הוא . מכו לי ומכו

לי : ומדד ערב לשון אדם כמו וימדדם
בחבל . כדודים כמו ותדד שנתי לשון נדנור
עורי רגע בתקיעא כמו ועל רגעי ארץ רועש
היס גוש עפר תחיבת עפר מלשון רגל
שנעקרו בגושי ארץ הלורג כמו קפדתי
בלורג חיי בחפס תקוה תוחלת לו כמו את
תקות חוט :

הפירוש לחברי שוכו מהכון על קדקד
שתי עשרות שיפו בהשגחה
הנוכר והעזר שנעזרנו מעשרתו הבלתי על
פלטתו תער שלל והתרעומת עליו תער
כתרפים מהרבינים והלמוד שלמדנו בשנים.
חזר לשבר דעתו בזה החלק הו׳ לוך הכל
פלוי במוכל והנזרה חמת ושקר החריבות .
ושם כתן טעם למה שהלל את כפנו למות .
ואחר כי הלדם בשני חלקיו יש לו קנקנה
למעלה עלי ארץ כי גופו וגבול גבלו לי מבד
מזלו ולא יעבור וכימי שכיר יחיו מבד הכפס
המשכלת כי לפי שכלו שכיר ימיו הוא כי בתה
הכפס להשלי עצמה ולהתלבש במושכלותיה
מתעדומיה כמאמר כי גר אנכי אתך ובושב
אות מנדת לפוריה תקוה פעלה . ועל
פניהם לאחר כשבר על ישלף על וכו׳ אחי כי הגו׳
אחל הכפ׳ כשבר על לדוניו כי הגו׳ לבך בוא

לעבוד את הכשמה כל ימי היותה על לדמותה ושל כן ישלף הגוף בחיית עמשו ולו מותו כאשר
ישלף העבד בחיית עמשו כי לו יכות לו מעבודתו . ושל הכפס לאחר כשכיר יקוה פעלו כי
שכיר גנים הוא בעולם הזה יקוה פלמותו . ואחר ופירש הנמשל כן הזכלתני לי וכו׳ ידעתי
כי בין הכפס בין הגוף יקבל שכר על הפרישה מן העולם מאחר שמפשר ירמיו ולילותיו
הקבועות לילו מהמעבדה כאשר הניח לשלמה כלם הם עליו לעבוד ולעמל יולד כי לוך
תעלה במדרגו העולם כפס שנעל כל מר ולוך יעבור הגוף הנעזר עבודת נפשו בהיותו יושבו
בחשפה רובץ תחת משלו . וזהו לם שכבתי ושמרתי וכו׳ לם יאכר אתי יתן בקר מתי לקום
ואחכבי ואתי מדד ערב ירבה מתי תדד הערב והדחיק נדוד מלנעך לוחי . ותהיה תלת
מדד לשון ובנעתי נדודים . ולם הוא לשון מדה יאחר מתי לקום ואתי יקום מדת הערב .
ולנני הכל יהיה מתי לו מתי לקום מוכנים לאחים עמם ונבנעתי נדודים עדי כשף . ירבה
כי גם נקומו בבקר ממשמעו כי ההיקוץ הערב נדוד כאשר בפפו אות יכבד עליו כעורו עד
שנעב נדודים רבים עדי כשף וכלו לאחר בבקר יאמר מי יתן ערב ובערב יאמר מי יתן בקר׳

וכן

אכן כה וכה מה העבודה שעשה הגוף את הנפש בהיותו שרוי כל ימי נעוריו · וגם למה לו
היום אם לנפש בזמנו נחוץ רחמה וגוש עפר ועורו רגע בהמתית הנפש והרי הוא נחוץ קדוש
מת · ולמה לו לגוף חיים כי לו היה לגוף ענים פעמים חוק ורדיה לוקם לא לו היה הזדע
כיצד תתרמו ובכן ישלם על העות בהיותו עם חפצי מתרוניו כל שכן בהיותו כמת מועל על
מעלו כיעור · וכלפי הסכל יאמר ימי קלו מני ארג וכו' דעתו שכבר פג עד קץ ימיו ולא קרה
לו מה שיאמר חזקיהו קדחני כיורב חיי תדלה ובנעני מיום עד לילה תשלימני יאמר שהוא
מת קודם לכן ותתכת ניחו ונכרת בחני ימיו כהכרת תקות קורג בתמניתה תפני
דלותה וזהו תדלה ובנעני והרהיה מיום עד לילה תשלימני ירבה שנומן קנר מהחולי תלחו
ימיו לו שנומן קנר שירפה חליו ממנו מיום עד לילה יגוד לאיתנו כדרך בעלי הסליסית לו
קדחת יום פעם בריפה נוטה למות ובשעה קלה יגוד לכריאותו מבני אכחו עתו · ואמנם
לויה רפה בענמנו לפניות הכח מפני הזמן הרב שהם תמימה שכבר כבד עליו חליו ואבד
ממלו ימיו מכי ארג ולא תדלה החזק ולא כפעם תקוה כדאמר את תקות חזק השכני והכוכה
מלין לו עוד תוחלת לגוד ימיו עלומיו כתוחלתו על חזקיהו · וירצה לם תקות הנפש בעולם
הזה עלומות שכלה והימים בהבל יכלו לם הוא פעמים תקות הבליות המתהוה ומי החיש
החסן חיים לנבלה · ואם תאמר כי עוד יאריך ימים ואחריתו ישנא מאד והימים הרחוקים
ובלו ויש תקוה לאחריתו לוה השיב זכור כי רוח חיי וכפנם המדברת נושאת הבל ורוח והרוח כלה
בנבלות הלויה אלו אשר הוא מפורסם שהולכת הלוך ואחר בנאתו מרחם אמו כאחרי עני
לבו וגוש מבוסר כי ימיו הבערות הולך לאות ויתחייב לם כן שמי שהוא היום בזה הפיעור
והרוב ובעב הגוף להיות הולך ולא לו יקויה ממנו לרחות עוד ולהודות על הספר שנשנו
ובאו אמר לו תשורני עין רחי · הדיני כאת כי התיעיב תמוניתי ויהו רוחה אותי עדה וזהו
שיניך ואיננו · לא לם עיניך כי אינכי עם הנפשר שהיולדת גם היא לה שיב כי אחרית
אנשה עוד ויגוש שיני לרחות עוב כי כאו שלבה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה · לא יגוב
עוד לביתו וכו' כי היה כופר בתחיית המתים לא יאמין כי יכופר שהגוף אחר הפרד חלקיו
יגוב עוד לביתו הוא בעצמו מבני שיהיה בריאה חדשה עד שיכירוהו עוד במקומו כי הוא זה
כשם שלא יגוב השבן שכבר כלה מבני עלות לידים חדשים ויולד ענן אחר תחתיו · ובכן
הגוים הדבוק שהכל נתון בקנבה זמנית כאשר היה רשאוב ולבוש כלה ולובד ולא יגוב
עוד לרחות עוב שלא כדברי חליפו כי הוא יכלה ויחבש ימחל וידיו תרפינה וכו' · ודבר וכל
נבלים אחר רבי תלעזר שלשה נבלים הם · נבל לשמים ולארץ דכתיב ויכלו השמים והארץ
וכו' נבל לתלמידים דכתיב כל ימי נבלי אחיל נבל ליסורין דכתיב הלח נבל לחנוף עלי ארץ
כל נביונו על ארם ויהו חלש על הארץ · ואחר כי יש שלשה מיני נבלות · שם לא תאחר על
תולדות השמים והארץ כי כל מין ומין עושה נבל לעצמו מבני זכור תלחתה ושם תנחתר
על נבל תלחתה של תורה והיה התלחתה לשר שעשה הארם לשר הוא חלק נבלה
לשמים והארץ הזכורים לחכם ואת התלחתה את והב בסופה והיה שלמות נפשו ·
ושם היתלחתה הערוכה על הארם לחארון חתרו והן הן השלשה הזכורים בתחתר ·
לחכם לחר עוד כי כשם שנא לשמים ולארץ לא לערוך מערכת תלחתה כאחתר כן גם
כן לוה הבני נבלים של הארם לשר ועורך האחר הארם ושא והבני יערכהו עליו ואת ·
לא ישכון כן בזמן שכון בזרעו לכל האחר כי הוא רבוני האחר יחייב הנשרכו לל נבל
תלחתה של תורה · גם להיותו מעורך לל מערכת תלחתו של זמן כי לאחרי הפרד הסכל
מחנו יגוב לל נבל שמים וארץ · וכלן יבאר מה שביארנו בכעבד ישלם נל וכו' · ובתחזוקת
ליה נבלת השוכה בנים לנמר לנבריות שהן שני עולמות השולם פוה והשולם הבא מי שעשה

עוזה באה יחכל נוזף · הצדיקן כופרין ואומרין כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה לעולה הקדוש ברוך הוא ופירש דעשים יכפה חטם : וכדאה שלמה שבית הרחצית בלה לעמד לבריות שהן שני עולמות יותר מעני דברים אחרים מפני שבניתיהן חשבון בחרשית החשבון שני עולמות ויורו על אמות דעת לניסו וגם שאיוב חולק עליו וכופר בתחיית המתים ובפרק הזהפתפין כלה ענן וילך · אמר רבה מלמד שכפר איוב בתחיית המתים ·

ביאור המלות

תרפה כמו שפו מכי · בזיחי בנעריו כמו תריך בזיחי :

תפירוש מן הדעת הזה תסר ביאורו והטעימו עד הכה והוא שהכל תלוי בחול כאשר אמר דיעזוב הוליד בחלק הבעיני הזה ביכול להתקוטן ולהתלונן על רוע מזלו ולא יחזוק פיו ולבזוז ממה שאחו להתרעם עליו שם מהרע המגיע ממנו לגופו שם מהמגיע לנפשו הנזכרים והזו אדברה בצר רוחי והוא ירצה אדבר ואתרעם מצרת רוחי והוא החלק החמרי וגם בשיחה במרירות המגיע ממנו לנפשי היש לאי שם תכון וכו' אמר כי קרוב לו בהיותו וכלי כמקרה היש לעורך יומני תבל וכבעבו על נחש מפני חטאתו כי מקרה אחד לכם ווהו כי חול הוסם בשותו על יש וערבל חתולתו וכפסו בעבר הפך שנעג שני היפודות הכמה : וכן גם כן נחש עבר לחמו ומחלכתו מעבי חטא זו כלומר · ולהיכם המעיל עכשו ומחן מכתו כי בין רבנים ידונך כאשר אמר ויקח לו חרש להתגרד בו והוא יושב בתוך האפר · וכדומה לאמרו בני קדם להכות את בני יעדאל בעמוד לנגדים בחוכחו שתעבו · כי בכיתנו במקום תניס ותכם עלינו בעלמות כיעבה היש שנאחר בו ושרפל אתולתו לאמר · הרי המעיל כנסת יעדאל לבני המעלים הכוכבים ·

ושיבו בסוף כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו · והוא היש אמי אם תבין

כי

אִם־תַּנִּין בַּיָּם עֲלֵי מִשְׁמָר׃
כִּי־אֲסַרְתִּי תַּחֲמֵנִי
עֲרֶשִׂי יְשָׂא בְּשִׂיחִי מִשְׂכָּבִי׃
וְתַחֲרֵתַנִי בַּחֲלוֹמוֹת וּמַחֲזִיונוֹת
תְּבַעֲתַנִי׃ וַתִּבְחַר מַחֲנָק
נַפְשִׁי מָוֶת מַעֲצֻמוֹתָי׃ מָאַסְתִּי
לֹא־לְעֹלָם אֶחְיֶה חֲדַל מִמֶּנִּי
כִּי־הֶבֶל יָמָי׃ מַה־אֱנוֹשׁ
כִּי תְגַדְּלֶנּוּ וְכִי־תָשִׁית אֵלָיו
לִבֶּךָ׃ וַתִּפְקְדֶנּוּ
לִבְקָרִים לְרִגָעִים תִּבְחָנֶנּוּ׃
כַּמָּה לֹא־תִשְׁעֶה מִמֶּנִּי
לֹא תַרְפֵּנִי עַד־בלְעִי רִקִּי׃
חָטָאתִי מַה אֶפְעַל נֹצֵר
הָאָדָם לָמָּה שַׂמְתַנִי לְמִפְגָּע לָךְ
וָאֶהְיֶה עָלַי לְמַשָּׂא׃ וּמַה־
לֹא תִשָּׂא פִשְׁעִי וְתַעֲבִיר אֶת־
עֲוֹנִי כִּי עָתָה לֶעָפָר אֶשְׁכָּב
וְשִׁחַרְתַּנִי וְאֵינֶנִּי׃

כי תשים עלי משמר · כי אמרתי תנחמני ערשי · אם יקום מתוך המיטה להתנחם על
משכבו יותר ינעשר מפני השחין הלא אפר אמרנו שמשניו הוכרח להתפלם בשפר יפה
בשיתו משכבי ירפה אמרתי שמשכבי יפה עמי ויעזור לבבול שיחי וכשעפי יוסיכו כן בחלומו
וחזיונות ינעצתני לו יפה מזו משכבו בשיחו יורה שכל הלילה שהוא זמן שכיבה יוולי יילי ·
ואפשר פיפורש יפה בשיחי משכבי כל כך הוא הנבזות לחות השחין הלח שאם משכב על ערש
דוי יפה הלחות ההוא משכבי על דרך משמה שכל לילה מעתי מגורת מים שחו · ואתתי
בחלומות אם ידבר כנגד המהניא יאמר כי בזמן הלילה שאם יכוחו יגיעי כח גם זו לא יכוח
לו על ידי חלומות וחזיונות מרעידים כי על כן בחרב נפשו מחנק החום שבעצמי ומיתת
עצמותיו לאחר שלאך גופו כבר הוא חציב כמת וכמו שאמר לא תשורני עין רואי · ואין פלוס
כי אם בעצמותיו אשר זה נבדו כשאר מפני מנות רק את נפשו שמו שעל כל שאר בשרו שאמר
אך את שיוב בשחין רע מכף רגלו וכו' ואין בפף שהחלום הרע משחית הכחות ויבלה הלדם
כמה שיחדל דלוה ותוגה לנפול החלום כאמרם הרואה חלום וכפשו עגומה עליו והדין
שיתבונה ואתי לו בשבת כי תעבוה הוא לו והבך דואה שרואו לאחלל בקנת עליו את השבת כלומ
יש גו שכבה וגם החלום העוב יפוק הכחות והלדם כשאמר ירמיה הנביא עליו החלום כה
אמר ה' נביאיו עוד יאמרו את הדבר הזה בלבן הנרו יהודה ובעריו כשובי את שבותם יכרבך ה'
מה בדק הר הקדש ושבו בה יהודה וכל ערייו יחדיו וכו' על את הקנותי ואדאה ושכתי שרבה
לי · לחזק דברי בשובתו את לחל כי אחר החלום הנבואי הזה הקין וחזר ואדאה לותו גם כן
במראה הנבואה בהקין כמו שאמר הרב שיקרה לנביאים וגם שכתו אשר ראה את המראה
בה שרבה לו לא בשאר נבואות של פורענות המטרידות לותו · וכן אמר הכתוב על בריך בן
בריה כה אמר ה' אלהי ישראל על בריך כתב אמרת לו כח לי כי יסף ה' יגון על מכאובי יגעתי
בנחתי ומנוחה לא מנחתי · הנה שהחלום בנואי הוא נהמת הלדם ושמחת לבו וכשם
שהנוף יכות על ידי מרות מוגשות בחלום וכן גם כן ישחיתו ויקלקלו לותו המרות הרעות
ולא נחכם תמרו דבוריהו זכרוהו לנרכה שמעולם לא ראה דוד חלום טוב ואחיתופל חלום
רע ועל כן אמר ואתתני בחלומות ומחזיונות תבעתני · ואם ככנד הניפו מדבר יגיב עליו
על מה שאמר שמשניו מחזיונות לילה הגיע לו אמתר ההוא ובכלל התרחה
אמר אף שוכני בתי חומר כי לאויל יהרוג כעס וכו' כי יגיע הרע לבני לדם תנד
עצתם כאשר פירש למעלה · ואמר עליו חיוב לא די שהוכחתני בעצמות בדיוות
מרעיך כי גם מהלקוח מהדמיון והתבעי בחלומיתיך וחזיונותיך תבעתני ובחרת
לך! לומר שמחמק בכפי הוא מות נמשכת מעצמותי מהכרח החומר ונגד בעשיפים
מחזיונות לילה וכו' אף שוכני בתי חומר · כי לאויל יהרוג כעס וכו' דבר כן · מאחתי
לא לעולם תהיה על כן למחם החיים ואף שתחתה לעולם החיים הכרוך הכוכבים תני
מוחם בהם מפני שהם חיי הבל וכמו שפ"ת נחה יתן לעיזל לוך וחיים למי בפס כי מה לנוש
כי תגדלנו נתת לו חיים תרוכים ועובר וכפיים ותשית עליו לבך לפקוד עליו פקודת יסורין
קשים בכל רגע ורגע וחזו ותפקדנו לנקרים לנרגשים תחכמנו · וכמו שקרה לי כי בשתתני
ותעלכני כמה נאת עשה מתני לא תרפיא עד בלעי רוקי כי נרוחיו תכוסות ופרות ורבות ·
ועד בלעי רוקי הוא הזמן הקנד הזה לל רגע שהוא כמחריה · העשיתי מה לשעל
לך וכו' לומר כי אם כימי שכיר ימיו ונחתיהו יקוה פעלו חלף עבודתו אין לחוש
שיהיה עוכא קטרנו כעבודתי כי אם מיעוט שכרו כאשר יעשון לשכיר שנה או לשכיר יום
אם כן אם חעלתי פלא ערחתי בערב עבת מה פעלתי לך שמתני לשמצה

מענה בלדד

המענה הזה יתחלק לחמשה חלקים בחלק יבאר דעת בלדד בהשגת הוה שהכל בידי שמים ובדיק הו"י ובדיק דיכן ולא רלה דעת איוב וכן שיהיה רע מליעלה על הזכלי בדר' נסיון כי דעתו שיון יסורין בלא עון לבל החליט שהכל בידי הלה ולא עניד דינל בלא יתחייב אם כן שהעונש המגיע על האדם הוא מופת חוזק על אותה ואין כאן בדיק ורע לו בשום נד · ועל כן רלה שמיתת בני איוב היתה בעד פשעם · ונם יסורי איוב לא יחולו עליו אם זך ויאר היה כלאר סופר ממנו ובזה תראה מדעת הרמב"ם זכרונו לברכה פרק עשריים ושבה מהלק שליטי בכוונת בלדד · וביאר זה הענין מתחלת ענינו זה עד כי שלל בל לדור דיטון · אחר בחלק הבאי ביאר בלא כל מי שירנה ליעול את הסם לחקור על ההשגחה ידע ויעול כי היה שלמה עמוקה ואין דעתנו רחבה כדעת הרחמנים ואיננו קנדים ועל כן בריך לקבל הדברים הזה מהחכות בקבלה לא לחקור בלב עליו כל שכן דנה לחקור אויב · וזה ביאר בפסוק כי שלל בל לדור דיטון עד הינלה נומל בלא ניכה · ואחר בחלק הבאי רלה להמשיל משל בענין הוה ושקובל בידו בהשגחה הוה דבר רלה ומקובל לירלי י' ולמוכני שתו ושם דרך ירלתו בו ניכא לעיכם · וזה מהינלה נומל עד הן אל לא ימאס תם . ופיים דבריו בחלק הרביעי בהבטיחו את איוב הבטחה בתשבה לאמונתו זאת שהשם יעשה מאחר שהוא נדיק מעיב לעובי ומשלם לעושיו אל פכיו כי הוא לא יסתלק מעולמו עד שהקיימו מוצ'

לבו שמוכשר הוא לו יזכה את לחמו ויהיה דשון לכך וגם רשע ירימה וכשם שניו יחרוק ונמס תאות רשעים תאבד ויפקלק בזה הפסק מבדיק ורשע מכל וכל:

ביאור המלות רוח כביר רוח חזק לו גדול כמו ולוריד כביר יעובדם • ומלט הוא נדקך נאון מלוט לו תשלוט • יעיר יעורר כתו ולא יעיר כל המתו לו יעיש כתו והתעוררתי כי מנלו רע • מות נדקך בפעך • כי היה הוא הנדק •

הפירוש בלבד הזאתי רואה לעצמו דעת האומר שאין יסורין בלא עון כשם כד ולא יניח השם לידי כאיון על ידי יסורין מי שאינו חייב וזה חולק בחלק הראשון הזה על דעת חיוב לגמרי ועל דעת האיוב הראשון • ועל כן כנגד איוב יאמר כי האומר מחשב ורוה לו מאמין אמונה רעה יכחידהו תחת לשונו ויירע לנעלה לותה בשפתיו כמו שהוכיח לותו איוב במעבדו שני אמר לף לתה תפר יראה ותגדע שיחה לבכי לל • כי יולף עונך פיך כאשר בחרת • ואין לנעלה בשפתים ובקול רם כי אם דברי חכמה ודע כאומרו חכמות בחון תרוכה וכו' הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה • ועל דא ודאי הוכיח החכם את תלמידו ואמר לו בכי פתח פיך ויאירו דבריך אלין דברי תוכיח מקבלין עומאה • גם כי פעם דבריו על דבר אחר ליאמר • והוא שאמר פה בלבד עד מתי תדבר דברים ורוח כאלה ורוח כביר אמרי פיך ובקול רם ורוח גבוה תדבר אמרי פיך כאלו הם דברים כבוחים למנין ולשבר שבכה ורות סבריתו בדוח כביר ואמר עד מתי תמלל ככבלנו דבריך אלה שאמרת מה נמרנו אמרי יושר וכו' להוכיח מלין תשאובו וכו' כהיות דברי הבל ורוח כביר אמרי פיך ואמר כי הקדמה אמיתית אין לפקח כלל עליה שאין הלל אמות משפט ולא אדי אמות נדק כי הוא המבדר ומעמיק השיחים על יתנהגו הנעשי בהנהגה רעה ואין חשבר כנודע והשכי פתחדר לנודר שעתו כאשר יורו אבי השחות הלזה ליודעיהם או שניהם יורו על אדת לל שדי הנבורה לל החזות לל שדי כלכלה לני בנלו ולל שדי יתן לכם רחמים ורחם לל לאנשים לל יעקב ולל יעקב בלל שדי ולרחת זה השם יגדל בפרד ובמוך ומחובר • ויי אלהים אמת יוכרו בדרך אמת • ולפשר לומר הלל יעות משפטו לל רשע ולם שדי יעות נדקתו לל בריך כי על אניהם קטרג • והכריח מכח אמונתו יתנדוק דין שיהם אמיתית בניו היה בעד פשעם כי לין מיתה בלא חטא וזהו לם כנוך חטאתו לו ויעלחם ביד פשעם • ואמר דבר חכמה עוד • הוא כי לין התעלוך התיעות דבר וולת החטא שניהם כאמרם קוף יגר הרע הוא תלמוך התיות • והחכם לומר לין עורוד אמיתי ללא חטא אמיתי ראה כמה הפליג להשמיד זולת החטוכה שאין מיתה בלא חטא שאחר שאין תלמוך התות דבר זולת הפון לא ויעלחם ביד פשעם ולא אחר בעד פשעם • ואמר גם כן כי יסורי איוב גם הם לא אך ויאר הוא יתפייב מנדק דין שדי שפתיה עם היותו בשפל מעלתו יעיר רחמיו עליו ויעלם מות נדקו

ירגיה יכרך נוהו בעלם · לו יעלם לו נדקותו אשר עשה להיות נוהו פתוח לרווחה לעשו בנדקה
עם כל עובדי אלוהים וזה שלא נעשה עמו דבר מפני מעשיהם מכוערים מנוולים · ולילוי נשמת
לא למחמר לם וד ויאר פתה כי תליפו תפשו מתקרי תם וירא תלהים בפסוק הלא ירחיק
כשלוק וזה בלדד תפשו גם כן בחדת היעור אשר הם השלשה תקרים תקרו הפם בם
תם ויאר וירא תלהים וזה מרא אחר פתח וד ויאר הוא כשיתחכן לל בזרועו אמוש
ישמע בעקתו · ואפשר בפ"י שלא הפסוקים לם בניך חטאו לו לם שהה השחר
לל לל הם לחיים ולא יקפדנו והיה כוכם שמיתת בניו בעבור פשעם ושלא יופיע
להם לם היא יאהב לל לל ולל מדי יתחכן בעדם כמו שהיה מפחר ואכלי בנקר והעלה
עולות עד ולא ישמעו לקול בהיכם כי חפץ יי' והמיתם דעלי · לחכם לתה לם וד לקחך כתו
שהיית בר בעיניך עתה יעיר עליך כאשר ביארנו יעורר נדקותיך ושלם בות נדקך עם
פירודיהו כי זה מהמנות שעושות כיודות ויתחייב שיהיה לחבריהך גדול מלר מרחייהך וזהו
והיה רחייהך וכו' דלפים בערת תגרת וכן הללים להודיע דעתו גם היא בהשגחה בגד
בכרת לויב ובוזה קנת מדעת תליפו כאשר לחברנו והיא שלין מייקה בלא חטא ולא יפורין
בלא עון · ואיתיה בניו היתה ביד פשעם ועוכתו על לויב בעוכתו עם היות שוכתו לעוכתו כי
יתרך עוכו ועל ידו יכיר לת בזרועו ולל מדי יתחכן ולחבריהו יצגע מלר מרחייהו כי יעיר
פליו כל נדקותיהו לאשר עשה עם כל עוזר וכו · וכלר ויבא יעקב שלם · רבי חייה בר לקש
פתח לם וד ויאר לתה היית לין כתיב כאן לקח לת לשעבר לת היה נדיך כי עתה יעיר עליך
ושלם בות נדקך עתיד הוא להתשורר עליך ונשלם לך כל לותם נדקות ניות בשעות שלפי
שכתוב ויעקב לים תם לביכך כתוב ויבא יעקב שלם · יורה שלוב נעכם מבני שלא היה
לשעבר נדיך לפי רב מעשיו עם היות עשה נדקות הרבה ולם עתה יהוב בתשובה ויהיה
עמנו לו תפקחכה עיני הבשגחה לשלם לו שכר כל נדקיותיו לאשר עשה כי לא היה יעקב שלם
בגופו ובממונו לם לא היה לים תם וזהו עמנו דעתו של בלדד לחמור · ועוד לחמרו בחדרש
שיר השירים שמן תורק שמך · מה השמן הזה מר מתחלתו וסופו מתוק כך היה לשיהך
מוער ולחריתך יצגע מלר · מה השמן הזה לינו משתנה מלא על ידי כיעשה כך ישראל לין
עושין תשובה מלא על ידי יפורין · מה השמן הזה לינו מתעבד כשאר משקין כך ישראל לין
מתערבין בשומות השלום לאחר כי יגר לב הלדם עמנו רע מכשוריו כשם שעמן ויש בלהי
מבושל והוא שמן לכפקנון הוא מר וכן נקרא שמן המור בחסכת שבת וכחו שבשמן הוא
כשהוא מבושל יתתק (לחכמו כן עשם הלדם להתשורר לל השוב כלחריהו כי לל הוא מתבלת
הכבל וזהו הענין הרלשון מהיאחר · ולחלל עוד כי זה הבטח והתיקות היעוגש לל השמן
בלחרית הכבול ויערך גם כן לל הכתיבה וכן הלדם יעוררוהו היפורין לזכור לת בוראו
והענין כי כשם שהשמן המתוק הכתוב לין יתערב עם זולתו כי יעלה על כל משקה כן יעלה
המשוער עם היותו כתוב בשמחתו לין יתערב זר וכן נדרש בתנחומא פרשה יוסף
מגרהם ויקח לשה נדדים על מגרהם שנגעשר הרבה בעשר בפיוטות ונבטוף מי
נרך לת מגרהם בכל · הורו בדבריהם כי היפורין שבת שלמות הלדם
להיות עמנו נריך כתיב נריך השמן העוב שליה כאשר
ביחרנו נדעת תליפו כי הוא מתרך ועל ידם
מוכיר לדם ומפשפש וזהו דעתי בו
כאשר יבנו אותו כן ירבה וכו'
כאילן הנוטר פירותיו
מתפקלו בתבניס וכו':

הפירוש בחלק השני הזה תפש את איוב על מה שככנס בחקירת דרוש לא הורשה עליו אבל סוייב לקבלו מן האבות למה שהם קבלו האמת מאותם שטוב ומכם וזכות חמרם ואורך ימיהם הספיק להם לעמוד על אמתת הדרוש הזה עד החקירה המופתית · ולכן אמר כי שאל נא לדור ריסון לא ראשון בהחלט כי אין לו אב

כִּי־שְׁאַל־נָא לְדוֹר רִישׁוֹן
וְכוֹנֵן לְחֵקֶר אֲבוֹתָם׃ כִּי־
תְמוֹל אֲנַחְנוּ וְלֹא נֵדָע כִּי צֵל
יָמֵינוּ עֲלֵי־אָרֶץ׃ הֲלֹא־הֵם
יוֹרוּךָ יֹאמְרוּ לָךְ וּמִלִּבָּם יוֹצִאוּ
מִלִּים׃ הֲיִגְאֶה־גֹּמֶא
בְּלֹא בִצָּה יִשְׂגֶּה־אָחוּ בְלִי־מָיִם׃
עֹדֶנּוּ בְאִבּוֹ לֹא יִקָּטֵף וְלִפְנֵי כָל־
חָצִיר יִיבָשׁ׃ כֵּן אָרְחוֹת כָּל־
שֹׁכְחֵי אֵל וְתִקְוַת חָנֵף תֹּאבֵד׃
אֲשֶׁר־יָקוֹט כִּסְלוֹ וּבֵית עַכָּבִישׁ
מִבְטַחוֹ׃ יִשָּׁעֵן עַל־בֵּיתוֹ
וְלֹא יַעֲמֹד יַחֲזִיק בּוֹ וְלֹא יָקוּם׃
רָטֹב הוּא לִפְנֵי־שָׁמֶשׁ וְעַל־גַּנָּתוֹ
יֹנַקְתּוֹ תֵצֵא׃ עַל־גַּל
שָׁרָשָׁיו יְסֻבָּכוּ בֵּית אֲבָנִים יֶחֱזֶה׃
אִם־יְבַלְּעֶנּוּ מִמְּקוֹמוֹ וְכִחֶשׁ בּוֹ לֹא
רְאִיתִיךָ׃ הֶן־הוּא מְשׂוֹשׂ
דַּרְכּוֹ וּמֵעָפָר אַחֵר יִצְמָחוּ׃

ואם אבל א׳ כערך כי לכן נכתב חסר אלף · ויאמר שאל נא לדורו הראשוני׳ שיו הקדומים אשר האריכו ימים על פני ארץ אשר להם לבדם נתנה החקיר׳ והנסיון באמת ועל כן שאל להם מה שהשיגה ידם בכח חקירתם ומה שקובל להם מחקירת אבותם כי הם יורו׳ ויאמרו לך מה שקבלו מאבות׳ וגם מלב׳ יוציאו מלים כאמו׳ · מה שאין בנו דר׳ להשען על חקירתנו כי תמול אנחנו ואין הכער תלמיד הגון למדינית כדברי היוני ולא נדע ירצה גם לא יקווה תמנו לדעת יותר במה שינה כי כל ימינו עלי ארץ הרי גזר אומר שראוי שנסתפק במה שקיבל מהאבות הראשונים לבל נכשל בדר׳ הלכה אם נשען על קונר בינתנו · ונתן טעם זה כי החיים קצרים למלאכה ארוכה כואת· ואם כן איוב לא נדעת ידבר בחקירת שא.ה כואת · וזה הענין חדשו בלדד והוא נכון · וזה נדרש בתנחומא עשר תעשר את׳ מעה לפני הב״ה רבוש״ע תכמה מוניאין מעשר א״ל הב״ה כי שאל נא לדור ריסון וכו׳ כי תמול אנחנו ולא נדע וכו׳ הלא הם יורוך וכו׳ כיצד אדם שת אנוש · מאדם ועד נח עשרה דורות · מנח ועד אברה׳ עשרה דורות לכן הלא הם יורו׳ להוציא א׳ מעשרה כו׳ שהתפלה היתה מה שנתנה העשירי שהוא קדש יותר מאחר שאתר עליו עשר או שאל אם זה העשירי יהיה מלגיו או מלברי והושב כי תספיק לו הקבלה ומשה ילמד השני דברים כי העשירי מלגיו הוא א׳ מהעשרה כשם שנתקדש נח עשירי לאדם ואברהם עשירי לנח כי שלשתם היו כהנים לאל עליון ונתלבשו בכתנות אור שנתלבש אדם כאשר דרשו במדר׳ רבה׳ ולנודך הכהונ׳ נכטוו באותו מעשר כאמרו ויתן לו מעשר · ונלמד ג״כ כי יש בנה לקדושת העשירי מאחר שהאבות הראשונים נמנא בהם העשירי מוכן תוולתו יורה שיש בנה סיעלת עשירית קדש קדשי׳ כתר עליון על ראשה מתנה ירדה קדושה זו על המספר הזה בעולם הזה השפל ומשם למדנו כי יש דרושים לא נעמוד על אמתתם אם לא על יד הקבלה כי מי לנו גדול ממשה וגם הוא נריך אליה · ועליה נכטווינו בתורה לא תסור מן הדבר אשר וכו׳ :

ביאור המלות היגאה יגדל כמו ויגאה כשחל תצודני כי גאו המים בינה טיט כמו הטבעו ביון בסתר קנה ובינה אחו נמח שרועו׳ הבהמות

הֲן־אֶל־לֹא־יִמְאַס־תָּם
וְלֹא־יֶחֱזַק בְּיַד־מְרֵעִים׃ עַד־
יְמַלֵּא שְׂחוֹק פִּיךְ וּשְׂפָתַיִךְ תְּרוּעָה
׃ יְנָאֲיִךְ יִלְבְּשׁוּ־בֹשֶׁת וְאֹהֶל
רְשָׁעִים אַיְנֶנּוּ׃

להסתפק מהם כל צרכו צורך עין הנדה על המים אשר מתחת לארץ וכשעותו מתבו יפסד והיה כערער בערבה · והורה עוד שבעין מקובל בגמול הנפשות החסרות כאשר בירמיהו · והכה כל עבין הזה בנפשו בירמיהו אמר אשרי האיש אשר לא הלך כי טוב בעזרת יי׳ חפצנו הם הם המים החיים הנזכרים · והמשילו על המשל ההוא ואמר והיה כעץ שתול על פלגי מים וגו׳ ומתכוין בזה לגיע דברים המבוארים ובמכילתא וגיע שעליך רבי יהושע ורבי לעזור חכמת תורה המקרא הזה רשום ומפורש על ידי נלדד הזקן שבישראל היגיה נומא בלא כוונה וגומר וכי אפשר לגומא זה להתגדל בלא כוונה ובלא מים כך אי אפשר לו לישראל להיות בלא תורה ולפי שפירשו מדברי תורה לפיכך כתיב עליהם הצופה אין הצופה כח בלא על החטאת והעבירה לכך נאמר וגיע שעליך :

וכן כיוצא בזה למדנו הרי זה התאמר בעצמו פי׳ הפסוקים הללו על הדרך שכתבנו אל שבירך אוד שהמים העליונים אשר עליהם הוצאת עיקר שרשותי על אדם הם התורה השמימית עד כי כאשר ירד הגשם והשלג וכו׳ כן יהיה דברי אשר יצא מפי וכו׳ והוא ענין שלמה וילחם עם ישראל בכרכודים מפני שרשו ידיהם מן התורה כאשר דרשו הם זכרונו לברכה והבל לא כן מתוקן :

חפירוש חזר לו לעקר הדרוש שהלל לא יעות משפטו של רשע ודברי נדקתו של צדיק כי הלל לא יתיחס הם פיגומול לו דעה שכר תומתו · ולא יחזיק ביד מרעים עד שימלא שחוק פיך כי חלף עבודתך גחול לגלים יבא ושועיך ושבחיך יגעבו בפת השמחים בלידך ותהכי דעתך וכללו שהלל רשעים יוכיחו · ולפשר עוד שחדש בזה דרוש שמתי יהבאתי בלבוכה בדברי לגיהוה הן לל כגיר ולא יתחם כגיר כח לב לא יחיה רשע וכו׳ ירגה שעשועים של רשעים ופונאן של צדיקים יש להם התחלה לחכת ולא הסח פעל כל זולת גרשת בלדד וכל אמר הדרוש בלשון הזה בשתי עלילות יבוקש שם · ובכלל העולה מדברי אלין תיתה ולא יסורין בלא חטא ועון הבך דעת לחוב בנדיק ורע לו וחלק על שיבו בכסיון כאשר הקדמנו וזהו דעת רב לחמי בפ׳ בחה בהמה יונעלה דחכיח אמר רב לחיי אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון · אין מיתה בלא חטא דכתיב הנפש החוטאת היא תמות · אין יסורין בלא עון דכתיב ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם ואף על גב דאיתיהב שם כאשר כתבנו בפוף מענה אליפז :

מענה

הנה אויב רצה במענה הזה לערוך משפט ולכלכל דברי כנגד לד על יעשה וחלק דבריו אלה לו׳ חלקים בחלק הל׳ הניש הנשה כה יסיב גם לדברי בלדד אשר אמר כי הלל לא יעות משפט : והמשיל משל היגיה גומא וכו׳ בשיחור קבלתו המבוארת בשמלה והשיב אליו כי כניס דברי וקבלתו לחתית כי כל שוכחי אלי המות כדיך בשבת בעקבת לכל הוא רחה כי לא יתחבך עלי בכל המוכיחים את הגם נעוים ממנה · וזה לא׳ תשתי קנות אם מפני שאין לוט נדיק בעבר יפרבך ואם מפני שבכחו ובגבורתו בקיומו לעבוד הארץ מכוח אבד מהכם לא תנחו כל תכשי מיל ידיהם וזה נמשך אל הדעון לבד ובשיחר שתי הקנות הללו בדלותיהם' וזה החלק הדישבון

וַיַּזְן אֶת־יַעֲקֹב אָבִיהוּ׃
אָמְנָם יְדַעְתִּי כִּי־כָן וַכַּדֶּ֫ךָ יִצְדָּק
אֱנוֹשׁ עִם־אֵל׃ אִם־יַחְפֹּץ
לָרִיב עִמּוֹ לֹא יַעֲנֶנּוּ אַחַת מִנִּי
אָלֶף׃ הַכֶּם לֵבָב וְאַמְּצֵי־כֹחַ
מִי־הִקְשָׁה אֵלָיו וַיִּשְׁלָם׃
הַמַּעְתִּיק הָרִים וְלֹא יֵדָעוּ
אֲשֶׁר הָפַכְתָּם בְּאַפּוֹ׃
הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶ֫יהָ
יִתְפַּלָּצוּן׃ הָאֹמֵר לַחֶרֶס
וְלֹא יִזְרָח וּבְעַד כּוֹכָבִים יַחְתֹּם׃
נֹטֶה שָׁמַיִם לְבַדּוֹ וְרֹכֵב עַל־
בָּמֳתֵי־יָם׃ עֹשֶׂה עָשׁ
כְּסִיל וְכִימָה וְחַדְרֵי תֵימָן׃
עֹשֶׂה גְדֹלוֹת עַד־אֵין חֵקֶר
וְנִפְלָאוֹת עַד־אֵין מִסְפָּר׃ הֵן
יַעֲבֹר עָלַי וְלֹא אֶרְאֶה וְיַחֲלֹף וְלֹא
־אָבִין לוֹ׃ הֵן יַחֲרֹף מִי יְשִׁיבֶנּוּ
מִי־יֹאמַר אֵלָיו מָה תַּעֲשֶׂה׃אֱלוֹהַּ
לֹא־יָשִׁיב אַפּוֹ תַּחְתָּיו שָׁחֲחוּ עֹזְרֵי
רָהַב׃ אַף כִּי־אֹמַר לוֹ לֹא אֶעֱנֶנּוּ אֶבְחֲרָה
דְבָרַי עִמּוֹ׃ אֲשֶׁר אִם־צָדַקְתִּי לֹא
אֶעֱנֶה לְמִשְׁפָּטִי אֶתְחַנָּן׃ אִם־
קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי לֹא אַאֲמִין כִּי־יַאֲזִין
קוֹלִי׃ אֲשֶׁר בְּשַׂעָרָה יְשׁוּפֵנִי
וְהִרְבָּה פְצָעַי חִנָּם׃ לֹא־יְהֵנֵנִי
הָשֵׁב רוּחִי כִּי יַשְׂבִּעֵנִי מְרוֹרִים׃
אִם־לְכֹחַ אַמִּיץ הִנֵּה וְאִם לְמִשְׁפָּט

מי יועידני׃ אם־אצדק פי ירשיעני תם אני ויעקשני׃

ביאור המלות

תחלת המענה עד תם אני לא ידע נפשי וימאס חזר בהלוך הכ' להעמיד דעתו שהעולם מכאיבו וזולתו ית' כשתי עינות · הוא מפני שהוא הוית המכאיב יקרה ממנו בעל ומה שימצך ממנו בעל הוא בעל · והב' מפני שתחנת ההכנעה בעצם לזולתו וידוע שאין שתי כתות ענמיות נעלות לחד כנודע · ביאר זה מתם אני עד תם אמרי שתכאה שיחי · והוליד בחלק הג' תולדה מתכת שהדרום הכוזב שאחר שההכנעה מסירה יד מי שלא ישא פנים לזקן ולרעע יעזור שוב לו למשוך יתין ית בשרו ולחזור בהכלו' כי מה תועלת בדם אחר שנכנו עוסי רשעה גם בחנו תלים וימלטו הכף דברי בלבד אם אתה תשחר לא כן וזה מאם אמרי עד כי לא ית' בחנו כמיני תענכו · ומכאן התחיל לעורר משפטו את אלהיו והניע הענ' בחלק הד' בנאות ג' מונעי הויכוח את שהיו ותת שאם מכריח על הויכוח וזה מכי לא ית' כחוני עד לומר אל תלוה אל תרשיעני ואח' בחלק הה' ערך מעשנו בהעבירו עיונו על כל ד' נדבי החלוקות אחר שסבר לחול תלה דיסורין מאת הא ושבר את כלם ולא הניח כי אם לאחת שים נא אתם וזה מלומר אל תלוה עד אם אטהתי ואמרתני · ואחר כך ע' אותה החלק בנאה החלוק הו' חזר להחזיק בשלילתו הראשונה למה לא מרחם לומות כי אם לות' החלוקה היה לאמיתית יר' שיפה נפ וזה עד הלא מעט ימי ואחל ומשם בחלוקה הו' עד סוף המענה חזר לתלונתו לקון בתוכחתו וזה על פי דרכו בפר פה בתחלת המתים׃

פהוה יזרעאל אשר שם יי נקרא עליהם ואין לו כי אם עד אחד לכן נקרא עד פקר דעל דא ודאי מכנד זיגוד וזהו שם מנדק פי ירבעיבני למה שהוה יחידי וקדוש ובעל כן יתייחני להיות נעבד ואף שם אלהי שם פי יעשבני עקש לו יאמר שם אלהי אלא שהוה יתברך בעשלני עקש פל ייסורין קשים כל זה לריהני יבאיור אלה הכתובים מסכים לדעת אלוהי כאשר אנכה ידי ·

לאיהם במדרש קבלת אמר החכמה תעוז לחכם זה הבה שנאמר חכם לבב ואיתיק כח וכו' וזרז על ענין נכלה נאמר בו את יהוה כי אין ראוי כבדל מענותו ככל מתוך בהוקר מה ויתחיי אם כן שלא יתרבה בדברי הראיים עד שנאמר שיתרבה בתלמידי החכמה והגבורה שנו כי כשם שבחוש אחד והוא האיוש כאחש ובו נר אלה עד שנאמר עליו כל העם רואה את הקולות מפני שחוש אחד משותף להם על המעל הזה כאמר גם כן שבמעלת חכמתו ומכחה יתגבר ויכבש הכל בעבודתו וכאלו החכמה והגבורה בו מעלה אחת כאמר שבשיהו מלין כאוך יי גדול אלהי ונדול שאך בגבורה כי כשתוקף מעלת הגבורה בו על מעלת הגדולה בשאר גדול כנתחלה בלי תוספת יתר כלל כאמר מלין כאוך יי עד יי חיש מלחתיה יי שמו וזהו שפירשו בחכמה תעוז לחכם זה הבה · יראנו לא יאמר מי שבעת מעוז בגבורתו יראה שחכמתו זולתו יתברך וזהו חכם לבב ואיתיק כח וכו' · ובפרק אין דורשין על המרגיז אמרו מתקומה כשעשו בילדו בפירוש מה שאמרנו בו · דתניא רבי יוסי אומר לוי להם לבריות שר"ת ואיזן יודעות מה רוחות עומדות ואיזן יודעות על מה עומדות אלו אומרים הארץ על מה היא עומדת על העמודים שנאמר המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון · עמודים על המים שנאמר לרוקע הארץ על המים · משם על ההרים שנאמר על ההרים יעמדו מים ההרים על הרוח שנאמר כי הנה יוצר הרים ובורא רוח רוח בשערה שנאמר רוח שערה עושה דברו שערה הלויה בזולתו של הקדוש ברוך הוא שנאמר ומתקה זרועות עולם וחכמים אומרים על עבים שבשר עומדים עומדת שנאמר ינד נבולות עמים ויספר בני ישראל ויש אומרים על שבעה שנאמר חנכה עתודיה שבעה רבי אלעזר בן שמוע אומר על עמוד אחד שנאמר ועדיו יסוד עולם · הנה גילוי כי העולם יאחר שהוא עומד בחלקיו והם עמודיו וחוזר ופירשם כי הם הארבעה יסודות המים והארץ והיא ההרים והרוח והשערה והיא הלח אשר היא שלומו של מקום ושובה דברו המיוחד לו והוא עתוד הלח הנודע ליודעים ומרלוק כבוד יי הרי אלו מעמידים זה את זה וידועו של הקדוש ברוך הוא שבה רחוקים מחזקת את כלם · אבל חלל אחרו כי עוד יש למעלה מהיסודות כבות פיוט ובין זרועו של הקדוש ברוך הוא והם העבים שבר מזלות · ויש אומרים שבשבה כוכבי לכת להיות החכמה אשר היא נמוש כל הנמצא עמודיה שבעה אם כן גם הכמנה כן או תבני שהחכמה היא התוקפת בשבעת כל הדברי והי' תוקפת בשבעה עמודים אם כן כי יהודיע עוד ענין בכבד והוא מה שדרשו רבותינו זכרונם לברכה בגבורות נרא אלהים את בשמים תחלה ואחר כך את הארץ שלא כדרך בשר ודם כי הבנאים נוהגים את התחתונים וכן הלב נוצא את הרגלים שנאמר וישא יעקב רגליו ובן אתר"פה שעמודי התחתונים ונוטיהם הם נגיהים עליהם וכני אלעזר בירי דבר נתחדש בלומה הבנחת כי אף אם עמודי שמים כלם ירופפו שפיק זכות הזכאים אז בעו לבריות עולם כל בכן להפיעידו על פי ההנהג השניה התבנחת הטבע כבודש ואם כן עמודי הנדיק לא נתעלה ולא נחטה כי הוא נוצא את שבעו וגם את כל העולם עמו ובמשב עיון יתבאר כי הלחוק על העמודים דבר על הסבה החמנית על הדרך שבתבארה לעיל ושערה תלויה בזרועו של הקדוש ברוך הוא היא הפועלת שלא מחכמים שאמרו על המזלות דברו על הפועלת היותר קרובה ודבי אלעזר דבר על התלויתית והיא הנדיק שהיא יסוד עולם ולא הזכרנו לדבר על הנוראיית כי עליה נקשו סכות והכלל כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים

חֵם אֲנִי לֹא־אֶדַע נַפְשִׁי
אֶמְאַס חַיִּי׃ אַחַת־הִיא
עַל־כֵּן אָמַרְתִּי תָּם וְרָשָׁע הֽוּא
מְכַלֶּה׃ אִם־שׁוֹט יָמִית פִּתְאֹם
לָמַסַּת נְקִיִּם יִלְעָג׃ אֶרֶץ נִתְּנָה
בְיַד־רָשָׁע פְּנֵי־שֹׁפְטֶיהָ יְכַסֶּה אִם־
לֹא אֵפוֹ מִי־הוּא׃ וְיָמַי קַלּוּ מִנִּי
רָץ בָּרְחוּ לֹא־רָאוּ טוֹבָה׃ חָלְפוּ
עֹם־אֳנִיּוֹת אֵבֶה כְּנֶשֶׁר יָטוּשׁ עָלֵי־
אֹכֶל׃

ביאור המלות

תם אני כלה ואזד כמו כי תם תם הכסף אם טוב שגם כמו טוב לסום למסת פי הלועג לעון כסיון ולרע לאנשי תמה כמו התמו את לבבכם ואם השמש וכמה׳ ונקה פירש הלועג והרדק לעון רעון כמו לא אבה השחיתה לו אבה יבמי ויש פירש שהוא שם מקום ויש פירש לעון פירות כמו תכניה פניו ואיפשר הוא לעון ליכה ונפלאה יעוש ועוף והדדק יחוש כדמתרגמינן כנשר חש לאכול כנשרא דעש למיכל׃

אגרוף אחר שניחר לך דעתו ואם הוא ככון בעיניו אינו יכול להתאפק מפני כח וחכמת היתוכחה רוצה עוד לקיימו בחלק הב׳ הזה כתתי טענות אלו תמר עד הנה תמר הטענה האחד שאם זה שהבחנו שבה ויחוקה במעל התעתים הרים ליתין שהוא מתנהג ופועל הפרעים בלי תתבעי יקרה ממנו בעל והוא שבוש ההנהגת הנוכח ואמנם עול בנדיבו על עולם חס ושלום׳ אבל זה בעל אם כן הקודם במשך המשך הבעל ואמנם בעל תחר תם תני וכו׳ אם תלת תם זו היא לחות כי אם תם הכסף יהיה פירוש הכתוב הנה׳ עפי כלה והכפל גם היית יכיל יודע בקיומה לו אם היית תבחר גם בן על כן תמלא אחי שפני מה שהני רוצה מרוע הסדר בזמן החיים והוא שתחת היות הנוכח ושוה הנוכל לחיים ונוצלים סניום כי תם ורשע הוא תכלה הכולה במעל טוב הוא טוב והחפך בהפך וזה לון הפרש אם בדיק יהיה לו רשע ולאו בזוטות תלית תלית תלית במזלות וכמו שתחר בתנאותת ותתחנן אלי׳ אחת אחת היית על כן תמרתי רבון העולמים הכל שוים לפניך בזה אחת לנדיב ולרשע בן אלוה הכל תאחר תקרה אחת לנדיב ולרשע זה נח ולרשע זה פרעה ככה וכו׳

פיהו דנרי כמו ישפוך שיחו ישיחו מי פיהם כשפי כמו ויתתי פני

כי השתות יהרסון נדיק מה פעל רע יהודה ורע עיקא חד אמר לם חזקיהו ובימיהו נהרסון נדיק מה פעל ואחר לם בית המקדש נהרם נתק עולא אמר לם מחשבותיו של אותו רשע לזון נהרסו' נתק הרי לך תרשומת לזוב בענמו מה שאמר לם שוב ימיק פתלם הנדיקים ולם לרע כתנה ביד רשע נאמר זה הבל לזיגע והן הפלגה יתומרות כי נאלן נתנה ביד רשע לזיכך בית המקדש ויחתכנו הרשעים ובנדרש אמר לזוב לזן הלה נותן שכר שוב לנדיקים ולא פורע לרשעים פרעתיר תחת היה על כן אמרתי וכו' במדה שאדם מודד בה נזדג העולם עם הנדיקים ועם הרשעים וכו'

ובנדרשות רבה אמר רבי לוי שני בני אדם אמרו דבר אחד לאברהם ולזוב אברהם אמר מלילה לך מעשות כדבר הזה להמית נדיק עם רשע לזוב אמר בחת היה על כן אמרתי תם ורשע הוא מכלה לאברהם נעל עליה שכר לזוב נדון ביסורין לאברהם אמרה בייסוד לזוב לכלה פנה שלאמר בחת היה וכו' ויתנחומת אמר רבי לוי הוא הדבר שאמר לאברהם הוא הדבר שאמר לזוב אלא לזוב בעשה פנה ולאברהם מכלה בעלה הנה חכמי הרפואה הסכימו שיש קנה שהוא בעשה ולזועשה קרוא לוכל כי יש שהוא והבלתי לזועם נקרא בולע כי המלכל פי בלני מבולל: ועל זה הדרך אמרו חכמי לזוב הן הן דברי אברהם ומשם ועשנתם בחת אלא זה יוסבר בכפירה ובלני מאמין בה וזה כופר ועל כן זה מקבל שכר וזה נענש ופפור בכפירה על הדרך שפפרה ופקר אברהם בניו נקרא אלם מכילה וכשהוא כי נפתניית נורת בכפירה בניו כהשתות המלכל בכשהוא בעשיה והשני הוא מחת מלילה לך גם כ"ל בהיותה התמורה שם: ודברי לזוב הן בלבלי בשהוא בעשיו הרי לך שלזוב מכחיש מה שאברהם יודה כאשר ביארנו: עוד אמרו בנרשות רבה שוב ישית פתלום אמר ר' לחק בשעה שהנדיקים מבקשים ליגע בשלה בשולם הזה הטהן תקטרג ולזוזר לא דיים מה שמתיקון להם לשולם הבא אלא שאם בשולם הזה הרע לך אתן יפקר לביני כשנפרע שלזה בשולם הזה נזדווג לו שטנו של יוסף לאמר כי הנדיקים מוכיחים ומשוחדים אל הפגעים על ידי הטהן יותר מן הרשעים וכדברי אלו בנרכות ג' נרייקן שמור וכו' והוא דעת לזוב במקומות אלנו: וכן אחרו פרק האשה אין נתנה ביד רשע אמר רבה בקש לזוב להפיל קשרים על פיה אמר מני לא דבר לזוב אלא כלפי הטהן: כתנהי לזרן נתנה ביד רשע רבי לזיגיור לזוזר בקש לזוב להפיל קשרים על פיה אלא אל רבי יהושע לא דבר לזוב אלא כלפי הטהן: הרי הכפיתו שדעת לזוב היות כנעין על ידי לזמנעי ולא יי"כפל לאמור:

כִּי֮ לֹא־אֹ֤יֵב כַּמְנַאֲצֵ֨נִי֙ אֶֽשָּׂאֶ֔נּוּ נָבֽוֹא
יַחְדָּ֖ו בְּמַשְׁפָּ֑ט׃ לֹא־יֵ֣שׁ בֵּינֵ֔ינוּ
מוֹכִ֥יחַ יָשֶׁ֖ת יָד֑וֹ עַל־שְׁנֵֽינוּ׃ יִסַּ֥ר
מֵעָלַ֖י שִׁבְטֶ֑ךָ וְאֵמָתְךָ֙ אַל־תְּבַעֲתַ֔נִּי׃
אֶדְבְּרָ֥ה וְלֹא־אִיָּרֵ֖אֶנִּי כִּי֙ לֹא־כֵ֣ן אָנֹ֔כִי
עִמָּדִ֑י׃ נָקְטָ֥ה נַפְשִׁ֖י בְּחַיָּ֑י אֲעָזְבָ֥ה
עָלַ֖י שִׂיחִ֣י אֲדַבְּרָ֔ה בְּמַ֖ר נַפְשִֽׁי׃

כי לא איש כמוני אשא נבוא יחדו במשפט: לא יש ביננו מוכיח ישת ידו על שנינו: יסר מעלי שבטו ואמתו אל תבעתני: אדברה ולא אירא כי לא כן אנכי עמדי: נקטה נפשי בחיי אעזבה עלי שיחי אדברה במר נפשי:

הפירוש לאחר שאמר שהנזירה לאמת הוזיל זה החלק השלישי תולדה כי עוד בשלישי לחזון ניין לת בזרע ומעשי הרשעי' נידו כי מה בצע בלך קדוריות מפני השם כי כל מה שיוסיף דעת השם ויעשיר אותו יותר מכאשר כתוב שאמר שם עוד יותר פתאום ליאמת בקיצים ועשה והוא אומרו שם אחרי תאכלה שוחי ירמה שם תומר להניח עשקתי ותכחם על היסורין לעונה שלהנת קנאתי וחרוני ותבעיני בעונת החבירים יגרתי מהתקרים ופניני השטן לו יוסיף מכאוב על הדרך האמור: וכאמר ובירתיך שבריתך וזהו ידעתי כי לא תעקני ירגה לא יעשוך כי לא תפגע מדת הדין בזו והתיקון שם כן להטות מזה הדד ולאחוז בשלשלת תוכחי לתרפא למה זה תיגע בהבל

נכלתי תועלת כי שם התרחבתי לבי. וכליותי ותטהרני ועיוניו בחי שלג והזכותי כצור כפי והוא נקיון מעשיו גם כם לו בשל תעקבני לו תפגע בו מדת הדין כלתת ותוריד בי אבל שלוה ותענוגיה שלמותיו אלה החיוחדים אלו ולבבם לנכוח תחתיהם והן הן טבילה ותכריכי התה לו יהיה ותעבוני שלמותי מעל מורה על הקרח לחיו ודעיו וכל לוהביו ממנו אחרי מותו לו לחרי היותו חשוב כחת הרי צפע ביסודין ולחו לשער דיס ושוני רשעה למת שרשה שקנאו גם בחנו לאלים ויחללו:

הפירוש לאחר שזה החלק הרביעי כי עם היותו יודע שלין תועלת בדבריו אשר יבחר בהגיד נדקתו והרגיש תשעות כנגד רוח המוסר שם מפני שלינהו לוש פיהוחו לנעות בו ולעריך משפט ולבא בדיות דין עמו שנחמד כי לא לוש כמוני וכו' ושם תפני שלין דיין עליו לבית ידו על שניהם בשוה שנאמר לו יש ביננו מוכיח וכאשר אמר למעלה שלוה לא ציוה אתו ויכו עם מפני שלין יסור מפני בריח המתבצה לעשון ולבדר עשנותיו כי בריך סיקיר תעליו שנעבו בהווח ונם שיהי' בעוח לעתי' לא יירח לו ינחנו דין ויחוחני ול יבעתני והרי כאב לו לכפיו שערו משמו מפני בעל דיבו שהו' גדול מרו' ושם מפני שהו' עמנו עריך התבצה ושם מפני שלין מי שרחוי להיכיח בין שניהם' והחכם אמר בחדוחיו שהמשפ יפול ונעריך לל זה השלוח כנודע. ושם שלא הלה לא יהיו לו לוי יבחר ולא יירחנו כי עתה לא כן מבחי עחדי יבחר לוכני מוכן ויבר שבכל לעבות בו יאמר לבחרה ולא לירא מעבני מה שלא היה מדרכי פר עתה להיות בלתי ירח אלי' ועדות יי' שהתם ויתחי' מכל שלא שלח לכבם לריב עמו: לאמם עתה נקטה נפשי בחיי אמר כי אלי' יש לו עשבה על פיה וחכמה יד' ויריך ויבו ויהיה זאת כי בפם הלחים תתחו' ביוסר ותקוח בחייה בחנוך והמשקי' יעל כן אמ' שלפ שלא יחוש לנעד גופו נקטה נפשו חייו מסנול נגו הדרו' הזה. ועל אמ' שלפ שלעזבה פיה אשר על נעד גופו לחדבה ממר נפשי בקה לחדבה ולעבה מעפרי על המרירו' והרש המעוני מוה לנפשי דברי חכמים מכסיימים פרק השופטין לו יש ביניהו מוכיח' אמר רבה בר בריה דרב שילא עבר שיוכיח לחיוב יש עבר שיוכיח לת רבו' יורה שהכון עצמו לתלמח' ודעתו לעשון כנגדו ואה שנות רבה' ושנה לו כפיליס לכך נאמ' בהם שנא לפי שכל המכו' הרחוק מן הרגיש

אֹמַר אֵל־אֱלוֹהַ עַל־
רַחֲשֵׁיעָנִי הוֹדִיעֵנִי עַל־מַה־
תְּרִיבֵנִי : הֲטוֹב לְךָ כִּי־תַעֲשֹׁק
כִּי תְמָאֵס יְגִיעַ כַּפֶּיךָ וְעַל־עֲצַת
רְשָׁעִים הוֹפָעְתָּ : הַעֵינֵי בָשָׂר
לָךְ אִם־כִּרְאוֹת אֱנוֹשׁ תִּרְאֶה :
הֲכִימֵי אֱנוֹשׁ יָמֶיךָ אִם־שְׁנוֹתֶיךָ
כִּימֵי גָבֶר : כִּי־תְבַקֵּשׁ לַעֲוֹנִי
וְלַחַטָּאתִי תְדָרֵשׁ : עַל־
דַּעְתְּךָ כִּי־לֹא אַרְשָׁע וְאֵין מִיָּדְךָ
מַצִּיל : יָדֶיךָ עִצְּבוּנִי וַיַּעֲשׂוּנִי
יָחַד סָבִיב וַתִּבְלָעֵנִי : זְכָר־נָא כִּי
כַחֹמֶר עֲשִׂיתָנִי וְאֶל־עָפָר תְּשִׁיבֵנִי
: הֲלֹא כֶחָלָב תַּחֲלִבֵנִי
וְכַגְּבִנָּה תַּקְפִּיאֵנִי : עוֹר וּבָשָׂר
תַּלְבִּישֵׁנִי וּבַעֲצָמוֹת וְגִידִים
תְּשֻׂכְּכֵנִי : חַיִּים וָחֶסֶד עָשִׂיתָ
עִמָּדִי וּפְקֻדָּתְךָ שָׁמְרָה רוּחִי :
וְאֵלֶּה צָפַנְתָּ בִּלְבָבֶךָ יָדַעְתִּי כִּי־
זֹאת עִמָּךְ :

ביאור המלות

הופעת הנטת

והנחת כיתו הוציא מהר פתרון ענינו. כיוצרי כתו ענייהם כסף וזהב נזרותיהם והרקם פי׳ נתון אמל כתו כענגון תחכמי׳: והר תשה ן עזרה נתון גידים הכקרקים ענגים. ותקלעני כתו ותפחיתני כתו תם יבלענו תמך ומו׳. תם תכלע ותם תפחית. תתיכני תגרלני כתו לת כתך תרגם. תקפיאני תקרישני ותעמידני כתו תקפוו קהומית יקרות וקפיון. ופקודתך נשון פקידה כתו הפקד את הנויים:

הפירוש

עתה ערך נחלק הב׳ ככנד הזלטון עד החלוקה תחשה חלוקי טעמות גם יחד ויפעיט את שופטו כי עלת כדין הענייני והקדים הטעה ואמר כי סבת טעותו וכעותו מקבלתו היא היותו נשבע לנקיי סבה יחוש׳ לגיי וזהו לומר לא תלוה על תרביעני ותוציאני מכשרותי הודיעני על מה תריבני כי בוולת זה יטעה מחמת היסורין ויריגיש ענמו כמו שיפל בחליהות על אשר לא תנחו מעבה תרשיעו את לוב והת הול בחלוקה ואמר הטוב לך כי תעשוק וכו׳ אמר שאחר שתכלית כל פעל אדם הו בקשת המועיל או בריחה מהיזיק כאחר מה לך שתאר המלכה ומה בקשתך ואחר תעני לזה לא יפלו בוובר הכל אם כן נגיי זו סבה הלגיי. על הי׳ אמר הטוב לך כי תעשוק ומו למאחר האכה בתחלת מדותיו שאפילו הרוגחים והשוללים כלם לתלות דבר טוב מתכוכים ועל כן אמר מה טוב תעבר להגיעך כי תעשוק לוותי כי מן המפורסם שלא יחסר כל לך. ועל

הנריחה

כברייתה מהמוזיף לחבר כי תחלה יגיע כפך ואל עצת רשעים תופפת · כי זולת תתחלק
לשנים אם הברייתה מהדבר הרע כי הוא בעצם מוזיף ועליו לחבר כי תחלה יגיע כפך אז
יברח ממנו וימלטהו ובוחר יותר בהפסדו מפני ירחת זולתו · כלומר יעשון שרי הלוחמות
ישרפו מגדליהם גם יפלו על מרפדותם כשיכוחו מזולתם מפני שלא יפלו ביד שוכם ושלוב
ונושק כליו שבי עדים כשרים · וכן לחבר הכתוב והמתיה לת העם הזה כלומר לחבר ולחמרו
הגוים לשבר שמעו לת שמעך לחבר מלכי יכלת יי וכו' ויחסחם במדבר ונגדו לחבר ועל ענת
רשעים הופעת אם להה מתיירת מעצת רשעים יבאו כלבוד קנינין · הרי לחבר כי לא יתכן
לעשות כן לחתחל מלחה הבתי שכנות לשבר הם בקשת המוזיל והבריחה מהמוזיף · ושתה
יזכיר שעבה לחברת והיית על נד הכנעון · וחלקה גם כן לשתים בגד לחחד לחבר העיני בשר
לך וכו' ירבה לפשבר כי מבטח להה יראי שמך כלשבר הניח לגיפו ותנערך לנשות כדרך בני
לחדם כי כרלות לנוס לחלה והלחדם יראה לשנים על כן תנערך להכות על קנקנו נדעת לם
תיכו בכרו מה שיהיו כן כי הנם לחלה יראה לנבב ותשם ידין על תעשה בני הלה' לם טוב
ולם רש לחיתו שלוכל בשמח נשם פשח וחביהו נשם תכיל בשבה · וכן לחבר יי בוחן לב ובוקר
כליות לתת לגיש כדרכיו · על כן לחבר הלם לתה נדיך לחקור לבו על לחדם כדרך שנדיך
שלוך בשר ודם · כלומי השנית לחבר הכיתי לנוס יחיך לם שנותיך וכו' יראה הלם לחחבר
שלחה מכיר לבות בני לחדם ומעבדיהם בשבר הוא לם ולכל כוונתך לדעת לת לשבר יהיה
לאריך בלחרית הימים כמלחמר לבריהם כמה לדע כי לירשבה כי לחמין בלוקה שבי להוה
והיל הכעשת הורש והתחיל לכפות' על מה שיהיה לחחריו לחרית האחרן וכן גם כן תכ לכפות
על מה שיהיה לחריך הכיתי לנוס יחוך וכו' הרי לך חמשה חלוקי שעשות כנגד שבעו זה
לם מפת הלל הוא · הל' מבעול תקותו בשבת לזיה טוב מדעתו זו לינה בריכה לבנים כי
פיריתה עמה ועליה לזבר העוב לך כי תעשוק והב' המתחלקת לשתים והיל בריחת המוזיל
עליהם לחבר כי תתקם יגיע כפך ואל עצת רשעים תופפת · והב לחבר מצה הכסיון התתחלק
גם כן לשתים ולחבר על פתיהן העיני בשר לך וכו' הכיתי לנוס יחיך · ושתה יתחיל לספור
לחרבתם לחבר לחחת לחחת כי הרלשונה והיל הבוב לך כי תעשוק כבר לחרבו שמבואר בעולה :
לחמנם כנגד כי תתקם יגיע כפך לחבר על דעתך כי לל לחרבש יראה מה פשיתי לך ומה
הלניתיך כי מלכת בי כי הכיתני וכי כמה פעמים כי נחמן עלי הדיין שלא רשעתי מלהיים
ויהיו חייב לך · לם כן לחבר תעבה כה למי שלהיו חייב · ולם לחבר כי הבבה העבה
לחחבית מבריחת המוזיל הנלא היל מפני רשעים לכחבור לין מידך מכיל ומי פתי יסור לחלוק
עליך כי גם להגיל בפשם לין בם בידם ובגד החלוקה הבלישית לחלויה בנסיון התתחלקת גם
כן לשתים לחבר עליה לחבר העיני בשר לך העיב עיניך עגבוני ועשוני וכו' יראה גלמי ראו
עיניך כשרוקחתי בנעון לחבי המבטח בתחיות לרן ושם לחית לבי וכליותי ונחת עורתי
בתוך עורת לחבי ומי שכה תשבעו יתחייב עיכור ידע נבו על לחדם ולא יבער' לבשיון כל וכן
לחבר דוד בגד לל יראה יה הבועם לון הלל ישמע כי הבוע'לוכך בחשי לחבר ויתחפל ויתחבך
הוציל בורה מתוקנת וכלה לין עתה לל יראה ולא יבין לת מעשיך ובגד החלוקה הרביעית
פניה מהבישין לחבר שען ולחבר הכיתי לנוס יחיך לחבר זכור כל כי כחומר עשיתני ועפר
תשיבני כי מי בלתך הממה יחבדו ולתה תעמוד ולין לבשות לתיך כלחבריהם בחתיות המתים יורה עליו לחבר לחר ולל
לירשבה כי הכל הוזה בעיניו ולם חוב להלחיון בתחיית המתים יורה עליו לחבר לחר ולל
עפר תשיבני עור וכבר תלבשני כי וכו' ולם נלו לחבר שלחר שהבלים להשיב על כל תלוקותיו
עד עור וכבר תלבשיבי חוב לומר כי לבו לומר לי עזות החלוקה הבלישית היל היותר קרובה
לל הבבל מבלם בלו היל לחבר שהבל מעשה ידיו ופועל כפיו לומר ושוקה בהם כרנינו

גזלת השקפה על הטוב ודרך ואם הוא זכאי לו חייב ולכן חזר ואמר הלא כחלב תיטיבני והל
הכבת תומר הזכר והנקבה הממוחים לגיהם היה הכיוכה התחלית הת לכליית האדת והעפה
המגבנת אותו זה לזכר וזה לנקבה והתעסקות כהם אחר מציאותם לעשות מהחלב ההוא
העבר הרפה והמעשה היהיל עור ובשר ועצמות והגידים אחר ההתעבבות הזכרים כדברי
הרופא ואחר כל זה חיים וחסד עשית עמדי והוא פעל יעוחד לוגיך כי ג׳ שוקפים יס-נו
נחרם והלה נותן נו כשמה וכה עלם כוחות החיוני והמשכיל והן לאבר הם חיים וחסד
ופקודתך כי הטורה נעלת הלה הב׳ כחות ושומרת ומיבחנת הנוף כחתנועות הרוח כנוסף
וזהו שתרה רוחי אחר כי מפני שהוא הש יתן והשיגול בעגים על כן תלאו לבו לעשו כן וזהו
ותלה נאבת בלבבך ידעתי כי זאת העשה לבד יש לך ולילה כשיב אחר כך ׳ כל זה
רציתי לבאר בלה הכתובים לצחוד דרכם של הנוחרים לפרש פרעים בלה הפסוקים
כשיונת להם ׳ תאמם לדעתי אין בכל תלה רק שתי עתות לבד ׳ האי היא העוד לך כי
תעשון ׳ והב׳ כי תחלם יגיע כפך כ׳ אחר שם שנחת מעשה ידיך ועל נד המיחום בזת
לפשפש במעשיהם ובעתים הרעות להפרע מהם ובנד שהיהן השיב אם לרשעוכה השיבי
אבר לך שיהיה מצוי רק בעתיות מעשה האדם כי הוא מה שיצא עין האדם לו ואינ ׳ ובלכן
לא הכרית תתעניני הלב דבר כי לא ישקיטני עין רואה ׳ ונם אם השנית מתנו דבר אשם יעשה
עדיעתו אותו האיש הבלבב אשר כי לא ירחיקו בעיניו יגי׳ אלא מן התחוחרים רבו׳ שתעשים
בתחכיס-תיהו המוחגים אל הענין ׳ לכן כעלמה אתיתו מבני אדם וזהו שם כרחות לכוש
בגילה ואבר שעיר במעשי וזה שוכל ׳ ואם תאחר שתיך רואה כרחות לבוש אל תכל השנה
בגיכה ואת מוכן ויש לך מעריכין בעיניך הכיעיר לבוש עורת עורח ובמה חלף
גבר ולא יספיק אתבקש על עוני ולחטאתי יי תדריש אחר העיר לאתיתו ולילי כל זה אשר כי אין
לך תעשון מכל הלה אחר תזכיר ותודע כי לא תרשם ועכלו ואת יחידך מנגל כל זה פירוש
העוד לך כי תעשון ואחר בייחר כי תאחם יגיע כפך ואחר יחידך עבכוכיו וכו׳ וכר בת וכו׳
הלה כחלב וכו׳ עור ובשר כו׳ חיים וחסד וכו׳ הפליג להרחות כמה עורח עורח ובמה חלף
מהחכמה הנזכר עד עשותו ועד הקיומו בורת האדם כמו שבארנו ואיך יכבול הכבל שיחשם
יגיע כפיו לבנלם ולהשחית אותו לאחר עשותו את כל זאת ולה נחנת בלבבך וכו׳ ידעת שתי
כי זאת העשה עמך כלשב יתבאר בחלק האחר ובזאת העשה תרבה לשוכח בלבו כמו
שכתבנו אצל לא תעל לוב נפשתיו ׳ וכבן הבאים לפרוך משפטו בכל אותם העשות כבר
בדקת המוצל כאשר יעדנו ׳ דברי חכמים מבביחים בסיפרי ואחר לף יי׳ בם ולך ׳ תאחר
שהודיעם הפרחון ואחר כך גזר עליהם בדוי ובלא דברים קל וחומר מי שאחר ויהיה העולם
לא כעם על בשר ודם עד שהודיעו ברחוכו לו עצלת יבעם אדם על תביכו עד שיודיענו
ברחוכו רבו כתן לומר מפני מה הודיע ברחוכו ואחר כך גזר עליהם בדוי אלא יאמרו בלי ידעו
הודיעני על מה תריבני יודה שבחת תרעותיו לוזב ובכוב אחוכתו היתה על בלתי שגיב לו
על מה הכהו כשידועין בלומר לל תלוה לל תרשיעני וכו׳ ובאחרם תלוים העניני בשר לך
שמא רש לך בשיבה שהנחת עלי כשם שבשר ודם עינו נרה אה בוא ואתה כך יהו שמא עשית
בין אם בשם שבשר ודם עושים הו שמא יש לך דיין לאכול אם שמא תיך דבריך קיים אתה חוזר בו
אחר כשם שבשר ודם עושים הו שמא יש לך דיין לאכול כמו שיש לאלוהו כי׳ שהוא לומר
מעשה רשוני עד שלא ובא חביבי הכה פירשו לך שעשון עלי רשוני עלי עשון לך כי תעשון
ועל כי תאחם יגיע כפך אחר אחרנו לאשה והקשה עליהם לדעת חכמים וכרומה
לכרכה גם הם מודים נדרים לרצוכה היא העוד לך כי תעשון לאחר העיני בשר לך שפעמי
נרה שעוכה שהגישה אחנו ועל אה הנד יגיע אחנו העשון בענם אל יגיעם בחקרב

אִם־חָמַסְתִּי וְשִׁכַּרְתָּנִי
וְסִיַּנְנִי לַא חָנַקְנִי: אִם־
רַשַּׁעְתִּי אַלַּי לִי וְצַדַּקְתִּי לֹא־
אֶשֶׂא רֹאשִׁי שָׂבֵעַ קָלוֹן וּרְאֵה
עָנְיִי: וְיִגְאַר כַּשַּׁחַל
תְּצוּדֵנִי וְתָשׁוּב תְּתַפְּלָא בִּי:
תְּחַדֵּשׁ עֵדֶיךָ נֶגְדִּי וְתַרְבֶּ
כַּעַשְׂךָ עָמָּדִי חֲלִיפוֹת וְצָבָא
עִמִּי: וְלָמָּה מֶרַחֶם
הוֹצֵאתָנִי אָזֹן וַעַיִן לֹא־תִרְאֵנִי:
כַּאֲשֶׁר לֹא־הָיִיתִי אֶהְיֶה
מִבֶּטֶן לַקֶּבֶר אוּבָל:

אם חמסתי וגו'. ונכרך חלק לתר ליה לגבי מאי דכתיב בתריה בו בלדד מפתח יגירה לו מפתח פקידה. לתר ליה מפתח יגירה לפסר לתתיכת בסר שתתקייס בלא מלח ואינה מקרחת לתר ליה מפתח פקידה לתר רבי דבר זה למדני מלטוניכום ומקרא מפיהם שלתר חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי הורה על פירושיהן בכתוב ההוא הרי הסכימו חכמים וכרוכ' לברכה שעתן כנס' יוצרו לתרצא מיכי חלוקות ולדעתי לית בכלם מתם כי לם בזלת לתמורה שנוס' בעולמו לתר שתל בו כרצונו וזהו שלתר בפוף טענותיו ולזה נפנת בלבבך ידעתי כי זלת העשנה עתך ומכלן התחיל לטעון גם כנגד זלת העשנה ולתר:

ביאור המלות

ושמרתני ולקרתני כמו במשתר שלפת יומים לו לזמן התהנה כמו ולהיו שמר לת התדר ויגלה וינדל כמו היגלה גיומ: עדיך נגעיך כתרגום מספחת עבריתה לו לזמן עדות כי הנגעים מקום עדים חלופות בריותות כמו בחניר יחלוף לו תלמוד ת כמו חלופות שמלות. ונגע לזמן ריבוי כמו לנגעו נגע:

הפירוש

נחלק הפס מזה הציב כנגד הטענה הזלת הלחרונה ולמר כי גם לם יהיה כן שהלדם מעשה ידי הי ולכן עשה בו כרצונו דבריו הרלשונים כניס כי טוב מותו מחייו מפני שהוא קרוב להפסד ורחוק לשכר כל ימי הבלו וזהו לם חטלתי ושמרתני ירנה לי ימנע לו לזוכה לו לי לזוכה כי להיה חוטת ולם יחטת ולהקה לי תנקני עם היות שתעמוד על עוני שלי תפקוד עלי תכף שהחריתי כלתר תתמר טענות שמרי שתמרת עד עתה לבל לי תנקני לפוף לינך מוטר ועוכר על פשע ותפקיד עלי מה בחטתיתי ולת לתר הרעותי. לם כן לם רשעתי לללי לי ולזלת החלוקה טוב שלי תברל. ולם צדקתי לי לעל רלתי כי כבר לתרנו פוזלת נסכת בלבבך שלתר סלדם ברלו לל לי יגילנו זכות כי יעשה בשלו כרצונו לם כן לף לם תנקני לי לעל

בלתי

רחקי אחר הוא שפא קטן כאחר אתה רואה העוני עלי · הרי לכל ידיעתו על אמיתתו כשיבר
על דעת קונו ולא יקוה שכר על טוב מעשיו והרי הוא רחוק לשכר וקרוב להפסד · וינאף
כשאל תנודני וכו׳ חוזר ללא לשון רחקי · ואם לשון ואריס ויגלה רחקי לו בעצם יותר עלי
ויעשו מחדש להנקם ממני ולאחד בנפשך ועדיך נגדי וכשאל תנודני ותעזוב להפלג ממני
על זה כלומר שיכנא מפניך עד שיהיה לכאחר לף לכי עתכם נחמת קרי נחמת לחרת על
אחרכם שיסורכם מפלת הקרי ועל הרב חלישות נגעים ונגע עמודי · ואם כן למה אחרכם
הוצאתני לרחות רעה ועוב אין · ואחר שהוצאתני לגוע טרם עין ירחקי כאחר לא הייתי
להיה מבטן לקבר לוכל כמו שאאל רחשוכה לאה לא מרחם לחות מבטן יצאתי ואגוע ·
והן הן אתי חלוקות מדוע קדמוני נרכים לו בכפל עמון אחר אחר בתחלה כי אינו פאל
חכם ואחיה לגרות דבר לבעלה לו להנקם ממנו · ואם כן הוליד תולדתו ואת הרחשוכה
מהיותר טוכה שבשבעתם שהזכיר כאחר יישבהו · ובפרק הסותפין על דעתך כי לא לרצע
ואין מידך מנוצל אחר רצח בקש לזיוב לפעור את העולם מן הדין אחר לפניו דבונו של עולם
גרחת שור פרסותיו פדוקות גרחת אחור פרסותיו קלוטות גרחת גן עדן גרחת בהיכם
גרחת נדיקים גרחת רשעים מי מעכב על ידיך מאי להדרו ליה חברייה לף לאה תפר
ירחה וכו׳ גרח הקדוש ברוך הוא יגר הרע גרח לו תורה תלגין · אחר כי כשם שעוחקת
ושהרית הבהמה הטמאה והטהורה מעשה ידי היוצר הוא ולא כגנה ובנזה החמו מפני שהוא
קלוט ובשבח הפרה שמפרם פרסה כאחר לאים להוח לרבי שמעון בן לעזר בתעניות
אחור ליוצר שבראני וכן גם כן גרחת הטוב הגמור והוא גן עדן והרע הגמור והוא גהינם
הכל תלוי ביד היוצר כן יתחייב גם כן שנדיק ורשע תלויים בידו כי המדות נמשכות אחר
המזונים כאחר הטעני גלגלוני · ואם כן לא יפולם ולא יגונה הנדיק והרשע על טוב ועל
רוע מעשיה׳ והוא לאמרם רשחוכה גרחת שור פרסותיו בדוקות ואחיר פרסותיו קלוטותן
עדן וגהינם ואחר אח׳ גרחת נדיקים ורשעים הרי כל העולם פעורין מן הדין בוחת העשר
פהם מוכרחים והמוכרח לא יפולם ולא יגונה · לאחם אהדדו ליה חברייה שעם היות אחת
פהמזל מעה לכל לינו מכריח כאחר החכם · וכמו שאאל לכל נדיק ורשע לא קאחר
וכאחר דוד לאלהי ישראל כי נדבר צור יצר מוזל כאדם נדיק מזל ירחת לאלהים וזהו לאמרם
לף לאה תפר ירחה וכו׳ ירצה כמו שמן השמים מכיניס ויעשים לל השמלל לו לל היותן עד
שהמולד במזל טוב הוא טוב גם לאה עוזר ומכריע הכרעה גמורה לל הרע להפר ירחה כי
הכל בידי שמים חון מירחת שמים ·והנה עם היות היצר הרע מעשה השם אחר עליו לאחרת
גרחת רשעים גם יי׳ יתן העוב כי יי׳ יתן חכמה והם התעבלים לתקן לותי ולהכפל מרעתו ·
עד הן נעון חולנלתי והוא היצר הרע הן לאחת חפצת בעוחות ובפתוים חכמה תודיעני·

ווו היא שעטת קנת החוקיות שאם השם יודע העתיד יאנא האדם מוכרח
בחשבון וכן אתי לאיוב על דעתך כי לא לרצע ירצה מפלת ידיע לך
יתחייב שלא לרצע כי המוכרח לא יגונה לאמור · הרי
כפכימו שדעת לאיוב שהוא מוכרח בחשבון
המוטל ואם לא יגדף לא יועיל לו ולא יצא
רשע בלאחר הכאתו רשעוה
ובמעט נכנרא להנקם
מתכן :

ביאור המלות

עשית תתני הרפה מתני כמו ונשתו מים מפי ולכלוכיה ואתחנן כמו מלניניתי · פיפתה לשון לוהט כמו ושל פנות הפשים הופפת תשופה כנקר תהיה התעוף פיכיך נו בפפפפי אחר והלדק פירש כלם נהפך לשון חשך : חפירוש

נקע שוה החלק הזה יכלל מנרות ומכו זה הזמן הקנר הכתוב בימי חלדו אחר שלא יקוה שיחיה עוד אחרי מותו שנאמר בעורם אלך ולא אשוב · וגם אחר שלין עולם אחר פם יקבל שכרו והוא אל ארץ חשך ונלמות : ועל פי דרכו כפר בתחיית המתים ובעולם הבא · אמנם פי ארץ חשך ונלמות פירש כמה שאמר ארץ שיפתה כמו שאל כוותנו כי יש שכי מיכי העבד בנורת הארם העבד הנא נורת מי אחר אחריה · והעבד לא יוסיף לחיות עוד הוא העבד חיות נמור · לזה קרוי ארץ חשך והוא קרוי נלמות ואחר שפירש ארץ שיפתה כמו אחל שאורו הוא האחל שלמות הנמור · נלמות ולא סדרים ירצה מות שלא עקוה אחריה הויה כסדר שאר הנורות שהנא ואת בהפאלן אבריהם כי אחר נורת הארם לא תוכל לנא כי אם אחרה ממנה ואין זה מפרר הבריאה והוא אמין האני הכוכר דפליק פיניה ותופפ כמו אחל הוא ההעבד הרישון שיבא אחרי מותו נורת הארץ אשר תיבה נוקפ כי אור הנורה הזאת נוטה אל האחל והומה אליו · והה ראוי שיקרא הפפר לא היים ובתחומות ארץ שיפתה כמו אחל זה בית שאלוניו פתוחה למקום חשך ותופפ כמו אחל חור אלא מתוך חשך וכו' הירה שהרישון הוא העבד נמור כמו הבית שיש לו חלון פתוח שאל הוא בלילה שאין אור כשולם לא יכבה דרך החלון ואר לא נצון מבלוניו · וכן הוא ההעבד חלון לנא נורה מהנורות והה לא יהיה כן כשאר החומר רק מהנורה לפי הפלנת פיניתו · כלומר הוא פתוח בלילה שהוא מקום חשך · אמנם משל ההעבד האחר הוא כבית שאין חלונו פתוחה אבל הוא יום ושל כן תבכם שם אי אז הננה תקנה אור מה במקום ההוא שם היותו חשוך כי הבית שאל הוא אחר שאלוניו פתוח · והוא משל נהה ותתקבל של שני ויני ההעבד האלה כיון שהם שאין פנפם מיה בחות הנוף וגם שלא יהיה הנוף עוד אלא בהפלוע בהלנה ההפלנה הזכוכית · ואשר ארמו עוד לנאי מיני ההעבד אשר בידה אחר בידה החכם אחה דש לך · וכן הפלוס הדבור ותוכחתו לאלילהו בדרך הויכוח הזכור נלל בתעוקי הויכוח והעלה חרם בידו מנופה בכפירת ההשחרות והתחייה והוא שכוח לו לאדם שלא נברא ושכבו שנברא תנעו לקבר יוכל כאשר בפירוש אחר יגילנו הפם מהיסודין הקשים שתצייתן לדעת זה ולכיוצא זה · אמנם בתכוחת כמוך ויכוח טורכוסרופוס ורבי עקיבא והבית רבי עקיבא תופס תוך מהכסיון יורה שיש מניחות חוק לנפש לחרי חות אדם ושכר ועונש · תעשה בטורכוס רופוס שפנא ברבי עקיבא אחר ליה טורכוס רופוס אה היום מיומים · אחר ליה אה נבר בגוברין · אחר ליה אה אחרתי לך ואה אחרת לי · אחר ליה רבי עקיבא לאחרת לי מאי שנא אשת מכאי ויש אחרתי לך מאי שנא טורכוס רופוס אשתר נוברין · אחר ליה אבי אלך אל המלכים רצה לכבדני · אחר ליה רבי עקיבא ואלך אל המלכים רצה שיכבדני ישראל את הנצח אחר ליה אם כן למה הוא שונא נו אלהיך · אחר ליה אי זו אלהיך הוא שונא נו · אחר ליה כדרך שהוא עושה נחול לך שונא נשנא תשיב רוחות תעלה ענניס מוריד נשמים

וַיְצַן צַפְרֹ הַנַּעֲמָתִי וַיֹּאמַר׃
הֲרֹב דְּבָרִים לֹא יֵעָנֶה וְאִם־אִישׁ שְׂפָתַיִם יִצְדָּק׃ בְּדֵיךָ מְתִים יַחֲרִישׁוּ וְאֵין מַכְלִים׃
וַתֹּאמֶר זַךְ לִקְחִי וּבַר הָיִיתִי בְּעֵינֶיךָ׃ וְאוּלָם מִי־יִתֵּן אֱלוֹהַּ דַּבֵּר וְיִפְתַּח שְׂפָתָיו עִמָּךְ׃
וְיַגֶּד־לְךָ תַּעֲלֻמוֹת חָכְמָה כִּי כִפְלַיִם לְתוּשִׁיָּה וְדַע כִּי־יַשֶּׁה לְךָ אֱלוֹהַּ מֵעֲוֹנֶךָ׃

ומשום מזריח חמה ולכנה מדמן פירות עוכה היות כימיו החול׳ למד ליה יודע לכי שלהה נקי בתוהין על עבריים למד ליה פנים הדיים בחבר לחר לם לין נותן עבוד זה וזה אתת מוהרי לם לטלטל בשבת לחבל לם דר ל׳ בחבר לחר גדולה כלכטוביה הוה לטלטל בכל החבר לפי שלין רשות לחר עמו והלה יתעלה שמו ויתברך וכרו בשמים כשלמו ולחרון הדום רבניו

מלת כל הלרן כבודו ולין לחר רשות עמו לפי׳ מטלטל בעולמו ולל עוד מלת יוכלי המן מעידים עליו שבכל יומות השבת היה יורד ובשבת לל היה יורד שלמחר לכלוהו היום כיום לל תמצלוהו בשדה ולל עוד מלת שהרי מבלין המת בזכור מעידין עליו שכל יומות השבת עולה ובשב׳ לינו עולה ולם לין לתה מחמין בלות לת ובדוק בלתך מחוק ענמו׳ לול בחר בשבת לקיומיה ביהרי בשבת לקיומיה בתלתי לקיומיה בלרבע בחמשת בחעלי שבת לקיומיה בשבתה לת קם בחד בשבת לקיומיה׳ למד ליה תן דמיתת לתענידת יהודלי דלתקטר שבתה למר לי׳ בני כל מי שלינו משמר לת השבת מלכלכ כתקנה לת ומשמרה לכלן בעל כרחו׳

למד ליה ומה מלאכה יש מלכלכ בימי החול למד ליה כל יומות השבת לנו כדוגין ובשבת לנו בוחין ובמוגלי שבת עד שהסדרים עוסקים מלאך שמו דומה שהוא ממונה על הנשמות לת ובעל כשמתן על לותם מכעיס ומקניטן לארן ההר׳ לרן עופת׳ כמו לפל גליות ולל סדרי׳ מהו גליות גלו למות שכבר שלמו הסדרים עד כלן הדי הכעיון מורם על השלרות הנפש וכגמול הכפויי כמכעיר מתנו ובענמו׳

מענה

החכם כחבר הזה נהיות דעתו שהכל בידי שמים ועדיק ויפר הוה ולין יסורין בלא עון כלשר הוכיח בלדד בשבתו הריאשון שתה הוכיח לת ליוב על לחמרו בערם ללך ולל תשוב וכו׳ שכפר בתיות המתים וכן על היותו לך בעיניו׳ לחמם חלק מענהו זה לשלשה מלקים על הלשיבה הנשה קשנה על דב דבריו למר הרבה והפגיר לדבר על יי וזה מהחלת המענה שר החקר ללוה תתנה׳ ולחר בחלק השני חזר להוכיח לוהו על טענות חקיריתו למר בהם הוכיח לת בוריו למעלה בהשוב לך כי תשפוט ולמר כי לל יספיק שכלו לחקור על דעת לוכו כמו שלמר בלדד גם הוא כי שלל כן לדוד רישון וכו׳ ולל לבד יסכיל תלרי הסם ודרכיו כי גם משפה בריאתית לף לם נוגלו חומרים ועורתו טבעית בחחת בחומר לל ירפלו׳ וזה מהחקר ללוה תתנה שר הלל לתה הכיוכוח לכך׳ ולחר בחלק השלישי הסיים מענהו בענלו והנפשיו בעתיר כי יתעבב על הסם ויתן לו משלות לבו כי יוסר לליו בכל נכבו ובכל נפשו ובכל מלודו׳

ביאור המלות

כדיך כוכיך תן לשר בדל מלכו׳
מתיש לכעיס כמו מעיר שתים

ויסי שתין׳ נקלי מוסרי כמו כי נקח טוב׳ והריאשית רכה נשן נקיון כמו

כאשר נשקו כי בנבור כפוי · לתושיה כמו ותושיה נדחה תחתי · כי יהיה ישכח מתרגום לית תשכחה
ויש לומרים לשון הנופף כמו כי תשה בדעך ולזה הפירוש יהיה מעוכך משוכיך לך
גדול עוכי :

החלק הי׳ הלוה הוא הנשה למה שיאמר ופתח ואמר הרוב דברים לא יתכן שיהיה התשובה עליו תיובתא חצני שהתרכת הדבור כי אין כפף בכח הטוענת לענות על כל דבריך ואם אלם שפתים ומדבה דברים אשבר שיעדק בכלם ולא יניח אחת בדברי התנה · לחר הנעתיו זאת הוא כיוצא אל מה שכפר בעקר בחיית המתים ואחר בדיך ושקדך ענמו מכפר כי שלחת רסן הכזירה גם על המתים ולעגם להם כי המדבר לחר המת לוענ נרע והוא ואין בהם תכלים לתוכך · ואם לא תלבה לל זה הדבר מבני הנקודה דרוש לת הכתב ואמור כן בדיך לנעשים נקרלים בשם מתים יחריבו יגורו עליהם החרבות העולמי ונעול לחוג לעולם והם הלבשים המתים כמפורש כי בהם נבדים ידבר כי לבן בנה לותם בשם מתים ויכול היה לומר חיים או לבשים יחריבו · וכן נקרל עיר מתים מעיר מתים ינקלו ויהי מתיו תספר עם סופו כי סוף לדם למות והוא הבדלו המיחד כי יש חי הוא לבשים חיים ויש חי מת כנודע · יפורש בתרוכה עוד בחי לל הכיר בעצמי עשיני לחיות בעומת הניר · הרי נער עליו על הבשירה המתים כמפורש בזה כמו פניו כרחוי בכל בעל בפש כי יתן חכמה ותין ענה ותין תבונה לנגד י׳ · ואמור זך לקחי כן גם כן לחמרת זך לקחי ובר לחילו בעיני המולך וזהו ובר הייתי בעיניך ירגה לחילו בעיניך כי כן לחמר על דעתך כי לית לת שעבוד · ואולם מי יתן ללוה דבר ויפתח שפתיו עמך כי ויגד לך תעלומות חכמתיו והו הנין לם זך לקחך כי עדין לת הוגעת לפלגות רחובן בוכפלים לתושיה ויותר גדול הוא החלק מהתושיה שכאלם מזך ממה שהשיבה ידך ולו ידעת החלק הכפלם הנחמר בו ולחמעיתיו היית משיב לך ללוה מעוכך ויוך לתה חייב ולא זכלי לו שהקיטור והתשובה היום לת השבות כי יפה לך שהשיבך בה הוא כדלי לתעכם עליו עוכם יות׳ גדול מזה כי יתן עון גדול מהחטת הנוכל בעיוותיו וזה חדש הוא לגל לזוב שיפכם על קנוניו בזה ·

כתיב פירש הרלנ״ו וכן כתב הרמלם ל שמענת תלמוד הבופלת בפקרים בשרש בהצנע העלה הרלשונה עולה ודון והכונה כה נקרל כופר ועובד אז ואין לו חלק לעולם הבל פ׳ לת אלה · וגראה לי כי זהו עון על חגר לת קדשים שכתב לחטת מה שלת קדשו כמעולר לתנין אותו מעשה ולכן לחמר יכתב פרחיבו מבל לפתי נתן בסיס לחברים וינחק ויעקב בלל תינן יבולין לעתר תבני התוכחה שלחתי עתה התינכו ואשפוח לתכם לפני י׳ לת כל נדקות י׳ לחר עשה לתכם ולת לבותיכם · זה יורה על פירושנו הרלשון בפסוק ודע כי יפה לך ש ה׳ מעוכך והוא שפירש ולמר החקר ללוה תתנת וכו׳ כלחר נכחר בעשה · ובחגיגה פרק הבל תייגין לחר ליה בן תיהי להבל מלי דכתיב ונפתח ולריתם בין נדיק לרשע בין עובד ללהים לחגר לת עבדו הייטו עובד ללהים נדיק הייטו עובד ללהים הייטו רשע הייטו לת עבדו · לחר ליה עובד ללהים ולת עבדו נדיקי נמורי ניכו ולתו דומה שוכה פרקו מלה פעמים לשוכה פרקו מחה ולחת · ולת עבדו נדיק כי המקנר מהשענה נקרל לת עובד · גם לחגר לומר כי הנדיק עזרל ושכה ולת נתעסק בחנות קרל לה לת עבדו כי יש הפרש בין השוכה ועובד דנוכי מ׳ תעסק בחנות לנדיק ולזהו מתעסק בהן יתרוייהו נדיקי הוו · וקתמל פרק החובל ועקה הבא לתת לחיים כי כניח הוא וכי לתת כניח בעי להדורי דלחר לת בעי להדורי · לחר רבי יונתן לית הבא לתת לחיים מבל מקום דקלחרת הבוי גם נדיק תהרוב הלת הוא וכו׳ לנרסים כניח הוא ומתך לחר תכשלו שנה לעיר על עסקי לילה ושתיה שולחין לותו על עסקי לתיה לחותך היה לת עסקך היה · מכלן לנן נח שהרג על עסקי לילה לו לעיוור ולת למד · פרש״י דרך ארץ מדקלחר

ליה רחמנא נביא הוא דמשמע ליה מתוך נבואתיך ורוח קדשך ליכא למידק מידי מלמעלה
יוכיחו על הפירוש הנכון בודאי כי יפה לך לומר מעומק כי כשנבוא על קנוני הלמידה והלמוד
ונגלה עמוקות רבה ויתמר יי' לומר משה פסל לך הלא ויגד לך תעלומות חכמה וכו' לתקן מונח
בשפה שיאמר ליה הבא לך דד וכו' ל"ל ראה שיון ליעקל עמידה ומסר כפנו עליהם ונצר
את הלוחות ויאמר להבא הם חטאתיהם שנתירתי הלוחות הם לתקן תוחל להם אף לי
תוחל שיאמר ושתא הם תעל חטאתם ולם אין לתקן תוחל להם לא תמחול לי לעון מחכי לא
מצפרך לעד כתבת. ויאמר רבי לחק לא זו משה עד שפיכה חטיה שלהם שיאמר וימן וירד
משה כיון שפיכה חטייה שלהם לומר משה הרי היה ליעקל מי שנקש עליהם לכי מי יבקש
עלי התחיל מנעשר על שיבור הלוחות. ויאמר ליה הבא לך תנעשר בלוחות הראשונות
לא היו לנו עשרת הדברים לבד עכשיו בלוחות השניות לכי נותן לך שיהא נהם מדרש
הלכות הגדות ההי ויגד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושיה. ולא עוד אלא שמחלתי
לך על חטייה שלך שנאמר ודע כי יש לך לומר מעומק. ויאמר כי הנין משה בשדם בטעות
אין לוים בארון לשר יעשה טוב ולא יחטא כי לף הוא שהיה מבחר כל היבור חטא ומחוייב
שם על מניעות העונה וליתו שמי שיחטוא לו ויקבל תשובתו יחחול גם להם וזהו ויחן
שנירת הלוחות כי הם חטאו בחכתב כלומרם רוח לוחיות פורחות שנשברו על הם
שכתוב נהם והוא שנדרם הרי חטאם שזה כי כלם חטאו בלוחות והלין עשנה לחרת
שלם לא יעל חטאתם ויחחנו מספרו לשר כתב עליו ואעשה לותך לגוי גדול כי לוך
ישנשו הם והוא יוסף כוכב נשמים בהיותם חוכים חוד לחד נשוה ויתחייב לקיים לותם
למען נרית שבועתו לשר נשנע לאבינו הרועים יעקב לאיני עמה. ובכן פינה חטאתם והזהה
עוד שהם רשויים למחילה יותר ממנו מפני שהושילה להם תפלת מי שגדול מהם והם הוא
חטא מי יתפלל לו כי צריך להיות המתפלל יותר גדול ויותר לחוב למלך ממנו וזהו לכי מי
יבקש עלי שם היה חטאו בלוחות קודם שקבלום והוא חטא נהם לחר שבלתם ויש בינייהם הפרש
רב וזהו כתחיל מנעשר על שיבור הלוחות השיבו הלל יתעלה בלוחות הראשונות וכו' ואין
להפלא על זה משה שדרשו חכמים וכרוזם לנרכה על הלוחות הראשונים עלה לאי הדבר
מצא שם ותתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להוריתם קורה שבכתב
ותורה שבעל פה הלכות והגדות ולומר שלם כן הוא מאי כפלים לתושיה של שניות כי נפק
הלא מה שעתיד להיות מן הראשונות ולא נאמר בכתוב הזה כי אם על לוחי השניות.
ומה שאמרו רבותינו זכרונם לנרכה שניום היה לומד תורה שבכתב ובלילה תורה שבעל פה
ש"ל לוחי השניות יאמר גם לפשר פלמד לון הלכות והגדות על עשרת הדברות בלבד ולכך רמז
לו שיותר מהיה רבוני מהמנות ההן יתן לו שם הלכותיהן והגדותיהן. ויקנת חכמים ערשו
לומנא אותן כלולות כלן בעשרת הדברות. והכלל שלף משה רבינו עליו השלום שנים
ודלה מים מן הבינה העליונה עדיין לא השיגה ידו למדרגת החכמה לשר
למעלה היתכה וזהו חטא חלנו עד שהושעת בשניות ויגד לך
תעלומות חכמה כי כפלים לתושיה ולו יכפר לך
בחטא הנוכר כי לו לא יחפר כל לך
עדרש הלכות הגדות וכו' וזהו
לפי כן דעת נופף
כלשון פירשנוהו

ביאור הטלות

הַחֵקֶר אֱלוֹהַּ תִּמְצָא
אִם עַד־תַּכְלִית שַׁדַּי תִּמְצָא:
גָּבְהֵי שָׁמַיִם מַה־תִּפְעָל עֲמֻקִּרֵ
מִשְּׁאוֹל מַה־תֵּדָע: אָרְכָּהּ
מִאֶרֶץ מִדָּה וְרָחְבָּהּ מִנִּי־יָם:
אִם־יַחֲלֹף וְיַסְגִּיר וְיַקְהִיל וּמִי
יְשִׁיבֶנּוּ: כִּי־הוּא יָדַע מְתֵי־שָׁוְא
וַיַּרְא־אָוֶן וְלֹא יִתְבּוֹנָן:
וְאָדָם נָבוּב יִלָּבֵב וְעַיִר פֶּרֶא אָדָם
יִוָּלֵד:

הפירוש

מחר ההצעה הלמודה
בהחיל בתוכחה זה
החלק שפני בלמוד לו כי לא יספיק שכלו
להוכיח את בוראו כלומר הוכיחו במעבהו
מקדם העוד לך כי תעמוק ומחר מעמוהיו
ואמר כי הוא אין ערוך לומר שלוכו מכיר
את בוראו ולא דרכיו כי בורא הוא הלא
פליהו מכיר גם הדברים הטעריים ה
שמשיים ועל כן אמר החקר אלוה תמצא
האם כח החקירתך חוק שתגיע לסוף חקיר
קוך במעשה בראשי וקיומו ואם תכליתו
הכבוף אלין במדרו אליהו בלתה עד קנו כי
הן אתי הפנות בל קוסי על כל אחד מהן
לא מעט כי הפועל על תכלית דורך על
עלומות כדברי החוקר עליו אמר אויב
העיבי בשר לך וכו' כלומר ידע הוא עד
היכן כח חקיריתו ותכליתו ולא עוד אלא
גם הדבר הנעשי והוא גובה שמים
ושומקה על הרץ לא תגיע והכוונ' שמקומו

יהלוף יכריות כאו כל בני חלוף · ויסגיר יעים
במחבר · ויקהיל ויאסוף כמשמעו · נבוב
פלוג כאו נבוב לאזנות · ילבב נאון לב וטעמו יסכיל · ועיר פרא הוא חמור בין אתונות כאו
ועל עיר בן אתונות ופרא כפרא למוד מדבר :

על עולם לא כודע מבני שלם הוא נאחו בגדר המקום ינערך להיות חוץ לגבולו
גשם מקוף וזה שקר ואגדו אמר בגבי שמים דבר יותר גבוה מחשמים מה תפעל ושם
כאמר שמקומו הוא המרכז העמוק משאול מה תדע כי אין לו גדר המקום שם
כיותו הוא המקום בחופן בחוץ זו ידיעה וגם זה יכבה בדרוש מה למעלה מה למטה
המופלג ממנו כי ודאי זאת החכמה תרוכה מארץ מדה ורחבה מני ים כי יגיע אדם
לקרך הייסוד ולרחבו של ים בחמת ולא יגיע לזאת וכאו שנתקשה בה החוקר הוא
פליהו ס שכל החכוני בהשגת הדברים נשמיים כל שכן שלא יגיע לדעת קונו לבל יחטיי
המלך לתקן את לשר כבר עשוהו ויקהייב מוא בנדון שלם זה המלך שכבה לו
חלוף ויסגיר אם ישית לנמרי כל בני חלוף כאשר עשה לנביך ויסגיר כאשר עשה לך
כי דרך המנורע מוסבר וקרגימו מוכית עליו · ויקהיל להקת פולגים לבוז בו כאשר קרש
לך במקנך לשר בשדה מי יגיע עליו תשובה מאחר שלא ידע הבנה והתכלית כלומר ·
כי הוא לבדו יודע העלומות לב בני אדם ומביר הפוח כמשמע בתוכו ומבוחו בפיהו ·
וכן רוחה היתון לשר הוא עושה לעל המעשה ריחיה בלתי מסופקת לא לסותה דלמרו
דבני נקים בן גמליאל בחדרה בת ורחלה וזהו ולא יתבונן יכנה לא ידיעהו ויסיגהו דרך
תבוניי ומחשבה נעברת כי אם ריחיה לשתית כמדוכר · וכתב ברשון לעון ריחיה
בבני לעון ריחיה לחורות כי על העיון ועל שעשה ידבר · שאשר פיעיב . נוה

מרדכי וזהו החקר לגלות תמנת וכו':

ביאור המלות

אם אתה חבעוח לבך ופרשח אליו כפיך: אם אוון בידך רחיקהו ואל תשכן באהליך עולה: כי אז תשא פניך ממום והיית מוצק ולא תירא: כי את עמל תשכח כמים עברו תזכר: וממצהרים יקום חלד חשפה בבקר תהיה: ובטחת כי יש תקוה וחפרת לבטח תשכב: ורבצת ואין מחריד וחלו פניך רבים: ואתה תשא פניך כמים חבלינה ומנוס אבד ממך תקותם כפח־נפש:

אם אתה הכינות לבך ופרשת אליו כפיך אם אוון בידך הרחיקהו ואל תשכן באהליך עולה אז תשא פניך ממום והיית מוצק ולא תירא כי את עמל תשכח כמים עברו תזכר וממצהרים יקום חלד חשפה בבקר תהיה ובטחת כי יש תקוה וחפרת לבטח תשכב ורבצת ואין מחריד וחלו פניך רבים ואתה תשא פניך כמים חבלינה ומנוס אבד ממך תקותם כפח־נפש

מוצק חזק מן נצוק שפך למותק תעופה תאיר כלמור · מנחם כמו מהם · מכפ׳ כפם לשון דפנה ודלתון כפם כמו נפחה נפשה וכפם נפליה הפחתי: דמירוש זוה החלק הפלשתי

סוליד ממה שלמחר שהחיכוך מזיק וכלהי הגון ומספטי יי׳ לחת העוד והיישר הוא לשוב שיו בכל לב כי עוד לחרית דבר יי׳ מרי׳ פיתו וזהו אם אתה הכינות לבך וכו׳ מלחר שהחיים נכוח מוכן לבל לח שלם כלמור למעלה נריך שתכין לבך לל העיון וגם תפרוש כפך לנבודתו והוח תקון החלק המעשי גם הוח עוד נריך לל סור מרע בשניהם וזהו אם און בידך הרחיקהו הוח תקון המעשה ולל תשכן בלהליך עולה הו׳ תקון העיון מגו׳ נהלו כלו לו יושב להלים · כי כן לחלל עליו זה ספר שלינו מובהוהו הרש הכופל בחלק העיוני · ועל פיד דרכו הורה על ענין הנידוהו חלל בכמה תקומות כי תקון המעשים הטובים הוח בידי לדם ובנחירתו מה שלין החכמה כן כמלמר לרבעים יום קודם שיגידת הולד לוח׳ שיפה ווו מה תהל עליה יהנה כי בדין ורפא לפר הוח תלוי במעשה הוח כיד הלדם כמלמר שלה ידלת יי׳ היל תתקבל תבו לה מפני ידיה וכן לח׳ שלמה יפה לת רעיתי כתרנה וכו׳ יהנה היופי לפר במשניך הוח כל כך כמו שתדבי כי הוח בחירוי שלין לחר פה היוס

ופרשת שיו כפך כי הוח תלוי בידך לבל שלמות החכמה הרמוז בכוחות נריך הכנה כמו שלמר פה לם לחה הכינות לבך ולכן המשילו בירושלם רגה שהיתה מוכנת לל החכמה בירושלם דלוירה מחכים לימה כבדגלות יורה שמי שים לו שבי השלמיות הללו מורלו ויפחדו על הכל כשכין במלכים לפר ידדו דגולים שנחת ורלו כל עמי הלרן וכו׳ ולל זלת המעלה הלחרונה כתלוו יהנרלל שלמר ובפס לנלכנו נדגול יהמלו׳ כל משלנותיך ובניו לחר נכלן כי לו תשא כניך ממום והיית מוכן ולל תירל ובסוף כתיב ודבנת ולין מחריד ולחו פניך רבים כי לו תשא פניך וכו׳ לחר פלס כה יפשה לל יקרלנו מה שלחר פס נדקתי לנשת בלין והיית רחון ממנו ולו תשא פניך בני מוס לו תפלס ותנשיהם מהמום לל תתנם לנשת בלין והיית רחון ממנו וחוזק ולחתין לעתיד ולל תירל עוד ממנו כדרך שהיית ירל לעבר כלפר לחר שחרת ולחר יגורתי יבל לי כי היה ירל מרוש מזלו כלפר פירשתי · ולולן נריך לומר שלל תירל מפנעי העתיד כי גם הטעל החוקף תזכרנו תזכרנו כזכור המים שכבר עברו ביומי נח שלולן לפחד עוד מהם ומנהרים יקום חלד השיב לשלול מי שיפלל מה יועיל לולוד כל זה מלחר שכני הנעורים וכל קנייניו הללו לסם והוח כבר הניח לימי הרעה יתים לפר לין בהם חפץ ומתי יפשה לנליהו ולף שם תסתלק מדת הדין מעליו לולן דרך הטבע לילקון במעט ומן לת זה לפר עוותו כי ההויה נריך נה לל הכנות רבות נריך לליהן דוב ומן מה שלל יבערך ההפסד כנודע מדברי הטבעי שלין השיב גם שלל על המכוון הטבעי תכנה נייתך כי עם היותך עקה נחני יתיך לפר חני

מענה

אה היתשבה נחלק לשמה חלקים נח׳ חרד מתר לדברי נופך אסר בכלל דברים אחר אם אתה בהיגות לבך וכו׳ כי הורה שהיה חיוב מחסרי הדעת ותתרשל בחכמה יותר מהם ויהיה כמו שאמר גם כן בתחלת דבריו החקר לולה התינח ודע כי יפה לך לולה מעולך כי היה תולה יקודיו בעבול הורה וקבורו בה ועל זה השיב תשובה דומה לתשובתו לעל לחניפו ושתה הולילו פכו כי ועל כניכם וכו׳ כי לית ידקיו בלתי מאושר להיותו מקנה מהאושר החלטי ולית גם כן חסר נב לקנותו בחקירה האלהית המופלגת ממנו כדברי הגיי אטו מתן דלית ידע בה דדבי ינחק לתו גנדרא דבה הוית פרק קמא דעבודת כוכבים שזה לשעלי ושומק ההשגה ויספיק להם שיהיה הוא מהחכמה חלק גדול כאחר מהם שהם חכמים עשיכים כי תאמרו שאושר אנושי נשקע לא שאושר אלהי כדברי היוני והוא אמתם כי לתקם עם עד ואולם שלל כל בהמות ואורך וכבלותיו להגיד שבחו זה ותשובתו עליו השיב בחלק הב׳ גם להחקר אלוה תתנא התורה בפי קנורו ולשותו בלשון זה והשיב אלו כי ודאי יודע הוא מה שאפשר בטוב משאה האלהים ואם בורח הוא ומכיר כמה גדול כחו וגבורתו כל אחד מהם ׳ ואותות דבריו בשתי רחיות הם לשוחה פיהו מלרו ושוקטתו והב׳ תשמם השבתו ולהעיד עליה התחיל במלך גבורות ה׳ והשמיע קנת תהלת חכמתו גו יעיד כי השיגה ידו מה שאפשר בחק כל אחכם נזה מאושם אל לית בהמות וכו׳

ויען אליפז התימני ויאמר׃
אם־נסה דבר אליך תלאה
אך מי־יכול בדברים עצר׃
הנה יסרת רבים
וידים רפות תאמץ׃
יסורך יסמך נופל
ומכרעות אמץ תאיץ׃
כי עתה תבוא אליך ותלא
תגע אליך ותבהל׃
הלא יראתך כסלתך
תקותך ותם דרכיך׃
זכר־נא מי־אבד נקי
ואי נצמתו ישרים׃
כאשר ראיתי חרשי און
וזרעי עמל יקצרוהו׃
מנשמת אלוה יאבדו
וברוח אפו יכלו׃
שאגת אריה וקול שחל
ושני כפירים נתעקרו׃
לביש אבד לטרף
ובני לביאה נתפרדו׃
ואלי דבר יגנב אזני
לקח שמץ מנהו׃
בשעפים מחזיוני לילה
בנפל תרדמה על אנשים׃
פחד קראני ורעדה
והרהיבו כל עצמותי׃
ורוח על פני יחלף
תסער שערת בשרי׃
עמד ולא אכיר מראהו
תמונה לנגד עיני
דמה׃
אם־אנוש מאלוה יצדק
אם־מעשהו יזכה גבר׃
הן בעבדיו לא יאמין
ובמלאכיו ישים תהלה׃
אף כי יושבי בתי־חמר
אשר יסודם בעפר
ידכאו כעש׃
מבקר ולערב יכתו
מבלי שם לנצח יאבדו׃
הלא נסע יתרם בם
ימתו ולא בחכמה׃
קרא נא היש־עונך
ואל־מי מקדשים תפנה׃
כי־אויל יקטל כעס
ותהרג קנאה פתי׃
אני ראיתי אויל משריש
ואקוב נוהו פתאם׃
רחקו בנו מבלי שומע
ויכתו בשער ואין מציל׃
אשר קצירו רעב יאכל
ומצנים יקחהו
ושאף צמים חילם׃
כי לא־יצא מעפר און
ומאדמה לא־יצמח עמל׃
כי אדם לעמל יולד
ובני־רשף יגביהו עוף׃
אני אדרוש אל
ואל־אלוה אשים דברי׃
עשה גדלות ואין חקר
נפלאות עד־אין מספר׃
נותן מטר על־פני ארץ
ושולח מים על־פני חוץ׃
לשום שפלים למרום
ואבלים שגבו ישגיא׃
מפר מחשבות ערומים
ולא־תעשינה ידיהם תושיה׃
לכד חכמים בערמתם
ועצת נפתלים נבהלה׃
יומם יפגשו חשך
וכלילה ימששו בצהרים׃
ויושע מחרב מפיהם
ומיד חזק׃
ותהי לדל תקוה
וקפצה פיה עולה׃
הן אשרי אנוש יוכיחנו אלוה
ומוסר שדי אל תמאס׃
כי הוא יכאיב ויחבש
יחץ וידיו תרפינה׃
בשש צרות יציל
ובשבעה לא־יגע בך רע׃
ברעב פדך ממות
ובמלחמה מידי חרב׃
מזמתי לשון תחבא
ולא תירא משד כי יבא׃
לשד ורעב תשחק
ומחית הארץ לא תירא׃
כי עם אבני השדה ברית לך
וחית השדה שלמה לך׃
וידעת כי שלום אהלך
ופקדת נוך ולא תחטא׃
וידעת כי רב זרעך
וצאצאיך כעשב הארץ׃
תבוא בכלה קבר
כעלות גדיש בעתו׃
הן זאת חקרנוה כן היא
שמענוה ואתה דע־לך׃
ויען איוב ויאמר׃
אמנם כי אתם עם
ועמכם תמות חכמה׃
גם־לי לבב כמוכם
לא נפל אנכי ממכם ועם־מי אין כאלה׃
שחק לרעהו אהיה קרא לאלוה
ויענהו שחוק צדיק תמים׃
לפיד בוז לעשתות שאנן
נכון למועדי רגל׃
ישליו אהלים לשודדים
ובטחות למרגיזי אל לאשר הביא אלוה בידו׃

ביאור המלות

לפיד מענין לפידים הוא הנותן אור והנאת מסרבת כמו
מס בעודו להם אינ׳ ׃ לפעמות מחשבת מן לחבל

פעמותיו ׃ מופרי רגל לשון המעד מן לא מעדו קרסולי׃ הפירוש ענה פיוב
נדבריו נופר פתה הכיוכות נגד תגר הקפיד עליהן וכחם על כבודו רוחה להודיעו שיש
בו חסר מבל עונה ובעליות יותר מהם וגם הודיעו שיש בנקש ממנו חכמה כמלאכי השרת
יפפוף להם שיהיה כבון בנו כ׳ מהם כאשר יפפוף פיהיה מפוזר לופר וכוונתו כאשר ביאר
נלעיפו נפפוף ותפת הוילילו פנו בי ועל פניכם וכו׳ וע״כ אמר זה החלק הוא כי אם היות
מהם רבים וחכמת אלה להם עד שבמותם תמות החכמה אבל הוא גם הוא לא נוסל הו׳ מהם
וי להם כזה ומי יהם שיש בו חכמה כמוהם וכלי שניהו הוא מדבר ושאשר שרצה לבוזתם
אמר כי נסרחה חכמתם כי היה מוקני לוחות הבינה שכל ומן שמוקינין עפעות תוספפת
להם לפר כל ישפש ועיונים בדברים המדומים הבלתי קיימים והבח הדמיוני
בזוי בנפש יקבל הבליה והספפל כבודע ואל כן נהפפל חסרם בוקנותם עפעות תוספת
בהם בינוני תפפל חכמתם ותמות בחוקם וזהו אמתם כי לוקם עם ואמ׳ תמות חכמה הבך

בחכמה הלמדית שתתחזק נחזקת החומר ותהיה בו מיתיתו מפני שהיא לוויה בכוונת גזמי
וכתו שיתגלה בפירוש נדברי אלהים פנים מעגל דרגלך והיה ככוי לא החכמה המדינית אשר
סגולתה לנאות הדרך המתנבי תשר אליו אמר אל תעו ימין ושמאל וכו' ואמר עליה רבניה
יודעיה מות שוכן ענריה יתמוכו כי במותו הוות חכמתו ובקבורתו תקבר לא כן מכתי
החכמת תרח חיים כן תפלם נשו משעוליתיה מדרת שהולה לא תדע דרך זו הלככל כי ע"ה עין
לא ראתה וכו' ולכן אמר להם כי הם משם הארץ ומימין ההדיוטות עד מחכתי תמות שתחכם
וגלה כיוכתו בחרופו ואמר כי ודאי יש לו לב טהור וכוכון כמותם ואינו מחבר יהכם ולהורות
עוד על מישוש השנתם אמר כי אין בריך לומר שלכן שהוא כמותם אלא שהי אינו גרוע מהם
תפני שחכמתם מדינית המונית וכל אדם מדיני בטבע . וזהו גם לי לכב וכו' ואת מי אין
כמו אלה . ודעתו בזה שהוא גדול מהם בוודאי וחכמתו מחכמתם הפך סברתם שחוץ לרשעה
תהיה וכו' אמר כי בפת זו לעגו על נופך עליו היתה רוב הנלחתו והיות הלל קרוב בכל קראו
עליו על כן לעג ואמר מחכמת אין על קויו בדרך הטבע מהזמן וי"ו בר מעליו עד שיתגלי שכלו
על נופך בכל נאות נדיק וכל נדרך רעב וזהו שחוץ תהיה לפי מחשבתו על נופך והבל שהוא
קורלה לל אלוה ושונה אותו בעת נדרתו והולידו והנליחו על כן שוחק מה נדיק תמים ומלעיג
עליו ונילחר הדרום שהלי שהוא שלחן ושקט על שמריו דעתו הוא שרלוי ונכון לשיד בוו למופר
דגל ירנה לנרעי המוז וקבי יום רשוי לנזוחם לדעת ויחכמת הזאתן על דרך הלעג החלכנים
והבון לנלוונים והסכך דנו בסכך כי יעלו אלהים לשודדים ובניחות למרגיעו לל והרי שם
רשים לשמים ודעים לבריות ועם כל זה דנים שהם רשויים לשלוח מלחתר שתניח אלוה נידו
וקרוב אליו . וכן אמר שקרה לו עם חביריו ושלל לרעהו לחות נבת לדעי מרחוק . והרי
לך מדרש יורה על הנדלי חכמת חכמי ישראל לחכמת החומות בהפסד נמות בעלה וקיומה
ונהיתלוחה בנוסף היה נפסד לו לא : אמרו במכילתא ויעלו משה לאותנו ראי יהוה ואמר
אליהו בכבודו של עולם רבי אלעזר המודעי אומר נתן לו מתנות רעות שמהניך העובה שנתן
לו אתה למד שנאמר לל נא תעזוב אותנו . אמר ליה אתה נתת לנו שנה עובה ואנה יפה
המקום הזה לדריך לל נא תעזוב אותנו . אמר ליה כלום הנר מהנה אלא במקום החשך
וכי מה הנר מהנה בין חמה לנענה אתה חמה ואהרן אחיך לנר' מה ישמה הנר בינינים אלא
ברינו הולך לאור בי וליניר את בני משפחתי ואניחם לתלמוד תורה וכו' נראה לי אחולקים
לם פעמו ושב לאהלו לראות בכוד העולם הזה לו נאתו משה וחזר ואמר לו מתוחו ואמר לו מאומן
שאמר לו והיה העוד יהוה אלהי אתך יהושע י' לאותו והעבנו לך כי כן נרך מדברי משה
נתת לנו שנה עובה והבה הזה וכו' ואו הזה לנייר בני משפחתו בהר אז בעליות הנפשיי
יותר מבנות העולם . ועוד נייאר כי חכמתו אתר בה נתן להם שנה הזאת נגד זאת שתלויה
בחמר כמעלת הנר והיא החכמה המדינית ומעתו תוכיח וחכמתם הזאת להזה הבלתי נדיכה
נושא ולכן לא תספיד בהספד הנר עד שנחר לנתת מתומותו זה ולקחת לו תומנות נקיה והיא
בתלמוד תורה ושלח להשתמש לאור התלוקה כי אם לאור החמה . וכן נייאר הזה פרק שואל
אדם תניא רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר תלמידי חכמים כל זמן שתוקיים חכמת מתוספת
להם שנאמר נביאים חכמה . אבל אמי הארץ כל זמן שתוקיים שפעות מתוספת להם
שנאמר מסיר שפה לנאמנים ובלעון לאחר נמצא בתסכת קנים רבן שמעון בן שקיעל אומר
זקני עם הארץ כל זמן שהם תוקיים דעתם מטרפת עליהם שנאמר מסיר שפה לנאמנים.
אבל זקני תלמידי חכמים כל זמן שתוקיים דעתם פתיבת עליהם שנאמר נביאים חכמה
גם כן יורו שלוי ב מתפלל בחכמתו עליהם כאחר בשלרנו שאמרו במדר' משלי ותנא לנפותו
בחידות הכיולה לפניו תהולים ושרלים אומרה לו הפרש לי מהולים מהשרלים . מיד ויש

ו וְאוּלָם שְׁאַל־נָא בְּהֵמוֹת וְתֹרֶךָּ וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְיַגֶּד־לָךְ׃
אוֹ שִׂיחַ לָאָרֶץ וְתֹרֶךָּ וִיסַפְּרוּ לְךָ דְּגֵי הַיָּם׃ מִי לֹא־יֵדַע בְּכָל־
אֵלֶּה כִּי־יְהוָה עָשְׂתָה זֹּאת׃ אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ־כָּל־חָי וְרוּחַ כָּל־
בְּשַׂר־אִישׁ׃ הֲלֹא־אָזֶן מִלִּין תִּבְחָן וְחֵךְ אֹכֶל יִטְעַם־לוֹ׃
בִּישִׁישִׁים חָכְמָה וְאֹרֶךְ יָמִים תְּבוּנָה׃ עִמּוֹ חָכְמָה וּגְבוּרָה
לוֹ עֵצָה וּתְבוּנָה׃ הֵן יֶהֱרוֹס וְלֹא יִבָּנֶה יִסְגֹּר עַל־אִישׁ וְלֹא
יִפָּתֵחַ׃ הֵן יַעְצֹר בַּמַּיִם וְיִבָּשׁוּ וְיְשַׁלְּחֵם וְיַהַפְכוּ אָרֶץ׃
עִמּוֹ עֹז וְתוּשִׁיָּה לוֹ שֹׁגֵג וּמַשְׁגֶּה׃ מוֹלִיךְ יוֹעֲצִים
שׁוֹלָל וְשֹׁפְטִים יְהוֹלֵל׃
מוֹסַר מְלָכִים פָּתַח וַיְאַסֹּר אֵזוֹר בְּמָתְנֵיהֶם׃ מוֹלִיךְ כֹּהֲנִים
שׁוֹלָל וְאֵתָנִים יְסַלֵּף׃ בַּסִּיר שָׂפָה לְנֶאֱמָנִים וְטַעַם זְקֵנִים יִקָּח׃
שׁפֵךְ בּוּז עַל־נְדִיבִים וּמְזִיחַ אַפִּיקִים רָפָה׃ מַגְלֶה עֲמֻקוֹת מִבְּנֵי
חֹשֶׁךְ וַיֹּצֵא לָאוֹר צַלְמָוֶת׃
מַשְׂגִּיא לַגּוֹיִם וַיְאַבְּדֵם שְׁטַח
לַגּוֹיִם וַיְנַחֵם׃ מְסִיר לֵב רָאשֵׁי עַם־הָאָרֶץ וַיתַעֵם בְּתֹהוּ לֹא־
דָרֶךְ׃ יְמֻשׁוּ־חֹשֶׁךְ וְלֹא־אוֹר וַיַּתְעֵם כַּשִּׁכּוֹר׃ הֵן כָּל־זֹאת רָאְתָה עֵינִי
שָׁמְעָה אָזְנִי וַתָּבֶן לָהּ׃ כְּדַעְתְּכֶם יָדַעְתִּי גַּם־אָנִי לֹא־נָפַל אָנֹכִי כְּכֶם׃

ז אָכֵן אֲדַבֵּר אֶל־שַׁדַּי וְאֶפְתָּח אֶת־אֵלוֹהַ אַכְרִיעַ׃
מְהוֹלְלִים אַתֶּם כֻּלְּכֶם רֹפְאֵי אֱלִל כֻּלְּכֶם׃ מִי־יִתֵּן הַחֲרֵשׁ תַּחֲרִישׁוּן
לִי וְתֵחָשְׁבוּ לִי לְחָכְמָה׃ שִׁמְעוּ־נָא תוֹכַחְתִּי וְרִיבוֹת שְׂפָתַי הַקְשִׁיבוּ׃
הַלְאֵל תְּדַבְּרוּ עַוְלָה וְלוֹ תְּדַבְּרוּ רְמִיָּה׃ הַלְפָנָיו תִּשְׂאוּ פָנִים אִם־
לָאֵל תָּרִיבוּן׃ הֲטוֹב כִּי יַחְקֹר אֶתְכֶם אִם כְּהָתֵל בֶּאֱנוֹשׁ תְּהָתְלוּ־בוֹ׃
הוֹכֵחַ יוֹכִיחֶכֶם אִם־בַּסֵּתֶר פָּנִים תִּשָּׂאוּן׃ הֲלֹא שְׂאֵתוֹ תְבַעֵת
וּפַחְדּוֹ יִפֹּל עֲלֵיכֶם׃ זִכְרֹנֵיכֶם מִשְׁלֵי־אֵפֶר לְמִשְׂגְּבֵי־חֹמֶר גְּבֹנֵיכֶם׃
הַחֲרִישׁוּ מִמֶּנִּי וַאֲנִי אֲדַבֵּרָה וְיַעֲבֹר עָלַי מָה׃ עַל־מָה אֶשָּׂא בְשָׂרִי
בְּשִׁנָּי וְנַפְשִׁי אָשִׂים בְּכַפִּי׃ הֵן יִקְטְלֵנִי לֹא אוֹחִיל אַךְ־דְּרָכַי אֶל־
פָּנָיו אוֹכִיחַ׃ גַּם־הוּא־לִי לִישׁוּעָה כִּי לֹא־אָפֹנָה חָנֵף לְפָנָיו׃
שִׁמְעוּ שִׁמוּעָה מִלָּתִי וְאֶחָוָתִי בְּאָזְנֵיכֶם׃ הִנֵּה־נָא עָרַכְתִּי מִשְׁפָּט
יָדַעְתִּי כִּי־אֲנִי אֶצְדָּק׃ מִי־הוּא יָרִיב עִמָּדִי כִּי עַתָּה אַחֲרִישׁ אֶגְוָע׃
אַךְ־שְׁתַּיִם אַל־תַּעַשׂ עִמָּדִי אָז מִפָּנֶיךָ לֹא אֵסָתֵר׃ כַּפְּךָ רָחֹק
מֵעָלָי וְאֵימָתְךָ אַל־תְּבַעֲתֵנִי׃ וְקָרָא וְאָנִי אֶעֱנֶה אוֹ אֲדַבֵּר וְהָשִׁיבֵנִי׃
כַּמָּה לִי עֲוֹנוֹת וְחַטֹּאוֹת פִּשְׁעִי וְחַטָּאתִי הוֹדִיעֵנִי׃ לָמָּה פָנֶיךָ תַסְתִּיר
וְתַחְשְׁבֵנִי לְאוֹיֵב לָךְ׃ הֲלְעָלֶה נִדָּף תַּעֲרֹץ וְאֶת־קַשׁ יָבֵשׁ תִּרְדֹּף׃
כִּי־תִכְתֹּב עָלַי מְרֹרוֹת וְתוֹרִשֵׁנִי עֲוֹנוֹת נְעוּרָי׃ וְתָשֶׂם בַּסַּד רַגְלָי
וְתִשְׁמֹר כָּל־אָרְחֹתָי עַל־שָׁרְשֵׁי רַגְלָי תִּתְחָקֶה׃ וְהוּא כְּרָקָב יִבְלֶה
כְּבֶגֶד אֲכָלַתּוּ עָשׁ׃

ביאור המלות

עיין דבר מן יפסיק

שיחו׳ שונא נגון שלו׳ מוסר מלכים מחסר פתח התיר כמו מפיריו לית פתח ניתיה כהנים מרים מן וכני דוד כהנים היו ׳ ואיתיבי חוקים מן ליתן מושבך ׳ יסלף יעות כמו ויסלף דברי נדיקים ׳ ומזיח מפיק רפה וחוזק חזקו יחלים כמו ולחזוק תמיד יחבוש ׳ מגביה לגויס מרב מן ינבל לחו ׳ סוטח לגויס מגין הרחבה ופרזיות כמו שטחתי לילי כפי מסטח חכמי לית נופל לית חסר כמו והימים הראשוני יפלו ׳

הפירוש

לכהן גדול ופתח לית לחרון שכרית ׳
מהולים שנהם כרשו בחני קותמתם ולית שר לית שכחתלת פניהם מזיו השכינה זוערלים שנהם נפלו על פניהם מיד לחמר לה תלו מהולים ולחו ערלים ׳ לחמרה לו מהיכן לחה יודע לחמרה לה מנלעם דכתיב נופל ונלוי עיניס לחלחלת שהיה נופל לח היה רואה כלים וחם לין לח רוגה ללחוד מנלעם בוחי למדי מחיוב שנאמרה שנחו שלם רעיו לנחמו ׳ לחמר ליה גם לי לנב כמוכם לח נופל לחכי מכם לח נופל לחכי כמוכם ׳ לחמרו מהערלים הטפשים לחר לח זכו לזוהר על תורה כי כרי התורה נמשכת לחר כרית נבר כדברי המלחמתים יכרעו ויפלו ירחה בנפלם ויפלו מכל כל הנפש עם הנבר יכלה לחחנם וקני התורה יכרעו בחני קותמה לנבד כי הגוף לנבד לחבד ועכ"ל השכל קיים ולחין לכל זה לחלח פיחחוק יותר וזהו ולח עוד לחלח שנחחלת פניהם מזיו השכינה והוחה גם כן הלפלרותו על חיוב בחכמתו עליהם כי הם מהמיין הל׳ והוח מהנחי בלמור להם לח נופל לחכי מכם יורה שהלח נעל דת כי גם בריית נבר היה לו שנלמר לים תס כרלל ׳

נפ להרחות לה עצמו חכם בחלוי עוסק מעשה בראשית בחכמתו
וכחו וגבורתו כלומי מחאר כופר החקר פלוה תמנע ולחתר ויגד לך
פעלות חכמה כי כפלים לתושיה ודע וכו' והניח עליו עתי רחיות כלאחד מנד ונקנתו כי
כוחן יפפיע להונעת הלחת והאמני בהרחותן בפעל חכמתו · ועל להרחוה התחיל בחלק
האבי הזה ולחתר מהתחלות השנת חכמת הבורא לנפחות ומנעלות בכל מ' מעלוליו פלם יהיה
או חסר כי כל עלול יש לו פלה שוה יהיה זה פם יהיה העלול בהמה או רוח או חיות לרע
מעופף או דג הדבר שוה בכלם על דרך הנושע מן הלח ישמע ולחתר ומנעדי לחוה לעוהי
כי ילקח מהם רחיה על תלחי המעשה כלחתר בכתוב הרחיתון הנזכר ולחן נרחך נלחר על
מניפותו בחתר הכתוב השני · ועל כן חמר כי שלל כן בהמות ותורך וכו' לו ניח לחרץ
וכו' מי לח ידע בכל פלה שיש בלילה העלוליט פלה כי יד יי עשתה זלת ולחתר שוה הפועל הוא
התכלית והנורה לכל לוחה הבחלוים בהכרח יחחייב פם כן שהוח יחנף שחהם תחיר כדרך
הנורה עם חמר הוח לו נורה וזהו חמר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר ליש כי הפועל בעשם
הוח התחמיר בהכרח ולחתר נפש בל' ח ורוח בנשר לדם להודיע שיש לחברון לחר הייתר חבר
על שלר החי כיתרון הרוח על הנפש לחכמי הלחת עם היות יש לחדם מדרגה עליון מזולת
והיח מעלת הנשמה כנודע לחכמי הלחת כלמודו · הלח לון מלין הנחן גלה הכרח ההפעם
חמר לחתר פליה מי לח ידע בכל פלה וכו' ולחתר הלח לון מלין הנחן וכו' ניטיטים חכמה וכו'
ירחנה על ידי החוטים והתחלות הלקוחות מהן כחו על ידי הלון והחיך יגיע הלחל בחכמה
נלחנעות הזמן וזהו הלח לון וכו' ניטיטים חכמה וכו' ועל פי דרכו למדנו שהפלית היוצר
חסדו עחנו חמר יגר לח הלחדם פלם החוטים נחלקו לעולם עד פגם נומן השעות לון מלין
הנחן וחיך יעשם לחכול דנוני יעשם מהו העוב והנלות הלו לנבילותו ויתקרב פליו והמוף
ומחפסהו מבני למידה ולמוד כמחמר לדעתו מהום נרע ונחור בעוב כי חבד פ פגם פחנו
לעיט נחויב היח בנפש ועפם מהום לחכנו ובמושיל ערב נו יחלט פעבר ולחמר נו חדע
כנפרות חנרפת הרע ויתקרב לל העוב וכן הוה הרופא שנתקרב לל הדבר יהיה היחו בנפש
לו נעמנו מהום כנודע בספרו · ועל הדרך שנמנלו חהם העשם יותר כלון נחך הנשר
ונדחילי יעיד להיות נרכו חלון לו יותר לחולנת שכלו כי כו יפפוט המפעט הנזכר כן נמנא
ניטיטות והזקנה תגבר החכמה והתבונה ויותר יבחן שכל חדם לו לחתת הדרום ויכירהו
נפשם במנרף שכלו כחו פגם יש בחכמן יותר חכו על הכחור הטעמים כנזכר · עתו חכמה ונבורם
פם חי שהוח שב גם יש תשכון חנה ונבורה וכו' וכל זה טענה על חניריו מגדת ומעידם
על שנחתו ובינתו כי ככר כל ניטיו הזקנה שלר לחירת מחכי' וזה לנדו חפפיי לנדרו ולחלוק
לו כנוד כל מכן חלח לנזהתו ולולול בכבודו כחנות מפני סיבה תקום וכל ·
בניזיוך חכמתו הנפלח במעשה בורלו כי היח רחיה בניח לקוחה מעשם הדל' על דרך לחני
שודיע לחניהם לותך לח כל זלת לון נבון וחכם כמוך · כי פתרונו מעיד בעשם על
כחכמה והעבה ההיח על התבונה לחמר הן יהרום ולל יבנה לחמר כי רב וגדול כחו של
פקום בעני עניניט · לחר מדבריו קיימים לבעת נעמים ומי יפיבנו ובעני פפולל בני
הספכים יחד וידו בכל ושל פניהם לחמר הן יהרום ולל יבנם עוד בהרחיפת המגדל והבנין
לל קדם וכל מדעתו כי סגר פליהם המדבר והבינהן יפנוך נמי ויבנו בקריעת ים סוף
והספך ויפלחם ויהפכו לרץ כיס המלח לנבי סדום ולפי שהן נעני מיני נפורה כל' מין בפני
עלמו כתב בכל לחד מהם חלת הן · וחכמים וכרוכ' לנרכה לחמרו הן נלעון יוני לחר ובילר
כי נפורתו לפעמים מתגלם על ידי לחנשי ולפעמים ונלתו וזהו שחמר עם ותופיס לו פוגג
ומשנה לחבל כשהיח בלי לחנשי מתקרפם יותר הנבור וכשהיח על ידי לחנשי תרחה יותר

עוסק במצוה • ואל כן כתב הלה הסתי פעמונית על עוז ותושיה ופירסם ולמד לו שוגג כי כל מיש שהה בפנו ידו מעבודה ומסר לבו לחורניות כלומר יחשוד מצניע לגויים וכו' ומשגה הוא הלמנצי ותושיותיו ומחשבתו עלה ניתן כח לוה להעבותו ולמסור לותו בידו וכבן התחיל להעביר כל מיני ההכרגה המרוניות תחת ואת הגזרה להודיע כי כלם נגדרים שיה וכל תלר פה עוסים וגם כל הנפעל בהם הוא היה עושה • והעביר שנעה חלקי המדינה תחיתה הלה הם רלשונה עופעים ושוערים המעמידים בני הידינה בדין והוא חלק לחד מהמדינה וש חלק לחר כחלק היושב לנגד והוא המלך ושרי המדינה הרב לת דינה והכוקח לת נקמתה והוא חלק שני יש עוד כת לחרת והוא כת פרושים והם כהניהם וכניהיהם הפוריש עצמם מעמיהם מדרכי ארץ והוא חלק שלישי • וכת המלינים והמשוררים הנקרלי בלשון היושבי רשיש כי שתח ישמחו בני המדינה בדברים ערבים ומיטיבים ומדריכים לת העם בדרך עלי כתלר יעצון כת הדומים והוא חלק הרביעי • וכת הסוחרים וגדולי המדינה והוא החמישי • וכת הפלוסופים והחיים חיים מתצבים והם חכמי המחקר והוא הששי • ולחריהם שלר כל העם העושים במלאכה והם המון העם והוא הכת השביעי • ולהלה השבע כתות יתחלק עבודת המלכות והמדינה ובכלל הנאמנת כל בני עת • ושל כלם גזר שיד הלל תפקה כהם • וזהו מולך יושבים שולב ושופטים יהולל והם לחנמי סכת הרשלונה מום מלכים פתח וכו' ירגה לחביבי המלך פתח ביתה והסיר המלכים שים מתקומו ויוסור לות במשמר והם הכת השנית • מוליך כהנים שולב זו היא הלעיות • מסיר שפה לנחמנים זו היא הרביעית • שופך נוז על נדיבים והם גדולי ורבי המדינה ונדיבי עמים כלומר חזר ופירש ומוזה לפיקים רפה החליש כח חזקי ומנוקני ארץ המכונים חנלי פה נדיבים הלו היה הכת הה': מגלה עמוקות מני חשך זהו כת החכמים ולילה לו יעשה כי שם עוד יהל חכמת לחכמיהן והוא גלי עמיקתא ידע מה בחשוכא וכלפי זה לומר מגלה לחכמי עמוקות מני חשך וכו' כי יתרון החכמה מן הכסלות כיתרון לילור מן החשך זזו היא השביעית • מצניע לגויים ויפקדם והם שלר כל בני חדם • ויהיה שומה לגויים פירוש מצניע לגויים ירגה מרחיב רלשונה גבולם ויכחם לחר כך ויכהם על מות והוא השביעי לחרונה • לחמם לנדת לחם לחריונים על הדב היו נחמנות עשות מהניהיהם והם סבה קרובה מקרית לכפקר והוא יתעלה הרחוקה והלחוקית הרחוה לחעלה בלו שוגג ומשגה וזהו לחמרו מכיר לב לחקי עם הלרן ויתעה על ידם כל הנגדרים לחריהם הנזכרים בתהו לת דרך • יתעו חשך ולת לור ירגה חשכה גדולה הבח מהשדר לילור לנחמי פיכשוהו בלרן עיפת' כתו לוחל וכו' ויתעם כשכור והוא החשך השני הבח עם מניות הלור כמקרה השכל עם היותו חכם ונגד עליו לילור שכל כמקרה הכסיל יקרה לו לשעתו לסבה מקרית והיל היין ועל שני הדברים הלל כתרם יתבלבל הן כל אלה ראתה עיני וכו' לחמר כי כל דברי החכמה יש לו לת יחסר לו דבר חלר התחלותיו והקדמותיו לקוחות מן החוש כי מכל ראתה עיני • ולת הקדמות המקובלות בחלת שמעה חזני • ולת הלקוח מהשכל שלחמר ותנן לה כדחקכם ידעתי גם לחני הרי כלל בכלל דברינו השגתו ביכולת וחכמת בורלו והרלתו גודל השגתו לם מרוב יגיע כי עשם זקני נחנף בו ולם מעשם ההשגה בספר מעלני יה בין בכלל בין בפרט • ולכל הדעות כרלשון נחמן בדבריהם וכרומו בברכה פרק שולל חדם : תניל רבי ישמעלל בר יוסי לומר תלמידי חכמים כל ומן שמזקיקין חכמה מתוספת בהם שלחמר ביושיש חכמה וכו' כתבנוהו לחעלה בדפוס זה המשבה • יורו שבדעות היושים תתרבה החכמה : ובמדרש רבה : בין חדם שגיא בלוף דעת רבו עד לרבעים שלחמר ולת כתן יי' לכם לך לדעת ועיניכם לרלות ולוזניכם לשמוע עד היום הזה כנודע כי בסוף הלרבעים לחמר ושפט יתבלה שיעי הלרבעים יוירו שני חלדם

האדם וכל שכן בישישות · ואצל המופת השני כמצא · בויקרא רבה ואולם שאל נא
ותורך · זה בהמות בהררי אלף ועוף השמים ויגד לך זה זיז שדי · או שיח לארץ ותורך זה
גן עדן ויספרו לך דגי הים זה לויתן · הורו שלמוד יכולת היוצר תלקח עליו ראיה מכל אלה
המינים כנזכר אלא שאנחנו פירשנו כי אלה הנזכרים משל על כל נמצא כי מכל נמצא
ונמצא יתבאר זה הדרוש כאמור ועל כן לקח מכל מין אחד רצוני הצומח והחי הגרוע
והוא הדג ועליו העוף ועליו הבהמה · והם זכרונם לברכה דרשו דוקא באלה ענינם
ולא מצד שהם מינים כי אם אישים לבד · וזה כי הבהמה הזאת הנקראת בהמות והדגה
אשר בים והוא לויתן כבר הגידו לנו מהם שאין במינם זולתם עד שסרס זכר הבהמה והרג
את נקבת הדג ונשארו יחידים בעולם ונמצא אם כן שאותם שנבראו בששת ימי בראשית
עם אדם עודם חיים וכמו שאמר הוא יתבאר הנה נא בהמות אשר עשיתי עמך כאשר
יתבאר במקומו בע"ה · וכן עוף השמים אשר קראוהו פה זיז שדי יתחייב לומר עליו
כך מאחר שהם זכרונם לברכה אמרו בויקרא רבה · אמר רבי יהודה ברבי סימון הזיז
הזה עוף גדול הוא ובשעה שהוא פורש כנפיו מכסה גלגל חמה הה"ד המבינתך יאבר נץ
יפרוש כנפיו לתימן ולמה נקרא שמו זיז שיש בו מכל מיני מטעמים מזה ומזה דודאי
מזה המין אין הרבה כמותו · ואפשר שהוא חול הנזכר בדברי איוב האחרונים ואומר עם
קני אגוע וכחול ארבה ימים כאשר ביארנו דעתם במקומו · או הוא בר יוכני דפרק בתרא
דבכורות שנפלה ביצתו ושברה כרכים וארזים ודרשו שמכסה גלגל חמה מפני שמו אשר
יקראו ועוף השמים אשר איפשר שהוא גם כן כוכב ישכנו מתנו כל ען לא כטבע צורת
הלבנה אשר כחה כן ואליו רמזו שמכסה גלגל חמה ושיש בו כל מיני מטעמים · וזו כחה
של לבנה לנודעים ויורה על זה פירוש רש"י זכרונו לברכה מלאך אחד יש ברקיע צורתו
כצורת נץ · אמנם לפי פשוטו עוף הוא ונראה שבר יוכני או חול שמו והוא יחידי בעולם
כאמור · והדרוש הוא כי אף אם תאמר ששאר הנמצאים יש לו התחלות קרובות זולתו
יתעלה משפע אורן יתמיד מציאותם מה תאמר באלה האישים אשר הם בהכרח מעשה
ידיו של יוצר הכל וטבע הפועל באמת שימצא תמיד עם פעלו כאשר ביארנו בארוכה
באגרת יסודי הצדיקים אשר עקר שרשוהי זה הדרוש עצמו רצוני דרוש הספר הזה ·
ויתחייב שאחר שהשגחתו ודבקותו מחויבת עם אלה בהכרח וכן עם עצי גן עדן אשר
נאמר עליהם ויטע יי' אלהים גן בעדן מקדם כן גם כן יהיה עם כל הנמצא ויהיו הנמצאים
האלה על האופן הזה דמות דוגמא להורותינו על שאר הנמצא : וזה דרוש נכבד עד שהוא
יתעלה הביא גם הוא ראיה ממנו לבד במעשהי האחרון כאשר יתבאר בע"ה · ובספרי
רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר סימן זה יהא בידך שכל זמן שאדם נתון
בחיים נפשו פקודה ביד קונו שנאמר אשר בידו נפש כל חי בידך אפקיד רוחי · מת
נתנה באוצר שנאמר והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים שומע אני בין צדיקים בין
רשעים תלמוד לומר ואת נפש אויביך יקלענה וכו' יגיד על מה שפירשנו שהיוצר ב"ה
יתחייב להמצא עם פעלו בהכרח · ונראה שרמזו עוד שהשכל שכן אצל בחומר לא
נשוא עליו אם כן מי נושאו והוא היוצר כי הוא נתון בידו כל זמן שהוא בחיים שכן אל
החומר כמו שאחר הפרידה ישוב אל מקורו וידבק בו הוא צרור החיים אשר היא
במעלה השמינית אצל חכמי האמת לא כן הרשעים וכו' ואפשר שקרא הנה יד קונו
אל הנשמה אשר מקורה קונה שמים וארץ ואמר שהנפש דבקה עם הנשמה ואחר
שהפרידה אלו ואלו ילכו שתיהן יחדו יתדבקו בצרור הנזכר וכו' · והראשון מסכים אל
הדרוש הנזכר למעלה ·

ביאור

ביאור המלות

טופלי מחברי תן טפלו עלי · תעיל הבל נגוד תן ג ותחבו נקיקיו התלונים כן והתלונים כגיל יחלוף · לנגדי חומר נב
יג כמו על גבי תראו חורצים · כהתל כשקר כמו לא יוסף פרשה התל · תבונת תבונתכם
כמו והבה נשתיה · יקטלני ירגני כתרגומו :

הפירוש

אוּלָם אֲנִי ׀ אֶל־שַׁדַּי אֲדַבֵּר
וְהוֹכֵחַ אֶל־אֵל אֶחְפָּץ׃ וְאוּלָם
אַתֶּם טֹפְלֵי־שֶׁקֶר רֹפְאֵי אֱלִל
כֻּלְּכֶם׃ מִי־יִתֵּן הַחֲרֵשׁ
תַּחֲרִישׁוּן וְתִהְיֶה לָכֶם לְחָכְמָה׃
שִׁמְעוּ־נָא תוֹכַחְתִּי וְרִבוֹת שְׂפָתַי
הַקְשִׁיבוּ׃ הַלְאֵל תְּדַבְּרוּ
עַוְלָה וְלוֹ תְדַבְּרוּ רְמִיָּה׃ הֲפָנָיו
תִּשָּׂאוּן אִם־לָאֵל תְּרִיבוּן׃
הֲטוֹב כִּי־יַחְקֹר אֶתְכֶם אִם־כְּהֶתֶל
בָּאֱנוֹשׁ תְּהָתֵלּוּ בוֹ׃ הוֹכֵחַ יוֹכִיחַ
אֶתְכֶם אִם־בַּסֵּתֶר פָּנִים תִּשָּׂאוּן׃
הֲלֹא שְׂאֵתוֹ תְּבַעֵת אֶרְכֶם
וּפַחְדּוֹ יִפֹּל עֲלֵיכֶם׃ זִכְרֹנֵיכֶם
מְשָׁלֵי אֵפֶר לְגַבֵּי־חֹמֶר גַּבֵּיכֶם׃
הַחֲרִישׁוּ מֶכֶּנִּי וַאֲדַבְּרָה אֲנִי
וְיַעֲבֹר עָלַי מָה׃ עַל־מָה׃
אֶשָּׂא בְשָׂרַי בְּשִׁנָּי וְנַפְשִׁי אָשִׂים
בְּכַפִּי׃

אבל אני אדבר אל שדי ואחפוץ להוכיח את אל׃ ואולם אתם טופלי שקר רופאי אלל כלכם׃ מי יתן החרש תחרישון והיה לכם לחכמה׃ שמעו נא תוכחתי ורבות שפתי הקשיבו׃ הלאל תדברו עולה ולו תדברו רמיה׃ הפניו תשאון אם לאל תריבון׃ הטוב כי יחקר אתכם אם כהתל באנוש תהתלו בו׃ הוכח יוכיח אתכם אם בסתר פנים תשאון׃ הלא שאתו תבעת אתכם ופחדו יפל עליכם׃ זכרוניכם משלי אפר לגבי חמר גביכם׃ החרישו ממני ואדברה אני ויעבר עלי מה׃ על מה׃ אשא בשרי בשני ונפשי אשים בכפי׃

אם יניחהו על הטבע כי הוא יוסף ברוב לסכליתו מהות וטבע החולי · והרופא
תאר וכשתסכל החולי תניח ביכו ובין הטבע כי הטבע אם פיגלהו ואם שירפאהו ·
וכאשר יעשה בעל מלאכת היד המניח על החבורה ממיס מנחיתי בשר והוא לא ידע כי
יש שכר או רעון עבס תאתיו כי זה יוצן בשנס · וכן הוא רופא הנפש המשיב

לעשות מופלי היסורין הקשים המדניים על הדם ומעיניהם להם בעתים ישמח ויקץ
מקר העשבה כי אז לא יקיימנו דברינו בלב שומעו ומשם ילמד לחזק עשבתו נגד הדם הרשע
יותר עד ובשלשת רשיו חרה לב ו על אשר לא מגלו מעבה וירעיבו את היוב כאשר
כאמר לעיל * והוה שקרלים טופלי שקר שכוכים בניו טפל בלתי שומר ומחבדים תמריס
בדויים לא מנמיים כאו שאמר לפניים הלוכחה מלין תחזיקו וכו' דופקי תלין בלבם הוא
אשל הרופא הכוזב * ונם כי לב בירת הלילי אין לו תקנה כדברי התלמוד במסכת תלין
וזה הרופא הכשיל מבעיה לרפאתו ולא יוכל וכשם שבעבת הרופא כשים בהוני רפוי
להניחו לל השבע כנוכר והוא היותר עוב שלפעמי לא לעשות כן מי יתן החרם תחריקו
ויהי לכם לחכמה כי גם החכם יאמר לוול מחריב חכם יחבל * ובכל יעון להם שיאמנו
עליו ולא יפיגו שוד תשובה כי בזבת כנדליהם הלילי תדברו שוקה ולו תדברו רמיה יריבה
כשתדברו עלי בשר הלל שוקה כי תאמרו שלי חיי לשר כוללתי ואשר חשלחתי ואשר הרשותי
ולו תדברו רמיה יריבה בשנותו תדברו שקוה השוקה ודניק ויבר הוא ולא שביב דיבה בלא
דיבה עדיין מיכבם יודעים שם בזה אתם נוסלים פניו ושובדים לותו וזהו הפניו השלון לו
שם הוא שוקה דברי לון ומרוזה ובזה אתם מריבים עמו כי הלמת להוקה תלוי והשקך
השקר וזהו שם לשל תדיינון לכו אמר למטה נם הוא לו ליכשוקה כי לא לשכיו חבף יבא השוב
כי יחקור אתכם וכו' כנד המאמר הלילי הדברו עלי עולה אמר השוב כי יחקור נם אתכם
שם כהשל נאוב אתה לו כו והוא התולם בו אשר אמר עליו הלילי תדברו עולה ונגד לו
תדברו רמיה והוא המשוח פניים שאמר אחריו הפניו השלון אמר הוכח ויכיח לאתכם שם
בשתר פניו תשלון השם בקרבכם תוך לנכם פניו תשלון לשאר תשמון בנלוי לפני בני
אדם הכוזה שם הסה והלב מוים בזה הדיום לו לא זה לא ירפה ולא יחמל כי שם על יד
תוכחה ויסורין כמוהו הלא שתיו בעצת לתכם וכו' אמר לכל מני יודע כי מתוך דברים
ופחד אשר בעצת לתכם אתם טופלים אלי שקר לו יאיר שם הוכח יוכיח לתכם לו
תדינו כמוני שהוא רם ונשא מהגביה על בני הלדמה עד שתרוב שלו וגבהו תשתומם
ותרהו כמוני ושם שתיו הוא חנר לנהרת יאמר שם יוסה לתכם ויכיח בשלת ושפחת
בשר עשה לו בעצת לתכם ופחדו יפול עליכם כמוני היום ולפי שאליפז אמר אליו אף
סוכני בתי תומר וכו' ובלדד אמר בסוף שלל היגיה נומל וכו' הן הוא מזוג דרכו ושפכר
אחר ינמחו ובופר אמרו ונעשת כי יש תקוה ואחפרת לבטח שכבר הרי בלם המשילו שניכם
בשפר השלון על כן אמר שזכרונם משלים על אפר אינן נאים לנו לנבי חומר
כמותם כי נאים חכם כמוהו בנלי נדול הוא להמשיל משלים לפניו וכל שכן משלי אשר כאלה
לא יבלו כי שם לא נאלת חסרון בקר השעבה על כן אמר עוד שאחר שכוונת המנחם להקשיב
האויית כאב הכואב מבקש אלי תכם שתחריבו מדבר ממני ומשפטי דבר ואפילו יעבור
עלי כאב יותר נדול אל תאיזו לנחמני אחר שלי מבשתר יותר מדבריכם * וחזר על
בקר השלוה אשר עליה אמר שאמר לוולם אלי שדי אדבר וכו' כי אפילו יהיה
נבור וחכם כזכור לאמלה עם כל זה רוצה לריב אלין ולוחר על מה נשא
בשרי בשני כאשר אריקל שכפלו רשתי מנעוריתי מאחיוך ויהי
נוצץ בשר האחין בשניו וכפיו בכפו תמיד כי אשאר
הוא ויכול להיות שנרות כאו יטה דינו
ונלו אפול התיורה בזה * ובזה
בשלמה תוכחתו
אליפס *

ביאור חמלות ואחותי הגדתי כמו אחות דעי • כפך מכתך כמו ותצת פלי כפך : הפירוש אחרי הניח עקר התקשות נקונר בלמרו על מה תקף נשרי בצרי • הנוש הכוונה בזה החלק הרביעי קודם ביאורו העצמות סרתונת בדמיונו זה ואיל שדמיתו להתוכח עם כבו'קונו מפני שאף אם יקוה ממנו שכוכה לו מיהה מיהה כוחק מלוסרת היה בעיניו ומקוה ממנו אחר שהיה להשמיל כבוד קהמת והוה הן יקטלני לו איחל ירגה זה ענמו אוחל ובלבד שדרכי הלה ועצותי לל פניו אוכיח והוא כבוד אחת הדרוש הנוכר וכן גם כן אין בזה גד חוקפת כ לפי שהיה עד שמפני זה יניח הויכוח והוה גם הוה לי לישועה כי לא לפניו חנף יבא ירגה לא ירגה הכם בכת התביעים המחניפים אותו ואינם מקדימים בכוד אחת כדברי היוכוי • וזאת היה כחתרי ותעותני כי אין בזה אם כן חוקפת ואחר שהיה כזה לא מיהה בלתי הגוכה ורואיה ולא חוקפת התחיל לערוך משפטו בדאיותיו כאמרוכה בתיב תביעים הלה האחד שלא יניחו אלו עוד אחבריו כי לא אליהם דבר המשפט • והוה שמעו שמוע מלתי כי אינו נדיך אליהם אלא בתקום עדים והוה ואחותי בחזכיחים • והבני שהוא יתעלה יניב תשובת תוכחתו אחר יערו אלו והוה הבה נא ערכתי משפ' ידעתי כי אני אנדק מי הו'יריב עמדי וכ' הכה כבר ערכתי משפט למעלה כמוכר מי יתן הוא יתעלה יריב עמדי הלוקי ויהיה כן לף אם תבא המות בסוף דבריו תכף ביחריש לגוע וגם כזה התכה גו שוד שני תביעים עם יערוך משפטו לפני יוצרו האחד שהמעיד המניע אלו ממנו שהוה ירחיקהו ממנו כי לב כשבר ונדכה לל אכחיהו מתבלע • והבני שיוכעת מחול עליו לעתיד יסורין יותר קשים מפני מה שידבר לפניו בעת הויכוח והוה ואיתמך לל תבעתני והוא לאיתת העתיד • כי יותר קשים עליו ימות היסורין מהמות עצמה אחר קבל עליו בספר פנים למעלה על פבקי עתידת האתת ולו נכון לבו בקרבו יעמדו דבריו דרין בין לעבות ולהביא לעשות פולאו בין לערוך עליהם ולשלול שלוה לו יתנצ מקיים בותרה וכגד שני הלה לאחר זקרוי ואכני תעבך לו לאדבר והבינני וכבן לאמר כי בדבה משפטו אחר הניח בקרוב לבדרו בתויכוח לו יניחכו מפני הסכבה המקווה ולא מפני חוקפת לו • לך בשני תביעים לאחד עם חבירו והבני עם בירלו וגם זה בשני תביעים הכרחיים לאחוד ומכלן ואיש יכרך עמהם :

כַּמָּה־לִּי עֲוֹנוֹת וְחַטֹּאוֹת
פִּשְׁעִי וְחַטָּאתִי הוֹדִיעֵנִי׃
לָמָּה־פָנֶיךָ תַסְתִּיר וְתַחְשְׁבֵנִי
לְאוֹיֵב לָךְ׃
הָעֲלֶה
נִדָּף תַּעֲרֹץ וְאֶת־קַשׁ יָבֵשׁ
תִּרְדֹּף׃
כִּי תִכְתֹּב עָלַי
מְרוֹרוֹת וְתוֹרִישֵׁנִי עֲוֹנוֹת נְעוּרָי׃
וְתָשֶׂם בַּסַּד יַרְגְלַי וְתִשְׁמֹר
כָּל־אָרְחוֹתָי עַל־שָׁרְשֵׁי רַגְלָי
תְּחֻקָּה׃ וְהוּא כְּרָקָב
יִבְלֶה כְּבֶגֶד אָכָל עָשׁ׃

כַּמָּה לִי עֲוֹנוֹת וְחַטֹּאוֹת פִּשְׁעִי וְחַטָּאתִי הוֹדִיעֵנִי׃ לָמָּה פָנֶיךָ תַסְתִּיר וְתַחְשְׁבֵנִי לְאוֹיֵב לָךְ׃ הָעֲלֶה נִדָּף תַּעֲרֹץ וְאֶת קַשׁ יָבֵשׁ תִּרְדֹּף׃ כִּי תִכְתֹּב עָלַי מְרוֹרוֹת וְתוֹרִישֵׁנִי עֲוֹנוֹת נְעוּרָי׃ וְתָשֶׂם בַּסַּד רַגְלַי וְתִשְׁמֹר כָּל אָרְחוֹתָי עַל שָׁרְשֵׁי רַגְלָי תְּחֻקָּה׃ וְהוּא כְּרָקָב יִבְלֶה כְּבֶגֶד אָכָל עָשׁ׃

כמה לי עונות וחטאות פשעי וחטאתי הודיעני׃ למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך׃ העלה נדף תערוץ ואת קש יבש תרדוף׃ כי תכתב עלי מרורות ותורישני עונות נעורי׃ ותשם בסד רגלי ותשמר כל ארחותי על שרשי רגלי תחקה׃ והוא כרקב יבלה כבגד אכל עש׃

כַּמָּה לִי עֲוֹנוֹת וְחַטֹּאוֹת פִּשְׁעִי וְחַטָּאתִי הוֹדִיעֵנִי׃ לָמָּה פָנֶיךָ תַסְתִּיר וְתַחְשְׁבֵנִי לְאוֹיֵב לָךְ׃ הָעֲלֶה נִדָּף תַּעֲרֹץ וְאֶת קַשׁ יָבֵשׁ תִּרְדֹּף׃ כִּי תִכְתֹּב עָלַי מְרוֹרוֹת וְתוֹרִישֵׁנִי עֲוֹנוֹת נְעוּרָי׃ וְתָשֶׂם בַּסַּד רַגְלַי וְתִשְׁמֹר כָּל אָרְחוֹתָי עַל שָׁרְשֵׁי רַגְלָי תְּחֻקָּה׃ וְהוּא כְּרָקָב יִבְלֶה כְּבֶגֶד אָכָל עָשׁ׃

כמה לי עונות וחטאות פשעי וחטאתי הודיעני׃ למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך׃ העלה נדף תערוץ ואת קש יבש תרדוף׃ כי תכתב עלי מרורות ותורישני עונות נעורי׃ ותשם בסד רגלי ותשמר כל ארחותי על שרשי רגלי תחקה׃ והוא כרקב יבלה כבגד אכל עש׃

כמה לי עונות וחטאות פשעי וחטאתי הודיעני׃ למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך׃ העלה נדף תערוץ ואת קש יבש תרדוף׃ כי תכתב עלי מרורות ותורישני עונות נעורי׃ ותשם בסד רגלי ותשמר כל ארחותי על שרשי רגלי תחקה׃ והוא כרקב יבלה כבגד אכל עש׃

כמה לי עונות וחטאות פשעי וחטאתי הודיעני׃ למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך׃ העלה נדף תערוץ ואת קש יבש תרדוף׃ כי תכתב עלי מרורות ותורישני עונות נעורי׃ ותשם בסד רגלי ותשמר כל ארחותי על שרשי רגלי תחקה׃ והוא כרקב יבלה כבגד אכל עש׃

כמה לי עונות וחטאות פשעי וחטאתי הודיעני׃ למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך׃ העלה נדף תערוץ ואת קש יבש תרדוף׃ כי תכתב עלי מרורות ותורישני עונות נעורי׃ ותשם בסד רגלי ותשמר כל ארחותי על שרשי רגלי תחקה׃ והוא כרקב יבלה כבגד אכל עש׃

כמה לי עונות וחטאות פשעי וחטאתי הודיעני׃ למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך׃ העלה נדף תערוץ ואת קש יבש תרדוף׃ כי תכתב עלי מרורות ותורישני עונות נעורי׃ ותשם בסד רגלי ותשמר כל ארחותי על שרשי רגלי תחקה׃ והוא כרקב יבלה כבגד אכל עש׃

כמה לי עונות וחטאות פשעי וחטאתי הודיעני׃ למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך׃ העלה נדף תערוץ ואת קש יבש תרדוף׃ כי תכתב עלי מרורות ותורישני עונות נעורי׃ ותשם בסד רגלי ותשמר כל ארחותי על שרשי רגלי תחקה׃ והוא כרקב יבלה כבגד אכל עש׃

כמה לי עונות וחטאות פשעי וחטאתי הודיעני׃ למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך׃ העלה נדף תערוץ ואת קש יבש תרדוף׃ כי תכתב עלי מרורות ותורישני עונות נעורי׃ ותשם בסד רגלי ותשמר כל ארחותי על שרשי רגלי תחקה׃ והוא כרקב יבלה כבגד אכל עש׃

ביאור המלות

וימל ויכרת מן כשם יי כי למילם · חרוזים קנוניס וגזוזיס כמו כלה וכחרנכ · שפה מעלי הרפה מן שש
אכי · ויחדל ויפליס חדלי כיתו מה חדל לחי ויפני חדל · קניר בד ופנף כמו תעלת קניריה
עדיש · ויונקתיו נעיתיתו מן יונקו יוכקותיו · פכאי זמכי כמו הלח בצח לחנוע חליפתי
חדוש עולמי מן כל בכי חלוף · או תמודתי
כמו חליפות שמלות ·

אָדָם יְלוּד אִשָּׁה קְצַר יָמִים
וּשְׂבַע רֹגֶז : כְּצִיץ
יָצָא וַיִּמָּל וַיִּבְרַח כַּצֵּל וְלֹא
יַעֲמֹד : אַף־עַל־זֶה פָּקַחְתָּ
עֵינֶיךָ וְאֹתִי תָּבִיא בְמִשְׁפָּט עִמָּךְ :
מִי־יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא
אֶחָד : אִם־חֲרוּצִים
יָמָיו מִסְפַּר חֳדָשָׁיו אִתָּךְ חֻקָּו
עָשִׂיתָ וְלֹא יַעֲבֹר : שְׁעֵה
מֵעָלָיו וְיֶחְדָּל עַד־יִרְצֶה כַּשָּׂכִיר
יוֹמוֹ : כִּי יֵשׁ לָעֵץ תִּקְוָה
אִם־יְכֻרַת וְעוֹד יַחֲלִיף וְיוֹנַקְתּוֹ
לֹא תֶחְדָּל : אִם־יַזְקִין
בָּאָרֶץ שָׁרְשׁוֹ וּבֶעָפָר יָמוּת גִּזְעוֹ
: מֵרֵיחַ מַיִם יַפְרִחַ וְעָשָׂה
קָצִיר כִּנְטִיעָה : וְגֶבֶר יָמוּת
וַיֶּחֱלָשׁ וַיִּגְוַע אָדָם וְאַיּוֹ : אָזְלוּ
מַיִם מִנִּי יָם וְנָהָר יֶחְרַב וְיָבֵשׁ :
וְאִישׁ שָׁכַב וְלֹא־יָקוּם עַד־בְּלִי־
שָׁמַיִם לֹא יָקִיצוּ וְלֹא יֵעֹרוּ
מִשְּׁנָתָם : מִי־יִתֵּן בִּשְׁאוֹל תַּצְפְּנֵנִי
תַּסְתִּירֵנִי עַד־שׁוּב אַפֶּךָ תָּשִׁית לִי
חֹק וְתִזְכְּרֵנִי : אִם־יָמוּת גָּבֶר
הֲיִחְיֶה כָּל־יְמֵי צִבְאִי איחל עַד־
בֹּא חֲלִיפָתִי :

הפירוש
נחלק הענין הזה עורך
פנין שעכנה לקוחה
מהתפעל כחלקת לשלקה חלקים ואמר
כי שלשה מעיקים כמנהגו לו לאדם הם סכת
קונר הענעתו בלחמת ומחכין כן ירכו רחוי
שיעכם על קנורו · כלומ הם רוע הרכבת
גופו ועכירותו כי היסוד הגוכר הוא הכבד
שעכריו ונכתך מלין רוע מזג ורוע יגר
והוא סכת הקנור ושלוש שנשיסה מעכב
ועל כן רחוי למחילה שנאמר לו לוסיף
עוד לקלל את האדמה בעבור האדם כי
יגר לב האדם רע וכו · והמשך הגיר
של הרכבת החומר הגם אמרו השעכיו
גאליהו גם הכתוב כי הוא ידע יגרנו וזכור
כי עפר אנחנו · הבני קונר הזמן
אשר נגללו לו מרוס שמיו כי החייס קנוניס
והמלאכה מרוכה כדברי אכתכה והרופא ·
וכלומרו הכה עפחות כתת ימי וחלדי כאין
נגדך וכו · בשלישי המקדיס התעיקים
והנדות המערידות אין עליותות במקומס
כלל ודוד ימי שכוחיו הכם שבעים שכה
ור הכגס עמל ואון וכו' כי עקר אלה הכעכי
שכה והם ימי הנחרות יחנאו עמל ואון
בהם ועל שלשתם אמר אדם יליד אשה וכו
עגע המקור המלים הגם קנר ימים היא
הכמה כשנים ושכע היא השלשית
ויעץ אשלו ויאמר כי הוא דומה שלשתם
לגיע האדם כי מקומו עפר האדם גם
כן ומל ויבדח כלל גלי יעמוד יורה על
קנור זמנו ומהירות הפכדו והכוכח
שאינו דומה אל עץ האדם אשר הוא מי
חיים תרוכים כפך שאתר כי האדם
עץ האדם וכמו שניאתר להלן כי

כי יש לענין תקוה ואין זה דומה לו כאשר יתבאר וכן הוא בדברי שניהם כי הנדיק מתאל לעץ
השדה כי כימי העץ ימי עמי והרקש לשעד השדה שנאמר כל הנשר חניר וכו' וכיון שנאמרו
דוד בפרוש דשעים כמו שעשב נדיק כתמר יפרח וביארו עוד סוף פ"ק דקדושין
מאחר חכמינו זכרונם לברכה שהנדיק דומה לאילן שערשיו במקום עהוד ומעפיו במקו עמת
בניתיו כאילו ערשיו במקום טהור והוא שתולים בבית י' והוא הרקש' נאחזות אלינו
יפריחו יראה העכפים וינאים לא החנר החיונה והוא העולם הזה עד כי עוד יי' נחנני
מלקח בחרבי הפוקף בנים אלהי וכל בני יחייהיב שכוד יבוכון בשיבה וכו' כי נותן הפעירה
ינוחון על הדרך שפירשנו ואיה לחוקון אין להפלגה מנדיק ורע לו בעולם הזה ואהו להגיד כי
יעד יי' נורי עולתה בו' הרי המשיל הנדיק אל הענן והרקש אל עשב השדה כתהוד והיה
כענן שתוך על פלגי מים: לא כן הרשעים כי הם כמוץ יהרי אמר שהרשע דומה לעשב השדה
כשהם שלגי לא יש לו עוד התעיק הבלשלי לרוש והם הייסורין והוא לא על זה פקח עיניך
ירבה לא על זה העשב פקחת עיניך לעובה ותוקיי תביית במשפט ויסורין מה שלא תביית
לוקח לו אחר לא על זה הרוש הכוזכר שים לי הדומה לנין פקחת עיניך להביאני בשנעת
והיה הבלשלית ואתה תחיחל לנחר התרעומת כמשך לכל ר' מהם יעבד הר מתון אחר מי יתן
עשוה מעשית לא אחד לוך ואין מיצמיך נולד בנצון אשר מורכב מחמר תרבע ליחות ולא יעשית כל
אשר בתוכו: ועל קונר יאיו וגם על הבלשלית אמר לא חרוניס יאיו מספר חדשיו אתך וכו'
אשר תשלי ויחדל וכו' ירצך מאחר שחרוניס יאיו מפלת הנשע ומספר חדשיו אתך והם
מעשים כי על כן לא הגיעו לשנים: ובאלה יאיו אל חדשים מעשים תקיו שניהי: ולא יעבור
בשום נד כי לא הבטיח הכתוב יותר שנאמר את מספר יאיך אתלא: ואם כן מאחר שלא
על פי שזכה לא יעבור חוקו בשום נד למה זה יגרע חקו ויאמת בלא עתו לא מוקיף ולא
מוסיפין לו ואם יגרע גורעין לו וכבן ראינו יכול להשלים תלאת חקו והוא עד שירבה בשניך
יאיו ואפשר שגם זה תשובה למאמר נופר למעלה לא יחלוף ויבליך וכו'. ואמר שלא הוא
אמת שהבעדרי הוא ניך אל לא ביד מולו כמו שאמר לויב בימי קלו מני רן אם כן למה לא
אמרה המלך בזכור כשכיר ימיו מי שלא יתחייב למזל. כי יש לענין תקוה וכו' ניתר לך
המלך בזכור למעלה והוא כי בעל השדה נותך ואינו דומה לענין השדה כלומר כי יבדל האדם
ממנו כי' דברים שניהם אמר כי יש לענין תקוה וזה כי זה יפסד בחתך עץ, לופפים אם
יכרת בהיותו בחני ימיו ובאבן ועוב תור עליו תלת אם יכרת ובו' יחליף ושעה פרי בבחלה
ואם תכרות ענף מענפיו ותבריכהו לו תרכיבהו בחילן אחר ינקתו לא תחדל. ואם לא
יכרת אלא שיזקין בארץ שרשו ובעפר יתות גזעו. אכל במעט מנה מריח מים לנד יפריח
ועשה קציר כאשר עשה נוטן נטיעתו. הרי לך ג' מיני תקוה לעץ השדה. ואולפיקם בגולם
האדם שנאמר ובני יתות יחליפו ויגוש אדם ואין ירבה ובני כשיתות בהיותו בגר והוא בחני
ימיו כי הוא בכרת בהיותו עדין בכחו לא כם לייחה ויחלף ויגוש ירבה לו יגוש אחר
שיחלף ותוקף הליחה הטבעית ממנו ואלה יספרו לגמרי אין לכם תקוה כלל וזהו ואין
אלא תקוה שמרחיק מים יפריח כענן כי לולו אלין מים מני ים ונהר יחרב ויבש ירבה כי יגיח
וירדן אל פיהו ובכלו לים בכח ולא יקום עד בלתי שמים לא יקיצו ולא יעוררו משנתם. הרי
יבדל אדם מעץ השדה באלה הג' הבדלים וידמה אם כן לענין השדה אשר המשילו לא אל הענין
בזכור ואל פירכון כפר בתחיית המתים בגד דברי נופר אשר אחר אלין בדיך מתי יחי איוב
והביאו זה המשל הנמרץ אלין וביארו על הדרך שביארנו. ואמר בכגד טענת נופר הזכור
מי יתן לקה האל בשאול תצפינני תעלים לי חוק ותזכרני לתחיית המתים. אם ימות
בשלמות הן יהי כדבריו שבשאול תצפינני תעלים לי חוק ותזכרני לתחיית המתים. אם ימות

נבר היחיה וכו ירגה כדרוש הזה והוא הנבר אשר יחות היחי' לחל"ב כלי יחי אלהי לחיהל נדעת אם יבח לחים תכם יעמיד חלוף סבדתי וזהו עד בח חלי פתי • הכוונה שבר הכה לח ראה מי שיעלהדהו במוסף לו ירבה כל ימי נבחי כל ימי תלמודי אשר מבניח נבח של חכמים על דרוש זה עד בח חליפתי • וכן לרבל שלשה נבחים הם נבח לתלמידים וכו' כתכונהו למעלה לחל הלח נבח לחכוח במעבה לו נקוח • ותפשר אחמר במי יתן בשחול וכו' אם יחות וכו' כדוחק על כלחני • מי יתן יהיה בפוח בחרן בקבר עד יעבור זעם יי' לו מוחו הרב לדעתו ולחלי יקין כי אם לח יריגים בחכלוכיו ושלל זה כשחול דבר בחבא לדעתו כי לכן לחמר מי יתן וחזר ואמר ואם לחת בכרת הלחומר בשגגות כי אחר זמן תשובתה הכפשות וכחמחר תחיית החתים בכל יותה ויותה בשעתה היות כי לכן בקרח עולם הבח שלעולם בח. אם כן הוח שלחר שיחות נבר יהיה מי יתן בשחול יבפיבני כחמתו כי אם לחיהל הזמן הבגוד בלי עד בח חליפתי לשוב עוד לחרן מולדתי • וזה אמר כמשחק בחמחר ומשפר אחר יבחתו דבלדד שקדם ולבדיך מביח יחריעו ובשחת כי יש חקוח דבופר • ובחר השופת הבני בהבין שלא טעמות בהתבטות בני החדם שלו חעתים חשר יחעתו ושל חברון שלמותם והתרשלות ידיהם מלחלחת חסדוכם • ושבשתן לקוחות מפחיתות החומר ומקריו חשר הוח חלוי ביד היוצר לח וולת כמחמר לחמתו החומר ולחה יוצרנו ומעשה ידך כלנו ירבה גם החומר גם הצורה מעשה ידך כלם • וזהו ויבחס יי' כי עשה חת החדם בחרן בח היסוד הלחרני בבח הבפסד שם כן לין לחיו שיעבד בשורת הדין כלשר הקדמנו • ובמדרש חליס אלה זכרני ופקדני וכו' של רחום וחנון לרך פלים חתה שבחמר רחום וחנון יי' לרך חפים וחנן קנני יד ילידי חשה שבחמר חדם ילוד חשה קנר ימים ושבע רוגז • ואם חתה בח להחריך עמהו לין בנו ממש מתים לזחנו עם היות מבקש לו יחריך לאותם רשפים עם כל זה. הודה על חסרונותיו של חדם כדברי חיוב • וברכה ואת חקת התורה ושם מי יתן שהור מעמח לח לחר כעון לנרהם מתרת חוקיה מחחו מדברי משמתי יפשיהו מחזון ישרחל מחומות העולם מי עשה כן מי גזר כן לו יחידו של עולם • הודה כי החמר המלום יכריח לנוכר ממנו לעשות רע מחחר שהפכו לו היה לפשר חלוף בעם על ידי יחידו של עולם • ושל העשכה השנית נחמן • בתכוחות לם נחקותי תלכו שלה לם חרונים יחיו וכו' בשעה שברח הבה לת השולם חרן יחיו של כל לחד ולחד שבחמר והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים ולמי בתכם ליעקל שבחמר חגיד דברין ליעקב וכו' לם עשיתם חקי לין השבן כוגע בכם שבחמר חדי עבדו יקח לחכם וכו' הודה שחק בתן וקנבה לימי כל נוכר ומי שיזכה לח ישלוט בו מלאך המות לקחת נפשו חידי עבדו עד יבנה כשכיר יומו והוא שחמרנו • ותפשר שלותן החלומות שבהן חרן הבה יחיו של כל לחד לם נר לגי כל שבח כי היה השעה שבה נבדל העולם וכן יבח זה מכוון לם מחמר שלשה ספרים בפתחים נרלים הבאה • ובכרלשת כי יש נתן תקוה לם יכרת ועוד יחליף לם יחמר עליו כורת הברית ועוד יחליף חנות ומעשים טובים ויוכקתו לו תחדל זה לכלוכית שבו הלח בפיכול העביר החשפט לל חלוף חנות ומעשים טובים מפני חלוף בגמו ובשרו כאן הדבה לי לפשר די לו שיהיה בר תום ליחו ולח יחות קודם עתו כמו שחמר ויוכקתו לח תחדל זה לכלוכית שבו • חתם יוכן גם כן מוה המחמר מה פפורש בתי יתן טהור מטמא כי לם יכרת ערלת בשרו זבוחתו לו יתפסק בחנות חה שחיפשר ויולט :

כסוף תחזוק כמו נכסוף ונכספת · ת"ש מור תמתין כמו אמר לת הדבר · אל תעלתני אבכי מן גדול עוכי · נגרור כמו נגרור החיים · ותעטוף תוסיף ותחסר מן מבלו על עקר הר כופל כפשוטו והרדק פירש נגזר מלשון הכפילים שלדם נופל מפחדם · יגול יגלה כמו והוא כרקב יגלה ספיחיה יש שפירש עזציה מן לץ ספיח קנוי"ו ויש שפירש הפוך כמו סחי׳ייה מן מעל פוח׳ף העלותיו · תתקפהו נשון חוזק כמו ותקפהו החחד פירוש יכנההו · יכבדו ירבו כמו עם כבד ויגערו וימעטו כמו למגער ירפו עם קדקד ·

הפירוש לחר שביאר דעתו בתחלת המתים ויחל מבלו עניו רוצה לבאר עוד דעתו בזה החלק הבניעי החחרון בהשלחות הנפש הנקרא עולם הבא כי גם בזה כפר שלם היה מלחמן בו הוא היה תעוכתו כי מה תבנו בחמדת זה העולם לחרי היותו מקוום לעולם שכלו עוב ולרוב · ע"כ ביחר דעתו בו ובשל גם בו תבלו ובזה בשלם זה הדבור · ולפי פלחמר למעלה בעורכו היוכוח הזה ורקר ולכבי לעבדה לו לדבר והבינבי והוח כבר דבר הרבה המתין לל התשובה שבלחמר כל ימי נצפי לוחל עד בח חליפתי · רלה שלין תעזב לחמר תקרל לתה והיח החלוקה השנית ולכבי לעבדה ולומר כי כפי הנעבא דרכו של מוביך לתהוב תולדותיו גם בעל הסיר פיריו סוף דבר כל עלה עלוליה ושמולל לת שלול לעבד · גם לתה המוליך בעבדם למעשה ידיך תכסוף לץ בחמת לבל תהיה כי עתה נעדי תספור להשגיחבי עליהם ולץ תלריך ותעמור לי על השלחיה לשלום נגרור בעבי לחבר לותן על עוכי והרי לם כן כל נעדי ספרת החבת ולפשע והפשע לשלח לגר שמי חטלתי ועוותן ופשעתיה ולתה לץ בלחת ולץ הבעבת רלשון רלשון לדברי ותעטל על עוכי לתה מדקדק עלי כחוכו השערה עד שהחטלות תחבר עם הפשעי לליך תכסוף למעש ידיך ולפרש ד לפרש למעשה ידיך תכסוף הרבה לתה כוסף לעשות כמעבי לנו ומה הם להבניע על כל דבר פשע כלפר פירש כי עתה נעדי ספור וכו׳ חתום נגרור פשעי וכו׳ ולולם הר נופל יגול וכו׳ לחרי הן לחמר חלקת לנו מן הכוכב שיעור רב ומן הטוב מעט עד שיש לכל נוגר בהלרות ונבחיות יותר מוען הלד׳ כי ההרים ימוטו ונור יעתק ממקומו לבל לץ יפסד הכסד בעוד ובח לץ תפסד נורתו המיעית כי כשיכול תחתיו יעוד להיות לבנים שלמות לבן ולבן גדולה וקטנה ובח בלותם שחקו מים ישובו לל העפר והוח ההפסד היותר גדול שיקרה להר נופל לחמור כי תבטח בפיחיה עפר לרן פפיחה המים תשטוף לחבן לעפר תגו׳ תער מוסף כהלדק ‡ הרי נור ההר לשולם תעמו׳ כי ההר והסלע נור לחת להם לומר לתקות ל׳:

תִּקְרָא וְאָנֹכִי אֶֽעֱנֶךָ לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ תַּחְכֹּסֹף׃ כִּי־עָתָּה צְעָדַי תִּסְפֹּר לֹא תִשְׁמֹר עַל־חַטָּאתִי׃ חָתַם בִּצְרוֹר פִּשְׁעָי וַתִּטְפַּל עַל־עֲוֹנִי׃ וְאוּלָם הַר־נוֹפֵל יָבוֹל וְצוּר יֶעְתַּק מִמְּקוֹמוֹ׃ אֲבָנִים שָׁחֲקוּ מַיִם תְּשׁטֵף סְפִיחֶיהָ עָפָר אֶרֶץ וְתִקְוַת אֱנוֹשׁ הָאֲבַדְתָּ׃ תְּתַקְּפֵהוּ לָנֶצַח וַיַּהֲלֹךְ מְשַׁנֶּה פָּנָיו וַתְּשַׁלְּחֵהוּ׃ יִכְבְּדוּ בָנָיו וְלֹא יֵדָע וְיִצְעֲרוּ וְלֹא יָבִין לָמוֹ׃ אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאְבָּל׃

מענה

ביאור המלות

יסכון יועיל
וכן כי תחת
מה יסכון לך וכל דרכי הסכנת . ילמך
ילמד כמו תלמנו מבהמות ארץ . פרומים
פקחים כמו שכתבתי ערומה .
הפירוש לחברי רצות לגיפו כי היה
לויכ מאד מוגזל בכוזב

חברין ומדוה חכמתם עד שיאמר מחכם
כי לחם עם כי ואת חי אין כמו לגה על
הדרך שפירשנו . וכן אמר מי יתן החרש
תחריטון ותהי לכם לחכמה . רופאי לגיל
כלכם ראה בחלק הת' הזה ליפרו ולהוכיח
על פניו בדברים ואמר הפעל חכם הוא

וַיַּעַן אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי וַיֹּאמַר׃
הֲחָכְם יֵעָנֶה דַעַת־רוּחַ וַיְמַלֵּא
קָדִים בִּטְנוֹ׃ הוֹכֵחַ בִּדְבָר לֹא
יִסָּכֵן וּמִלִּים לֹא יוֹעִיל בָּם׃
אַף־אַתָּה תָּפֵר יִרְאָה וְתִגְרַע
שִׂיחָה לִפְנֵי־אֵל׃ כִּי־יְאַלֵּף
עֲוֹנֶךָ פִּיךָ וַתִּבְחַר לְשׁוֹן עָרוּמִים׃
יַרְשִׁיעֲךָ פִּיךָ וְלֹא אֲנִי וּשְׂפָתֶיךָ
יַעֲנוּ בָךְ׃

שיעבה ויאמר שדעת חבריו הוא רוח ובטנו מלא מהיותר עזה וקשה שבדוחות כי לגיפו כוזב
המכחיש התחלות הדעת הוכח בשום דבר לא יועיל וגם אין בלשון מלין יועילו לו והכרחה
פרמו על מה שדבר ככנגד תשלימהו אמר קדמים פה דבר כאחרו זכרוניכם משלי אפר ואמר
כי לא יסכון דבר או משל מלגה ליגיו וגם תוכחת דבריהם לא יועילו לו כי גם עליהם אמר
להוכיח מלין התשובו . ופירש הטעון ואמר כי הלים אשר מלה לו הוא ליוב ועליו ידבר והוא
פה אתה תפר יראה תוליך ירא מפני מלהיגים ודעת . ותגרע שיחה תגזה ותחכם שיחת
חכמים לפני האל כי כן אמר החריפו ממני וכו' ואפשר שיאמר מהמיות שם יתגע בזיון
חכם יכסהו כלילה ויכחידהו תחת לשונו לא יפרסם דעתו לזרים כי יזיק לגו יועיל גם לו
גם לזרים עיתו וכך הוא דרכו של מיכות שכאמר כי יסיתך לחיך בן אמך בסתר לאמר לם
כן יאמר שהחכם בהאמר מה תועלת נדעת רוח הוא בלכוב וימלא קדים והוא המיכות בטנו
למה זה יוכיח דבר מחריו ויפרסם ויעמיד סנגריתו וידבר מלין לא יועילו ויזיקו היו מפורש
אף אתה כאחת מכם אם תפר יראתך לאל תגרע שיחתך גם כן ממנו ואל תפרסם סנגריך
לזולתך . כי לם תחפון לריב עמו אלף עונך פיך מפיך ילמדו הכל עונך ויתבחר לשון
ערומים ידשיעך פיך ולא אני וכו' ירצה יכבשו דבריך בלזוניך ויתבחר דברי חכמים בעלי
החוכח אשר לאחרו זה לעזובם תוכח שתתביים מעניתך ואל תתביים מאחרים לאחרוכה
הקדמונים ומשם העתיקוהו אל כהלכות דרך ארץ וזהו שאמר ויתבחר לשון ערומים והוא
ידשיעך פיך ולא אני ושפתיך יענו בך כי לם כה תעשה תתביים מעניתך כי שפתיך יענו
בך ולא אני . גם אשפר לפרש אף אתה תפר יראה אתה כבה שתופיר יראת שמים ובטבע
שיחת ותפלת בני האדם לפני כפי' קנת כי יש להם על מה שיסמוכו וכאשר פירשנו
במענה אליפז הנה הראשון נהנשה דבר אליך תלוה וכו' ובשלמה תוכחתו אליו על ולולו

את חביריו ויסרו לשפטם על ספרו דברי תוכחות לבני אדם כי הוא מכשיל את הרבים כנזכר · והפרק השותפין אמר רבא בקש איוב לפטור את כל העולם מן הדין כו' נתכוונו באמרם ודעתי אף כן אבל אם שגיתי ושמרתי · ועתה בלמ"ל שדבר דברי אפיקורות בפני רבים כאשר פירשתי ·

הֲרִאישׁוֹן אָדָם תִּוָּלֵד וְלִפְנֵי
גְבָעוֹת חוֹלָלְתָּ׃ הַבְסוֹד אֱלוֹהַּ
תִּשְׁמָע וְתִגְרַע אֵלֶיךָ חָכְמָה׃ מַה־
יָּדַעְתָּ וְלֹא נֵדָע תָּבִין וְלֹא־עִמָּנוּ
הוּא׃ גַּם־שָׂב גַּם־יָשִׁישׁ בָּנוּ כַּבִּיר
מֵאָבִיךָ יָמִים׃ הַמְעַט מִמְּךָ
תַּנְחֻמוֹת אֵל וְדָבָר לָאַט עִמָּךְ׃
מַה־יִּקָּחֲךָ לִבֶּךָ וּמַה־יִּרְזְמוּן עֵינֶיךָ׃
כִּי־תָשִׁיב אֶל־אֵל רוּחֶךָ וְהֹצֵאתָ
מִפִּיךָ מִלִּין׃

ביאור המילות

חוללת: נולדת כמו אל מחוללך · כביר · גדול ורב · כמו וכי כביר מצאה ידי · לאט · בסתר כמו והלך לאט את פניו · ירזמון כמו ירמזון · כי תרגום קורץ בעיניו דרמיז בעיניה ·

הפירוש

התחיל בחלק השני הוא תוכחה השנית על בלתי קבלו תוכחתם כאשר אמר מי יתן החרש תחרישון שהחרישו ממני ואדברה אני כי גם זקן בדבריהם ולא אבה להתוכח עמהם כי גם אליו יתוכח בהכתיב ואולם אני אל שדי אדבר והוכח אל אל אחפוץ · על אמר כי זה שאינו שומע בקולם וחולק על דבריהם אפשר שיהיה לאחת משתי סבות אם שקבלתך מחולפת מקבלתינו כי קבלת ממי שלא הגיע קבלתו אלינו · או שאין דבריך דברי קבלה ואיך סומך על שכל אדם הגיע קבלתו אלינו אשר עליו אמרנו כי שאל נא לדור רישון וכו' אבל אתה באת בסוד אלוה ועם הנביאים בהאת על שתיקן אוכיחך לעיניך · אם הראשונה · הראשון אדם תולד עד שבאה קבלתך מאחרים וולת בני אדם הראשון אשר אנחנו שמענו ממנו וקבלתנו קבלתם · ואם אל השנית הבסוד אלוה תשמע · ומה שזולת הנבואה הוא נרוע בעיניך בעיני שאל וזהו ותגרע אליך חכמה ואחר שהראשונה בטילה שהיה עמה שתיב לראשונה כנגד השניה דהליך מכים מה ידעת ולא נדע תבין ולא עמנו הוא מה ידעת בדרך חכמה שלא ידענו ומה תבין דרך נבואה ולא עמנו הוא כי הנבואה ממקום היכר שגד סם עלתה מעלת נבואת אדון הנביאים ע"ה ועל וולתו אמרו ואלו נבוכים לא אשכח ולכן אמר כן תבין ולא עמנו הוא כי הם ז"ל אמרו שבעה נביאים נתנבאו לאומות העולם בלעם ואיוב ואליפז וכו' גם הוא העיד על עצמו שדבר ה' בו באמרו ואלי דבר יגונב וכו' דממה וקול אשמע וכו' · גם מנד הקבלה גם שב גם ישיש בנו וכו' כי אליפז זקן ממנו היה ואם נולד איוב ראשון לאדם אליפז קדמו וקבלתי הראשונה הממעט ממך תנחומות אל הוליד מדבריו שאין ראוי אם כן שילעיג מתנחומי אלה שהמשיל כי ישישים ונביאים הם כמו מאחר שאין דבר עמך מכוסה מהם · וזהו המעט ממך תנחומות אלה לפי שיש עמך דבר שנתכסה ולאט ממה אינו כן כי מה ידעת ולא נדע כאמור · ולפי שאיוב מדבר על ה' ועל מעשיו אלה כנגד שניהם אמר מה יקחך לבך שלבך מתייחד ומפתה אותך להבדל מחברך ולבנות במה לעצמך · ומה ירזמון עיניך כנגד השם כי מתוך ריש עיניך ניכר שאתה כופר בו · ופירש דבריו ואמר כי תשיב אל אל רוחך והוצאת מפיך מלין · כי ברוחו וקרב לבו ישיב אמרים כנגד האל וזהו אשר ירזמון עיניו ואם אינו מבטא בשפתיו · אבל כנגד כבוד חבירך הוצאת מפיך מלין · הרי תמהו והוכיחו על בלתי שמעו בקולם ולא מקבל תוכחתם עם היותם חכמים

ביאור המלות

מה אנוש כי יזכה וכי יזכה ילוד אשה. הן בקדשיו לא יאמין ושמים לא זכו בעיניו אף כי נתעב ונאלח איש שתה כמים עולה:

מה אנוש כי יזכה. כתרגומו מה לא
וכמה • כמו ומי יוכל כמלכו •
חפירוש מאחר שכוונתו לומר על אלוה
כתוכחת קשה נדיק זה דרכו
שיתבונן בדברים הוה אלא שבשמיעתו שתא
כאלו הוא מכריחו שיכוון בדבריו שלא
אמר אלא מה שכוונתו שיכוון בו ואמר
אשר יכוון כי יוכח כמוני ותוכחת
אמר כי אינו יוכח לא מיכח רבר ובאלו חוה לרעת כלבד הוא ואמר מה אנוש כי יוכח כי יוכח
ועתה אחר כי אין נדיק בארץ אחר אשר אנוש טוב ולא יחטא כי עשיית טובה כשכר על פעולת עין בשעת
הוא שבשעה על שבשבילכם כדברי קנק ובכר כוסיכ תוכיח עליו אחר לפי שהוא לפניך פיום את
פניהם ואת פעולה וסס כלי פפק עין בחיים ועין בשעת טוב ובאלו הכוונים שהם פעם טפנית נוף
כאנשים ושוחיכ פניית של עין בשעת כמו שאתם חיים ושעיית פתיי לפניך שב ברכיכ ובפכי בקללה ואחר
ואחרת בחיים כלו ואף כשן שחיים לעשותו טוב שאחר למעלה שאשבה פה בכריכם ובפכי בקללה
להיות שניהם אנל שבשבשה ובכאי פוחן • ופס כן אחר פס והר אליו נם בעשותו טוב שוחט אוב
אנל ואין מה אנוש אם כשיכה אחר שלאות אנוש הוא שאשבה לנד • ובס אחר שאנוש אי
אנוש אי אנוש בחיצוני אנוש אלא שבשבשך אל בשבשלה אנד אחר אחוב שהוא יוצר אלא אשם כן בקדושיו לא
יאמין וכן הוכיח אלפה אדרונות בשיכיה אנד בשם בשאם כל אחד בשעלמה ואמר כי שאדנים
ושבאלפה שרשאוכה והם קדושיו לא אמין בקדוש אנשאוחה אנרשאוחה ושמים ואף פס וכיס לא וכו
בשיכיה • ואף אכי שיכיה אנדרונות שרשאוחה אלנו אין לכן אלמו בשיכיה אכי השאוחה בשיכיה אנד פס וכיס לא וכו
כשאנ אלף כי כתיב אנד ואלהי אין אנוחה כיים אלוה כחיב כאנד • אחכם אנשב לפרש ד"ת על
הפיוץ כי אחכמה אינה אלא לחכמים ואלו אין אנוחה כיים אלוה כחיב כאנד • אחכם אנשב לפרש ד"ת על
כוה כי אחכמה אינה אלא לחכמים ואלו אין אנוחה כיים אלוה כחיב כאנד • אחכם אנשב לפרש ד"ת על
כוה כי אחכמה אינה אלא לחכמים ואלו אין אנוחה כיים אלוה כחיב כאנד • אחכם אנשב לפרש ד"ת על
כוה כי אחכמה אינה אלא לחכמים ואלו אין אנוחה כיים אלוה כחיב כאנד • אחכם אנשב לפרש ד"ת על

ביאור המילות

אֲחִיזָק שְׁמַע־לִי וְדַבֵּרָה חָזִיתִי
וַאֲסַפְּרָה: אֲשֶׁר חֲכָמִים יַגִּידוּ
וְלֹא כִחֲדוּ מֵאֲבוֹתָם: לָהֶם לְבַדָּם
נִתְּנָה־הָאָרֶץ וְלֹא־עָבַר זָר
בְּתוֹכָם: כָּל־יְמֵי רָשָׁע חוֹלֵל
מִתְחוֹלֵל וּמִסְפָּר שָׁנִים נִצְפְּנוּ
לָעָרִיץ: קוֹל פְּחָדִים בְּאָזְנָיו
בַּשָּׁלוֹם שׁוֹדֵד יָבוֹאֶנּוּ: לֹא־יַאֲמִין
שׁוּב מִנִּי־חֹשֶׁךְ וְצָפוּי חֶרֶב אֵלָיו־
הָרֹב: נָדַד הוּא לַלֶּחֶם אַיֵּה יָדָע'
כִּי נָכוֹן בְּיָדוֹ יוֹם חֹשֶׁךְ: יְבַעֲתֻהוּ
צַר וּמְצוּקָה תְּתָקְפֵהוּ כְּמֶלֶךְ עֲתִיד
לַכִּידוּר: כִּי־נָטָה אֵל אֵל יָדוֹ וְאֵל־
שַׁדַּי יִתְגַּבָּר־בּוֹ: יָרוּץ אֵלָיו בְּצַוָּאר
בַּעֲבִי גַּבֵּי מָגִנָּיו: כִּי־כִסָּה פָנָיו
בחלבו

אחיזק שמע־לי ודברה חזיתי · כופל מן
מיל כיולדה וכנלה
כאן יפה ו' עיטין בנויס מנסיכם · כודב ·
מתמלטל מן כאן כל · כאן כנסוף מולד ·
ינסבוחנו · יכפלוהו כאן וכסה כעכה מתקפסה
תאמם אותו כאוזן כאן מתקפסה לנכנס
ויהלוך · מתיל מעוזק מן פריעידים עויר אפר
מתמתדו לנגים · לכידור מן כדור על מרן ·
וקכיתי כדור עליך פילוטש עלינו · כעכי לעין
נסות ושוכי מן עבית כסיח · נכי כאן על נכי ·
פיפה · סומן כתרגומו ומנד ורוכנה כי כן
תרגום כסף לשדי מקסף לרכבי נך פיפה
סלקן · מהל כלשי זל נשו׳ סף מן סמגיים
פיפ · כנכחות · כשכחות כאן ומיפה יהיפה
כנכחנו · לנגים · נשון על · כאן עד כנל לנגים
כנים · מנלם מלמוקם כאן כסלוקך לנגוך וכלי
הומנקם כאן מן נסם מן ויען ו׳ דנ׳ · מתלא
מנכרת · כאן כי מעלם · כנכחני מנוף מלי כאן
כסף ומנעון · ימנום · יגלה כאי ויתמוקם נגן
נחשבו מקניך · נוגר · מן מאוכל נוסף ·
נמנו מרחו מן מלמה נסה · נכנו מרחוקים ·

בְּחֶלְבָּן וַיַּעַשׂ פִּימָה עֲלֵי כָּסֶל׃
וַיִּשְׁכֹּן ׀ עֲרָרִים נַכְחֹדוֹת בָּתִּים
לֹא־יָשְׁבוּ לָמוֹ אֲשֶׁר הַתְעַתְּדוּ
לַלִּילִים׃ לֹא־יַעֲשׂר וְלֹא־יָקוּם חֵילָם
וְלֹא־יִטָּה לָאָרֶץ מְנֻלָּם׃ לֹא
יָסוֹר ׀ מֵנִי־חֹשֶׁךְ יוֹנַקְתּוֹ תְּיַבֵּשׁ
שַׁלְהֶבֶת וְיָסוֹר בְּרוּחַ פִּיו׃ אַל־
יַאֲמֵן בַּשָּׁוְא נִתְעֶה כִּי־שָׁוְא תִּהְיֶה
תְמוּרָתוֹ׃ בְּלֹא־יוֹמוֹ תִּמָּלֵא
וְכַפָּתוֹ לֹא תְרַעֲנָנָה׃ יְחַמֹס כְּבֹסֶר
בְּסָרוֹ וְיֵשֶׁלֶךְ כַּזַּיִת נִצָּתוֹ׃ כִּי
עֶרֶת חֲנֵף גַּלְמוּד וְאֹשׁ אָכְלָה־
אָהֳלֵי שֹׁחַד׃ הָרֹה עָמָל וְיָלַד אָוֶן
וּבִטְנָם תָּכִין מִרְמָה׃

הפירוש

נלמוד · ויתיר כאן מכולם ונלמוד ·

פתר שמשלים פרנסת מכולם

אם מצוה כי יוכח ושוא שיוח

פעלת בדיק ואע"פ שלא רצה בהתיר פעלה פרנסת
ושוב לו מכאן עד סוף הפעבה ונם אם פשוב
לכל ויכוח ויוח פעלה רצה יש לו טענו' חוקות
פעלה אם יוחי פעלה רצה יש לו טענו' חוקות
בכלל אין לאוי שיעבה בשאר פתר פעלה יגוד
פעלה על סוף הפעבה · ושכיוכו נם כן לכפיותו
שם בתקיעת שופרים · בקדיש ופתר כי שם
פיות שכיוח שוכה תוכחתם ופתר מי יתן שתרם
תקיעות יחוח דשו אלין ושפעבה תכני שכל
אם שיפתר נודע שם בשוח ושכל והקבלה
ולוקח פעלבתם פתר אין בקדימות פתקיעות
וזולתם כאן שכשיוא פעלבתם חיוב שעבו לפיש
פעבה שקדם כי פתר כן כל פלא לפתר שיבי
וכו' כלעתכם וכו' ושב' בניוא לו שם לפיש נם כן
פעלבתם עם דרכו ופתר לאחיך שתא לי וזוח
כביו ב' פשוכל וזה חוויתי ופשפרש תרי פשוחת
פתר שכתים יגודו ולא כאחרו פלנותם שוא
פתקובל · פתכם בתכם ולא כאחרו פלנותם

תכבי שכל שכלם אף כי תבא יוד שכם אם שיבא חודעת חוולתו אין לכניא לפיש לפתרי שכתם
וכבן שכתם שפיש פנלת שכתים ונם חודעת חוולתם אין חולק עליכם ולפורות על פתיעת שקבלם
פוחת פתר לשם לכדם בתכם שפרן וכו' וירבה כשכבה ופלו הן בלא שתכבים פתר פניחום שפי
פנות פרפשוים פתר בתכם לשם בפרן לפורשה לשם לכדם ולא תבר זר בתוכם ושי הן אלא פתר
אלו תפרש כי אלם פלם ברפשון לו כח ונכוי ושלו ועד שתא לא כתב כאם אוח ולא בתבא חולק
עליכם יורה על חוות שקבלה אם שלא היתה חורש אם היתה שקבלה פוחת פתקובל נם שבלשם
לנד · ושקבלה ושפשבל ושחוח יתתרו כל ושי דבר פוח פתקובל פתר חשיב על שטעות פכוכרות
כי טבא שפורש פברוית כשבא כל פורש טבעיות כי פנורש פוחרת פתוחר · וכל ושן שפיש שליתא
פתשוב פוחשם פנלוחות ושם שתכים ושלוחם פתרש יפתר כוחשם · אלא פרוש בנא שלמת שכא
פתשוב יבא שפתר שכוחש נם פוח כי אין כח בשוער לשוער ושל וח פדרך כל נשם שבשי · ושכוחב
פתר שתרפיות ניוח נשא נר כתך · פתר כי שכשו פנורש לשתקוח ושתר בשא שפנא לנוחשם
כדי לשתקוחם כשנהו ולשוער נוחשם כתר יקרים בנהלים בשליתוח שכא כשנר שוחלי
ובקדוחם נא בשפשים חיש בשבשה נשן שפיש לאוי לשתקוח יורש שבכם
וזוחרוח חלוחם ושב' קרש לו שחולשת פנורש לשוון נוחשם ווח פנוחר · כי נם כן יקרא לנורש פדברית
כי נשוחם בשקבלת פלשוחה לא יקר בניא וזוח כל לכבל פנורש כי היא שוחרתו ובשתר בכתוב
ושולכם ושתכם יפיע על כל חוית פתרו ולדשו שכם שתשם פתם ושפכך בהיותה פלוחם בשבשם
דרכים תנוחו לכניו ושכתוב פתר פיכם ולדלוף פתר פלוף וכו' אף לא כי נורש שכים וזי פסניים ·

כי גורם הכרם כל״א וגורם לבלתו הלל כשגורתם מכרם יי״ הר מעליהם והוא השומר האמור כמו
והיה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם כי חרף וכו׳ שחרפתו וגדופו יורו על חולשת גבורתו · אם כן
ההפך הדבר יבא לו הפלאת חולשת האמרו והוא גבורתו עד״ הניח לדוד דעשהוא בפיל בחגת
ויתקייב אם כן הכתה רשע הפר אין חולשה כחולשתו לא תשמור על כוחם ויבאו עליו כל עוכי
פגעי הכוחה הזאת · ולכן הוקרו השאלות · הא׳ שבכא רשע בא גם בוז לו ואין רשע שלא יהולם
בפעל ידיו כי זה החכמה הטבעית יחייבהו על הדרך הזכור ואם כן אין רשע וטוב לו · וגם יותר
השכית כי אין להפרעה מהאל הכפרע ממנו כמו הפרעם ואמר שהם מעלי ויחדל עד ירגם כשביד
יזמו כי אם הנה שורעבותו חולשת גבורתו · עליו הכתוב אומר אולת אדם תסלף דרכו וכו׳ וזה דומה
לאמרו במענהו הראשון מבלי שים לנצח יאבדו · ולדברי בלדד הינאה גואה בלא ביצה כאשר
פירשנו במקומם · וזהו שהדקו יחדיו השוכל והשומם והמקובל שבל ימי רשע הוא מענהו מתחולל
וכל מספר השנים אשר נצפנו לעריץ קול פחדים באזניו · וראוי להזכיר דברי היוני כי הרשעים
לעולם מלאים חרטות כי לחולשת שכלו יפול מחלוקת בין יצרו לשכלו ואין היצר כבוש תחתיו והוא
גם הוא מתיקק אל מקומו הטבעי ואל שלמותו ויקרה לו אם כן כמקרה הרעש כמאמר היוני
במדותיו והרי אם כן יפה אמר אליפז כי הרשעים מעגמם מבלי שים מתחוללים מפחד לנגה
המפחדים אפילו בזמן השלום שיבואהו שודד כאשר היה מפחד לדעתו איוב שכא׳ כי פחד פחדתי
ויאתייני גם לא יאמין איש כמו אשר גבורתו כפסלת שישוב מני חשך ירגם כי אין להאמין היה
בנחיות ותה׳ ותחיית המתי׳ כי אם למי שיש לו אמונה ובטחון חזק בבחינותו כי חוזק גבורתו והשלמות׳
הכבד שיאמין בבחינתה והכפך בהפך · כמאמר שלמה כן דעת חכמה לנפשך אם מצאת ויש אחרית
ותקותך לא תכרת אמר שידע לנפשו חכמה השאל ידה ישיג ויזייר וימצא השלמו׳ כמהו כי יש אחרית
ובשיטינו מובטח לו שלא יכרת כי הסבנה היא עצמה סימן גדול וראיה עצומה על בבחינתה ואם
ימשך כי מי שתחלה גבורתו על הדרך האמור לא יוכל לבאר הבבחינות הסוא ולא יבטח בו · וזהו לא
יאמין שוב מני חשך וצפוי הוא אלי חרב כי על זה כאמר סוף דבר הוא לשחיתה והוא אדם למות ·
וכן אז״ל בפרק חלק הלכה שאלה כפר בתחיית המתים לפי׳ לא יהיה לו חלק בתחיית המתי׳ כי יורה
שאין לו שלימות לבייר העולם הבא · בכן איוב שאמר ואיש שכב ולא יקום וכו׳ ותקות אניש האבדת
יורה שנפשו קבר כאשר · נודד הוא ללחם איה וכו׳ זה הבלתי מאמין בבחינה׳ הבורא מחזיק ומצמיד
ענינו בלחם ומזון איה ירגם אי זה שיתגאהו אסור יהיה או מותר כמאמרם בפרק יום הכפורים כי
יתן בכוס עינו יתהלך במישרים ר׳ אמי ור׳ אסי חד אמר כל הנותן עינו בכוסו כל הבית דומה לו
מישור · פי׳ ממון אחרים דומה לו כהיתר · וחד אמר כל העריות דומין לו כהיתר · וכן זה כמש״ אל
כל מאכל כי דאם שאין לו חיים אחרים אחרי מותו כי נכון וקיים בידו יום חשך ועל כן כל עמלו
לפיהו כי אם לאכול להכתה להנצל מהמות הזה אחר שאין לו חיים אחריה וכן עשו כמו שכא׳ והלכו
בכיו ועשו משתה בית איש יומו וכו׳ גם לאיש כזה הבלתי מאמין בחיי האחורים יבעתוהו הצרות
והמצוקות הבאות עמשת ענין כאלו הוא נלחם עם מלך מעותד ללחום עמו תוקפה מלחמה מוקש
מלחמת הכידור · הרי אם כן יקירה לזה הרשע עריץ כל מה שאמרנו מבלי שתמשך להם רעה מחון ·
ואין תרעומ׳ אם כן על ונלקה הפך דעת איוב · אבל יש כת אחרת יותר רעה והפסדת מהרשע עריץ
האמור הם המפקירים כאמר עליהם שתו בשמים פיהם וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה ועל
אלה ודאי אמר כי לא לחם כבירתם הבאה עליהם מכאת ענעם נכסת פנים כי גם הוא ית׳ נלחם
בהם ועל כיוצא בזה אין מקום לתרעומת איוב ועליו אמר כי נטה אל אל ידו ואל שדי יתגבר גם הי׳
ירוץ אליו בצואר בעבי גבי מגניו ויגל יי׳ ונלחם באיש הכוא עד רדת לארץ עבי גבי מגניו והוא מחשן
בשר גופו הבריאה על גבו כדמות מגן עליו עדה כנגד ערה כי מי גרם לו שיבעיטו בו השומן הזה

מענה

ביאור המילות

יסוכך · יסוכך כמו קלנס כיסכך

נחלל בארץ · נבזה לפחות לנו · בשמות · לשון שממה · כל שדמתי · ותקוממנני לשון קימטים שנתעלמו מים לו לעיון שאר קושיות כלפי תורה · כתתי · רזון · ולעות בשדי · כמו ונבזיו כתם טפחון ·

הפירוש

בחלק זה כלפי שאר כי אין לו קורת רוח בדבריהם שפתי שפתיים אלין בדבריהם לפ שהשניים כתלות שוכות בשאר שאר אלין דפס בדבריו שכתוב אלוה יבדוק הן בצדקתו לפ יאמין אף שוכחי בתי שאר ופה יסיר הן בקלקולו לפ יאמין אף כי בתיבה ובחלק ואין טורח גדול בשמות כזה ובכ אף שמעתי כלפ רבות שבחתי בעל בלבם וידעם לא נניך לומר שחק בתת רוח בתבחוניכם כי גם בזה בעל יעורים לשמוע כפל בדבריכם · ועל כיוצא בזה אמרו בשבועות

אלא לבחוני בעוני קא מבעי ליה קץ לדברי רוח וכו' שאר כי טוב טעצב אחת מזה אלא בשבועות פלוגות · ועל שאר כי בשבועות שהלוסות בבמיות על מדבי נפו אין קץ לפן כי דבו של בכל שאר כלן יפ רוח יקה הבל כי אין בהן כח בכל לקיים דבר או לסתור אותו ועל כי נא כזה שאר פרק קמא שבת עבד שקמה לך ולא שבעה שבעי בשקרקע דדכי שבשבועות מופקים ויהוה בשלם שאר שבשה מופת על שלמה אחת בשבועות אינו מפוקץ אלא בקצת שבועות שבפרק שני של שלוחי הקן ומפ יאמינך כי שבעה בדבר טעצב בשלם · גם אבכי כבם שלבדים וכו' שלל נפש בשם היה שלבד הוא שלישם בשבעה לו שיה בשבם בשבו בדבריהם אלין לפ כי שהבדים אלוהים בשלין ונו' · וכבר הייתי שתחבר אליכם בשבועה בשלמת אליהם ושלישה דשני בדרך שבשבועות וכשלוכוכים · ואין בשם זה שבדך שיהי בדרך בני שלם לשהבשם כו בשאחר שבקונן שם שבדך שה שלשם לך · ויעקב ויקומון כל בניו וכל בנותיו לבחתו ויתאון לשהבשם וייך אותו אבין · שאר כי לא שבם לשהבשם שהבשהוקי בניו שאר שלא שיו בוכים ושבועתיהם עמו שכל יבשך בחתו בדרך שהבשמים כי בנועד בשבעו ובכא עמו וזשו ויך אותו אבין שאר כשר שיהיה בחלק בספר וזהו שלאוכלים כאו פיהו ויך שפתי יבשך · וכבר שאר בחזון יבשך · וכבר בחזון יבשך וכשבועת שפתי שלין בשבועה שהבשם שהבשהוקי שאחר שאת הנזכר שאר שהלת ושאר פרשת כשר ובכוכם שלין בשבועה אותו ובשאלו אין לה שבשם שכל שוכחים כל רשיע נגדו בם · שם שלבדים לפ יבשך כלבי וכו' · ואלו אין בדברי אל שיכם שם שייחם בשקולו שדברי בחתו כאומי על שבועה כן שחלק שלבר לפ שיה לבי שהר שבכלל ושלשל שאר לכם שבך אם שקר לי שבכם כי שבה בלשני שכה ושהה שיהו

רַעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ שָׁמַעְתִּי כָאֵלֶּה
רַבּוֹת מְנַחֲמֵי עָמָל כֻּלְּכֶם׃ הֲקֵץ
לְדִבְרֵי־רוּחַ אוֹ מַה־יַּמְרִיצְךָ כִּי
תַעֲנֶה׃ גַּם אֲנֹכִי כָּכֶם אֲדַבֵּרָה לוּ
יֶשְׁנָפְשְׁכֶם תַּחַת נַפְשִׁי אֶחֱבִירָה
עֲלֵיכֶם בְּמִלִּים וְאָנִיעָה עֲלֵיכֶם
בְּמוֹ רֹאשִׁי׃ אֲאַמְּצֵכֶם בְּמוֹ פִי וְנִיד
שְׂפָתַי יַחְשָׂךְ׃ אִם אֲדַבְּרָה לֹא
יֵחָשֵׂךְ כְּאֵבִי וְאֶחְדָּלָה־מֶּה־מֻּנִּי
יֶהֱלָךְ׃ אַךְ עַתָּה הֶלְאַנִי הַשְׁמוֹת
כָּל־עֲדָתִי׃ וַתִּקְמְטֵנִי לְעֵד הָיָה
וַיָּקָם בִּי כַּחְשִׁי בְּפָנַי יַעֲנֶה׃

ט אָפֵי טָרָף וַיְשַׁטְּמֵנִי חָרָק
עָלַי בְּשִׁנָּיו צָרָי יְלַטּוֹשׁ עֵינָיו לִי׃
פָּעֲרוּ עָלַי בְּפִיהֶם כְּחָרְפָּה חִנּוּ
לְחָיַי יַחַד עָלַי יִתְמַלָּאוּן׃ יַסְגִּירֵנִי
אֵל אֶל עָוִיל וְעַל יְדֵי רְשָׁעִים יַרְטֵנִי
׃ שָׁלֵו הָיִיתִי וַיְפָרְפְּרֵנִי
וַיֹּאחֶז בְּעֹרְפִּי וַיְפַצְפְּצֵנִי וַיְקִימֵנִי לוֹ
לַמְטָרָה׃ יָסֹבּוּ עָלַי
רַבָּיו יְפַלַּח בְּלִי חֶמְלָה וְלֹא יָחֹמֹל
יִשְׁפֹּךְ לָאָרֶץ מֵרֵרָתִי׃ יִפְרְצֵנִי פֶּרֶץ
עַל פְּנֵי פֶּרֶץ יָרוּץ עָלַי כְּגִבּוֹר׃
שַׂק חָפַרְתִּי עַל גִּלְדִּי וְעִלַּלְתִּי
בָעָפָר קַרְנִי׃ פָּנַי חַמְרְמָרָה
מִנִּי־בֶכִי וְעַל עַפְעַפַּי צַלְמָוֶת׃
עַל לֹא־חָמָס בְּכַפָּי
וּתְפִלָּתִי זַכָּה׃

ט אפי טרף וישטמני חרק
עלי בשניו צרי ילטוש עיניו לי׃
פערו עלי בפיהם כחרפה חנו
לחיי יחד עלי יתמלאון׃ יסגירני
אל אל עויל ועל ידי רשעים ירטני
׃ שלו הייתי ויפרפרני
ויאחז בערפי ויפצפצני ויקימני לו
למטרה׃ יסבו עלי
רביו יפלח בלי חמלה ולא יחמל
ישפך לארץ מררתי׃ יפרצני פרץ
על פני פרץ ירוץ עלי כגבור׃
שק חפרתי על גלדי ועללתי
בעפר קרני׃ פני חמרמרה
מני־בכי ועל עפעפי צלמות׃
על לא־חמס בכפי
ותפלתי זכה׃

ביאור המלות

אפי טרף חרק קשקוש הנחשים כמו שכינו יחזקוק וכמ׳ ילטוש עיניו כיריק כמו חרבו לעגום • פערו פתחו כמו ופערה פיה לבלי חוק. יתמלאון יתקנאון מן תלת רעי׳. יסגירני יתברני מן לת תכניף עצב • עויל לחל׳דק כמו עוילי לשון עולה • ופעמים שהוא כמו גם עוילים מלא׳ו כי ירוצו יכני מלשון ירט הדרך ורע׳ו לל לשון רעיה • ויפרפרני לשון שבר ורגון כלבני ניר מ מוסופני׳ למעורה כמעורה לחן • רביו המוני נרעים כמו ויתרבו והרבו רוכו רוכם קשת ויפלח יבקע כמו פולח ובוקע • מררתי מרה שלי כמו זברק מתררתו יהליך • גלדי קרום שעל הבשר בתלמוד הוגלדה המכה • ועללתי הר לשון פירש והעליתי כמו במועל יהיבם • ולי׳ת פיותר כהן שיהיה לשון עול והרבה פירשו לשון לכלוך וזיהום כתו ויתעללו בה׃

הפירוש בחלק הכבוד הזה יאמר כי לא נכון הדבר לחשר דבר לגלו על פו שבשת יסוריו ובגעיו כתחלת אמו כאשר יאמר כל ימי רשע הוא מתחולל ונוחר כי מעט עד פוף התענה הזכיר כל מלות רעות • ונאמר לומר כי קצתם בנתם דבקה עמו וקצתם הכוהל מעני מדעו כו וע״כ השיב כי כל יהודין כלם בנתם מחזק כל כלל כו ואם לא בחרב ולא בחנם בחנ׳ כו • ועליו לת תבו ערף ולא עוד אלא שהוא הערף ישטיחני בכת הגוים בחצי פה ימי הלא והחיתה לא דין ום שבא לי בנחלתו ערף ולא עוד אלא שהוא הערף ישטיחני עוד ועו׳ חרק עליו בשניו להכותני עוד ואם בני ישטמני כמו ויטשטם עשו •

לישוב עוד שיכיח לי ונמוח בכל זה לבל אותן מכות הצלות עליו ועוד אחר זה הדמיונות נתפעמה
לגיעתו מעבר ואפשר כי לפני ערף וכו׳ כהנקיר היו חורבות חרק עלי בכבוי בחק אל יום ׳ כדי
לעשות שיכיח לי בכעסים שמוג רעשים כי לא בכל אלה חזן מאודו חשבם דרך אמיתה והתרפה
על מכות גופו הבלות לחמיהם כהתרפות נערות הבית וסכנך קונם נדר אשת הנעוץ ׳ פעורו
עלי פיהם כחרפה הכו לחיי חרפת האחין הכונס כשבתו ובזיון ׳ יהד עלי יתמלאון
על קבורת בניו יחד כלם כחרב ׳ ויפגיעני לא בחל עויל ואבל ידי רשעים יעטני ׳ כנגד חבריו
דבר לגלח בחנק מעט כבוד לגליעו ואמר עליו יפגיעני לא לא עויל ׳ ואבל אחר חביריו אמר
ואבל ידי רשעים יעטני ׳ וידקה פעם זה היה בעיניכו מן התוכחה מה שבועתי חביריו להוכיחו
על פניו על מה בלח עשה ׳ גם אפשר שבנגד השטן לאמר לא עויל שהפגיעו הלא בידו ׳
ואבל ידי הפועל בלא עליו הרשעים התכוונים בכעסיהם ובזיון שלו הייתי ויפרפרני וכו׳ לא כאלו
שת לו לגליעו בסבת יסוריו אלוה בעצמו כי כל ימי רשע הוא מתחולל ׳ מדרשה אלו גם
אלם הייתי ובלה שודד מחון ויפרפרני וכו׳ ואמר כי עם היותו אלם בעצמותו עשה יי כלויב
כי עם חותו לתערת רעות הזמן עד שכל בעלי הנים יבאו עליו זה יפלח כליותיו ולא יחמול
זוה יפזר לארץ מרורתו ׳ אמר ולא יחמול להיותה סבת מות בלי תרופה כלל ׳ וכאשר אמרו
בעלי הגמרא מחולין בכיוצי אותו בבא היה משום שאמר דק לית כפשו שמוע ועל כל היה דורש
שנאמר כמת נשבר בחפש תקוה כאשר הוכיח הרבה פעמים על בני חבריו ׳ וכמו שאמר פה
כי אכן מסבר יאמינו כי ישרבני קרן על פני קרן ירוץ עלי כגבור ישיג לגליפו אשר אמר
כשה אל לא ידו וכו׳ ירוץ אליו בגבור ׳ אמר שאיוב רץ כנגד האל בגאוה ׳ או האל כנגד איוב
מפני מה שלחתו כי כשה אל לא ידו ואל עדי יתנבר ׳ אליו הסיב לדרכה כי הוא סרבני פרנות
פרנות והוא ירוץ עלי כגבור לית חכי עליו ׳ וגם לית הוא עלי כעין חטשתיו כי קל תפרתי ואכזי
חתרתיו מכי בכי אל לית חתם בכפי ויתפלצתי זכה ׳ ואמר קל תפרתי עלי גלגי לאוהדים כי לית
כאשר על בשרי משורו כלום והוא דרך לאלתת חבורו בקל לאשר היה עשוי תעיר כאשר הגיד
מר״ם בן חלפתא שהיה עסקן בדברים ובסה להגיד תרנגולת מרוטה במעלית על מרכבי הלח
סוף מעלית על גורפי כחשת שהיה לית בחשת צו ובכלה ׳ אין שרפות ושוולת בעפר קדמו להיות
הכי גופו מוכה בשחין לית והוא דרך לשבת בין תמור וכירים כמו שפירש בתר לית הספר ׳ עך
פלבי וע כי פויש בכסיה ׳ כי הדמעה שתקוה לחנת הלב מוקת מאד ומשכת הלחות ׳
וזהו ועל עפעפי צלמות ׳ וכל זה על לית חתם בכפי ולא תחזיקני כי היה מפני רב עלות
ותפלות תאב היית ׳ תקדיב ותתפלל כי לית על חתם עשיתי כלל כמו הוכחה השור שהיה
לוה לאל לבי תפילתי זכה כי לית על עון לחי מתפלל ואין תפלה הנוכה ורחויה כמוה וכן
כשלחה תשיבני לגליפו על מה שאמר כל ימי רשע הוא מתחולל נראיתי הוא שיהיה
שקנתים הת לחם בעשם תלויה בו ואם מפני שקלל במלבו ואל כן הרה לפו והשיב כי לית זו אף
זו בשום נר כאשר ביאלהו ׳

ובלד למלך שהיה עומד בסעודה בית כל חם׳ וכזדווג לו אמר תכו אחר אחר שיתנדב
מן כך בית שמן לקערה וגירהו בחיוב זה שהכתוב אמר יפגיעני לא לא עויל ואבל
ידי רשעים יעטני והלוחי בכי אחרים גלית בניקים רשעים ׳

ובאלה שעות רבה אמר רבי אחת כך חביבה כשעה שיצחק מתנדים עמד שאל
המלאך לקטרג אותם ׳ משל לרועה שהיה מעביר צאנו בנהר בית ואחד וכו׳ הוא
שהכתוב אומר עלי הייתי וכו׳ יפגיעני לא לא עויל וכו׳ בדיוק שכנגד הבן היה מדבר ב עויל
ונגד חבריו אם שבאו כשרים ואבל ידי רשעים יעטני כתפורש ׳

ובפרק תלו עטרות אמר רבי חייא בר רב שמחה מיני עטרות יש בקהוקה ואם תאמר
תשב

תשע מרה ר' יוסי בר יהודה קתני לה דתניא ניקבה הקיבה או הדקין טרפה · רבי יוסי בר יהודה קתני לה דתני ז ניקבה הקיבה או הדקין טרפה · רבי יוסי בר יהודה אומר אף ניקבת הכרה · אמר רב יצחק בר רב יוסף אמר רבי יוחנן הל' כרבי יוסי כרבי יהודה ואמר רבי יצחק כרבי יוסף אמר רבי יוחנן מאי אהדרו ליה חבריא לרבי יוסי כרבי יהודה הכי קאמר ז ליה ישבוך לארץ מררתי ועדיין איוב קיים אמר להם אין מזכירים מעשה ניסים · דיני לא תימא הכי יפלח כליותי ולא יחמול מי חיי אלא כיפא פלאי דכתיב רק את נפשו שמור הכא נמי כיפא פלאי יורה דזדאי דלה עצמו מוכה מכת מות ואין תקוה אלא אם לא ע' נס מה שלא היה מבער שעשו לו נס כזה:

ואלה פמות רבה ותפלתי זכה אמר רבי יהושע הכהן בר' נחמיה וכי יש תפלה עכורה אלא כל מי שידיו מלוכלכות בגזל קורא לה' ה' ואינו עונה אותו למה שתפלתו בעבירה שנאמר ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני וכו' אבל איוב שלא היה בעמלו גזל היתה תפלתו זכה לכך הוא אומר על לא חמס בכפי ותפלתי זכה לפי שאין עול בכפי תפלתי זכה זהו מה שפי' בפסוק:

ח ארץ אל תכסי דמי ואל יהי מקום לזעקתי ׃ גם עתה הנה בשמים עדי ושהדי במרומים ׃ מליצי רעי אל אלוה דלפה עיני ׃ ויוכח לגבר עם אלוה ובן אדם לרעהו ׃ כי שנות מספר יאתיו וארח לא אשוב אהלך ׃ רוחי חבלה ימי נזעכו קברים לי ׃ אם לא התלים עמדי ובהמרותם תלן עיני ׃ שימה נא ערבני עמך מי הוא לידי יתקע ׃ כי לבם צפנת משכל על כן לא תרומם ׃

ביאור המלות

מל' מליצי רעי פי' ורעי כמו ז ותליצך פשעו בי · דלפה עיני תדמע כמו ידלוף הבית · יאתיו ישאו כמו אתא בקר · נזעכו להר' לבג נכרתו · והרא"בע אמר יפורש כפי מקומו שאין לו רע במקרא · ורש"י פירשו כמו נדעכו · התלים לר' לבג אחבי מהתלות בשכל עמומים ערומים · ובהמרותם בהכעסתם כמו מרן ועננו ולרה"בע לשון מרירות או סורר ומורה · וכן פירש רש"י ז"ל ובהקנטתם · ערבני תן לי ערבות מן אם ערבת לרעך · יתקע תקיעת כף מן תקעת לזר כפך ·

הפירוש · כשכשלם הניאול איך יסוריו התחלתם חוץ ממנו אחז לבאר עוד בזה החלק השלישי כי לא היה בו עון אשר חטא בעדו ייסורו ז וזהו שאמר שקרא אל השמים מעל ואל הארץ שיעידו על ו כנגד משפט אלהיו · וא' ר ארץ אל תכסי הטול הכעסה אלי ובכן לא יהיה מקום שאזעק עוד · גם עתה הנה בשמים עדי ושהדי במרומים הרי יש לי עדים יגידו צדקתי ארץ ושמים כאשר משמים העיד עליו הכתוב איש תם וישר וכו' לא יחסר לו כי אם דיין הגון ודאוי כי ידין יו' עמו, וזהו מליצי רעי אל אלוה דלפה עיני ויוכח לגבר עם אלוה וכו' ירצה הרי יש לי עדים שהם אתם רעי וחבירי אל אלוה דיין דלפה עיני שיוכח לגבר כא וב עם האלוה המייסר אותו ויוכח גם כן בין אדם לרעהו ירצה ביני וביניכם ואפשר שקרא אל שני העדים הכוכבים ארץ ושמים בשם מליצי רעי ואמר להם דלפה עיני לתפוש אם זה אלוה יוכיח ביני לאליו וביני לריעיו כאשר פירשתי · כי שנות מספר יאתיו אמר כי הגיע

ט לְחַלֵּק יְגִיעַ רַעֲיִם וְעֵינַי בָּנַיִן
תְּכִלֵּינָה ׃ וְהַצְּנֵנִי לְמַשֵּׁל
עַמִּים וְתֹאַת לְפָנִים אֶהְיֶה ׃
י וַתַּכַּח סַכְעַשׁ עֵינַי וְיִצְרֵי בַּצַּל כֻּלָּם
יַשְׁמוּ יְשָׁרִים עַל זֹאת וְנָקִי עַל חָנֵף
יִתְעוֹרָר ׃ וְיֹאחֵז צַדִּיק דַּרְכּוֹ
וְטָהֵר יָדַיִם יוֹסִיף אֹמֶץ ׃ וְאוּלָם
כֻּלָּם תָּשׁוּבוּ וּבֹאוּ נָא וְלֹא אֶמְצָא
בָּכֶם חָכָם ׃ יָמַי עָבְרוּ זִמּוֹתַי
נִתְקוּ מוֹרְשֵׁי לִבְכִּי ׃ לַיְלָה לַיּוֹם
יָשִׂימוּ אוֹר קָרוֹב מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ ׃
אִם אֲקַוֶּה שְׁאוֹל בֵּיתִי
בַּחֹשֶׁךְ רִפַּדְתִּי יְצוּעָי ׃ לַשַּׁחַת
קָרָאתִי אָבִי אַתָּה אִמִּי וַאֲחוֹתִי
לָרִמָּה ׃ וְאֵיזֶה אֲפוֹ תִקְוָתִי
וְתִקְוָתִי מִי יְשׁוּרֶנָּה ׃ בַּדֵּי
שְׁאוֹל תֵּרַדְנָה אִם יָחַד
עַל עָפָר נָחַת ׃

ט חלק יגיע רעים ועיני בניין תכלינה · והצנני למשל עמים ותואת לפנים אהיה ׃ ותכח סכעש עיני ויצרי בצל כלם ישמו ישרים על זאת ונקי על חנף יתעורר ׃ ויאחז צדיק דרכו וטהר ידים יוסיף אמץ ׃ ואולם כלם תשובו ובאו נא ולא אמצא בכם חכם ׃ ימי עברו זמותי נתקו מורשי לבכי ׃ לילה ליום ישימו אור קרוב מפני חשך ׃ אם אקוה שאול ביתי בחשך רפדתי יצועי ׃ לשחת קראתי אבי אתה אמי ואחותי לרמה ׃ ואיה אפו תקותי ותקותי מי ישורנה ׃ בדי שאול תרדנה אם יחד על עפר נחת ׃

ט עתה דעיס לר לכנ מ׳ שבות מן ישיר לר בנת לרעי ור׳ ריעת

על ן מן השעיר שיעור לין לו תקנה כאשר חשבו חכמיו שעוד יעוד יכנה ניעו · והו כי שנת מאתר יהיה במעט זמן סיכוך לרת לא תאוב לתלון והו יהיה מאכ׳ עדוחי הניחת כל הבעות ככר חובלה ורוח בכאיה מי יפתיה את ייב׳ עיתי בושבו ותם כן קצריס לי ר׳ לוה סיכה תקותי והוו התרעומת סיש לי לדון עליו ס׳ביב השעור הגדול הזה מן הרע לעשים החיים לאר לין חיים לחתריהם ובלי סנת שון כלל · ואחר קבריס לי תשבי סדרך המעורע לקבר לחבריס לבריס כבודע · ואת׳ אינו כן כי אם הגיע שיו זה השוכב סו׳ על עון ותחי סקדם · וגם לא יחות מחולי זה על שכי אלה לחר אם לא התולים עמדי וכתחרותם תלן שיכי שיחה כא וכו׳ · ירצה אם אינו כן כמו שאחתי סדברי התולים עמו עתידי ירצה שאלה הבוכים חויב בכם · אבל כאתל כאמת יהיה כי אם לא זול ובלי עיני אלין לחת יהיה סאני כבשר בלא מצע · וגם כי מחמתן יחות ויישן אבת עולם וזוהו וב׳ מחרותם תלן עיכי · מתרירותם ילך סהרה ש בית עולמו · אם אין שתי אלה כן שיחה כא ערכבי עמך וכל מי יעים המריחה כיכי ובינו בזה יבים חיזה דבר לערכון מי זוח לידי יתקע · כי לכם נבנת מצבל ובל · כתן סבה ועשב להמלחה וו שאוכה ממכרא חכמים ואמר כי אין מסיים להם עבעות שכלות · וע׳כ שוכך מערכת המלחה כדרכי הדיוען ולפי מתורת הזיעיף והתרעומת הזה מעל האל אם כאמר שלא יתאי כל כל זה כי הו׳ מכיחה מעשיו עול לשום בריה ומקפח אכרה הצר דעת חבריו · ולכן אחר כי לכם נבנת מצבל על כן לדעתם לא יתיחם מהשגיח בדבריס פעליס ועשה דבריס כאלו · ובמדרש תורה חיוב אין הקב׳ כותן שכר לנביקים ופורע מן הרשעים שנאמר אחת היא על כן אחרתי תם ורשע הוא מכלה במדה אחת כוהג העולם עם הצדיק ם ועם הרשעים התיהל קיבל לאחר שכאתר אין תבסי דמי · אך על אלה קובל אלי על ך שאתה בעל דיני ואתה מיעיבי · שבת גם שתה בעמים עדי וכבל אתה מעיד עלי שאני תם ויש ואתה הבית עלי כל כך שמל מדה אחת כוהג בנביקים לרשעים ואתה רוחבי בשוחבי בשוחבי ס׳ שבעו ואתה דש לך ׃

ב׳ אור המלות

י עתה דעיס לר לכנ מ׳ שבות מן ישיר לר בנת לרעי ור׳ ריעת

לויים ישרתוני · למשל פירש לעון מטל · ותופת מן תופת ונתן הכתב כי ערוך מהתמול תפתה ורבי פירש לעון ממחה מן תוף וחלל · והיתו כחתונה טופפת ולך לנצב לעון לחרון ויש לו חבר בדניאל לכתים קודם כתו לפנים הלחן יסדת · ותכה חנכה מן לח כהתך עיכי · ויגורי רבלי תיכרי שיכרתי כם ובן הרמיגב ולך לנצב · ישומו יתחתו מן שומי מתים · מורעי מחנות לכי וה ת לעון ירושה כמו את מורתיכם · דפדפתי כע תי יגיע עלי מן דפדפתו וכך נדי רבי הקיבדים היודעים לעשות מן ומכל נדי עורו ולהר לנצב מועות הלחן היוצר עשות מן שמו את נדיו ולנב ג ירכתי עשות כחת לך לנצב לעון מנוחה ולרבי מן ותכת עלהם הרות :

הפרוש עתה בזה החלק הרביעי המחבון בין לפתור חלק ז׳ מקונן מדע ת כלם כי פלשתים מתחילים בזוזות הסמרה ואמר כי זה החלק יהיה קונן מהגדת הדעים והוא שעיכי כבי חיוב תכלית ׳מבלי תקוה שכבר מתו בעונם כבתוב בדברי בלדד אם בניך חטאו לו ויושלחם ביד פשעם · ועל ענינו אמר ואתה והיה רשיתיך מצער ואחריתך יצמח מאד וזהו והנעניני למשל פתים ולקוה תופת ולקוני כאשר הייתי מלכפים לו תוכחת בפני ם ואיתר מהם שהייתי אהיה כי כן אחר ואחריתך יצמח מאד ולעיכו אמר כי פשע ם רע הגיע עליו מהכרח רעת החומר כאשר אמר כי לחיל יהבוה בעם והו ותכה מכעם עיכי ויוכרו כמל כלם ירפה ם · ביעבי מהנדה מגד כעפני כל כך שגורת ל נרי היה כי הם כל תכרי בגד נה החלק הנחלק לחלקים שלשה ולכלם מדעות ורעיוני רעיו כי על כן אמר רעים הביב יאמר יומו יבשים על ואת וכו׳ ירפה יומו ירעים על ואת הטעמה וכקי יתפורר על יומרם יתהר ידים והוא לאיב יוכיח לומן להחזיק בטעכתו לפי ירפה ממנה כי יודע הוא בעצמו שעם היותו עהור ידים בעבה ולא על חמס עשה וכבו לא יתחייב גם כי מה פגועו על בניו ועשנה ואת כתבה הרב פרק שלש עשר מהבבי כמורה לתר והיות הלחם ל מר שעשה מופת על כפרה אחת בה בעלותו לזיו מתוך בקשת המצוקים ההוא לכלי מחליטה ומדיך לעשות עליו וכו׳ ולולים תשובי ובלו כל וכו׳ יהיה תשובי מרעתכם ובלו כל לשמוע תיכ ותתוכחה תבינו ותשכילו כי לא לתענכם תכם והעשנה המוכחת היא יתי עבדו זמיתי בקתו וכו׳ לקח ל־ך מעלמה חלקי העשנה זוזת הלמודה והוא מה שאמר ואחריתך יצמח מאד ואמר ומן־ים יקום חלד תשופה כבקר תהיה והוזה שקראתה ומשם היכוח כי כמו שזה החלק מביאור שקראנו גם שכי החלקים הלחרים הם שקר עם היות לין מעשה עליהם : ורמה לבאר פתים מן המפורש ואחר הם כבר אבדו ימי כי זקן בימים היה כמו שפירש בפסוק כיעבי׳ מכתיב והיו לאמר ועתה שקתו עלי נערים מתכי · וגם ואותי בקתו כי החסכנות המדיניות בחלקות בזמן האחרון ביתי בזוקנה כמורש בלתכם כי לתם עם · הם כן מתי יתקיים כל והעלתה שזה שוע הוא שאר דבר כזב ופיכם הצבון ואחר לילה ליום יומיו וכו׳ יהיה עם היותי עתה שתוף לל הלילה הם לומדים כי יום ושהות זו לתלות עדין חברובי וכבר פנה לאור עד שהאור קרוב לל כבי חצר הלילה · ואם כן לל אפשר להתקיים הם לא בתוך הקבר והוא הם לקוה שאל ביתי לקוה פלגנה ביתי ויעובי אחר המות בשאול אחר הוא הולך הם ובחלך רפתי יעובי הוא ממו לל תולדת הכנים אחר עליהם יאמר כי כן בקרו היעוב פוריא פרים ורבים יהיה הם יקוה להוליד בנים לו בנות בשאול אחר הוא הולך הם כנזכר לבחת קרקתי וכו׳ לאמר כי כתו שתבעו ואתו הם כבר בשחת ותתכלם ראה עד שהראתה הטובות מבחר הלב והלם והוא עצמו הם לחיים כי כלם תולדות הלב וכבן בקרת הדמה הבולדת מה׳ם לם ולחות בהנעלם לל הבנים · וכן לרל הלכול מעשרה על בבל כלכו לכבל מבחר מנותיו לחר רבי מבחר שקלים ורמשים עבת פרק לני קרבים מבני

סב"ם ממוחו ונבלע סם ואיר מכן יתחייב מכן יקרבו גם הוא ואבו ואיה לאכה תקיקי בעולם
הוה ותקיקי בעולם הבא לו בתחיית המתים מי יתן בירלאכה כתו ג סומרים ותצבר לפרש
לשחת קרקרתי אבי אתה וכו' כמו שאמר היכיו שהשערר קודם בהכרח להויות עד שהוא מפני
כן יאמר לשחת מהתולתיהם ומפני קדימתו הוזכרת אמר לשחת קרקרתי אבי לאתה וכו ומי
שיתיבו אתה ההעדר מה יקוה ממנו כי הוא כדוק בעקבו על דרך הן לאתם מאין ופעלכם מאפס
תועבה יבחר בכם וזהו שאמר אחריו ואיפה תקותי כתפורש נדיי שאול תדרכה וכו' ויהיה
המצות גדולות אבר ורוחו עיכי גדולות ובנדות כל כך עד שלא נכנית לאותם כלום יחד על עפר
הארץ תדרכה לרוב כבדם על המעה מאין מעה מתוך הקרקע נדיי שאול ואיך יפע בעד זרם
מה שלא תוכל הארץ שלאתו כך פיראו הר"ב לנבן ואפצר פנדי שאול תדרכה פירוש מי יעזרנה
ויאחר הכבשות או השיטים אבר תלכה תקותי ועצרך שתדרכה לל נדי שאול ויחד על עפר
כתי אבי והן כי סם תקותי ודוקה לכן לא יקוה כי לא יבוא מני הפך כאמור בם יוכקתו וכל
אדם תיכם שלבבות ולך לאחדו' ואך כמו שהחלק הוה מכלל דבריהם לא ינדע ודעתם נזה
מנובלבם כל דבריהם כן כי הם שוטים בכלם ע' בעפרו:

ובם' חלק אמר רבי שבעה שמות יש לו לגיהנם שאול תבדון נאר שחת טיט היון בור מאין
בעלות ארן תהות ת שאול מצמן שאול שוחתי תבדון דכתיב ויכהיב ויקבר בקבר חמרך
ואמותך בית דין פאר שחת כי לא תעזוב וכו' בור מאין ויבלי מבור מאון טיט היון דכתיב
מעיו היון פלמות דכתיב יושבי חשך וצלמות ארץ ת-תית גת הוא הבור שהוא חזק הנוף
על יסודותיה עד שהיולי אחר הפרד ממנה הנשמה וזה בן שמות אלה וזה כי יב את הנשמה
יסוד הגוף על קבריו אלם שהוא כמו שהוא בקרקע שאול ופארוד אותה הדבקה אל ע' תלקיה בקר לאבדון
כי אבדה נורת הטורכב וחזרת היסוד המיתיחי שבו אל מקומו בקרקע נתך שחת ותארת העפר
גם הוא בקרקע טיט היון ואל אם הדומה בקרקע טור מאון כי זה מרפיש תארץ רפוני הדומה ובע
בקרקע נלמות כי הלם היסודי חסוך הוא כדרמקן ארץ התחתית הוא התחתר הפסיון
אבר נתעה מן המרכבה והוא ההיולי אבר תפסד גם כן צורת כל יסוד ויאבר ההיולי
יורה עליו שם ז' ולך יפסד דבר אל יפסד גדול מזה וזה מפסיק לדברי חיוב קה אבר הקלקל
כיפסד הלדים אל מבר חומרו:

אמנם בבתובות פרק אלמנה כותנית. אמר רבי אלעזר בשעה שהקדיש כפשה אין
תשובה ג' קתות של אלהי הרוח יוצאין לקראתו ג' אומר יבא שלום
ואל אומר יבוא ואל אומר יבואו ואל אומר יבואו וכשהוא נפטר מן העולם ג' קתות של
מלאכי חבלה יוצאין לקראתו. אל אומר אין שלום אמר י' לרשעים זה אומר רדה והכניעה
את עבדים ואל אומר לאומנה תבטנון. אמר כי בשם הגדיש גם נזכו גם בניהם עוד להם
אחר ההסתלק מן העולם הזה. זה כי בשם הגדיש הוא הבקרקע שלם אחר והוא הבשאר בשרו כם
פרפרוח וכפש ונבדו כל יצוץ שלום כלומר שלם תיד לבית מנוחתו מבלי שבוש עד חבל
ושבר כלל כלומי מה שאחרו על רבי יוחנן כיוכו לאפילו אומר הפתח לו אחר לשניך פרק אין
דורשין ונבוך מבוכת הנוף ושוכו אל מקומו אלו שיהל אחר. הולך בכוחו כי גוף אלם בשחת
אלפפשו הולך בכוחו וכלכי שבר שניה יחד והוא הבבר המקויה לאחדורם יחד לו לבד בעצמו
אלמר יבוא על מבקשותם ובהפך נרפשים כי על הבשר החברה אמר אין שלום אמר י'
לרשעים כי אין שלוחות לה כלל ואל הגוף הרה ואבכה את עלים כי עלית עשרו ולבו גדול
לו לבלתי זכות אל הבקל ואין עלי לחלה לעזים כי הבה עלה מוכם תשמוע כמו פתן חרש
יעשם זכות. ואל נחול שניהם אחר לשבעה הם תבטנון. זה האחר הזה כי מה שאחר
בשרש ר' לך שבע שמות יש לו לגיהנם המפורש לעשה לא ינדע כי אם של גופי פושעי ישראל

כי הצדיקים מכפש שר בשר ים להם גיהול טוב בעולם הזה כדאיתא ביומא פה דוד אמר נקן
אמת לבי ויגל כבודי וכו' כי לא תעזוב נפשי לשאול וכו' תודיעני ארח חיים ושמח שוב דבים
לימינך מי יראנו טוב וכו' כתת אמתה נלבי וכו' בעולם הזה יהנו ירבה לו מי יראנו בעולמך
בעולמים הזה וכו' ופ"ב לבי עמ' אמר כ' בדעתם ויתירוסם רבו בעולם הזה אמר הוא הכתוב ל ס
אכל לא כן אנכי עמדתי כי ידע אני מכעסים
יחדיו כפני ואשרי אתכם ואיתן לעולם הבא
ונעשה תושיבכי ועכין בבדד ונשב בו כניכת
הכפם אל בית מכוותנו בעת כניסת הגוף
לקברו כמו שכתבנו לעיל ואז יאמר אליו
יוסף בי מלאך המות כי אם הוא יתעלה
נגד בלבי מה שאמר בעבודה. וה פרק לפני
שידיהן מעשת פעידתו על אדם מלאך
המות עומד על מרפשותיו ואחדבו אליפה
בידו ועה על ערה תליה בו כיון שדומה המלה מזדעזע ופותח פי וזורקה לתוך פיו ממכה
את ממכה מכריח ומכה פעיו מוריקות ע"כ. ממכם בכדיתיה אל חג ש הקבר מצאתי כן
כיוצר אדם את בתין אליו מלאכי השרת אחד ממלאכי השרת ואחד מלאך המות ואחד סופר
ואחר ממהוכה עיוא ואמר לו קום הביא קנך אומר להם עדיין לא הגיע קצי מיד יוסף הסופר
ואחתוב ימיו ושנותיו מיד פותח בשר ודם את עיניו ורואה מלאך המות מודעזע ונופל על
פניו. מיד לוקל לארבע פתוח העולם ואד פוסף כלו מלא עיניים לבושו הם כפותח הם כלו הם וכפין
בידו ועוף על ארבע תליה בה מתבה פניו תוריקו ואיכו מת עד שרואה בה' בעצמו כאמור
כי לא יראני האדם וחי בתייהן לכל רואין הם בתיתין מכאתר לבוש יבדעו כל יורדי עפר
ובפרו לא תיה כלפי זה כ"ל שאמר דוד לבדך לבי ירדת מלאך המות לבעת יתיבני עד ה'
דרך יכחבו זוו מיתת בשקיה:

מענה כתיב אמת בלדך הגלוי הגדול שתיובן בכנוחם עד שאמר כגד
לגיפו מעבירו מעבר הקן לדברי רוח כי לעם בשבת תשבל ולא לחמלה בכם
חכם. וכן אמר יעשו ערים על זאת וכו' ראה גם הוא להגיד אחריו
אליו על זה מבלי שיתלוק כעוד לאיוב וחלק מתבעתו זה לאחרבעה חלקים בחוך הניע הבעה
יגיד בה לאחריהיו מדעתו לעצות לאיוב אחר ככה מוצלן בכעודם מעום פן יסיח חכם בעיניו
והבעה תכללו בכי פסוקים רשלושים עד עורף בפניו ותשם בחלק הבני התחיל לבעות על
טעמות איוב כעוד ההבעה והיה בעת בדיק ודא לי רשע ושוב לו וזולת. כי לף אם יהיה אחת
מהבדי יפסול כשול כהפ יישורין והדשע יעליו ולהליו לא יקדיה מחכו בעל כי ההכהגה הפרטית
בכעת תחת הכללית וזה יראה לאיוב בחרבע פסוקים אחרים מעורף בפניו עד כי מולח בדעת
בדבעת וחלק בחלקי הבעיני פי הבחתו ואת עי התכוכה וביאר לוך במחבו על הדד ההוא תלוי
כלל רשותיו וכן ועל הדרך ההוא תמך בלבד העיני ואתי על דעת רשעי וזה בג' דרכים ולא תשך
מזה כגד ההבעה בעולל כלל כי שמירת העוב הכללי גדולת ורבת התועלת לף אם יתעך
מחבה כרם פרעי וזה מעם עד על יומו כשמו אחריהם ולפי שאחר איוב בתבעתו שקדם ישומו
יעדים על זאת וכו' בתלעיג עליהם כבגדו אחר הבה בחלק הד' על יומו כשמו אחריהו' עד פוף
התעבה ורוח זה לשב גם כן על איוב ועל שגוי שכריתו ובכן כשלם מעבתו זה.

ב"ה מקבי לעון קן ושר אל קבן לו קבן כמו קבוני פלה והכון מקום הבר"ק: בעתים
מלעל"ג לעון עוותה ולרדק לעון עתעום ושתום וכתותו ובעתקם בם.

ביאור המלות

ידעך יכבה מן דושכו כחש קופים. שניו נחלת כאו
שכיונין ליכור וכמהו ל־שיע בחתה לפו. נעדי פשיעות
מן נמית נעדה. לוכו כחו כמו רשעית לוכוי: הפירוש לחרי ההצעה שקדמה
השיר ע׳ הדרוש בחלק הזה הנכי ואחר כי חיוב שקדם בחלק זה ואחר ליה הלמעבד
הכפעות כמו שקדם ביאורו וז״ו שקדמו לו פה דרך קריאה עורף כפנו ולפו ואחר ליה הלמעבד
תשוב לנרן וכו׳. התחנון פחוץ לחלי מפני שהכעל לחתה מהרעות התמידות מהכהבה
הכוללת ישראל שרי המערכה ויעזוב ה׳ את הארץ מהפיע עליה התושלת הכללי המגיע
מחיותו הפדור נעבור התושלת הפרטי הזה ויפערך ביעתך גוד והוא התושלת הפדור הזה
מהניהו על עולם מתקומו. אל ילחתר התחנון שלח שדר הלל המערכה פעבורך
כלחתר יתחייב שכעתך הכור מתקומו ירפה מהשגיח בשלים כלחר הבחת ובקרח זה מקומו
על דרך לחמר ל׳ עקר שכינה בשלים כיחיה שכלחר ה׳ שלדים מתהלך בגן לרוח היום.
הרי לם כתן הנה לרעות הקדיק והוא ההנהגה הנלי שיעתך גוד מתקומו ושחו שכת הרע
התורה ל׳לר מהג׳ לחתר ל׳ מה שבעיך שתדעהו ס׳תורה לא תניח ל׳ בר הזה הלא תניח כפי
הענין המושע לעל כל מה שירגה ללמדו מדעת או מדה. לחכם יכוין כי הענייכים שהם
על הדוב לא יניחו לל הכחמה מעט ולא לניחו שיגת לא מבני לחם וכו׳. וכן כתב שבפתגם
בזה הם ר׳ לחזי פרק ב׳ מהחלק הג׳. עוד לחתר של תה הכתב עמה תשפיע לעשות דשע וטוב
לו ולחתר גם לוי רשעים ידעך וכו׳ וכיצד מתרגה כן שבשוד שלוי רשעים ינקפו ועבודתו
לו ידעך ונהיות שניב לוכו בחזקתו לל יגה והכוכה שבשוד שמולו הולך ולור על רוש גלגלו
על דרך נהלו כרו עלי רשעי לו לל יקוום שיחבך לוי בעל המול ההו׳ לם לל שתלתר שכי הרשע

הכה שמוע הזעזול שלול לוי במשנה שקדם בכבוד כלם כי לחתר בתי׳ל
דכריו מנחתי שלל כלכם הקן לדכרי רוח ועוד לחתר כי לכם נכבת משכל
וכו׳ שכב שיתעורר בלבד שלל בחלק הה הזה ואחתר לחבריו שקי רלוי לחלוק עוד בכוד כ׳ כ לחייב
לשלתי הביאו דבר של מלין ושל דכריו כי עד עתה היו מתיצים של הדרוש לגד נח של מבולי
לוי שב של המכלות בכללן דכריו: והנו

טֶרֶף נַפְשִׁי בְּאֹפֶו חַלְּצֵנִי
תַּעֲזֹב אֶרֶץ וַיְּתֹק צוּר מִמְּקוֹמוֹ׃
גַּם אוֹר רְשָׁעִים יִדְעָךְ וְלֹא־יָגַּה
שְׁבִיב אִשּׁוֹ׃ אוֹר חָשַׁךְ בְּאָהֳלוֹ
וְנֵרוֹ עָלָיו יִדְעָךְ׃ יְצֻרוּ צַעֲדֵי אוֹנוֹ
וְתַשְׁלִיכֵהוּ עֲצָתוֹ׃

עד לכה תם מין קנני למלין עד מתי תשימו
מחשים לם כם מהשיב למלין של חיוב הביאו
דכריכם לכה לחתר כשנדעו ולחתר מיכר
ב בקר שפת הדרוש כי מין רלוי לעשות קן
לדכריכם ל להקניות דכריכם מהשיב שליהם
מדוע מחשבו בשיכיו כבהמה בדכריכם שלת׳
כי לנם בפנת מבכל וכעתיכו בשיכיכ׳ יניפ
לפי רלות שיכיכם רלוי שכעתיכו לפכיו
מהשיב לליו לו לחתר מדוע לחתר לבכיכם
ולשיכיכם כי לכו כבהמה ולבהמיכו בפוכים
ולחשוכים כי רלוי לחזק כמו שרלית לחזק
לחי שלוכים לו מחזר מתוקי לבוקי חזקי חזק שיתך כיוקי ועל כיוקי זה לחתר הכחוב הכוזה
יעבה את לחזקתו כי כן יתחייב לם בחתוך. ולחפר שלחתר עכשיו תכיכו לדמות שבריך
להשיב עתה לליו כדכרי כיכה ודעת שלל היו מקפידים עד שלה מבלוחם ועתה לחתר
כי הגיעה שעה לגלות שתרי חכמה כן יהיה חיוב חכם בעיכיו ויחשב לותם מכת הכבלים.

לית ליה עם היותו דולק מפני שהוא על נפש כי כן לית ליה שבת בעצם כמו שאר כל הדברים שאינם ודאי פיקוח נפשא לשעה אבל כי אדם לעולם ולא לעיפו ח' אבל יעשה על ההספק כיצד אמר אלמה תור נדיקים ישמח וכו' ושעשים ישרץ ואמכם עליית המזבח הוא והולכת אשת כהן על אותו נפש יתחייב מפני השוב הכלל כאמור • וכן נתן כהנה לפנינו הנדיק והנלחת הרשע מבני שיעערך לחלק השמחת הנוד מהשפלים שהם מקומו הוא השוב הכללי • ואמך מזה שביארנו המזבח הוא המשיר לרשע ההוא לו מזיק לאותו נדיק אשר עלה מפני השוב הכללי • ויהר גם כן לאותה סברה • שבמה לו יאחך אור הרשע וכרו ידבק גם לו לכל אחד שהם גמול ידיו שיעשו לו • וזהו אור תשך ביאלהו וכו' יראה כשהוא יחזר לשעלה בהלכו על דרך לעמת שם להלכם לו כרו של רשע עליו ידעך • לו יאמר גם כן כשהוא כרו עליו כרום פניו ידעך לו יצרו בעדיו לוקו ותעלוכהו עצתו ידבה לו מצעדיו הגבר הוא אשר היה מרחיב בעדיו תחתיו להיות לעמות עלנו ולת יתומים לבנו לו יצרו בעדיו לוקותיו ובעצתו עמנה יכשל ותעליכהו עצתו בהמורות כל יקוש • והו דעת בלדד עתה אחרי התבוננו כה ניכה כאשר אמר ניכו ואחר בדבר ואחרי זה יבראה בהתחלותיה למצין בדרך קנדה • • ובמדרש לין הקדוש בדוך הוא כפרש מן הלוחה עד שנפרש מלאיהה תחלת ' שלאמר יפקוד יי' על נפש המרום במרום ועל מלכי האדמה באדמה • אפשר זה המאמר יאמר מה שביארנו בלוח אחר בלאלו וכו' • ובדבה פרשת תבוה לעולם יי' בדרך נגב בחשם • אמר רבי ברכיה הכהן לעולם תהא מוגע עצמו בתורת רחמים שימתי בשירד אברהם לתוך כבשן האש היתה מלאכי השרת מרינין לפני אמר אלו זה אומר אלי ירד להצילו וזה אומר אלי ירד להצילו • אמר ליה הקדוש ברוך הוא לין זה מעלכם אלי ירד להצילו דכתיב אלי יי' אשר הוציאתיך מאור כשדים • אבל לנכי בניו אתם יודעים להצילם כשירדו חנניה מישאל ועזריה לתוך כבשן האש ירד מלאך והצילן שנאמר ויהי כי כשעלה דמה לבר אלהין • לותם שם אחרו מלאכי השרת לעולם יי' דברך נגב בשמים וכו' ורו לפי בתחילת מלאכי השרת אומרים מה שאילה מניהם לאור הבשבי שעל פי קדושם יפול בדיק ביד רשע אך אין המקדושים הם בעצות עד שיאמר הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת מכרוני הטבע על אברהם אין זו מעלכם עד זמן שהניה מישמ ועזריה כי כבר נתנה תורה וכ' חדשה ליראל שהמזבח השבע כי מהבשרת המכוסה הבשבי מאו והלאה להציל כל סומר תורה שאאמר יפול מבדך כי מלאכיו יצוה לך ושאת הבהמה קראה הרחמן אל בפירושו לתורה בסים בשאים אבל אברהם הוצרך לעשות בדיבור על ידי האל • ועל זה הדרך במנחה לעולם דברו נגב וקיים בשמים שבעצם מעבדתם בנגב נלחי תשתחה לם לא לאחר מהן תורה בתחלה חדות על עבודות אל תקרי חדות אלא חידות ואליה ימו לדור ודור לאמונתך וכו' • ודבי ברכיה אמר כי תפלת דוד היה על ההקרבה הציתיות הבאות בתשתקיים לעולם לבו • ויפסוק זה להודות אלא יומנה הבעצם הכולל מפני שיש תהלתיים שם לא יהיה ליחיד בדורות ואפ המאוכות אבדה' לאיבו ועל ידי יוצר הכל לבדוך העולם בכללו הוא • ואני כבר פירשתי זה המאמר בתוך מאמרים אחרים בלופן יותר שלם בהדיות שבעולם יתקבע בשתי ההבחות לי אפשר בשתי מלאות הדרו על עולם וולת שתיהן אבל אין זה התקום כי לית לדרום בלבו כי אם להביא מלאה לדברי בלדד והבה בלה • ובפרק קמא דקעביות אמר רבי יוחנן ועור בשביל יחיד פרנסה בשביל רבים • ועור בשביל יחיד דכתיב לתת עור לרעבה בעתו פרנסה בשביל רבים דכתיב הנני מעעיר לכם לחם מן השמים • ופרנסה בשביל יחיד לית ליה • והתניא רבי יוסי בדבי יהודה לעולם יאחר אלמה פרנסה עניים עתידין לבם ליגאל מהם והדרים ואלמה מהבות עניות בתנו להם על ידם מן בזכות משה וכו' שלבי משה דכתיב ויאמר יי' אל משה הנה אנכי ממטיר לכם לחם מן השמים • ויאמר כי הסם לית ליה שבת בעצם אלא לשעה הבא בעבי אלא לשעה הבא בעבי

כִּי שָׁלַח בְּרֶשֶׁת רַגְלַי וְעַל־ שְׁבָכָה יִתְהַלָּךְ׃ יאחֲזָ֣ה בְעָקֵב פֶּ֭תִי יַחֲזִ֣יק עָלַ֣י צָמֵ֑ם׃ יבטָמ֣וּן בָּאָ֣רֶץ חַבְלִ֣ו וּמַלְכְּדָת֣וֹ עָלַ֣י נָתִ֔יב׃ יגסָבִ֣יב בִּעֲתֻ֔חוּ בְּלָהֹ֖ות וְהֵפִ֣יצוּ לְרַגְלָ֑יו׃ ידיְתִ֣י רָעֵ֣ב אֹנ֑וֹ וְאֵ֥יד נָ֝כֹ֗ון לְצַלְעֹ֑ו׃ טויֹאכַ֥ל בַּדֵּ֥י עֹ֝ורֹ֗ו יֹאכַ֥ל בְּכֹ֣ור מָ֑וֶת׃ יזיִנְתַּ֣ק מֵאָהֳלֹ֣ו מִבְטַחֹ֑ו וְתַצְעִידֵ֥הוּ לְמֶ֝לֶךְ בַּלָּהֹֽות׃ יחתַּשְׁכֹּ֣ון בְּאָהֳלֹ֣ו מִבְּלִ֣י לֹ֑ו יִזֶּ֖רֶת עַל־נָוֵ֣הוּ נְפָרִֽית׃ יטמִתַּ֣חַת שָׁרָשָׁ֣יו יִבָּ֑שׁוּ וּמִמַּ֥עַל יִמַּ֖ל קְצִירֹֽו׃ כזִכְרֹ֣ו אָ֭בַד מִנִּ֣י אָ֑רֶץ וְלֹא־שֵׁ֥ם לֹ֝֗ו עַל־פְּנֵ֥י חֽוּץ׃ כאיֶהְדְּפ֣וּ מֵאֹ֣ור לְחֹ֑שֶׁךְ וּמִתֵּבֵ֥ל יְנַדֻּֽהוּ׃ כבלֹא־נִ֥ין לֹ֝֗ו וְלֹא־נֶ֣כֶד בְּעַמֹּ֑ו וְאֵ֥ין שָׂרִ֖יד בְּמָגוּרָֽיו׃

ו ביאור המלות

פירוש על זה ויפול לחזיונו בעת הסבכה · נתיב הוא מגדל במה מן גלי בתוך · מבצר למחתר · מלכודתו מן מלכדת לחתוך פיך הוכו וראו הנה מכאן כמו רחשית חוכו · לצלעו לחתחתו מן תחת מצלעותיו · כי אוכו · יש כל דבון לחיבריו לו בניו כמו ולכלכה בד יי · יבתק מחלק מן ולא כתק שריך בעליו · ותנעידהו במו בעדי חוכו · יכרוהו ירחיקוהו מן עת בדקה לבדה היתה · כן וככה כן וכן הכן במו ולכיני ולכבדי · סם רפואה וכן וכבד · הצירוש · מת כוה הרלך הפליטי כי נמות הדרם בלות בלבב דרכים אם מפני סבות פתיומיות מקודדות מהתערבה קתמורה · ואם למבות מרגיות התחלתם המושר בטופה הנרות והו ח חומר הדרם · ואם החומר לבד הוא דורך עליו וידי עתי לגלה הם המעלה והתשה כי תמונתם הסבכות והם לא היתלבה לו לו המשה וים סבה פתיומית לבד תמונתה היא מהתמנע ולא התמנע ופידע עליהם ועל הדתסוכה תחת כי שולח בדשת ברגליו וכו׳ תכמי התכוכה יתחדו כי בעבות הסבכים יתייבו בתמונותיהם רומם גדול במתנית גם בגוף בני הדרם ויתדיהם כמו שפידע בתחת פלוני ידעתי כי כן תעשה ב׳ לתוך נפשות תלבו עם תניות תבה וכו׳ עד שכח תול פלוני בתחת פלוני כתו עלה בדתשוב עור בניתרו תמומים בזוחשיתיו וכן כלם בשבה תם כן כשו נוחת בתדם תוך שנוחת הגורת התמונות עלה תורם תניו לרתשו ושור לנמוחו תמומים לזוחשו סרעו לתוחו

לחזור עליה על מצעומכתו עד דגים על דגליו והרי הוא שם כן מוקף מהבנת כנוסי והני סדרי
לין דגש שיהיו כאחד בחלק מחלקי הגלגל ע"כ יהוו עליו ועל כיוצ"ו משפט כל אחד מהם ·
ולהיו לדעת שהכוחי המלוכה היהיה שעם כלי קרקאתו מנעולב כי ידעו מקומות כל כוכב
מהקיימים ושניהם רגים מוספעיהם ושמו על פני הכלי ההוא לות בעשה כדמות רשת
קרקאתו הערביים שנכה ועליו הכיחו צורות כל אלה המזלות והכוכרות הקיימות הכלות
מלהיהן המקיפות על גוף הלדם כנוכר המודות הניהם עליו · -ועליו אמר ליוב כי שולח
ברקיע נהגליו · שנכה יהכלך כי המשל יורה לכולו לפתקים כי האדם נתפס בהגליו
ברקיעות ולכמים יאמר כי מותו הרשת הוא בשמים בדמותו בעשה הרשת והעכבה
בכלי הנוכר כי אלה הנתי שנות נדפסים הם שם והוא שם כן על הנדות הנפות
מהעליונים והוא הדרך שאחר שנכ' הנוכרים וזהו פי' מאמרו למעלה לור חסך ביהלו
וכו' כאשר פירשתי · על פי זה הכח אשר בשמים ושאשר יכול מתנו השלם
הנורה לנד עד ומחותות השמים על תחתו כי יחתו הגוים מהשה לו אשר עון שקניו
יכובכו והוא הנשם הוא יגר הדש עליו הכתוב לומר ואתה תעובכו עקב ואמר למה
אירול ביומי דש וכו' וזהו שאמר יאחז בעקב פת יחוק עליו צמים יאמר למתפתקים
נמשל לבד זה האדם יש· וזו הפת בעקבו ויתחזקו עליו לכמים רשעים גם נחתים ·
ואשר כי נחים שם ליחיד למשקל תמים והוא המגדל שער בנחמות יעד לפי דעת קנת ·
ולמביני הנמשל יאמר כי יאחז זה האיש בפת בכפת עון העקב ויפול בחלק כך מהרשע
הניכר יוהה עליו חני לכלים וחברי נכניס ויפול בידם טמון בארץ חבלי וכו' יאמר
כי כשם שמחיים יאמרו עליו כאמור עם משפל מצנו בארץ תחתיה יש בנות שפלות
מחיינות עליו צרות רבות ורשות כאשר כתב הרופא בספרות הדבר והני טמון בארץ
חבלו ומלכדתו עלי כתיב והרי זה הוא הדרך אשר ייהב אל העשה הכוכר למשלו ועל
הכלישית יאמר שניב בעתותו בלרות והיא התנועה מהשמש אל החמה קרוש הספרות
כי על כן יאמר שניב בעתותו בלרות וכו' וכוכתו לדעתו אל הדע הכמשך מדוש יבי כני לדש
ותשוב על הכוכבים ויותתו · ובעליוני אל ותפול בעת כשדים שמו שלבה יש ·
שלפי שהבקר היו חוברות שמוך לעיר ושם שלנים עוללים שמך והפיניהו לרגליו וקרוב
אליו ולפי שובר הדרכים ולא הפיניעניות עצמם שב לבאר הפוליעניות בשמותם · ועל
אשר בעניים אשר ייחסו אל המהוה יאמר יהי רצב מלפו זכו' יבעה המכה היהיל בשם
אחתית רשעון בעון כי הוא רחשית קיבו ויז מחית לותה לכילה אך ונאל גדול ככון
בעליהו וכן הכבות כי יאכל בני שיהו והם בניו יאכל לותם בכור מות והוא הרוח
גדולה שכתבו עליו חכמי הטבע שהוא העז שבכל הכדרים שר שייחסו לו רעש הארץ
מפני עזוז ולא לזולתו ולכן נקרא בכור מות · ועל הפוליעניות הבלות על ידי
רשעי כני לדם שאר יבתק מהלכי מצעתו ובעל עשרו כי כלקם הלך אל מלך כשדים
והוא נגלך בלבות כי הוא היה מרעים הארץ בימים ההם וגם לאחרי כן ועל הפוליעניות
הרשיעניי יאמר תשכון בלהתו מבלי לו מבני שורה על מהו בעפיית · סוף דבר
הוא שמוי לתעלה ולתעה והוא מתחת ברעיו יבא ומתעל יאל קניהו · · וגם

עַל יוֹמוֹ נַשְׂמִיעַ אַחֲרוֹנִים
זְקֵנִים אַחֲזוֹ שָׁעַר ׃ אַל־
אִלְּמֵ מִשְׁכְּנוֹת עָוֶל וְזֹאת מָקוֹם
לֹא יִרְעֶה אֵל ׃

ביאור המלות

אלה קנות דרכי אל ומבהנו עם בני עולם ואין ליראים להתחתם על זה ׳ תמכם לאחרונים כתוב ׳ על יומו כאמו ומקללים ומתרגזים היום כאשמם שמוע יום גורם ובם קדמונים תהם אחר לא ראו אור התורה עליו לחזק עשר כי כפתקיהן שתח יש כספה בלח משפט לך אה משכנך עיל וכו׳ ׳ ירמה לחל שברתם מוצאת כי אלה המקרים וכיוצא בהם לא יחולו כאלה הלשנה דרכי הזכרכי׳ כי אם על רשע מעול ומזון ועשק ומנוכים ובם אין לו מבן התור׳ להגין עליו כאלה אחר ׳ ועל כני אלה אחר לך אלה משכנות עול אותו אחר מצוק לל רוע משעיו לא ידע אל ולא הביר משעה בורו כאלה הכיר שיעה וביעל מן העובד לא אחב שהכל בידי שמים וכפליהם ושתים ורשע הוא מכלה ׳ ואל שברתיו ואת אחר ויאחז נדיק דרכו ׳ ובהיה תביא לבא שאול לומר קובר מתים הייתי ׳ אפם אחת רעתי אחר בני אחר וכבם בקוליות אל מת ובכבתי אחריו אלשם פרסאות וכני לא הגעתי וקוליות לא כלתה וכשאתי לאחוריי אחרון בקוליות של עוג היתה ׳ לבא שאול לומר קובר מתים הייתי פעם ג׳ בפתחה מערה מהתהי ושמדתי בגלגל עיכו של מת עד חיטעו אחרי לי אבשלום היתה ׳ ולא אחר לבא שאול בין היה וכו׳ ׳ היה שהחבר הלל אחרים ורע מעללים לא די שהיו מגיע מה שרוצף אחריו כי גם יצויר מה שיש כידו כאחר אחר בלבד אך אלה מכבות שאול וכו׳ ולפי שרואה שהחבר יקרא קובר מתים כאמת דרכי נתן למה ד׳ מה מי שלומד ושוכח למוליך יקובר אחר כי בזמן כהיה אחר היהרן אחר תעוקות בני אדם אחרי שרירות לבו אחר הם בני לעיכים וקרה לו מיגע ולא מצא בדברי תורה שבאחר בו יגעת ולא מצאת אל תאמין אל תאחז אל זה שנתעוקת הכסיס הלמוזה ב׳ קוליות וכל אבן אל עוג אחר היה מבני הלוים אחר נקחו להם כני׳ מכל אחר בהרו יתחייב שיפטו כאריס ויגעו להיות כאח זה נשמי ולא יפיעו אחי לאותם כי מפניעו רשב ווה מכל נאמן לכל תעוקה אחרית כי כן באחר בדיקת המעוכות לוהב כסף לא יאבב כסף ׳ וזהו ארץ אחריו אלשם פרסאות שהם רחו אל אלשם עשרות אחר היו ואין התעוה אחר בכסיס רשוב בגירום בקוליות אל עוג היתה באחוזה ולא יקרה לו וו בלבד כי גם אחוד מה שבידו אחנוד אלשיות בפי התכוכה אל בת העין ׳ וכתיב שהמיל אלשה אלו מכל ואחר שם יאמרו לכה לאבו וכו׳ ׳ והם לדשם יקרובו וכו׳ ׳ כן אחרות כל בונם בנא את כפם בעליו יקר ׳ אחר כי כשם שיתאוה אדם למלאת אותות אחר מאחריו אף שם יקרה ממנו לעתי׳ לאדון כל גופו אחרות אלאשיתכה ואחר קטן אבי כן גם כן יתאוה למלאת אותות הגוף ויקיומו ואיהו חוזם שם יאחר כפשו אר לא׳ וזהו כן אחרות כל בונם בנא את כפם בעליו יקר ובשם זה השמל לפי שהרבץ אחרון ממנו הוא שכלות מחש גמור והבון להיות ריגמת לכפם והוא שאחר כאן כי בשבע כגלגל השני ובעול מדברי תורה ושופו ניהם ׳ ואשבר שרמו אל השתבשות השנאה וזאת תגרום לגדל חיין עד שבשבע פר׳ בועמו אחר שם בפקדו חיי׳ רוחו על דרך אחר בשתם בשבו אר שרמו אל ההשגח אחר הגדרה והשועה והבדוד כמו שה אבשלום ואחיתפל לאחיו שני את כבודם ואלה הם הבני מיכי אחות הכסיס והשועה והכבוד אחריהם כל אדם יתעוך ׳ ובמדרש בשתא זה בפיוט אחר כל מי שאחוד שיהיו רואי לו אין כותבין לו ואם שבידו בישלין ממנו שכן מביאו בשם הקדמוני כתן שיהיו בחוב וחמדה ולא היתה רואוה לו מה שבשם לא נתן לו ואם שבידו נשלו אחרו שהרי בקבלו על מחוך אלך ׳ ובפרק הרואה גמלא לוקן אחבני קרבי אחרבי דחזו ליה קנינהו מיני ׳ ובשחת פרק יום הכפורים כך כי הוה בפיוק לריבלי אחר הכי נכנו בפסיה לקבלת בפיוק שבו בפסיה ליתוסי ׳

שבוד ודיקן לבניהם שיהל ולוחי שתהל ביתה ביניהם ׳

וה אתאחר ישיר גם כן על פי תבירין ׳

מענה

ג וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃
ב הַנִּחָמוֹן מִלִּין קֵץ וּמַה־יַּאֲרִיךְ כִּי תַעֲנֶה׃
ג אַף אֲנִי כָּמוֹכֶם אֶחְשָׁב אוּלַי אֲנִי כְּמוֹתְכֶם׃
ד אוֹכִיחָה אֶתְכֶם וְאֶעֱרְכָה לְנֶגְדְּכֶם וְדַבֵּר עָלַי׃
ה אוּלַי יְבַלַּע אֱלוֹהַּ בְּמוֹ־אָפִי וּמִלַּעַג שְׂפָתַי יַחְשֹׂךְ׃
ו אַךְ־אֵלִי דַּבֵּר וְאֶפְתַּח שְׂפָתָיו עִמָּדִי׃
ז הַחֲקֶר־אֵל תִּמְצָא אִם־עַד שַׁדַּי תִּמְצָא תַּכְלִית׃
ח גָּבְהֵי־שָׁמַיִם מַה־תַּעֲשֶׂה עֲמֻקִּים מִשְּׁאוֹל מָה תֵּדָע׃
ט אָרְכָּהּ מִמִּדָּה וְרָחְבָּהּ מִנִּים׃
י אִם־יַחֲלִיף וְיַסְגִּיר וְיַקְהִיל וּמִי יְשִׁיבֶנּוּ׃
יא כִּי־הוּא יָדַע מְתֵי־שָׁוְא וַיַּרְא־אָוֶן וְלֹא יִתְבּוֹנָן׃
יב וְאִישׁ נָדִיב לֵב יִתְנַדָּב וְעַיִר פֶּרֶא אָדָם יִוָּלֵד׃
יג אִם־אַתָּה הֵכַנְתָּ לִבֶּךָ וְתִפְרֹשׂ אֵלָיו כַּפֶּיךָ׃
יד אִם־אָוֶן בְּיָדְךָ הַרְחִיקֵהוּ וְאַל־תַּשְׁכֵּן בְּאָהָלֶיךָ עַוְלָה׃
טו כִּי־אָז מִמּוּם תִּשָּׂא פָנֶיךָ וְיצקתיך [וְיָצַקְתָּ] וְלֹא תִירָא׃
טז כִּי עָמָל תִּשְׁכַּח תִּזְכֹּר כְּמַיִם עָבְרוּ׃
יז וּמִצָּהֳרַיִם קוּם חָיֶה יָקוּם כַּבֹּקֶר׃
יח וּבָטַחְתָּ כִּי־יֵשׁ תִּקְוָה וְחָפַרְתָּ לָבֶטַח תִּשְׁכָּב׃
יט וְרָבַצְתָּ וְאֵין מַחֲרִיד וְחִלּוּ פָנֶיךָ רַבִּים׃
כ וְעֵינֵי רְשָׁעִים תִּכְלֶינָה וּמָנוֹס אָבַד מֵהֶם וְתִקְוָתָם מַפַּח־נָפֶשׁ׃

ביאור המלות

תוינין לעין יענן ותדכאוכני לעין דכא ובפל רוח תהגדו לך לא תעלימו לו תשיגו והוא מלעון ערב להדלק׃

אפירוש כתוב אתם תיוב שבלבד קולא טורף כפיו כתיב וכתלו כופר בעקר משקרי התחומה כי שלח בפיו לחבי גוו בהתחיבו׳ עיין לה חלק לשלום הנח על זאת השיבו נחלק ג׳ הוה ואחר לו עד אלה תוינין בפיו בחתרכם סוף פסוק ראשון ותדכאוכני עיין רבנו לע על זו בלבד לכי מתרעם כי גם על מליכם אתר אתם מדברים על נר מותכם כי הזכירתם שפיו הדעים כתיב האכיל בלבד אמעטה שעבר כתתלה מורה עליו הכש ומות ועליו אתר ותדכאוכני חלק זה עבר פעמים תכל מוכי׳ לפי שהבדוק נלמדים תפלים יתביים המשלה מחכו בן אתר תיוב שלה העברה מעבוית אתר עבו עלי׳ ד׳ נהבדל הפל כם בעת וכלימה דבריהם עליו גם דבריהם׳ עליהם כי לכיונת בלה׳ הדעים על הכל בקתה כלימה פניו זהו שאתר זה עבר פעמים תכלימוני לו תבושו תתבדני אלי בחלו לע רמיתם והכרתם עוקי אז ידעה תפדו לי אז תבושו עלי כי בדי תתרעמים על אתכם קנאתי וכו׳ ואף גם זאת שהיה הדעת שלכם בזה הדרוש יפר ודעתי טועה ושגיה מדרך אתת מה ירדה לכם ועברה להכחם נד׳ בתי לי אתי תלין תשגותי ולע יעני׳ כם היא ועקר זה העבה כי אתר שעשים כפניהו אלף כי יהיה טועה לע עיון ולע יעלה ולע יוריד להם אם כן למה תוי׳ ותעברו נפשי כאתור׳ וכוי׳ קרא רבנו׳ ואף אתכם קניתי וכו׳ תכי רבנו׳ משל לפני בני

אִם־אָנֹכִי עָלַי תַּגְדִּילוּ
וְהוֹכִיחוּ עָלַי חֶרְפָּתִי׃
דְּעוּ־אֲפוֹ כִּי־אֱלוֹהַּ
עִוָּתַנִי וְהִצִּירוֹ עָלַי חֵקֶף׃ הֵן אֶצְעַק
חָמָס וְלֹא אֵעָנֶה אֲשַׁוְּעָ וְאֵין מִשְׁפָּט
׃ אָרְחֵי גָדַר וְלֹא אֶעֱבוֹר וְעַל
נְתִיבֹתַי חֹשֶׁךְ יָשִׂים׃ כְּבוֹדִי מֵעָלַי
חָפַשִׁיט וַיָּסַר עֲטֶרֶת רֹאשִׁי׃ יִתְּצֵנִי
סָבִיב וְאֵלֵךְ וַיִּסַּע כְּעֵץ תִּקְוָתִי׃
וַיַּחַר עָלַי אַפּוֹ וַיַּחְשְׁבֵנִי לוֹ כְּצָרָיו׃
יַחַד בָּאוּ גְדוּדָיו וַיָּסְלוּ עָלַי
דַּרְכָּם וַיַּחֲנוּ סָבִיב לְאָהֳלִי׃ אַחַי
מֵעָלַי הִרְחִיק וְיֹדְעַי אַךְ זָרוּ מִמֶּנִּי׃
חָדְלוּ קְרוֹבַי וּמְיֻדָּעַי שְׁכָחוּנִי׃
גָּרֵי בֵיתִי וְאַמְהוֹתַי לְזָר תַּחְשְׁבֵנִי
נָכְרִי הָיִיתִי בְּעֵינֵיהֶם׃ לְעַבְדִּי
קָרָאתִי וְלֹא יַעֲנֶה בְּפִי אֲתַחֲנֶן
לוֹ׃ רוּחִי זָרָה לְאִשְׁתִּי
וְחַנּוֹתִי לִבְנֵי בִטְנִי׃ גַּם עֲוִילִים
מְאָסוּ בִי אָקוּמָה וַיְדַבְּרוּ בִי׃
תָּעֲבוּנִי כָּל מְתֵי סוֹדִי וְזֶה אֲהַבְתִּי
נֶהְפְּכוּ בִי׃ בְּעוֹרִי וּבִבְשָׂרִי דָּבְקָה
עַצְמִי וָאֶתְמַלְּטָה בְּעוֹר שִׁנָּי׃

ביאור המילות

כבודי הוא כתר לראשי ויקר מלכה וחכתי כמו חמדתי כבודו ויפיו לשון מלכה וחכתי כמו וחנותי את אהל לחיון. תאר חנן לדרכים.

עוולים לשון עול וחמס.

הפירוש

בחלק הראשון הזה רצה להעמיד דבריו תחילה לפי דעתה ואחר כך עכ"פ תעמידו מדבריהם ותבדילו עליהם להוכיחם על מרפיתי ומדבריהם כדבריכם עד שתה רצו לומר כי על ה' עותני כי אם תחת קיומים כמדבריהם שיר עליה שתה זאת תתחייב בהכרח ל' מבני חלוקות אם פיש בידו הצד גורם ואם פיש עול מ"ל למעלה אמר כי לית אנשנו מבקיימים מבדריה זו שיעמוד זו הוא פיש למקום להודות שכו העון מבל ידיד החלוקה הבאית ואין שהשל"ת משול מ"ו והוא אם תחתם עלי תגדילו וכו' דעו תוכיח כי הלוה עותני והצדיו עלי הקיף יריבה עוות משפטי ויכיו מה עלי הלחמתני עד הנה כמשוד' בתחלת הספ' כלומרו לויה מלכי המשפט ורמז זו מנודו עלי הקיף

ענין הדעת והשכלה האמור בדברי בלעד כי טוען בדעת נרעניו ועל שכלה יתהלך · ואת כי
אותה הדעת והשכלה הקיף הלל עליו עם היותו זכאי כמו שיאמר בכוון בדבריו ואלו ידעתי גופי
חי וכו' מן לומען מם ולא תשבח ירצה לם כדעתכם כן הוא לו יותר ראוי לנעוץ חחם אלא
פתין הכת החונקת שוכה מפתח מעלה ולא זו בלבד אלא פתין פוסט לשוש ואין מבטל · ואחרי
גדר ולא תבטל וכו' אמר כי כל אותן דעות אשר זכר בלבד במשנתו שאמר אשר יקרו נפשכת
דעתו על שולם על דעשים פי פמרקים הכל בא מפתח מעלה על רמם נדוקן בכל מעשיו ·
ועל זאת ההקדמה שהקדים העבירי כל פנעניו אשר בהזכירם נרמז דכלו בלבד למעלה כאם
אמר ותרכחוכני במלים · ואל כן הזכירם גם הוא בפי באמרו פתין לו בכל זאת עון אשר
העת כלל אמר כי על פי דרכם הוא יתעלה אמר ג ; ועקבי כ"ה והדומין אלינו במים כאשר
אמר בלבד כי גדר אחרי אלא תעבור כלו באותו נרעת זו טמנו וכן כנודי מעלי בפעיט
ופלף בימים חילי ויכר פעדת הלוי כי פעדת חכמים פעשם וכנודם יהנכי כביר ואלך · דמו
על הדיבת ביתו ובתינת כנו · ועליהם אחר ויפא כעין תקוקי ו"ו עלי לומר כי גם כי אדם
אשר איך לומר בפתין רש כאלו הייתי אחר מנרעו אשר אחר בלבד יחד יבלו נדודיו גם הם
ויפעט על הנחלים ויפלו עלי דרכם ויחפו כביר לא · זה כאמר על הבקר היו חוזעות אשר
ה ו פמוך לעיר ולפי שהיו נדות תכופות אמר יחד יבלו נדודיו ; · לאחי מעלי הרחיק עתה
דאם היולך היפלוח לדבר דרך נוזמת עד לי זה מקום הגיע מת מתן תכתו עד עזובו יחידי בלבד
וחזון מכל לחוח ובכות וקורבה נפולם והתחיל מהחמים ואת לאחי אשר מדבקם לעמוד נפת
ברה כי אם לברה יולד תעלי הרחיקם · אמכם יודעי הם מעמם וזו מאכי על דרך אף כי
מרעהו ראקו ממנו וכמו כן כאחדלו קרובי והם הגואל הקדוש לאחר האח הנוכר · מיודעי
מכאובי גרי ביתי ואמהותי לאחר בדבר מה אקרה לו עם כני המדינה הנכני חוקין הקרובים
והרחוקים זכר גם כן להגדיל לאחתו מה אקרה לו עם כני ביתו המשועבדים עליו ואמר עמם
אבדיני ידידי ביתו ואקנת כספו יאכלוהו לזר לא פדנן למו לדרכם כלרי הייתי בעיניכם והם
לחזוני כעינת למשיכת והזדודים לחמלוכים · ותלות · בעוני הזוזר לאמהותיו ואל נרי
ביתו אמר נכרי הייתי בעיניכם כי לאבדני קראתי ולא יעבה עם עבד אך שלטרך להתחנן
עליו כדרך הנכרי חוקין · רוחי ואה לאשתי וכו' · ירצה גם האשה אשר הוא קנין כספו ולא
זו בלבד כי אם שאר הקרוב עליו עמם משמעיו וכאר מבשרו והוא לנכר אחר אין פרוד ביניהם
ואותי פתין זה אחר להם עד שהם אתי כאמות בגוף אחד · אם כל זה ויחי וזה לאשתי ושם
היותה קרובה כל כך עלי ורבותי לנכני בעני אחרהנן שיה על עסקי הנכים לו יהיה עני תרעומו
הל פלא תתקרב אלי לאשתי עם כל קורבתה זו אלי מפני זרות ושפוע דומו אלי וגם הנוכר
להתחנן לנכי בעבו אשר אפשר פנשלחו לו נכי נכים וזו יותר קשה כי אין הנכים נפר מנעלי
לנר כאשה כי גם כפ אחת וגורה ולא אחר למו כמאחר ויולד דמותו כעלמו ואמות ויפוח
לעני · וגם להם יתחנן הרי שם כן הגלוי לגביר עלכוכו עם הרחוקים ושם הקרובים שר היות
קרובים אשפר כאשר רחוק גם שויהם מאמו כי הניח מן אחר יותר משובבר מכל אלה כי
כל אלה אכלם משועבדים להכירם שעבודם הכמוני כל ה כפי הדאוי לו על דרך שם אם
אכי אוהבי כנודי ואם הדוכים אכי ה מורחי אבל עול ימים ויזקן זה כפי מיעוט שכיו בעבד
בעניו מכניע לוחם לבני הנדולים ומורחם ואחתם עליו עד שהמכה והקללה היותר גדולה
אחת הכניה היתה יהרגו הנער בזקן שאפשר גם הקטנה הנעשית בהם וזהו גם שויהם
מאמו כי אחיו נעדים ולא יתנוסנו · ונם הירחה הקטנה נשבע מהנדולים על הקטנים
ר נכה כי גם כי יקום לנעור עם לו לאחיו להם כבוד מפני היראה הקדומה וידבדו כי תעבוני
כל אתי ם די וכו' אמר כי עדיין יש קרוב יותר עמי מכלם והם אבני החכמה בני גילי אבל

יחדיו ומתיקו סוף ומותם שלהב להבת הענוי גם הם בהפכו לו וידוע דברי הגלל הכם שמת הכל
קרוביו וקורעין על רבן ואינן מחמין כדרך הבן על האב כי התלמידים בניס וקרו ד"תיב
אלה תולדות אהרן ומשה והחברים כל אחד קורע על חברו בנגל בנודע כי אין קורבה ואהבה
כקורבת ואהבת הדת והחכמה כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו ודוד אמר ואתה
לנוצ כערכי וכו' תאר יחדו נמתיקו סוד ונלך בם יתעוהו · בעוני ובקרי דבקה ענמי
וכו' אמר כי לא בחסר לעיני רבי עתו ויתחבר אם לא בדרת עצמותיו את עזרו ואת בשרו כל
שלה חברו לבד ונם זה לרעתו כי בסוד העצם נלה בשרו ועזרו עד שממלא עשר שניו לבד ז
ועם שפי ואתתלבה בחבקים ירב העשר שהוא מופב הבניס לבד כי בעלי העזחלות כלם ·
וכריקה לי כי בעודי ובקברי דבקה ענמי ועל מה שלא בקרי בקבי חולקין עליו · ויותר קרוב
לומת דבקרי המומר בדרך שחוק לומר כן · לו דברי רביתינו וכרוכם לבריכה שהיה מחתך
עירו בשניו פירשוהו ועל מה שלא בקרי בקבי ובמ"ל לם כן קרת מבקין ומבקין מחנרת לוהבניו
ורעיו שבדיו שלשתן ובניו חברין ונם חברת חלקין זה בזה ולף היקה בשבדיו היה יות' עוד
לן קפרידתם מחבקים · מחר שעתה נם כן בשלר קרקל מהם ובמלנ בעור שניו
והכלל שלין נדיך לומר אותן הרעות והפוענחות המוזות כפי נלדך אמר כמתלללה היה
מורה חנין חלה עליו כי נם רעות רבות אמר לו כתך בלדך בלו ובמו אל רחקו ואהבו לו על
שתן דבר נחנה בו לשלר הניח מיקרה לרשעים כלשר אלך ידעך חורם ויולך לם כן שלין בברית
בקיבה שהכל במבר ביד אלוה אלה שהוא יתברך משליך ומשניע לעושקי הרשה כרעתו נחנה
שכל אלה הדברים שזכר אמר הם בשניהו יותר קשים מאותם של בלדד בלו אליו בלא בדק
אלילה כלשר אמר דעו אומי כי אלוה עותני וכו' · ונתעניות · פרק קמר תעניות אמר
רבי יוחנן כל אותן נדיק היה מנעשר על המקרא הזר בסוד ה"ת שיבת ציון היינו
כחולמים · אמר שבעון שכין כהלמת דמי · יומת אך הוה קל וחומר בלאחת · חוויה להוות
נבוה רבה בסוד אמר חכיני אמר מכיני חכוכה עד שבעון שכין לה עיון פשוטה לך דחיית
שבעון שכין וחכלת חביה · אמר ליה חכם עולם בחכוכה אשכחתיה כי היכי דשכלו לי מהתיי
אלא כתי לשחיל לבכלי · יתיב ורבי כיוסי יתיבא לתיה ליה שיבתא כיום הדלה עליה
חכוכה · אמר ליה יפיעת מאן שלליה להאי חכוכה אמר ליה לענוה ולשבר · אמר ודאי שבעון
שכין כ· לשלר דמו · חזל לביתיה · אמר להו בריה דחזיני המעגל היכא · אמרו ליה בריה
ליתיה בר בריה ליתיה · אמר להו לשלמא הוה לן היכוה · חזל לבי מדרשא שמעוהו
לרבנן דאמרי קהילתי לן היו שמעתתא כשבי חוכי המעגל דכר הוה שיזל לבי מדרשא כל
יקיעיל דהוה לן לרבנן הוה מבר להו · אמר להו אלא מלא הוה לן היכוה ולא נהנו ביה
יקיעיל כדאמבתי ליה · בשת דאמר ונם בפניה · אמר רבא היינו דאמרי אינשי לו אכרותא
לו מיתותא · ובבבא בתרא לו אכרותא לו מיתותא כאכריא דלויה · הא למדת שלין רע
כרעת אלא הבריס וכו' ויותר קרובים אלא שלחיים והבניס כשהם אבריס בחכמה בחבוה
לויה כאמר פי בשניהם · הלא תראה שלל את כפיו למות כאמר לו הכיני
אלא אלא בשביל שזקו זקני הלמין בו שהיה זקן ושלל כשלל הכיני
בני הישיבה · ובלאר עוד מהמות עובה מחיי הוסף
יחידי כאמר על זה בתבהל לויה יותר משל
כל מה שאמר בלדד
כאמור ·

ביאור המלות

יד אליה · מכה כמו ומגיד יו׳ היתה נפ׳ · הפירוש נוסף
החלק הג׳ הוליך מכל מה שחיבר שנים
עם

כדבריהם כן הוא שהכלל מהלל יתן ואין רע יורד מעכס הגלגל ולא מהכוכבים כי הם על רוחם
רעשים גם לפי זה הדעת יקרה ב׳ גול יותר גדול והו׳ העול תאר בו יתתר הפ מכל אלה השוכני
הכוכבי׳ תאר שכל וכי יתחוי להם לאין ולחומ
עליו לפי הכתתם וזו׳ הכוכבי הכוכבי אתם
רשי כי ודאי לדעתכם יד אלוה נגעה בי לא
רצת הזמן ולמה תרדפוני גם אתם על רכס
כמו כאלו אמו כמו אלה הסדרות ולא תשנאו
מבלוי בשרי זה · וכללו כי גם לפי דעתה היה
להם לרחם לא לרדוף ·

חֲנֵנִי חֲנֵנִי אַתֶּם רֵעָי כִּי יַד־
אֱלוֹהַּ נָגְעָה בִּי ׃ לָמָּה תִרְדְּפוּנִי כָּמוֹנִי אֵל וּמִבְּשָׂרִי לֹא תִשְׂבָּעוּ ׃

ביאור המלות

ויותתי מן חקקי מון · והוא הכתב הנדפס יחצבון יכרתון מן
הגיעו אל גיר תוכיהם · נקפו נקרו ונצרו כמו חנים יכיקפו
זנקף סכני הישר · הפירוש בחלק הה׳ הוה אמר טעם היות סבכה שעיבתו ואת על דעת
חבריו בהסבתה לעריכ עליהם לפיהו כמו שעשה הרמב׳ ז׳ל
בהקדמת ה׳ הקרמות בפירה · ואל הוא
היכו מאמין ולא מודה להם לדרכה הוא
מחוץ לדעתו הרחוקה עד שאמר מי יתן
וסיפר וכתב דעתו לדור אחרון לתען יעמד
ימים רבים מי יתן וסיפר ויכתבון מלי וכו׳
בעט נר ל וכו׳ וירמז מי יתן וסיפר ויכתבון
מלי בספר וגם בעור החלמיש כוה בעט נרזל
ונוה בעופרת או רמז שיותקו מליו בניר בעט
ברזל מחולחים בעופרת כדרך החוקקי חקקי
לבן לתען יעמדו ימים רבים וזהו לעד בצור
בנין · ואני דעתי גיולי הי זהו הדעת
שרמז שיכתב וכלל כי סיום מאמין דתקוטה
קודם היסודין ומה שהו׳ מאמין מן עתה ואמר
מכי דעתי לפעמי סיום גיולי מבניח פרטי עלי
מי ונבחי לאחרון לכל מי שעל עפר יקום שתין
כתו ומכי ומוגבל כשאר כחות לו יכרה ואחרון על עפר יקום כי הוא המושב לאחרון למי
שיתחיל סעיון מהמרכ והוא עפר הארץ והשולם יוכיח ואת היתה הנצחי הדתקוטה ואחר
עורי נקבו ואת יכרה ואחר נוקבו עורי קבו לי את התקוטה תאר לי עתה · והיה הסתלקו
הנשמה מהבעלים ואין גיולי קרוב מכסי שעבדי תחות תליה יכרה תיה עקרה לא שרי אכי
מן ג עניו התלמות והנצ׳ ת כיום שאחר התקוטה אם קדמיי ויעבדו לי מאמין כי יחן קולי
תאר בנ׳ שרה ישובני ו׳ מה ב׳ קרה לי ואין תאר תקי אחוה לי וכ׳ יכרה כי הוא מכיר בעצמו
מה שתין זה יכול להכיר מ׳ פיסק החיות וכחותיו כי כלו כליותי בחיקו וזה לא יוכל לעיפי
רוחו ואין לו יתירות בתלה החיים כאחר חבריו שלא הביאו בתכונו · ובפרק האומתין
כי לא דברתם אלי כנכונה כעבדי איוב · תאר רבי מכאן שאין אדם נתפס על נערו · יורה

כִּי תֹאמְרוּ מַה נִּרְדָּף לוֹ
וְשֹׁרֶשׁ דָּבָר נִמְצָא־בִי׃ נָזִיר
לָכֶם יִמְפְּנֵי־חָרֵב כִּי־חֲמַת עֲוֹנוֹת
חֶרֶב לְמַעַן תֵּדְעוּן שַׁדִּין׃

ביאור המלות

מדין פיס דין
שם כד לנצ׳

הפירוש

אחר שקיים בדעתו זה והיה
חוזק ההגבה ההלהית
מהמפלים לפרסמה על ה׳ נ׳ נה לפי דעתם כי
נגדקתו אחו ולא יפכה רוב להשיב בהלק
החמתי הזה על מה שקשה שיהיכו הבריות
עליו והוא שאפשר להשיב עליו ולומר לו זו לפ
זו אין שול בחקו ואין בלוק פכיכה לכל ממן
ושרש דבר רש לו תמונה דמה היתה כך ושופך זה שקשה כופר אחר שנקשו שורך ייכיחו על
דבריתך פגם כן היה לו זה דשתך ועל כן אתה נדון בייסורין ואתה נדרף אם כן אתה המצניע
אם שרש פרה מנחת כך ׳ ו׳ כי תאמרו ותרכו להשיב עלי ולומר מה נדרף לי ׳ הבחתו כי
שרש דבר מנחת כי לזה להשיב נזרו לכם מפני הרב וכו׳ ירצה ודאי תעכבו בחרב לו ג׳ פ
אם מפני שאתם חושדים כשרים כי החוזר כשרים לוקה בגופו וידי משה יוכיחו ואם מפני שיונה
מלאכתכ׳ משוקץ וידו׳ מאחרים חרב בית לשולם על עכו הדין ועל עוות הדין ועל קלקול
הדין דכתיב חרב בוקמת בקם ברית וזהו כי תאחרו וכו׳ נזרו לכם מפני חרב כי רמת עוכם
עוכות כשה הוא החרב למען תדעון שיש דין ודיין למעלה ומכין ועוכיכם על כיונם בזה ׳ וזה
כשרך לשי סכריתם בהשב־ה כי לכן אמר כי תאמרו וגו׳ ואפשר עוד לפר׳ אם תאמרו שהא עני
כל זה מפני זה שרש דבר שכתבתי כי יתחייב שיגיע לכם כפלי כפלים על מעשיכ׳ ולהלן לכם
לגור מפני חרב כהיות כי עוכש בני נח על כל דבר פגם הוא הפיוק וזהו כי חמה עוכות ורב
וכן גיע לכם זה העיוות על מעשיכם לו תדעון בודאי וגם הוא יורה שיש דין והכגת פרעות
לכל בעוד שהם רשלים ואיכם נענשים על עבות מעשיהם נמה יענש הוא לפלו לד׳ ויהם
שרש דבר כעיכו כי ויו שם שהה למד שלין זה שלא שפכרתו אחת ׳ וכלשון אמות דבר ׳ וחלה
המשפטו׳ שם גם שלה לחכמים הבר פניס במשפט לו טוב מהו לו טוב שלא שפכרתו אחת
דין דין אחת כך יכול מניח הקב״ה אמי הבתים ושורה שכיכתו נגדו שלחר וכי אפקים יי להם
מופים היה׳ עם הטופל וכיון שרואה אותו שנופל פניס כך יכול מקלף שכיכתו ממנו
ואילה לשתים שהמלאכים אומרים לו דבון השולמים אם יש והוא יאמר להם ראיתי את הדיין
שכיו ושפרתי לי משם שכחתי מלאכת לשיכ׳ ס עתה תקום וכו׳ ומה
ה״ב שיש כך יכול שולף חרבו כנגדו להודיע פיש דיין למעלה שנאמר גזרו לכם מפני חרב
זכו למען הדעון שדין כתיב שיש דין לשולם לשיכך אמר שלחה כפר עניים ממפט לא
עיב שהיי מניחך ׳ אחר פירשתי עשות על הקב״ה אמת ׳ גם בקרא אחו טוב כתבותר נהדגם
תקומות ׳ הגה פורש כל המאמר כי הדין דין אמת שם הוא שם כן הקב״ה עשות אמת ׳ וכשדין
שקר אינהו ולכן אמר בשביהם תבשי מכל מקל ועל זה הדרך אמר לו טוב הין שם מי שנקרא
טוב ׳ ובלשה שפירשו פי הפשוט גזרו לכם מפני חרב על הדרך הרחשון שפירשנוהו פה ושם
יכפר הני הבני בשיבי רוחו ייפר ׳

מענה

מכח דברי מיגו החתרוניים דאיה ניפר לעיל להתמיד סברתו ואמונתו
בעניניות הצדקה פרטיות כאשר אמר בתצוה ואתה תצוה ויהי
מתי וכו' לכל הדורה וכמשך בקנת אל דברי אחכח בתת קנת
ממשלה אל המוח על דבדת בכי החדם ואבל לא יחיל עונו המגיע אל הדשע גם דעתו אשר
תגיע אל הנדיון · והמיגל אלו חידות
ומשלים כאשר תדמה · וחלק מענהו זה לדלי
חלקים · החלק הדאשון מיוחד לתענות
דברי חיוב החתרוניים גורו לכם מבני חרב
וכו' · ואלו הניע מתחלת המענה עד
הוחל ידעת · בחלק הבכי הפלוג · להגיד
על הבכר והעוגם הלבבי והתעצבותו על כל
הפרטים בהודאתו והתחפכו קנת לדברי
בלדד כאשר אמרנו וזה מהזוקת ידעת עד
כי דבן ישוב לדלים · ואחר בחלק השלישי
אלו נתן טעם אל כל הדעות שהזכיר בחלק
הבכי הקודם הבאים על הדשע ואמר כי כל מדה כנגד מדה כאשר עשה כן יעשה לו וכאלו
יאמר זה עוזבים הבאים מדה כנגד מדה יוכו ויגידו שבחו מפלת בדיק מעניק בפרטים כי
על כן אמרו מדה כנגד מדה לא בשלה ועל כן ייחד לזה הלק מיוחד ביחד הענינים ג' החשלי'
והתמיד דבריו במשליו ותידותיו וזה מבדנן עוד דלים עד כל חסך עתון לפחיו ואת בחלק
הדביעי אמר סכל זה שאתכנו שיבא אחר שתמוט רגל מזלו יהיה בשלום זה כי שם בשלום
הבא אין סוס טובה בפוכה ושום מניעות לדשע כי אם חשך ואל אור גם אם לא נוסף · וגם
בשלום הזה יש דשע דע לא יתיכנו לו לשת ומעדו קדם לו מזל כי ייפרעו ממנו לאלתר ואם
המורדים והפושעים כמו שאמר אליפז במענהו הבכי כי נטה אל אל ידו וכו' ירון
אלו בנאמר וכו' וזה עד סוף המענה ·

ביאור המלות

שעיפי מחבותי כמו בשעיפים בחזיונות לילה חוסי בי היותי
ממהר להשיב מן חוסה לעזרתי וחס עתידות · ויש מפרשים
מלשון חסס הבאמת בתלמוד · הפ ה ש
זוה הלק החד השיב לאיוב על דבריו
האחרונים אשר אמר להם גורו · לכם מפני חרב וכו' כאם הוא חטא
מעט שם תעלה הרב ועשה עצמו כמודה לדבריו ומוחל על עלבונו ואמר כי בין מפני דברי
מוסרו זה אשר יסרו למשפט בין מצד שכלו כי שכלו גם הוא מיכר לותי ובכליותיו ישתונן מכח
שכיבה הוא מיקרה ושומר וירא לבשפו גם הוא וזהו לכן שפכי יעיניכו מפני דבריך ומוסרך
זה שפכי יעיניכו לחוזר מלאחרי הבכל לו יעיניכו לעוגב וגם מפני הזעני כי · ידעה מפני מה
שלחי מכיר ומרגיש בעצמי כי שכלי גם הוא יוכיחי · ופי דבדיו ואמר מוסר כליותי אשר
בלשתקחני לקבל גם רוח מביניתי ישבעני · הגיד נא כי אינו מוסר במוסרו וכי הוא מוחל על
עלבונו וכן דלוי שיעשה חיוב גם הוא · גוון · פרק הבוחה הבעלנים ואיכן עולנין שומעים
חרפתם ואיכן מניעים עושים מלאכה ואמתים ביסודין · עליהם בכתיב לאיוב ואתה כיון
בנטת החשם בנבורתיה הלדה בשני חלקיו יש לו עסק עם הבריות ועם בוראו כל חלק עם
הדומה לו בעצם ועם החלק בתקריה והחדם הכשר יתכנם בשניהם כראוי ובפכו בהשך
פירשם נעל המחלת ואמר כי המתנהג עם בני חדם כראוי אחר אשר יש לו עסק עמהם

הֲזֹאת יְדַעְתָּ מִנִּי עַד מִנֵּי עוֹלָם שִׂים
אָדָם עַל־אָרֶץ׃ בִּי יְרֻנְנֶךָּ
רְשָׁעִים מִקֶּרוֹב וְשִׂמְחַת חָנֵף עֲדֵי־
רָגַע׃ אִם־יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם
שְׁאוֹרֵהוּ לָעָב יִגֵּיעַ׃ בְּגָלְלוֹ
לָנֶצַח יֹאבֵד רֹאָיו יֹאמְרוּ אָיְוֵהוּ׃
כַּחֲלוֹם יָעוּף וְלֹא יִמָּצֵאוּ
וְיֻדַּד כַּחֲזִיוֹן לָיְלָה׃ עַיִן
שָׁזְפָתוּ וְלֹא תוֹסִיף וְלֹא עוֹד
תְּשׁוּרֶנּוּ מְקוֹמוֹ׃ בָּנָיו יְרַצּוּ
דַלִּים וְיָדָיו תְּשֻׁבַנָּה אוֹנוֹ׃
עַצְמוֹתָיו מָלְאוּ עֲלוּמוֹ וְעִמּוֹ
עַל־עָפָר תִּשְׁכָּב׃ אִם־
תָּמְתִּיק בְּפִי רָעָה יַכְחִידֶנָּה תַּחַת
לְשׁוֹנוֹ׃ יַחְמֹל עָלֶיהָ וְלֹא
יַעַזְבֶנָּה וּמַנְּעָנָה בְּתוֹךְ חִכּוֹ׃
לֶחְמוֹ בְמֵעָיו נֶהְפָּךְ מְרוֹרַת פְּתָנִים
בְּקִרְבּוֹ׃ חַיִל בָּלַע וַיְקִאֶנּוּ
מִבִּטְנוֹ יוֹרִישֶׁנּוּ אֵל׃ רֹאשׁ
פְּתָנִים יִינַק תִּרְגַּתּוּ לְשׁוֹן
אֶפְעֶה׃ אַל־יֶרֶא בִּפְלָגוֹת
נַהֲרֵי נַחֲלֵי דְבַשׁ וְחֶמְאָה׃ מְשִׁיב
יְגִיעַ וְלֹא יִבְלַע כְּחַיִל תְּמוּרָתוֹ
וְלֹא יַעֲלֹס׃

דבר לא יכחד: ממרורת פתנים מרת כחשים כמו פתן חרש: ראש פתנים לרס כמו פורה ראש: חפנה גם קוחמין כחש כמו אפעה ושרף מעופף: בפלגות כמו כפלגי מים נציון פלג אלהים מלא מים: בחיל בממון כמו עשה לי את החיל הזה: תמורתו כמו והיה הוא ותמורתו יעלום ישתח כמו כתעלסה באהבים:

הפירוש בחלק הזה השני אמר כי הייב שידע דבר שמתמיד מציאותו למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ והוא כי טובות הרשע ושמחתם לא יהיו כי אם לאחת משתי סבות: אם לסבה קרובה והיא חריצותו של סבנתו בין על ידי עצמו או על ידי אחוזת אוהביו ובכלל משוננות מהבחירה האינושית ותלויות בה ואם לסבה יותר רחוקה והם הערכות אשר שמתם המזל שנולד בו לדעת חכמי התכונה וגם לדעת חכמי הטבע ואמר כי אין לחוש מאלה הטובות אשר משני אלה המינים ולא מרעותיהם מפני שאינן קיימות ועל הראשונה אמר כי רננת רשעים מקרוב הרנה המגעת לרשעים על ידי עצמם שהם הסבה היותר קרובה גם המגעת על ידי המחניפים אותם שתיהן עדי רגע לבד מפני שאין תלויות בסבה ולישה אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו ועל הסבה השנית אמר אם יעלה לשמים שיאו ירצה אם הסבה תלויה בגלגל ותנועתו גם זה לא יעמד כי הוא מתנועע תמיד: ועל כן בהתגלגל עליו גלגלו יקפצו שמיו על ארצו ויאבד גם הוא הפך כי לעולם חם: וזהו כגללו לנצח יאבד עד שרואיו יאמרו איו ירצה בחייהם קרויים מתים בהתהפך מזלם עליהם כי אז סר צלם מעליהם ובפניהם יאמרו עליהם איו כי לא יכירנו עוד מקומו כאשר אמר למעלה עיניך בי ואינני וכאחרם הואת כעמי ובזה יכחנו הטובות רומזיות התלויות בשתי אלה הסבות מטובות הצדיקים אשר על ידי ההשגחה האלהית בקיומם והפסד כאשר יפורש בתוספת בפרשת אהבתי אתכם ואמר יי וכו׳ כי תאמר אדום רוששנו וכו׳ אם תעיין מעט בפירשתיה גם אני בהגרת ים ידי הצדיקים אשר לי וכן פירש הרב רבינו משה בר נחמן זכרונו לברכה פי׳ מלת בגללו כי אמר כשיתגלגל הרשע מעט תכף יאבד והנך רואה שהודה בקצת כה לגלגל אשר אמר למעלה גם אור רשעים ידעך אלא שאמר שום לא יהיל טובו וסברתם עתה כזה אחת היא ואם הוא דומה לגללי הבקר יותר שאין הצלחתם בעולם הזה הכינשכת משאת רגלגל תשוכה לכלום כי אין נכחיות נהם כלל יותר מהגלל שלהם שכלם גשמיות אבדות לא ימצא נכחיות בהם יותר מגללם: ויעא משלו ויאמר כי ידמה מיעוט מציאות זה הענלם לחלום שעוף יעוף לפניו ירדוף אחריו ולא ימצאנו כי כדר הלך במראות הלילה כן עין שזפתו לזה בהקיץ לא תוסיף עוד לראותו ולא תשורנו מקומו עוד: וזה יורה על מהירות הפסדו בניו ירצו דלים יתהפך עליו מזלו עד שיצטרך להשיב את הגזלה לאותם אשר גזל ונעשו על ידו דלים ולרצותם ולפייסם על ידי בניו וזה לא להיותו מכוון אל התשובה יהיה מפייסם אשר הוא כן מדרך תשובת הגוזלים להחזיר אבדתם ולבקש אחר כך מחילה אבל זה יפייס על ידי בניו אם מפני פירא מעמוד לפני הדלים ההם להיותו או גרוע מהם וידם תקפה או עליו או תבוא שלא ימשיך לגמור תשובתו עד שימות וכמו שאמר בכיוך עצמותיו מלאו עלומיו וכו׳ ושם פי׳ חטאת עלומיו מלאו עצמותיו מהם ולפי זה ועמו על עפר תשכב לא ישוב מעונו אבל ישכב על עפר עמו וכראה לו סבה אחר שלא יזכה להגיע לימי הזקנה כי בעוד עצמותיו עדין מלאים מהלחות המוהיי כאשר היה בימי עלומיו אז על עפר תשכב עמו בליחה המוקיית הנזכרת כי המות מיתה כרתית לא כהתה עינו

ולא

ולא נכם ליחה אם תתעיק נפשו ויבא ידל כחו כל כך שהרעב אצר יחניק והתוק לנפשו
ויתחיל תחת לנשוך מפני שומעין כי יראה כי אוכל ד' עושה רפואה ולא מחמת שיהא הרעב
מזיקה כלל כי עדיין יחמול עליה ולא ישנכה עם קיום עדין נלעים העבר כדינו עם כל
זה יתעכב מפני היראה כתוך תכו דמו · רפה ההיא רעב הגדל התיאוה למאכל שהיה
מתוק לחכו · ולא להיעצו שמא בשנאת הגם יתערב עליו לגיעלו קוק שיקרב ויגנוב
מאכל מס בעיר ההיא להרע במאכל הרע ומאכל ובמאכל יכחידנו כתוך · וכו · לחמות
גם בהיותם הוק יגר שם כתחתר פקר לחלת תוקיעלו ושחת דגיר הנעשים וזה שלם
מותיתן לכל דעה זהות המאכל הרע ומאכל ובמאכל יכחידנו כתוך · וכו · לחמות
ולא יעלינבוזיוהלו מון ויחמול עליה עלם ישראכה וכו · · לחל נדרכו חל תחת ת
כאבותיכה והות כתוך תעיו לן יתפרך ויעוב המאכל רמות תרועת פקנים כהיותו נקרבו
ולין עפם שמאכל נפשו ומקום כזה יגר נלפקר חל תרועת פקנים כפהות בתיעות מעטו
ורוסמו מעבדי הפיחה שגר נלעבודתה דלך קיים כי היה הדגר היותר קרוב והוה חול ולא
ויקיהו מעטו יוריעטו חל עלם שבו המאכל ואחר כי תגדל על הגד המאכל ועבי פ' ולא קפה
לגיעצ לחר מעבדו יוריעטו חל דלך כתיעט · ויכח · וכו · ירגה עם תפחר לוך לפגר עיוק
תרועת פקנים למי פרוש חלין המעון עבו כתגדל כי מי שמזונו הלרפים לן יוקיהו כמי שפגר
היוהו ביתיהו לתלמידו חלכפגדר עניו הבערה היפה יגר נלעו חלין נפי פרש יתנה לה
עמם בבני הלרפים והביר חלרפעו כה שחעית תביקה למתקרב חליה בזה כיצד תלמידו ממכה
וכן ראינו בתיגדמה ירגילו עניהם חל החוקיו עד עלם יהיו זולתי · הפיב פתי פהגיל מעון
רע יפקיהו יותר רע תחנו ונלעון תורגל חלין ולא יתפרך ע"י קוקה ולא כל כך הדי וכן יעות
וזהו קוק כי מי פרוש פתים יבקו והזהרגל בו יהרגהו לעון תפשה ולא יתפך פלגות בהרי
כחלי רפש והמפלה שגר הם עד קוקה לרפים ת"ר המים לדפנותם כי פתיות קוק הפליט
לחון הפם התחתית כבודע ופי התפל ואחר תפיב יגב ולא יבלע וכו · ירגה יפיב מה
שיגב ושמל בו ולא יבלע לן יבלעבו התלהים שיבק תוך תלריו ויתפרכם ממנו עם חיל
תעותיו ירגה עם שותו חיל פגול ולא עזל בו שהוא תעותם והפך זה החיל הרפעון
הנזכר ולא יעלים ממה שיגב בפנת מה עלם יגב כי לא יה ואבד לת זה ובכן הפנים המפל
וכמפל כפרעו ההפגחה הרפעות בדק ונתפפש כאחר ויערבו

ובמדרש · לחפנוים · רבי פנחם היה מפתעי לנין שיבדיק לרי עפה פעודה
לבהמה ולחיה וכל כך על נבן עיניות של תרניות וחכמים והיות דעות תלן
דלא בלין ופתין לחתרין לנלוחי מלן ויחר קומיכן · ומירתי · תליין ביניהו בהדין תעלה · חמר
לין עכן לי מה דלכת לחר לבין לחתרין ליה רבן · חמר לין מלן דלכחמי לן בעיניהי הוה יחמי
לן בלרעיהי כך מי שהדלכו בתיבלתן של נעלן ותרם ובליעתן הוה יהיה נמו בחבלתו של
המן · ומי שפרש מן הרחוקים הוה יפרש מן הלחמוכים רן הרחבו דב פנחם לוך
טוחת ושלות הרשעים לת תתיחד ולת פוחבות הנדיקים ולוך על פי שיהיה עז שבחיות
וכתו שרב כי הוה חוי לחתנהג בתיבות ירגה רב שם הוה לחר לם יעלה לשמים פילו
וכו' ומר וושרת בניה דרב כחמן כי הוו מבחתי ליה בפנקת דריגלת לחר הבי כי לת
לעולם חוכן ולם כור לדור ו-ור וומת וגם חבשר טרפו עוד פנחם לי לחר כגללו וכו'
לחמרו מלן דלחמי לן בעל י וכו' · כי יעבורך ברד חזלו בשמיו מחעל רלשונה וח ר
יחתי לן בלרעיהי כי תחלה בפרעין מלחה ועל פי דרכו לחתבו עוד פלם השם יהיו
כלם בשבחה לחת לין להם חוית מעון דבר ונזולת זה בקנאת בשנאת יפרע
עם כי החיות כלן ירחי לנבזותם לבני לחרי המנום ומקיים לותם בפבך המקיים

כִּי רָצִין עוֹבֵד דַּלִּים בַּיִת גָּזַל וְלֹא יִבְנֵהוּ׃ כִּי לֹא־יָדַע שַׁלְוָ בְּבִטְנוֹ בַּחֲמוּדוֹ לֹא יְמַלֵּט׃ אֵין־שָׂרִיד לְאָכְלוֹ עַל־כֵּן לֹא־יֶחֱיֶל טוּבוֹ׃ בְּמֵלְאוֹת סְפֵקוֹ יֵצַר לוֹ כָּל־יַד עָמֶל תְּבוֹאֵנוּ׃ יְהִי לְמַלֵּא בִטְנוֹ יְשַׁלַּח־בּוֹ חֲרוֹן־אַפּוֹ וְיַמְטֵר עָלָיו בִּלְחוּמוֹ׃ יִבְרַח מִנֶּשֶׁק בַּרְזֶל תַּחְלְפֵהוּ קֶשֶׁת נְחוּשָׁה׃ שָׁלַף וַיֵּצֵא מִגְלָה וּבָרָק מֵמְרָרָתוֹ יֵרָאֶה עָלָיו אֵימִים׃

פי׳ הדיומ׳ שהמלכיות עליהם מן השמים כי פורש כנפו עליהם. למקום השועל שהוסכמו כלן לשבת ת אחריו ס׳ ממנו ומהם מר המנוח וכן הדפוס אחר שעתו משחקת לו כי יפול. למחר עיניו את לו מגזיה פתחו והוה הרחיו בסכך ראשים כגוכל ועכו׳ כוגלנו לנגנת ואתך וכי ככותם ואתרחם על כשפם יחד ירחם על כפלוחת כתיב הרחם מן הרחיונים וזהו המופת הנקוח מן הנחש ון כתו שהכניה הכניה מופת כשיוכי על שלמה ישראל. יקבצנו והוה כי פדה יי׳ את יעקב מיעבר. ובקר חלק. ירבעלמי תירגמי דבי יצחק. לפי חיל בלע ויקיאנו ממעי יורשו. לפרסם הקרבה יתות דוחק לחתר ליה חיל בלע ויקיאנו לחתר ליה דבבו של עולם מבטנו יורשנו לל. פי׳ לכו כי דוד לא היה רוצה להתעתן בירד מגלו של דוחק המתחזר חיל והמכעב עליו חלק שיחות בלא עתו.

וזה פרשם עכב לעיו חיל בלע ויקיאנו ירבה חיל בלע והוא הכח המגיע לו מחולו המתן עד שיקיאנו לחר לא לחתין חלק מבטנו יורשנו לל. גם בהיותו בחים גלגלו הוכה מחבהנו של עולם להמתין עד דדתו וכחו שחתר על הפבו פבי יכלו והכיחותי לך שיעבד להתין עד שיכלו פחים של ועם וע״ד וכתתי פבי נחים כדברי הרב בפתוף פחים בלע. וכן בפרק קמח דברכות לחתר דבי יוחנן מלי דכתיב פבי יכלו התתן עד שיעברו פחים של זעם והכיח לך ולליו הפיב. אם אין פניך הולכים אל תעלנו מוה ירמז גם מהמקום הזה לך כלך אם אין פניך הולך ס תכף אם אין פניך הולכים אל תעלנו מוה ירמז גם מהמקום הזה לך כלך אם אין פניך הולכים הוא לשון ולא מתתין זמן כלל כמחתרו פה מבטנו יורשנו אל ואפשר אם אין פניך הולכים הוא לשון מלחמה אל תתייהב ואחתר תחת הוא אלא תעלנו מוה עד שילכו פניך ואם כן למה יודע לישה פחים כח גבוה מעל גבוה יכול לכזובותפת מן יודה גם בהיותו בבית ממשלתו ופרנס לאחתפו וזהו וכפליב לכי ושרך כמו עפיר׳ כפי וכן חתר פעלתם חור נדיקים ישחתו וכר׳ רבעי׳ יודע כמו פבתבני׳ במעבה בלדד שבי על חור חפץ בחבלו וכו׳. ובפרק חלק ל״ה לעבור על מי שהיכו מעייר פת על שולחנו חיכו דוחה סימן ברכה לעולם שבחתר אין מעייר לחבלו על כן לא יחיל עוזו עם היותו מורה על פחיתות מי שהיכו מעייר מפתו לעכייס יחתר עוד כי מי שלוכל כל מה שחכיחים לפנין לנבות בטן ואינו מעייר דבר יחיולו עליו חחלואים רבים כחתר ביאורנו בכיאור הכתוב הזה:

ביאור המלות

רצין שבר מלעון ויתרוצצו. פלו לעון פלוס מן לא פלוחי. פריד פלחית כמו פריד ופלוט. יחיל יחמין כמו ויחולחלו כי לא ידעו פפקוד ד׳ פפקוד כמו מם יפקוד עבר פומדון לפשלים בלחומו מתחבלו כמו ולחומי בשפו ולחומם כנלוים. בשק כלי זין כמו אל בשק בית היער בוספי רומי קשת שלף הוציא החרב מהעגר כיתו ועל שלף הכעבר חרבו גוה גוף מן ואחתי השלכת לחרי גוך. ברק להב החרב

לחתן

לפעמים היה לה נדרים מרובים ממאורעות היום המרה: לפיכך פתח יום לשון את לומתי:

הפירוש התחיל החלק הפנימי בשבחו ואת שעשה לכל הפיוט עניות הכתובה בחלק שקדם והכל מדה כנגד מדה כי זה יורה היטב על הסגנון שדיבר כמו שהורה לעיל גם שזה להלן בפעמים עבירתי מי לא הסיר משפטי בחלק הורה לתקנם כיד לא כאשר יתבאר בפ"ז וכפתחו ויודעת עם לנבך כי כאשר יסר לום את בנו יי לעדיך מיסרך ואחתיל לתת עשם לנכיו ורבו דלים ואמר כי כך היתה המדה: כי רבון עוב דלים כי רבן נכי אדם ועוזם דלים ועל וידיו תבכה לומו פי ואמר בית גזל ולא יכנהו ירבה ידי תבכה הבית מבני שגזלו ולא בכה הוא לומו: ועל עבמותיו מלאו עליותיו וכו' אמר כי לא ידע שלו בכבוד בחיותו לא ימלט אמר כי מפני שלא מתנת לחם ה' מזון שלו בעשרו ירבה שלא ינח מן הגזל עכ לא יתריך ימים בכל אשר ה' נגו ירח מלפני האדים: כי בזמן ריותר עוב ובחמד שלו לא ימלט. לא יבטחו למלאו עליותיו וכו' והוא המודיו הכו' ויאמר כי לף נאותו הלחות המוחיו העוב שלאל עבמותיו לא ימלט מהמות כמו שלא ימלט בזמן הזקנה שכבר נתרוקן ממנו ונגד הם תתיקון בפיו רבה יחמול עליה: למען בחעיו בחפן: אמר פה אין סדיר לחלבו שלא יהיל עוזו וזה כי מדת הרשעים לחכול לבצעה ולמלת כרסם עד שהם מקו' כמ"ש ואמר רשעים תחבר ולבן יחסך להם בעבע הקיא המפורס למעלה כי קנר הכלי מהכיל והכח מעכל. עליו אחר פה אין סדיר וכ"ו ירבה מפני שלא יבטח לפניו דבר שלא יחכל על כן לא יהיל עוזו בקרבו כי תכף יקיאנו לאחור: כי במלאות שפקו יצר לו כל יד וכו' ירבה כי במלאת הענוגו כפי רבונו תצר אל ומכחו וכחו ולו בחלבה לו בל נגע ומחלה וכל חלבי העמלים על הבצע כי בדית אלמנותיו בכוחו וידו ולת אחות הכה יד יי'. לו יצערך להכניס כל ידו תוך גרונו להוציא בעמל נתן מה שאכל ויאין שפק בזה שעמל לו משעו כי לכן גם מפני הפסד לוכלין לחמו אין עושין לפיקטיניון בשבת ויותר בכון שיאחר בזה הרשעתן לא יפתפק בהכרח כי במלאת שפקו כשיאכל די מחסורו לבד יצר לו ירבה לא יבטח בעיניו שלא טעם ולא כלום וכל יד שמל תבואתו יקרה כי במקרה אה העמלים יעשים ושיפיס מפני פתין להם להשיב כפם ולבדוה מזה מלאים כרסם יותר מדי והוא יהי למלא בעבו יבלא כי חרון לפו כי לחמו בחעיו בחפך כמו שאתר למעלה ויתער עליהו בלחומו ויקיאנו על שלחנו כי בלחומו ושל שלחנו ימעיר ויקיא מה שנתוך מעיו ע"ד כי כל שלחנות מלאו קיא וכו' והנמשל העושק והחרוצה כאחר ידעת ירבה מבשן נרוש: אמ' כי זה הגרגרן אשר כרס מהשתפק' בו יצר לו במעט קץ יפול בדעה גדולה מאד היתכה והוא ק"ל המשך על הבצע המופלג ההוא ותחלואים מחריש רבים והוא כמו סביבות מפני האדם אשר כיד חניניו ואז כי ירחק יורו המורים בחנים ובקשת כי יותר רבה מכת החץ מחכת החרב כי זה תחלואו מבד לא נד ופירוש תחלואו קשת כחוצה הוא הפסוק מחריו שלף ויצ' מנוה וברק ממרורתו וכו' ורב' כי ישלוף החצי מכח הקשת ויצ' מגויות הדשא וברק ולהב החץ יצ' דרך המרה אשר הוא מקום חיותה ובכן יהלוך עליו לחיים והוא אמת כי הבצע המופלג ירבה אחר התרות וחכמים ל' אחרי ר' לויים במרה וכל זה אל הוא למה שיקרה לבעלי משפתק ביניש כפיו כי לפוף אלפעם את הבריות בכובד.

ובמדרש שוטה. פתלי לחכמה רוצה מה שיבצו אמ"ה להם חטיים תרדף רעם שפתלי לכניסי' חוטף מה שובצו אחרה להם יש אי תשובה ויתכפר לו אבל עוד ויפר יי' על כן יורה חטיים בדרך וכתיב שובה ישראל עד יי' אלהיך קחו אתכם דברים ושובו אל יי'. אמר כי לא ישארו בעלי החקירה נקבר בכמנת כין בכסף והגוף עד שחשבו אחשורוש החלק הגשמיים לא

יפגעו על הכפש המדברת אשר לית תרחיה מות ולכן נפשלת חוטאת מה עונשו השיב ריש
החוקרים חטאי תרדף רעה ירצה עונשו אמו מהחטאות עצמם ירדפו שעכר עבירה עבירה
כי כח חטאי יקנה קנין רע בו יחטא ומשם יותר על דרך יין ידליקם וכאמרם היתרה לו כ"ד אח
לוחש נעשית לו כהיתר סב ותעשי הרשעה ותוכל והוא חטאים תרדף רעה כמו חטאות תרדף
רעה כפי ברוריה ביתתו חטאים. ותרדף יחזור לכל אחד מהם ויאמר שכל אחד מהחטאים
תרדוף את הכפש רעה. או יתכן מהעונות ירדפו את החוטא כי יפילוהו על עונשיהן
וייסורין כי רבוי מלכל ומשתה לו מעגל על גופו חלניים רבי ורעי כמו שביארנו בתעב.
וכן אמר הכתיב תיסרך רשעך וכו' כזה תפכים החכמה אשר התחלתה השכל הלמוני ושלו
לאמר דוד תמותת רשע רעה ושם כפי ר' מאיר יאמר שהרשע שכשעלו בה הדשעים היה תמוך
תרדוף אותם כאמר יין ידליקם כנו'. לאמם שכשוחה אשר תעיב ידה יותר בשביבי הכפש
למה שהכניעה יעלה למדרגת הנבדל ויכבה על ידו כדברי הרלמב"ם ג' בשרד הנבוך שפש פופש
מהם ית"ש הוא הנבל הפועל. וכן מרגל"ל דשה שביאתה בין שתי שמות שב' כי ג' דעות יי' ועל
כתובלו בי' נפשות בין על כן נזדה ואמרה כי לית כדברי החכמה שלא תעבור זוהמת
חטאת הגוף אל הכפש כי הכפש החוטאת היה תמות וזהו מחלוקת בין בעלי החקירה והדת
והנה הפוה שנהם שלין מקום בו יתלבנו כתמי החוטאת כי זה יאמר תרדף רעה וזה
יאמר גם הכפש החוטאת היה תמות עם היות קנת החטאת הגוף בנודע. לאמם התוכה
תורת יי' תמימה הנפה מהכפש הגדול פה אל פה לית עי מלאך וישרה ליבון ושליחת עונות
לעניים מה שלא היה ביד המלאך סרסור הכפוה הנ' שב' כי לית יפוי לנפשכם. אחל הוא ית'
כוחף עון ושובר על פשע ואל כן אמר מלאה אלך כף יי' בקרבנו וכו' ושלחת לפניכו וכו'
וכאמר אמר דוד טוב ויפר יי' וכו' ירצה מנד יוסרו אימו יכול לעבור על פשע ומנד טובו הוא
מוכר עליו עב לפפר בין שתי אלה התרות יורה חטאים בדרך כי בשובו גם בחדת היושר
יפ"ח. כן פירש לנת מלאי אל זה הפסוק בספרו הנכבד עקידת יצחק ואומר אני כי כשובו
מדרכיו אינכו זה אשר חטא כאמר היובו וכמו שאמרה אותה אשה על אישה כך עקר פונלא
אחר אתה. וכן אמר הכתוב חטאת כעורו ופשעי אל תוכור כאמרך זכור לי אתה לאן אני
אתה אותו אחטא בזמן הכעורים כאמרם לרבעים קורעים קורעים גזר דינו של אדם. נצחה.
נדקה. ענוי הגם. ואפני המשפה. ולית לף שבני מקום מכבת רש הגבה לאחר הוא. וכן אני
אומר שיפורש פסוק ואתה את לא כח לפשע עבדי אלדי אליך כי עם היות אתה אליך זוה לפני מותו
את לא לפשע אחיך וכו'. לית רצו ככך אל אמרו כי אתה אינם אותם כי כשתנו לעולם כי
הם עבדי אלדי אליו ואינם אותם אחטאו. וכבן על הדרך הזה אמר כי יורה יעלים בדרך
התשובה ואו אין ממדת היושר גם היא לפגוע הזה כי אחר הוא. וכן אמר הכניעה בשם התורה
פופש ישראל. הרי העידו כתובים וכניאים על דברי התורה שנותה בזו על התשובה ויציל
קרבן ויכפר. לאמם הכניעה עדות על דברי התורה מכניאים וכתובים כי בתורה מפורש מלך
וכל תורת כהנים לפר ויתעלה עוד כי אף על פי שלמדנו דברי הכפל והכוונה מבד עצמם
לאמם רצה שלא תחפוש מחלוקת על התורה אלילה לך חוץ להניעה ראיה מהם על התורה כי
דברי תורה לחוד ודברי קבלה ורוח הקדש לחוד. והבך רוחה לין יפכים מלאמר חטאים תרדף
רעה לאחן במשבה זוה כי שניהם דברי חכמה.

ביאור המלות

כְּל־חֶשֶׁךְ טָמוּן לְצָפוּנָיו תֵּאָכְלֵהוּ	ונצפונים כמו בסוד תמלץ
אֵשׁ לֹא־נֻפַּח יֵרַע שָׂרֵיד בָּאֹהֶלוֹ:	בעגם. נופח. הוכער על המפוח והוא מן ויפח

יַגַּל שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמֵמָה
לוֹ: יְגַל יְבוּל בֵּיתוֹ נְגָרוֹת בְּיוֹם
אַפּוֹ: יְהוָה חֵלֶק אַרְמָתִי וְכוֹסִי אַתָּה מְתָמֵךְ
וְנַחֲלָתְךָ אַמְרוּ מֵאָל:

הפירוש כוה החלק הרביעי התחיל יעקב כי כל מה שאמר מהתחיל לדבר לעת תמוז רצה בירידת מזל הוא בשלם כוה. אמנם לפי שהפסוק אין לו חלק לשולם הבא ואם זה לא יקדה לכל דבר כי יום דבר יגדל עונו כל כך שביומו יתנו לו שכרו לא יתריכו לו כלל. ואל עונשו בשולם הבא לומר כל תאר טמון לנפוכיו ירצה הטוב הנפון מלו בשולם הבא אשר כאמר עליו מה רב טובך אשר נפנת ליראיך וכמוכל והוא לפו על ניהכם אשר הוא תאוך ופירש עניכו ויאמר תאכלכו ולא לא כופף והוא הלא יכוכך ולא יפיר לו פריד כאכלו ירצה בן כאר שבאמר לפרידים כפה מיד פאול פלא כי בדל מוכה לבל ופריד ידוע שהוא בן תורה כאר שבאמר לפרידים אשר ח' קוראי והכי זה לם כן בדון בפרים ממשל ואל הלרן מתחת. והוא שמסך יגלו פתים עונו וארץ מתקוממה לו. לא שאר פה יפליש עניו כגללו המפורש למעלה ומלת כ'שיגלו דשכוכה פתים עונו והוא בזמן ירידת מזלו לו הלרן מתקוממה לו לחלל יש דבר לחר יותר דע והוא מהמורדים והפושעי ביותר ואין מתתיהו לאיש כוה כלל כי יעכן אף יי' וקבלתו בלתים ההוא תכף ומיד וכגדראמר יגל יבול ניתו כגרות ביום אפו לא ביום תחונו רגלו ושריון לא פ רם לכו על מי יבא המשפט הלו עד שאמר זה חלק לרם דבר מחלדים וכו'. פירש שתי הכתות אשר שמעכה בכללו ידבר בם ואל הדשוכה אשר מאריכין לה כמפורש שניכה עד סוף המשכה לאמר זה חלק לרם דבר מחלדים לאמנם זה שכאמר עליו כגרות ביום אפו הוא חלק לחלו לאמרו שם כי על המורדים ופושעים בחל דבר שיודעים רבוכם ושמה היו במורדי אור כמו שניא. ובמסכת עלי. קס. לאמר ביש לקיש אין ביכוכם לעתיד לבא אלא הקללה מוניא שמה מכרתיקה ומקדירה דשעים כדוכים בה ובדיקים מתרפאים בה. דשעים כדוכים בה שכאמר כי הכה היום כת כופר בתוכי לא ברא לו ולא אכף. לא ברא לו בשולם הזה ולא אכף שכף לשולם הבא. ובדיקים מתרפאים בה שכאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש בדקה ומרפא בכנפיה. ולא עוד אלא שמתבדין בה שכאמר ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק. מהשתא יאמבו שני אלפיים החוט ואם הוא במקרה כי הוא יכוא היסוד האיציי ויגיעהו אליכו כדאת קנת. לו שיתעך אל האור הרך בטבע כגוליי לפי שבנית קנתם וכשאמר הכתוב והיה אור ישראל לאש. והאילות השבי הענמני הוא האור כשאמר בכל הלרן יבא קוס. אמנם החוט המתעתם בו והמתפעל ממנו הוא הגוף וזה השבי מציגו הוא הבח היותר רוחני והוא הרוחה ולכן אמר כי מהותו על גיהכם הוא כנאת החוטה בשנותה בה הבשמים אשר עקר מבלותם ומהותם הוא החלק הגשמי כווקים בחוט המקדי שהוא ולוקם בהכים מהאילות השבי והוא האור שלין להם המשיג הדוחני והבדיקים בהפך שכמנאת לו דוחניים בפועל יפיגו האור בגדול ההוא ולא יתפעלו מהחוט השורף כי לין להם אמר יתפעל ולפי שלא יתבש גם הבדיק מהמנאת בו גם כן לו זה משיע מבכוכת חומרו אלא אמר ולא עוד אלא שמתבדים בה לא על ידי האור לבד כי זה פשוט אלא גם על ידי החוט אל שהיו ניזוק בהתכתו אלא שמתבדין בהבדילו ממנו השארית הכמבלה עתו מהתלות הגשמיות שכאמר ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק על ידי האור החוט המגדיל הפיע תנחי כקיום ועשוכים ותוכלו לעלות להתעכג בזיו כבודו והכך רואה כי בדרך לחך בדיקים והרשעים כך בים הבדיקים מתרפאים ובהכים והמה יחבדו

לכל הצדיקים הכתוב לשון זה אשר הם מקבלים פני נגד והוא החוב הצפון לצדיקים אשר זה בפני עשה בחיי · ואמנם הרשעים החיים החוס עליך הכה יום בלי נתיר כתוב כי לא ירגישו מיתתה חמה רק חומה מפני הסנה החמורה · הרי המלאך הזה מכיס לגמרי עם מה שפיר כל חצר עמון בצפוניו תאכלהו עם לא נוסף כי זה לא ירגיש כי אם חצר ולא אור מעשם צדקה המתוך וירגיש רק חומו ויערף בו ותאכלהו עם לא נוסף וכתו עלמ' הכתוב לא פרש לו בעולם הזה בלא יפלר לו זרע · ויאמר שגם פה ירא שיזיד בהבלו כאשר פירשנו · ובכן כאלם המענה המעמיד בבדתו הרשעה כי הוא ירא מתי שוא ואין יסורין בלא עון אלא שהודה לדברי בלדד בענין לריכות הרשעים על ידי מזלם והודיה כי כמו שהרשעות המגיעות על הצדיקים מניעות על ידי המערכת על הדרך שלמר חברו בלדד · גם הטובות המגיעות על הרשעים הם מזה המין ואלו ואלו מהדה יכראתו וי' לעולם יסב וכו' :

מענה

המשכה הזה יתחלק להבעה וה' חלקים · בהבעה יתחבן לסנדיין מה שכבר שם מהם רלפר'מי יתן החרם תחריסון ולמעט ישמעו דבריו אלה לתשובה ואחר ישיבו להם ירגו · וזה עד הלכבי לחרם שיתי · ואחר בחלק הדיון השיב על טפות שכי החברי' בלדד ובופר כי הם שכיחם קיימו שכיח המזל קנת רשעי ותוכחת הצדיקים והרשעים ולף גם זאת לא ימצא שול בהשגחה הלאלית וכנגד השיב תשובה כללית על הסברה שבחה מפסוק הלכבי לחרם שיתי עד מדוע רשעים יחיו · ואחר בחלק הכבי השיב ג' תשובות כנגד ג' דבריהם אשר אחר בופר על שכיחם זה חלק חרם רשע · והב' נרשע רע אשר קלל במלכו ובלאיו ופכה למעלה אשר אחר בופר על שכיחם זה חלק חרם רשע מאלדים ונחלת אחרו מאל · ועל זאתו הרשע רע השיב ואחר שלין להחזיק בטובות רשעים כאלו כמשכות המחזיל לבד כי טובותיהם יוצאות על הרב מהמכהב שפשכי ובאלו השם מכסים שהם והכלל כי המורדים והפושעים אשר לפי דעתם אין יכלת ביד מזלם להגיעם גם הם יבלו ימיהם בטוב · וזה מפסוק מדוע רשעים יחיו עד כוחה כל רשעים ידעך · ומשם השיב בחלק הבלישי כנגד מה שאחרו על פתח רשע ואחר כי לא כתוב שאחרו כי אחר שחר חשך בחלו כדו עליו ידעך · כי הוא רואה אותם חיים חיי הטבר והכבוד כל ימי חייהם · ומה יגיע להם אחרי מותם שם טוב יגיעו בכיהם ושלוח · וזה מבחה כל רשעים ידעך עד הן ידעתי מחשבותיכם · ואחר רלה להשיב בחלק הד' על מה שחפצר להם להשיב על דבריו הלה והוא שים להשיב מי אמלך שחלם הם רשעים והלה הצדיקים צדיקים שחפצר שהוא כחשך כי עקום הלב וכו' · ולא זה השיב כי זה כתפרסם אבלם וגם בכר לבעלי החכמה בפיהם · וזה מהן ידעתי מחשבותיכם עד כי ליום אר יחתך רע · ואחר שכיאר בלאה החלקים הלאחרוכי לוך הרשע המפורסם וגם בכר בסיפרו בכבר ומאריך בטלוה השיב עוד בחלק הה' למי שיאחר שטלות הרשע הזה היה להפרע מחמו בעולם הבא ואחר כי דין לא הכיין ליה ואינו יכול לסבול עיוכה רשע כזה בעולם הזה כל ימי חייו · וזה עד סוף המשכה :

ג ביאור המילות

מעוכי סבלוכי כמו אכי תבין

ואחלט לא אוכל לנדבי שלות וכו' · תלעיג

תעתוק מן לעג וקלס ·

הפירוש בוחת החכמה אחר שחעו שמוע וכו' ירצ' כי יתכן לאם שמעו מלין זות ממה שיכחמוהו בדבריהם ואינו

ח וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ מִלָּתַי וּתְהִי זֹאת תַּנְחוּמוֹתֵיכֶם׃
שְׂאוּנִי וַאֲנִכִי אֲדַבֵּרָה וְאַחַר דַּבֵּרִי תַּלְעִיג׃

ואמנו רוצה מהם תנחומים לחייהם ולא מיבכבתו דבריו ואזוניהם פתוחים ולבכי לדבר • מפני שנופר כמלעיג עליו אמר לכן שפתי ישיבוני • מותר כלומתי לשמע • הוזות ידעת וכו' כמו שפורש • ואליו אמר מי יתן יבחרו האמיתה כלומר עתה יאמר שאם לא יבחרו האמיתה למעבו יבבלו שידבר דבריו לך הפשט ואחר יוסיף נופר להלעיג כמבואר לנוכה • ויה ה אם כן שלומי מגן' אמי שעיניתי ואמי לשון שאם כמו אמי שמכבול הוא יהיה לו עון כלית' כמו שם כח העתיתי ידנה • מיכאן ועל מה שידבר עתה ולאחרי זאת הבנעם הזיע לדברי בלדד ונופר ואמר •

ביאור המלות

ו הַאֲנַבִּי לְאָרָם שִׂיחִי וְאִם־מַדּוּעַ	והשמו והתמתו	כמו למה
לא־תִקְצַר רוּחִי: פְּנוּ־אֵלַי וְהָשֵׁמּוּ	תשומם •	פלגות ירחה ועד כמו פלגות
וְשִׁימוּ יָד עַל־פֶּה: וְאִם־זָכַרְתִּי	הפירוש	בעתקני •
וְנִבְהַלְתִּי וְאֶחָז בְּשָׂרִי פַּלָּצוּת:		לפי שהכיחו בלדד ונופר שני מיני דעשים דשע לעשים אשר אין מתריכין לו לפי גודל דשעו אר את תמוז רגלו ורשע לבריות לו נמדות

לבד לגלו מתריך לפו אר שקיעת שמשו הזיע כוה החלק הרחשון ככנד עקר ואת הבנדם דנוכי המשך דשותה לל הסדור הכללו וכן טוכות הרשעים ואמר הלכבי לחדם שיחי ירגם הקנור קנרה יד האל הבלת לסדר עולמו סדור כולל לא יגיע ממנו היזק לצדקים אשר אתה המתעבב תשוב ארן וכו' גם חור דשעים ידשך כי זה תשבר עד מתמדם לל תכלי התכה קלם שם היס וכו' • וגם עם כל מעש' בדלקית התכה וכו' וזהו הלכבי מדבר לו מקדשם מבן לדם שתאמר עליו שינערך להתתין לעניית לו ירידת היזול כאשר פירשנו במגלת לסקתר בעל כן קרלו לימים האלה פורים וכו' וזהו הלא לכבי רב לת יוצר הכל אשר בידו לעשות כרצונו לכ מדוש לא תקנר רוחי ולא תקלר תגר • כי לא לדם הוא שינערך להתתין ואם כן הכיצד ודלא בדיק ורש לו פמו אלי ואשמו וכו' • יפקיע לכם מכוחי החנוכי' לאשר אתם רואים מנלי אלן בידי לפניכם הפניתיות לאשר עיכו ידלו ולא זר כי אם זכרתו לאנהל ותלחנו בשרי פלגות בהעלותם על דל שפתי הרי לך בדיק ורש לו עם היות יכולת לבעל דיני להכזיב עולמו בסדור לא יוזק סדורו הכולל לל החסיד כלל אם התמה גם מדת החסידות תעניש בגוף החסיד מה שתעניש דם הכלאכדרה לא תשרפהו האש כמו שלא שרפה לאנשים ולר' זירח ולשלשה דשים שם האשר האש בגוריהו וכחו • ואין ספק שיכול האל על זה ושאה החסידים יוכיחו • כי כן עשה ביהודים סודות שמו הגדול לחסידיו כמו שאמר לירמי' ולחושבי שמו לשנאהו כי ידע אמי • הלא תרלי כי הנעיה המעורר לבושה בייי הכנל מכל מיני פורענין כאמרו אתה האיש יושב בשתר עליון ובנל שדי ילונון היה הבושה החסיד הנ' • אומר לכי מ' מחסי ישלך מפח יקוש ושבה הסם לאומר הנז' ואמר כי לא כל בושת תדבק ההשגחה בו להגילו כי אם לחסיד היודע שמו שלל כי בי חשק ואמלטהו משגבהו כי ידע שמי יקראני וכו' כי היודע שמו ומזכירו בעבודה ובושה בו ניכל מפור עביות ארן ושמים ועליו נאמר ויענך אותו החושה ועל לא נשרפו השלשה שכו' כי תורתם ומשרתם וגם שלומי מנוה לינן בוקין לא בהלוכתם ולא בחזוקם והכתוב אמר כי תעבור במים אתך ולכי לא תבלו ואלהיך דר' מחיר עכני לעבד לבל שיוב שלא עלה לל המעלה הזאת ולא הסיע מעלתה לא ניכל ובאשר בספק הכו' • הרי לך תשובה אחת כללית נגד דברי חבריו בחדוש שאחדשו בכדור הכללי אשר בגלגל • וברכת ברעת ויחי בנימין ואל יערף וזה כי לא יעשה יי' לחדים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו

הנביאים

ביאור המילות

עתקו הזקיקוני
כמו ועתיק

יומין לרבים · ונראין
יצא עתק מפיכם הון עתק עבר לשון עבור
והריון מלשון רזל יעביל יפליט מן ועבלה
כפסיו כי סס כגעל מגן בגוריס· תפלט· תלד·
כמו ותכבד ולא תפלט ואשר תפלט לאחרב
אתן· עוליהם· קטניהם מן פול ימים וזקן·
ירקדון· יקפצון כמו ושעירים ירקדו סס·
יחתו· יבאבו כמו יחתו מריבתו · ויהיו חתת
לאדים · כפגם לשון נקבה כמו ופגעו בי ·

הפירוש יסיב עתה בחלק השני למה
שאמרו הנביאים בדבש גמור
בפרט ואומר כי הוא רוצה שזה עובר גדול
מה שאמר שיבא לו מפלת מזלו ליופיו
הקבלתה בקניניו והבנים והחיים והוא מדוש
רעעים

מְדוּעַ רְשָׁעִים יִחְיוּ עָתְקוּ גַּם־
גָּבְרוּ חָיִל: זַרְעָם נָכוֹן לְפָנֵיהֶם
עִמָּם וְצֶאֱצָאֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם:
בָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפַּחַד וְלֹא שֵׁבֶט
אֱלוֹהַּ עֲלֵיהֶם: שׁוֹרוֹ עָבַר וְלֹא
יָגֵעַל תְּפַלֵּט פָּרָתוֹ וְלֹא תְשַׁכֵּל:
יְשַׁלְּחוּ כְצֹאן עֽוֹלֵיהֶם וְיַלְדֵיהֶם
יְרַקְּדוּן: יִשְׂאוּ בְתֹף וְכִנּוֹר
וְיִשְׂמְחוּ לְקוֹל עוּגָב: יְבַלּוּ בַטּוֹב
יְמֵיהֶם וּבְרֶגַע שְׁאוֹל יֵחָתּוּ:
וַיֹּאמְרוּ לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת

דָּרְכֵיךְ לֹא חָפַצְנוּ׃ מַה שַׁדַּי כִּי נַעַבְדֶנּוּ וּמַה נּוֹעִיל כִּי נִפְגַּע בּוֹ׃ הֵן לֹא בְיָדָם טוּבָם עֲצַת רְשָׁעִים רָחֲקָה מֶנִּי׃

דעשים יחיו עתקו גם נגרו על חק המנהג הטבעי שמו עפרו נפוסס גם עברו חיל בממונם ודעם כסון לכניהם׳ שמם רלו ודעם כסון לכניהם בחייהם לית מת אחד וגם כנים לכניהם והו ונאלניהם׳ לעיניהם יהנה נאנשי דעם הנו׳. וכן כי למדנו ונאנשיה לעיניהם יהיו רוחים לעצמם כנים וכני כנים בעיניהם

פנים מפחד. יהנה הממון הנו׳ הרב לאחר גברו חיל פנים מפחד ליקטעים ויד לית יכלאו בו ועליהם ועל זרעם לאחר שמעו עפרו לית שבע לוקח עליהם. יהנה שבע לכעים ותחלואי בני אדם לית חלו עליהם. שורו עבר ולא יגעיל יכלאו כנקח עוריהם יהנה לית מפלטה ועקרה בכל כשהסה וזה זרות לא הטעם. ויופר רהוף וחון מהטעם שמורו ופרתו הנו׳ עם היותם כהמה גסה וכבדה עד שפעוש יהיה לו רגלה לבר מוניאה מכלל מסוכנת ועכו יכלאו כנקח שהיא כהמה דקה עוליהם וילדיהם ירקדון כשעירים עלי דשא ואם על בני הדעשים ונקלאיהם מדבר כה לא הרי זה למעלה מהטעם. יפלו כתוף וכנור יהנה גם בדרך לאחר הם הולכים יפלו בירם מיכי ואחרי כתוף וכנור לאחר ישמחו לקול עוגב היום בעלני תוגרמה על דרך קחי כנור סובי עיר ושמתו על מולחם ויפתו ושכרו בקול עוגב כמורגל גם היום לנגלם כי לית שמחתם של ניין. יכלו בעוד ימיהם תתקיים עוכתם ותגיע עד עת מותם וגם לו לא ילחיכו בחולים כי בדגש קטן יהתו ויחותו מכלי מיגיע להם מן הצער שיעור בדגש ולולו הן שיחני המיתה הנקראת בלשון חכמים כשיקה. ויאמרו לאל טוב ישמון ממנו וכו׳ פירש בוגלי הדרום ואחר כי אלה לאחר כן קרא להם הם המורדים והפושעים כי מדברו הפסח יולך בלאם המרד כמלחמ ויהי כי החל האדם לרוב וכו׳ וילדו להם בנים כהלדים וכו׳. וכל כדורם כן חטאו. ולכן אלה לאחרו לאל טוב ממנו ודעת דרכיך לא הפצנו מה שדי וכו׳ דעתם שלא לתחתוים לעבות למעלה להשיג דרכיו ולהרבק בי׳ יוכם עליהם לית ירדו למט לשפוט עביו עם ולשמוע בקול לוש. הן לא בידם סוכם וכו׳. יהנה לאחרו לאל טוב ממנו ולאחרו גם כן מוחלו לא בידם יהנה ביד שני הבחות לאלה עוכם להרע לא לשטיב עליהם וככה הם מנוני׳ וכשרחה חכמתם וכבריתם זו בשיניו מהודרך לומר לאחר ספור כפיתם עצת דעשים רחקה מני יהנה כסודם לא תבין כשמי ודעתם זה רחוק הוא מאד ממנו כי לו שיאמין אחין כח ביד הל להרע לו להטיעו ושיאמר לאל טוב ממנו ודעת דרכיך לא אחפוץ לאחר הוא עליהם׳ ככפם התשבלת כי שכניתו לא תהית׳ לא שהאל החכם והיכול השליט הגלגל זה העולם ועל זה כשכא הרי לך דעשים נמורים לאחר הודו חכניו כי אין מוב עוזר להם ובלו רמה קרכם על כל כני דודם והוא הם היות עצת דעשים הללו רחקה מני הגיע לו מה שהגיע. ובלר. יפלאו כנקח עוריהם. לאחר רבי לוי בערניא הוו נוחין ליוקח עוריהם וילדיהם ירקדון כלקן מדיית שלאחר ושעירים ירקדו שם כשביתה אחת מהן יולדת ביום היתה אומרת לכנה לא והבית לי בור לאחוז עטורך׳. עובדיה היה בחבין אחתיה דילדה בלילה לאחרה אכה לא ואהליך לי בוניכת לאקטא בדרך בפח ופגע בית שידה שאדון היה מתעסק שמיה. לאחרכי קרת תרבונתיה׳. לאחר ליה זיל גלוי לאחך פי התפלאר דאי לית הוה קרת תרבונתיה׳ מחיכת יתך ושקיל יתך. לאחר ליה זיל גלוי לאחך דלית קטעת אימת שרדי דאי קטעת אימת לשדרי הוינא מחיכת יתך ושקיל יתך. ההוא גיסא סלוס מפחד מן המזיקים ולא שבע לוקח עליהם מן הייסורין. וכפרקי רבי אלעזר רבי יהושע בן קרחה לומר יפלאל כקילו בני הילדים שבאחר בנים אחם ליל תלדיכם והמלאכים כקילו בני. הילדים

פנאתר וגם לחרי כן תצר יצאו בני הגלדים · ר׳מיאר לומר היו מוליזים בניהם ופריס וריגים
כמו ארץ גזול שפה בכל לידה ולידה ליולדת שפה היו שומרים על רגליהם ומדריס בלעזון
הקדש ומרקדין להם כשלהן שכ׳אמר יבלנו כשלון עיולדיהם וילדיהם ירקדון · הרי הסכימו שכי
התימרים שלותם רבנים של דור המבול התה היו במורדי אור ובלזי עול הענו חיל לשעבה
מהמכנה ה־בעי עד שהלגלג כורת ערדו של לותו שנכר היה ממית הדר עד שהפיק
לעמיד בכנגדו עם היותו חנום ומסוכן לותה סנה · וגם דרשו וילדיהם ירקדון עליהם
ענמם כלשר פירשנו שכית ·

ביאור המלות

ל יודם · שכרם · כמו ואיך נכון לבלעני ביום לידו · חבליו · בידים כמו בידים וחבליו יתחזון ולר׳ שי נורל מן חבלי כפלו לי · לזכו גזלתו כמו מחבוית לוכך · כידו · לידו ולין לו חכר לבל בלשד שבעינו כה רחל״ע · חונכו כתיכו · כנורו מגזרת לו יחנו ימיהם: סלנכן · כמו שלכן מוכך והלמד נוספת ז׳ שבעיניו · הם הסדיס שלו לבל הוא שם של הסוקת בלעזון ישמש! ובתלמוד הכועל ותים מן המעשן הוא כלי הזיתים ·

הפירוש

השיב כזה החלק הבלעפי על התלוקה הכנית והיא חלוקת סתם דבש אשר תמרו החבריס פתיכו מאיך בשלותו כי אם עד עת ירידת מולו וככות מרו ואחר בשעת מהזמן בפרשים ממנו ת׳אשר עשה ונגדו ת׳ל כתה בר דשעים ידעך ויבא שלימו לירם כתה ומן תרגה שילריכו ויותתיכו להם פיעך כרם נבל שלימו אחר כך לירם ומיחלק להם בתפו חלייס מכאיבי׳ כי רואה אני שלין קוף וגבול לשלותם וכבר הלריכו ימיס ותתו בשלותם רואי היר שיהיו כתבן לפני רוח וכמוץ וכו׳ ואין לומר בשבעו הוא שבפרשין מבניו כי כוא יכומו בניו ושלנו לא יתכן כי מה לו ולנרת בניו וזה תלוה יעפון לבניו לומי ירבה הטוב שיפרע לומי לבניו ליכו מן הדין ללץ שיפלם שיו יורע שבעו ואין יודע גם כן כי יש שלניס כארץ וירלו שיבא כידו וכו׳ כי מה חפצו בניתתו לחריו אחר שכבר כלו לו חד׳ שיבעים הזה לו יאמר גם שמפסד חד׳ שיתו גם כן תלויים במול ומתכו חונכו כמו שחונכו ימי חביהם ומכאי כך יגיעו גם הם לפוף ימיהם הלילו יאמר דעת והוא רמים יפפוש · יל׳ הילתר האל לאלה הדפשי דעת בשעותו מ׳ראותיו ומפעליו ממעל לככביי ש לבד · וזהו והוא רמים יפפוש עד וחוג שמים וכו׳ ודאי נרוך פ׳ידוע כמו לתב ולן יכה ופתי יעירים והטוב והיקר הזה הנדיק ימות בעשם תומו כלו שלמלך ושלו ברוב עושר וכבוד וזרוי מלחים חלב ומנמותיו יחלון ומוח עלמותיו יפוקה וזה הדפשי ימות בכעס מרה ולא יאכל בטובה וחכו ם שבשוד בחיים חייתם יפרע לשכיהם בתופן ׳ כ׳ירע שכיהם

כְּמֹ֣ר ׀ נַ֣ר רְשָׁעִ֑ים יִרְעֲךָ֥ וַיְנָֽא
עָלֵ֥ימוֹ אֵ֝֗דֶם חֲבָלִ֥ים יְחֻלַּ֥ק בְּאַפּֽוֹ:
יִהְיוּ֮ כְּתֶ֪בֶן לִפְנֵ֫י רֽוּחַ֥ וְכֹ֥וץ ג
גְּנָבַ֑תְּהוּ סוּפָ֥ה: אֱ֝לֽוֹהַּ יִצְפֹּ֣ן לְבָנָ֗יו
אוֹנֹ֥ו יְשַׁלֵּ֑ם אֵ֝לָ֗יו וְיֵדָֽע: יִרְא֣וּ עֵינָ֣ו
כִּידֹ֑ו וּ֝מֵחֲמַ֗ת שַׁדַּ֥י יִשְׁתֶּֽה: כִּֽי־מַה־ ד
חֶפְצֹ֣ו בְּבֵיתֹ֣ו אַחֲרָ֑יו וּמִכְסַּ֖ר ח
חֳדָשָׁ֣יו חֻצָּֽצוּ: הֲלְאֵ֣ל יְלַמֵּ֣ד דֵּ֑עָה
וְה֖וּא רָמִ֣ים יִשְׁפֹּֽוט: זֶ֤ה ׀ יָמ֣וּת
בְּעֶצֶ֣ם הְּמֹ֣ו כְּלֹ֣ו שַׁלְאֲנַ֑ן וְשַׁ֝לְיֹ֗ו:
עֲטִינָ֣יו מָ֭לְאוּ חָלָ֑ב וּמֵ֖ח עַצְמֹותָ֣יו
יְשֻׁקָּֽה: וְזֶ֤ה ׀ יָמ֣וּת בְּנֶ֣פֶשׁ מָ֭רָה
וְלֹ֣א אָכַ֣ל בְּטֽוּבָ֑ה: יַ֝חַ֗ד עַל־עָפָ֥ר
יִשְׁכָּבוּ֮ וְרִמָּ֪ה תְּכַסֶּ֫ה עֲלֵיהֶֽם:

חֵן יָדַעְתִּי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וּמְזִמּוֹת עָלַי תַּחְמְסוּ: כִּי תֹאמְרוּ אַיֵּה בֵּית־נָדִיב וְאֵיֵּה אֹהֶל מִשְׁכְּנוֹת רְשָׁעִים: הֲלֹא שְׁאֵלוּ עֹבְרֵי דֶרֶךְ וְאֹתֹתָם לֹא תְנַכֵּרוּ:

ביאור המילות

תחמסו לשון חמס וגזל.

תנכרו. כמו לא תכירו או תלמדון ויתכבד פיושי. הפירוש לכל עם שאתה יכול בתחבולה קלה וכיוצא בזה יודע מי הוא נדיב ומי הוא רשע לכן סוגרך שתלך אל סוס לבשיג גם על תבואה וז וזהו שאתה בן ידיעתי מחשבותיכם ומזמותיכם ומחמתם ונולדתם תוחם מסתפקים כי אין זה אלא תבואה ויום מנוחתכם כגון מכם. ומה שם שתאמרו ותקיזו על דברי היום כיון כדיב ושוב שבידיו ויום אל מלכות השניים אל שתאמר זה היום נדיב ואמר כנדיבו וזה רשע ונכלים דרכו מכם ומה שלא שתחם שנהרי דרך הם יעידו וינידו לך היום כיון כדיב כי כל עובר אדם היום מכיר כיון חיוב ובכתב ומהו ומזמותיכם אלהי משכנות רשעים לא תחכרו כי תכיר בחקירה כתבו מזמות כשהנוף כם יכיר אלם לתכירו אם נדיב ורשע הוא היו כשהכוס ושכל גם הוא יעיד על שכדיב אלה שלו אמר בלא שתחם שנהרי דרך הוא כי לא כל שכותן כדיב על שיפא מזמות נקטן הכדיבו' ונפשו שתחלת תושלו בלב כשתאמר לפם ואמרו שתחמסוהם לא תחכרו גם הוא חוור על שכדיב אלה שלנו אמר בלא שתחם שנהרי דרך הוא כי לא כל שכותן כדיב על שיפא מזמות נקטן הכדיבו' ונפשו שתחלת תושלו בלב כשתאמר

שהם בנ׳ והשני בספרו אע״כ טוב המלאכה כשנה בפעולה וטוב המעלה כשנה בפועל ולכן אמר הכתוב כל נדיב לב מאת כל איש אשר ידבנו לבו · וישעיה אמר לא יקרא עוד לנבל נדיב כי לאשר שיתן ויחזור ויתן ועם כל זה הוא נבל כי אין המעלה בפעולה מפני שהנבל עם היותו נותן מפני הבושת בכלה ידבר ולבו אשר הוא התחלת הקנין יעשה און אין בלבו קנין הנדיבות ולכן ימנע להשביע נפש רעב ומשקה צמא · והנדיב בהפך כי תמיד יתן נדיבות והוא פועל הלב אשר הם המעלה ואחר על נדיבות יקום אשר הוא המובדק אם זה הפועל הוא מצד קנין הנדיבות אם לא כתב שהם כי הוא השמח ומוסר הפנים אשר התחלתם הלב וכמאמר הכתוב תחת אשר לא עבדת בשמחה · ואין רצון ואמר ואותותיהם וכו׳ ירצה אם תאמרו טוב הפועל שיעידו כל עוברי דרך לא כן מקנין הלב אע״פ אותותיהם של הנדיבים לא תנכרו דבלשון איתכנו כי · אם יחזור אותותיהם אל עוברי דרך כי ביתי אות הוא ביניהם להיותו בית וועד להם ואם כן אין להם בית חכם לומר שאינו בכר טוב לפני ד״ל ושאין מבחין בין צדיק לרשע · ונתודיע רבם · וכיום השמחי יחול כשר ערלתו דאם כמה ישראל מקבלין את המצות שהם מוציאין כעם שנאמר לקיים את המצות ולשמרם אמר להם הקב״ה אתם משמרים את המצות ותשמחו בהם שנאמר ושמחו עמים כיו׳ השמחה וכו׳ · אשר מאמר שיוכי כי המעלה צריך הרגל עד יקנה מרגילה קנינה ואז הפועל המעולים בשמחה כמו שאמר ותשמחו בהם כאשר אמרנו למעלה · ולכן כשייחדם השמחה לפעולות הנכבדות ואיבה ראוים לזולתם כי כשם שנאלה היא אות המעלה בזולתם היא אות הפחיתות והנבלה כי יעשה הרע בשמחה · כאמרם בברכות רב יהודה הוה יתיב קמיה דר׳ זירא חזייה דהוה קא בדח · א״ל לא סבר לה מר בכל עצב יהיה מותר א״ל תפלין קא מנחנא · ירצה כי שמחתו מהמעלה ואל בינתו היה שמח ·

כִּי לְיוֹם אֵיד יֵחָשֶׂךְ רָע לְיוֹם
עֲבָרוֹת יוּבָלוּ: מִי יַגִּיד עַל פָּנָיו
דַּרְכּוֹ וְהוּא עָשָׂה מִי יְשַׁלֶּם לוֹ:
וְהוּא לִקְבָרוֹת יוּבָל וְעַל גָּדִישׁ
יִשְׁקוֹד: מָתְקוּ לוֹ רִגְבֵי נָחַל
וְאַחֲרָיו כָּל אָדָם יִמְשׁוֹךְ וּלְפָנָיו
אֵין מִסְפָּר: וְאֵיךְ תְּנַחֲמוּנִי הָבֶל
וּתְשׁוּבוֹתֵיכֶם נִשְׁאַר מָעַל:

ביאור המילות יחשך · ימנע · כמו אל תחשוך עברות · כמו עברה וזעם וצרה · גדיש · קבר שדומה לגדיש לרלב״ג ולרש״י לשון גדיש ממש שהקבר בשדה אצל הגדיש : ישקוד · יתמיד כמו שקדתי ואהיה כצפור · לשקוד על דלתותי · רגבי · ברורות וחלקי נחל כמו ורגבים ידובקו ·

הפירוש הוא השלים הש׳ שאמרנו אמר כי אין לאומ׳ שיאמר שכל טובות הרשעים בעולם הזה איכם כדאי לקמום עליהם ולהשיב מהם מפני שהם הם לרעתם לשפרע מהם בשלימות בעולם הבא כאמר ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו וכי ליום אד יחשך רע וכו׳ ירצה יחשך הרע הוא שלא יחול עליו כדי שיבא עליו יום אד · ורצה גדולה מזאת והוא יום עברות יום עברת יי׳ צבאות בניסהם כי לא יאמר כדבר הזה שיהיה כל ימי חייו ואין מי שיגיד לו ויוכיח על פניו ובחייו רוע דרכו ומה שעשה מי ישלם לו על פניו כי ארץ נתנה ביד רשע כמו שפירשנו במקומו · ומה שאמר שבעולם הבא מי מעיד כנו כי מה שעיניכם רואות איכו אלא שהוא לקברות יובל יובה לק״ב רם ונם כי יבא בכלח אלי קבר בשלאות ימיו כשלות גדיש בעתו וזהו על גדיש ישקוד בזמן שמתקו לו רגבי

נחל

וַיַּעַן אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי וַיֹּאמַר׃
הֲלְאֵל יִסְכָּן־נָבֶר כִּי יִסְכֹּן עָלָיו מַשְׂכִּיל׃ הַחֹפֶץ לְשַׁדַּי כִּי תִצְדָּק וְאִם־בָּצַע כִּי תְתֻם ד

ביאור המילות

יסכן נבר • יועיל לו יסכה מן ומסי
לו סוכנת • כי יסכון נמון למול כתרגו׳ מסכנן
מסככתי מחילף מליבפל • נבר • תועלת כמו
מם נבוב •

הפירוש

מם נוס מחלק מם ומיה
יו ב ii 17 מסלמ

מענה

מור מליפז מלישית למשיב נמשבמו וס מנד מנדת מיוב מבר מיב
במנמ של נסנדמת מסל מחר מלמ מנית מלדיק מיד למול כי לא
מל׳ מוס מממנו ומלמ כל דבר וכידו סיס למבר מלמ יבמו ומיודין
מלין ומיחלק במשבמ סוס למיבמה מלקים כפ׳ וכפר מלמ יניע מנדקת מלדיק ומיסמת מרמש לפ
מן טוב למבין ית׳ ומיקשיה סם כן מאין למבין מולה מלף סם לא וניל נדיק מנדת מכסנתו מכללי כי מי
מלקיומו מיממלם נם לא יממויב למפרש מן מרמשים בלול מסבכנב מממוכם כי סם דבו מממינו עם
יממ״ב לו וכבן מבדמשתיים לו מל מלו ונם כן מין לו מקום כי סוס מומר מסום מכללי במפמ׳ מבדני
וס מחלמת מבמבמ מד מלמ דעתך רבם • ומפר בשבי מרמש מממבר למול ימבינן מל דמו׳ כפ׳
מממרים למרים ומין מקומה מל מבכנב מסם • מפמר מבבי מלמם בכף מפמינו מבדיקו׳ וממנמ
מסב לפי בדן כדי למבינו ומבכי מלמ יבע למומר מממרים מרים לו למומר בבי מכלו ובפל מסב
מוכלו מעול • וום מד מלמ מלנס נוכב מרים • ומפר מבמל דפת מיוב כיוד דעתו בחלק מכלימו
מכיב מבי מוממבי למיב מליבו וום מד מלמ קל כפ מממו מרומי • ובכוף בחלק מבדיקי מכיפו עכב מוננמ
לו בממי מרים בפמר מיביד מהות מפומר מפיכו מלוי בחלה מדברים מומרים ולפ יבבל מסם
ומבב גם יממבן בסם בימרו מורומיות ומבמלבו בסדם ולפי ימינם וום מד מוף במעבמ׳

דַּרְכֶּךָ: הֵמְרַאֲתְךָ יִבְחָר וְעָמְךָ בַּמִּשְׁפָּט:

ביאור המילות

תמכול · תעכבן · כמו שם תכול ·

תאכול · שפעת שיש רבוי כשפעת גמלים ·

הפירוש

שם כחלק מכאני הוא יפיע שתי עקומות בתך שעשה

לייסודי שיוב כוללת שום תרשיש על פשוטה · ואיזי שפיכת את שיוב ושכיכת כשיכתו · ודיק · על פשוט תאמר כלא יעתיד רבש וכו׳ · כי תאכול וכו׳ · ורק לא תמוזק עבוד בנדיק שבעי שמור פנגזל בשמוכות שפורת פשר שירת כשפעת שלש שלש כלא יעתיד רבש כי תאמרו איה כית כדיב וכו׳ · שלש כמוך שעכרי דרך כי לשוס כשוך רכוש רשעת

דַּלְאַ רַעֲתָךְ רַבְרַבֵי וְאֵין קֵץ לַעֲוֹנוֹתַיִךְ: כִּי תַחְבֹּל אַחֶיךָ חָנָם וּבִגְדֵי עֲרוּמִים תַּפְשִׁיט: לֹא־אֵיִם עָיֵף תַּשְׁקֶה וְלֶחֶם תִּמְנַע לֵרֵם: וְאִישׁ זְרוֹעַ לוֹ הָאָרֶץ וְנָשׂוֹא פָּנִים יֹשֵׁב בָּהּ: אַלְמָנוֹת שִׁלַּחְתְּ רֵיקָם וּזְרוֹעוֹת יְתוֹמִים יְדֻכָּא: עַל־כֵּן סְבִיבוֹתַיִךְ פַּחִים וַיְבַהֶלְךָ פַּחַד פִּתְאוֹם:

פְּתָאֹם׃ אוֹ־חֹשֶׁךְ לֹא תִרְאֶה וְשִׁפְעַת־מַיִם תְּכַסֶּךָּ׃

רשות יתחזון אם תתכול אחיך תכוס אם כסף
תלוה בלא תחזון ואחר תבוא על ביתו לעבוטו
עבוטו אלא תכוס אלמנת חוזה כי ליה ע"מ כן
לוה ממך וכ"ש אם תקח בנדו אצל כדרו אצל

שוא כשהוא לדרך שוא שאלתו לעורו כי לף כשמדברים בכ"מ אין מענין לו מגילת לתכתיבים ווסו
ונכנדי שלומים תעשה. לף היה שיף עשקם וכו' לף לבד נדיך אלא תדרוש לף תתלף ולא תענוה כי
גם אם קרם אלא שסקיות לשוף לפי דמשלומו או מכאת אפי וה רעב לשמך גם שוא לאים כאוך שון
אלילי. ונשוום שם אותו עבי ישוד. גם לעברון ליכא לאבד אלא קיימת לף תגורו אחרי אפרי תים ורוחות
רשעים לף שבתם. וכבן תים ורוח לו בחלון ולף אלנת קדקדיהם של אלמנה ויתום וידו אחרי אפרי אלמותו
או אחרי שהיה אחרך כשוא פניה וכבן אלמנות אלנת ריקם ורוחות ויהומים היתומים העשוקים בחתם
ידוכלו ויללו אשנת אלין לבקש ביכם ולף לחכם כאו שעליך כל הקללות האלה כי על כל אלה. ווסו
על כן סביכוניך פחים לף כמו שאתה בעד אלה תנוחן כפני פרחי נדר ולא ישבור וכו'. ואין
לפלטה. שוא כי כן אחרו לרשבם נשאתו ליהרג שאם אבם דין שום בריה כי קרב בא לעולם על אחרי
דין שבאחר מרב בוקשת בקש ברוח והבדיק עליו את הדין הרי בתן אבם ליהודי חיוב דין חתוך
אם בוותה כליב כדבדין. ומול וכתן טעם אחר יפה והול כי את ומשכון יהיה לב פחם בו אבם בשם לכל
אחר תחת אשמי, ובאבם שיהיו כלאים לבוקר ודיא לבוקר בשבלו אלה אבם ויהיו אחרי אבפוריעכון אשתיבוסון
לבא ביכול לפילו יוסף ולא תלמוד לומר בכל אשבם אלא אלה אלה ויהיו אחרי אשבם ואחר אם יתקבץ שוכר בעיר
ואם לף יאחדו יתחייב אשם לו בנבם דעם כשור יי' לף אשב וכן לף יאשב יי' אלהים אשבם אלא
יגלם בשוכה לגוים ואבותיהם וכשניהם אינם יכולם לכבום בנוסחם לף ולאל מיוכה. ואכתוב
בוותי אחר ואני כלבי כאם בוערת וכו' וזהו אלה פרים אשם מי לף יראה יי' אלהים דבר אני לף יכבה לעם
ויכבה אכוותי. ואם כן אם אשם לף יאחדו אם יכיה דעם בעיר יי' לף אשב אלאו כל בשיבים
לפלה לומר בחוקים אלי אלא בשתיתי יי' ילאם לי בכל אשוחך על בשם אין עושין לו בם וכשם
אשלם אם ואחר אשוח לך אתה אשם כשולם כלו אשוך בקבר בשבבי שבניך יאחד בדרך אין בו אשם
ואשם אם ואחר לאחר אשם אשם יגן אלין. וזהו אל אשוך לף אלה ואשתא אים אבשך ירגה אל
שלא אבוים לאב אשוה אשחך בשבל אשבל אלה אלוד בשבים יאלם ולא אשום לפלטו של
בשר אם אשתא אים אבשך יי' לף אשב לף בשו אשתיה אשל בשיבתי אשך יאם וזהו אשם לרשי
נדר אם אלוה לשלשים: וכשלאב אשתוכה בשבית. וכשתבת יומם. פרק יום בשבועים אחר
דבר אם אלוה לשם כגון אבם לשקריבה בשרו לף יסיבנו דשם לאחר לשרף בשבית אים.
דבי יוחנן אחר כגון אבם לשקריבה אלרבע אשוה לא תוכל ולא אפלין בוכה. אם שבתבו של
ושניהם בשרים אחר שקדם אם אשוחים אלה תוכל אם אשוחים עד בשוב בשרים אל אשבתם אלה הוא בראש
אשם לשקול בשרו ולף יסיר דשם לשלחך הוא אשוך אשר בשיבים ולעולים אשבו בשו בשבת אשבם
בשבין אם אשיבם אלה אשבים אשוה בשיבים ושבאו אבן כל אשבחי אשבו אחרי אשוה. ואחרי זה בשבם אל
בשר קטן שוא אשם לא יוסו אלא אשתך דבם וכו' כי אשבול וכו'. ובשרך אשוחים. דרש דשם אחי
ברבת אוחך אלי אבא אשם אשים גוזל אחד אשר אישוחים ואשבים ואשוחים לבם אחרו אשים אשוה אבוה
בשה בשביה ואחאם אבשו גוזלו ואלין אחר כי אשבול אחיך אבם. ובשר אשבחים. יוחא אל
אשבחים רבי יוחנן לבריה דריש לקים לי אחיא לי אשוקים. לי אולת אחר אחלף אחרו וכו' אוה
אף אשיב ר' יוחנן אחר אי אוכא אלאב אבבאי ובשוקי לאי דאוה אשה אחרי אשקיבא לי אטו לף אוה
אשבחים ואם לבם ויאחרו אים אל אחין ואחרו אם ואת אשה אחרי לבו בראש של יוחנן אחרו לאבוה

שלשים

על מות ריש לקיש אביו שאלו והוא השיבו אולת אדם וכו' לומר כי אמר שהוא גרם מיתתו על מי הוא מתרעם · ועוד הודיענו שזה שגרם דומה למעשה השבטים עם יוסף ואחר דאגו עליו ויתרעמו משסה והרי זה משכים לפי' או חשך לא תראה המבואר למעלה ·

ביאור המילות וחוג · עגול השמים כולה כלשון כמו ובמחוגה יתארהו · מתי און · אנשי כמו ויהי מתי מספר · קומטו · הוקיכו וכמוהו קמטים מן ותקמטני לעד היה · או כרתו כמו קטום בדברי רז"ל אלא שהוא הפוך · יוצק · נשפך כמו אשר יצק מים · והוא מונקת · קימנו · מקימנו לשון מקימי מעפר · או היקום שלנו מאת כל היקום · הסכן נא כמו כי יסכן על מעלם · ושלם · לשון שלום · תבואתך טובה להרלב"ג תבואתך טובה והתיו נוספת ·

הֲלֹא־אֱלוֹהַּ גֹּבַהּ שָׁמָיִם וּרְאֵה רֹאשׁ כּוֹכָבִים כִּי־רָמּוּ: וְאָמַרְתָּ מַה־יָּדַע אֵל הַבְעַד עֲרָפֶל יִשְׁפּוֹט: עָבִים סֵתֶר־לוֹ וְלֹא יִרְאֶה וְחוּג שָׁמַיִם יִתְהַלָּךְ: הַאֹרַח עוֹלָם תִּשְׁמוֹר אֲשֶׁר דָּרְכוּ מְתֵי־אָוֶן: אֲשֶׁר־קֻמְּטוּ וְלֹא־עֵת נָהָר יוּצַק יְסוֹדָם: הָאֹמְרִים לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וּמַה־יִּפְעַל שַׁדַּי לָמוֹ: וְהוּא מִלֵּא בָתֵּיהֶם טוֹב וַעֲצַת רְשָׁעִים רָחֲקָה מֶנִּי: יִרְאוּ צַדִּיקִים וְיִשְׂמָחוּ וְנָקִי יִלְעַג־לָמוֹ: אִם־לֹא נִכְחַד קִימָנוּ וְיִתְרָם אָכְלָה אֵשׁ: הַסְכֶּן־נָא עִמּוֹ וּשְׁלָם בָּהֶם תְּבוֹאַתְךָ טוֹבָה:

מני הספר

הפירוש אמרי סתירת סברת איוב שהיא נחלק השלישי הנה שני מופתים על אמתת סברתו והם מופתי ראיה · הא' אמר כי איך יפלא שום שכל משיגה הסבורה הגבוה מעל גבוה כל ברואי מטה אם אתה עם רב שפלותך רואה ראש ככבי' והגבוה שבכלם ואם כלם רמו כי בין מרכז הארץ ובין העליון שבגלגל שבתאי ח' אלפים ושבע מאות שנה כשהרמב"ם פי"ד מהנ' וזהו הלא אלוה הוא גבה שמי' וגדול מאד ממך ואתה משיג ורואה ראש ככבים כי רמו ועם כל זה אמרת מה ידע אל וכו' כמו שאמר למעלה הלאל ילמד דעת והוא רמים ישפוט והנה אמת כי להיות גופי הככבים גדול מאד עד שיש הרבה מהם גדולים מאד מכל גוף הארץ תשעים פעם כמוזכר פרק י"ח מהנ' המורה לכן יראו כל אחד קטן כמו זה ואם ישר קנה המערב עצמה תחת כל אחד מהככבים שהם והם למעלה על ראשם וזה יחייב גם כן רב גבהם ואם כן הוא ית' שהוא גבוה שמים רבים יותר גבוה מכלם יתחייב שתמצא לעולם תחתיו וישיג אותך כאשר אתה משיג ראש ככבים ואם רמו וזה בראה לי ואם הרב לאד מהם שלא שיושב מפני רב גבהו אבל לא ישכים אליו שבא אחריו · ואמרת איכה ידע אל הבעד ערפל ישפוט עבים וכו' אמר כי אפשר שטעם לומר שבין נגד המשיג ובעד המושג לא יראה יש תחתיו הארץ כי המשיג כאשר עליו יי' אמר לשכון בערפל וזהו הבעד ערפל וכו' והמושג הוא גשם מורכב גם ועב וזהו עבים סתר לו ולא יראה הגשם מורכב בזה ואין השנקמה עוברת בכול גלגל הירח וזהו וחוג שמים יתהלך כי שמה הרוח ללכת לא יפלא העבים אשר תחתיו כדעת ארסטו' העיד עליה אלכסנדר כנמנה כתוב אצלנו למעלה כשם הרמב"ם ז"ל באמרי כן פתח איוב והנה המופת הא' שאמר שהוא מספיק בענינו להשיג ראש ככבים ואם רמו ולא עוד אלא שמעתו שבת השגתו ראוי להאמין שהשי' אשר הוא גובה שמי' ידעך יותר טוב לא יעבירנו בגשמי'

המופת

המופת השני לקוח מהחוש כי אין להכחיש מה שקרה אל העולם כלו על שמרו ועצבו את רוח קדשו
ולא מה שקרה ביחידים לאנשי סדום ובנותיה אשר היו מסדברים הבלתי נמשכו' אל הנה מהסבות
זולתי ש' הענינים האלהי כפי מעשים' וזהו הארח עולם תשמור וכו' ורצה שהכרת אנשי תחלת העולם
תנהג להמשך אשר דרכו בה מתי און וכתבנו עליה כפי רשעתם במספר ויהי הגשם על הארץ
ארבעים יום' וכזה יושב למאמר איוב האלהי לאדם שיחי כי כן הוא כדבריו שהש' מכה מערב' מפני
הרשע וזהו אשר קומטו ולא עת' הצעת אשר אמר עליו שחוקר עת לפרוח ירצה לא עד' נודע המערכת
שלא חייבו המול אלא שמי שכשר השגוחים והרבים היה נהר' חורו אל טבע יסודם כבתחלה ואנשי
סדום גם הם האומרים לאל סור ממנו ומה יפעל שדי למו אותם אשר אמר גם איוב עליה' במתגם
מקדם ויאמרו לאל סור ממנו וכו' מה שדי וכו' גם מזה הביא אליפז שיו ראיה ואמ' כי ודאי לא יוכל
להתעלם מהם כי בזמנו היה וראה תועבותם של רשעים המכעיסים לאל אשר אלא כתיהם שלל
ואמרו אליו סור ממנו וענת הרשעי' ההם וכפירתם זו דמקס גם כן ממנו כמו שאמרת אתה למעלה
כי מספר הכפירה אינו כופר יוא"ו ושכת תור' לדעתי שמוסיף על ענת רשעי' הכו' בדברי איוב וכמו
שראה מפלתן של רשעים שו ראה גם כן הצלת הצדיקים מתוך ההפכה והם לוט וכל בני ביתו וכח
ובכיו ועליהם אמר יראו צדיקים וישמחו כח ובכיו ונקי ילעג למו זה לוט כי כיחוו של לוט אם לא
בנכחד היקום שלבו בימי כח מפני השבועה יתרם אכלה אש ירצה כל הנותרים בסדום ובנותיה
אכלם אש כמפורסם הסכן נא עמו ושלם' ירצה אחרי ראותך מה שלא יוכחש השגחת השם על
ברואיו מבוארת אבל בחוש כי רשעים עברו עבירות וכעבעו וצדיק ראה רעה ונסתר הסכן נא גם
אתה ותלך בדרך אחי רבותי עם האל ית' הנזכר למעלה ותהיה שלם במעשיך ואז בעותם תבא לך
טובה כאותם הצדיקי' שזכרנו' ובכן נשלמו השני מופתי' שיעד בהעמיד דעתו בהשגחת הפרטית
יסדור צדיק בעולם הזה השפל' הרי הביא לו ראיות מפורסמות כנגד מה שהביא איוב מרשעי
דורו למעלה' וכב"ר' יקוו המים ר' אבא בר כהנא אמר יקוו לי המים מה שאני עתיד
לעשו' משל למלך שבנה פלטרין והושיב בתוכה דיירין אלמי' ושואלין בשלום המלך ברמיזה ובאצבע
ובמטולין אמר המלך אם אלו שהם אלמים משכימים ושואלין בשלומי ברמיזה ובאצבע ובמטולין
אם היו פקחין עאכ"ו' הושיב בתוכה פקחים עמדו והחזיקו בפלטרין אמרו שלנו היא' אמר המלך
תחזור הפלטרין למה שהיתה' כך בתחלת ברייתו של עולם לא היה קלוסו אלא מן המים שנ' מקולות
מים רבים ומה הם אומרים אדיר במרום יי': אמר הקב"ה מה אלו שאין להם פה ולא אומר ולא דבור
הן מקלסין אותי לכשיבראו בני אדם עאכ"ו' עמד דור אנוש ומרד' עמד דור המבול ומרד אמ' הקב"ה
יפנו אלו ויבאו אותם הה"ד ויהי הגשם על הארץ וכו' יאמ' שני דברי' גדולי' בבריאה הא' שכל מה שברא
הב"ה לכבודו משבחי' ומקלסי' לפניו אף שיש שני מיני קילוס' הא' הוא מגיע עם שלמו' פעולת הפועל
כי שלמו' הפעל יורה על שלמות הפועל כמאמ' ויהללוה בשערי' מעשיה וזה מגיע בלי אמירה ודבורים'
והשני במבא כפי נלשון בני אדם ותועלתו להגיד אדם פעל היה שלא להבינו יגיע מהגדתו קילוס
ושבח לפועל היה משל הראשון שאמי' מספרי' כבוד אל אין אומר ואין דברים' משל השני ואת הא
וזה ככם דנחזי' ואמז"ל שרי לאיכים לאודועי כשיה וכו' ועל הדרך הזה כל העולם מקלסין לפניו
בצורתם שלימו' פועלם וזה קלוס הדיירין אמים שאמור שמראים כבודו בג' דברי' הא' ברמיזה כמה
שמעשי' רבותיו ברמזו איה' כאמרם רמז לדג וכו' רמז למלאך הממונה על התאוה וכו' ובכלל כתבואותיה'
הטבעיות והשני בשלימו' הכמנ' כתבאות' וזהו ובאצב' כי אצבע אלהי' הוא על דרך כי אראה שמיך מעשי'
אצבעותיך והג' במטולי' אמ' שרמז לתכונותיה' הסבוחיו' שבמשו השני' כמוזלי' וכן עורי' שלימו' בגורם
קוהם בקול המונם ושאון גלה שהנו יגאתם מטבעם ברגון בורשם וזה יורה ראייתם שב' עקולו' מים
רבים אדירי' משברי ים וכו'' ועל זה הדרך כל ברואי מעלה ומטה שהי' שלימותם השי' יתמיד ביה

ביאור המילות

נגד · וכנ"מ כנסף ·
ולהסיר עליך עון עתק

כי כו פלס כנגד והוא לשון מעט·ניכו · תופיר ·
וסך תופיר · כנגדך · וכתיב כאן כנגד · לו היה
כמשוטו שכלית בית משמוש · תועפות · לשון
עוקף כאן ותועפות ראם · תתעתד · לשון תפלס
כאו

נַחֲלַיִם אוֹפִיר: וְהָיָה שַׁדַּי בְּנָדֶיךָ
וְכֶסֶף תּוֹעָפוֹת לָךְ: כִּי־אָז עַל־
שַׁדַּי תִּתְעַנַּג וְתִשָּׂא אֶל־אֱלוֹהַּ פָּנֶיךָ:
תַּעְתִּיר אֵלָיו וְיִשְׁמָעֶךָ וְנָדַרְתָּ תְּשַׁלֵּם:
וְתִגְזַר־אֹמֶר וְיָקָם לָךְ
וְעַל דְּרָכֶיךָ נֹגַהּ אוֹר: כִּי־הִשְׁפִּילוּ
וַתֹּאמֶר גֵּוֶהּ וְשֹׁחַ עֵינַיִם יוֹשִׁיעַ:
יְמַלֵּט אִי־נָקִי וְנִמְלָט בְּבֹר כַּפֶּיךָ:

כמו ויתתי ימחק · גוף לנסי ולנגע על נסיון גוזה ופרפרת לשון נפוש · וזש שכל כמו ומש נפשות פלשתים · בגוד · בכיוצא כמו בגוד ידי יעיב לי ·

הפירוש פשר פתוכח פרשיות הזיעוני פנוש פלא בגוזה כתוצאה בפלות פשכם ופוש כי בפלדים פוש פקר פנלפש לא יכניסי פשבו ופ"ב אין ראוי לירוש פפריכם יותר פלפי לשפוש פשנוצם ולא להתנשם כתוריהן יתעלם וזפו קש כל שתין פורש וזפו פפלק פשפשוני פדבק בכפש פוד · ולפי

פשפלקת לב פלקים לשנות פשם ולשנוק לא תקשם פור פרש ופשם טוב על פשנות פשפשוש נוף לי ופפר וזיש לפריהו כלשנך לשוטפות שבני פשכשם ואל לא תקשם לפר פם לא תקוב עד שדי תכשם פריפיק שולם פפלניך ופלא פם שנות לכיות ורפו כפם לשם שפקר לו לשקשם לא פיה פיק תקשם וכו' ופ"ג וכו' פפך פי שפתפלר פיוה כי תפלרו פיש ניק כדיב וכו' וכללו כי פנלפא פוות כפלם דנקם פם פלקי פתוקש פפלטות פנלפתם ופין לא פקבר כשבחי פשפוכות וזפו לפרו וזיש על פשר בגד וכו' ורבם פשקדל כשנלפת פכוכר וזיש בגם כשם פו וזכ על פשר פפרן כי כלם פדרגם לפת פיש פן פשבר וגורת פלוופם לפם וזפ פשר פשו כשפלר ושפורת וזכ לו כי ב"כ פוכשר לכפוני פדם · וגנור כפלים תכית פלופיר וירגם כי פן טוב כשבל אל שכבל נפש · ופם תתגונן כלל כוש פשבת פשם כל לנבך כשבל כשבך וכללו פשוך · ושליכם כלם כשלר וזיש שדי בגריך וופכך כי טוב כשרו פשפר כשף ושתרון תגוזפון · פלא פיש פתגופש פשליש פשר לשפלש פשכן כי שמו וכלם כשם תגופתך טוגש כי כטוב פכנסף פיש פתגופש · וזפו כי לו על שדי תתענג וכו' · כי לו תתענג בשבוע פתפלית עגשו בדרך כל פדברים פכשסיים כשבור עגשם כי יגיש פשרוכות בפנשת פתפלית וכללו לין פשרוכות דבר וולת שנשת פתפלית בדברי שכשם נשדות פם שפיהו כן בדברים פכנסיים בשבור שלר · וזפו שלרו פיכיות פשכת פשמוכות וילפכ שדי בשקוים כי עגשבו יתעגבו פש פלא יתעגב עם עגם פשמוכות ושלר שול כי בשבוגו וש עגם וזפו עם שדי עגשם יתעגבו על שדלגת עגם שדי פכוכר עשו לשפלש וכיפם פגורים פמיד בשו וצלו שלר ושקפ על פלגי פנוך · ושלעגן לל פיום וזיש על שפר בגד לא תנוגך לשם פוסיף וכפ פנלפא פנגריך כי פם על שפר · וכגור פכפלים פפוש גכוש תשוש לך וכפ פוסיף וגם תכלל אן בגד כי יל פדי יפיה בגריך וכלל פוינוך וכפף ושוכר כירגם יפיה לך שב' תתעיר פלון וישפשך וכו' · עד כאן נשר פוזר כי אין כוכף שלם כי פם על פשוב כשמור פשר יגיש פרישוני שפלון תתם ישפר כי פם עבב יכפוף לשבור עם פשמוכות ינשרך פלישם רגם ושבלם כשר עגשם רבי פניכוך בן דוסף בשבוע פשבוע לשי שלע יתכוס פן פשעים כשדקת פכדוק שר פשיכם פכרשים לשלשתן וכפר פנות פיכם פלוחן בשן וכשן פשרו כשפכת פשקין כבי פוי ושוכי לשן כוכוחם תלים פלבת וכו' · פשכם יכשבו לשי פיעגרבו לשלשותן וזפוא פוחן שיכיו יכול לשבול פייסורין וישקלל נשדם לשל שכל פשל יפשר פשלישותן כל פוחן פשיעור שכשר פשעל לו כי

בסופים הישר בעיך לבוהו שמוהו לעטה ולעשות קונדיטון לשלם כאוכנו ולעבוד ט׳ . ככל
יש לך לדם שמוהו אניב עליו מכמנו ע״כ דרשו רבותי לנבלי וכן פותרים שלשלם ולי״ת מכאן
נלמדים שיהא בעיך לבוהו שמוהו לעטה ולעשות קונדיטון לשלם כאוכנו ולעבוד ט׳ . ככל

לכן חוב להתפלל ר׳ מכיכם סיטלום בעמיד וכפשט כיולרבו כפלוגתם ובגמ׳ בפרק היה קורין
שמיעה לך סדרוש וזהו שפשט שם תעתיד אליו בעניני שמועות ויסתייר ויתן לך שמועות בעניני
כנסם וזהב ירבה לך ואל בדרך שכלם . וכם בכתבים שאר כלי בעבין בהסכל אחר כתם בשפר
רמז בכלם שלמלם שנרחי דרך . ותנור אומר ויקח לך . ירבה לן שם שתדור ותנוור יתקיים בירך .
אין ירמזו לעם שכנסת את שכמלותיו ואפר שם יהוה את סדי שם שיגור לכל סמוסלות
שם יהיה ונקיים שם שתיכו עכשיו וזה יקרה שבני שהשלם לא יקיים שפשר ביוב ולא ינא מידו
שפל מנוכח כי ע״כ לשר שמואל ובהסכת לשים לחר ושיב כי תבחכם בחיות שלשם לך שכם לך
שכר תמנם ירדף כי בלילים שמך . ירבה כי ישתיו לן תעבה אן דבר כי שם אותן שפללים יסבים
שמך וע״כ שפר שכם לך שכר תמנם ירך . וכן ג״כ לא יגיעך לא סיוק שסיון בשבי שכר שתיכו אן שכח
לא תרשה ושליו שפר ושל דרכיך כנם אור כי בשבילו ותקוע גיב ירבה כי דרכיך כרשעובים שכובים
שיו שפלי שפרך ושם שכנם שוקם בשבילך כנובח ושפשלה שמכם שתה שתביר כם ושקים שם עינים
יושיעך שכם כי שם עיניים ושוקם . ימלט אי בקו וכו׳ ירבה שבשיק בדין וכקו שכר לשלם אי בוכוכתו
כשבשם בדורו ושם תוכם של שדרך שכו שפתה תשיב שכוא שניל כל בני דורו וזהו ובשלם
שלי שבוכר בעוד כפך . ושפשר שפרק שון בתוך סיס שיש ובכוכם וכוח ויותר שפשר לרגוע ושפר
שסשיב זכותו גם לכל שלי שכוא שנוכח בייתר לבשל בדשים . ובשקיה שקים לשיר שנלוש
קוסטנטינא שיוכשב בשרק שון בגיל כ׳ שגיל עשכת שדם״ט בגשול שנלים ושבגל שיל ושוכש
יפליון בשתיב שתלוש ע״י שרשם שנדול שבר כל שאשה תגילכה שני תוכין ישיר על כי בילי ושפני
סיום שכתר בניים שוכש בלב ים בדוק שמיל ובכלשה שבתו לשבליך שפני נוו שקלילי כשפו
ולא יפלו על שבדקם כי אן יתבנו על י״י ויתן לו שפלות לבו וגם כי יזכר לשתו יספיק לשלם
שי בקי כשר שתיכו וכתו שקים לבדשם שפשיבי שתקיבו . ובשכתב בדכות . פרק כיצד שתיכו
רב אוכיכם כר שפא ישר כשיב ולשקתו דבני בשתו וכתי שפשא דבנך . לא שנוש כאן בוזן שיסראל
שוזין דבוזו על שקום . כאן בוזן שלין שיבא שוזין דבוזו על שקום . ת״ר ושפשא דבנך וכו׳ . אם ת״ל
לפי שכאמ״ל שקום שפר שתורם שום שתיך . יכול דבריס כשתבן ת״ל ושפשא דבנך בבנ בנם שכבר
דרך ארץ דברי ר׳ שמעאל . רשבי אומר אפשר שלם תוכח בשר שכיסם וזורע בשתא וקוצר
בשתא קניסם ובוצר בשתא ושוכח בשתא ואיכו תורם אם תבא עליו . אלא בוזן שיסראל שוזין
דבוזו על שקום שלשכתן בשתיים ע״י שלשין שבא ושתרו ואיכו ואכו נשלכם וכו׳ . בוזן שלין שוזין
דבוזו על שקום שלשכתן בשתיים ע״י שבוזן שבוא ושפשא דבנך וכו׳ . ולא שוד שלא שבשלכת שחיים
כשתיים על ידם שבוא ושבוזא את שוזיהן וכו׳ לשוזות תיובות ושפשא דבנך שיוזוש וונשרך כתיובות
ושלכלה לשתכם לשוכש שלו שפשר ושבוזו לכם ליום שת כניר וכו׳ . ואל דברי ר׳ שמעאל שבא לשתיר
שפשתכשל בוזו ורשבי אומר כי אינו אותר שכל דוא שוכש וכן לשר וכן לשר אינו אויבי . שפשם
בדרשת רשבי בשתכנתו רבים אין אשר בוזן שלין אשר בוזן שוזין דבוזו על שקום ושפשא דבנך ושלא לשעלה
אשר ושיס שם שתשכתו אל כל אשר אנוכי שתכיב את וי״י אלוזיכם ואשבתו וכל לבבכם ובכל בשפשכם .
ואינו יותר אלו שתם שיב שכיכם כי שפא דשון בוזן שיסראל שוזין דבוזו על שקום ורשבי בוזן שלין
שוזין אכל אלו אומר כי שפשר לדורות אותו לשבא ולבשלו . לשבא כי שכוסא ושיס שם שתוא וכו׳ וזה
נזיר אכל שפשא בקול שתא שקרי . וע״כ דרשו רב שכיכם כשוזין דבוזו על שקום שפשם שבני שתקלית
שבוזותו שם שיש בלב ובכשם לבד אכל לא בכל שתודו כשתות בכל לבבך ובכל בשפשך ובכל שתודך כי
יש לך לדם שמוהו אניב עליו שכשמו ע״כ דרשו רשבי לנבלי וכן פותרים שלשלם ולי״ת מכאן
בסופים הישר בעיך לבוהו שמוהו לעטה ולעשות קונדיטון לשלם כאוכנו ולעבוד ט׳ . ככל

מענה

ביאור המילות

ידי׳ מן בית שמרי
יד מ׳ פיום · תכוכיתו · מכון שלו מן מכבי תכבתני
עמודים · ולו תכבתו עלילות · פתרכם · פחלר
כמו לפלס שערכי לב · כוכח אמו · מתוכח אמו
כמו ואת כל וכוכחת פתוח · פרפס כמו פחר
פכבי פתוח לו · יפגוש · יכפס ויעלים כמו כי
רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשה כד ·

הפירוש

אחר כאלין שלשון כי לא כתפיים ככל דכרי אליהו
וחכיריו אחר עד סיום שמעלין לפיהם מנוהל
נירושין עד שיתקיו שכשכת פשם אלין לשרי
נס סיום סיפ שיתקיו ושיחק סיום פס שכוכנל
לנוכר שיהו לו עכתו ככלם יותר משאנתו כמו
כאן אנא שלשון לא אחאר אליהו אלא אחאב
לו שקול ישקל כשבחי וכו׳ ואלין אחר נס אחא
כמו שאמרתי בתחלם · ושוב אחר שפל על פי
שפרכם לדבר על אחא על פשם יותר מפא
שדבר כאותו שאמצא שלשון אחר כשתכנל אלי נאחר לו שקול ישקל כשבחי וכו׳ אבל נס אחא
שכתו יותר גדולם שלפניהם יו׳ אכל אם שדבר על אחא כלכחתו ואת וכשנם שאמר אחאב אחר
שאמרו לשלשון של אליהו ולאחרון אלו ואלין רמו כאלת נס סיום על אחא סיום שדבר ושבלינ לדבר
אחר אי יתן שאמנם שחרי סיום כשלנת שקשוניו. ואכא על תכוכתו כי אילי עכיר בו כלל על
שאמרכם לאביו יתעלם משפט · או כאחר שאתחלם כיאר שיוכח לשל ואחר אי יתן יתשחי
ואשכשפו לאותו נס וכו׳ כי אם שאמרכם לאביו שאמר אשפט ואי שאנשפו סיפ שם אשר אם שלי שלי שקכוכתו כי שכרת
כפ שפיו שוקם שם שלי אשר אחר אחר כאוף לאביו לאשאם אם שכוכ אחר שלי שקכוכתו כי שכרת
שקכוכתו סיפ שנשפטו · שלשם אלים יתבאי · ואף כשאמנשפטו אי יתן יתבאי נאלים לפ כשפיו
שכשות כי אן שכיכם אם יאחר לי · שכיכ כפ ירוב שאלי כי אין לפוי שיבאבי ויריב שאלי
נכח שכשות ויאוזין שאיכי אנין לשתנו אך לפוי שיכים שם כי פיש יפר נוכח שנו כאוכח
שכיכו שנו כאו שכן שאל לאביהם לפ יש כיכיכו אוכיח וכו׳ ואשלשה לכנח שאוכשני אחר כי
אן כשיוכו נוכח לאביהו יפוח לכנח יכלו לכר על קיימא ויכול לכנח שאוכשני · כיאין לכריו שלשתו
לשכח ויכול לשלוח כיין שם לפ שכא אלין ככח כוריח כאן שאחר שלשם אלים יתבאי בכרך
כח וכו׳ לפ כאו שכוכ נס על אכשתו נאשכח יתשחי כי כן כי שם אחר אכם לכב ואשני
כח וכן׳ קשם אשלוך וכו׳ לאי שאין שכיכח אלפ כאשרב · ש׳כ אחר שכלך על אחוח ולאי
פיכשו שם ואחוי שאשרב ושם שיוכו שם לפ אלין לו נס אשכר שרשן לשבי שיכי שקיכשו
אלין שם אנא שאוכו שאכיכח כשכים ולפ יוכר כשוס כל על ידי ואת כאשרו לפ אוכל לראוכ
אבי · וכן אחר קשם אשלוך וכוכשו · ושבכי אנא שאשלשלין שאכיכים כאחוכים כאשרו שכאחר ואשיח אח
אשרו ואלין אחר ואשרו ולפ אלין אבי לו כי לפ רבים יאבו לאלרנת שכניש שאלפ ושכך ויאש כי

וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר: גַּם הַיּוֹם מָרִי
שִׂיחִי יָדִי כָּבְדָה עַל אַנְחָתִי: מִי
יִתֵּן וַיְדַעְתִּי וְאֶמְצָאֵהוּ אָבוֹא עַד־
תְּכוּנָתוֹ: אֶעֱרְכָה לְפָנָיו מִשְׁפָּט
וּפִי אֲמַלֵּא תוֹכָחוֹת: אֵדְעָה מִלִּים
יַעֲנֵנִי וְאָבִינָה מַה־יֹּאמַר לִי:
הַבְרָב־כֹּחַ יָרִיב עִמָּדִי לֹא אַךְ־
הוּא יָשֵׂם בִּי: שָׁם יָשָׁר נוֹכַח עִמּוֹ
וָאֶפְלְטָה לָנֶצַח מִשְׁפָּטִי: הֵן קֶדֶם
אֹהֲלֵךְ וְאֵינֶנִּי וְאָחוֹר וְלֹא־אָבִין
לוֹ: שְׂמֹאל בַּעֲשֹׂתוֹ וְלֹא אֶחֱזֶה
יַעְטֹף יָמִין וְלֹא אֶרְאֶה:

כִּי־יָדַעְתָּ דַּרְכִּי עֲמָדִי בָּחָנְתָּנִי כַּזָּהָב
אֶצֵא׃ בְּאָשְׁרוֹ אֲחָזָה רַגְלִי דַּרְכּוֹ
שָׁמַרְתִּי וְלֹא אָטִי׃ מִצְוַת שְׂפָתָיו
וְלֹא אָמִישׁ מֵחֻקֵּי צָפַנְתִּי אִמְרֵי־
פִיו׃ וְהוּא בְּאֶחָד וּמִי יְשִׁיבֶנּוּ
וְנַפְשׁוֹ אִוְּתָה וַיַּעַשׂ׃ כִּי יַשְׁלִים

ביאור המילות

נאצורו . נאמעיתו .
מן תוכן אוצרו .
הפירוש בזה פלגת הסדר פשיט בשתי
פעמות

לית . ומן מהכיס שם אם שלפרבו לפעלא .
קדם ומחור וא שם פתלוסם פשפשוסם פשר לשמע כדברי סהכם ושם שלם ועלול סהכם ושתלך
פלוקת כ׳ לשמע כשהר ובשכל נלי שהר שפל שתעלה ושלשון נלי שהר . ואם שלשהם שפם
בשהר . ואל פלם פשפרוסים שהר שפלל בשהומו ולם וכו׳ של פתלך שהרי שהכוכם של
פשפלל פשר עליו כשהר פשר כרש פלדים לשהות יחטוף יחזין וכו׳ של כזהרות פשפוהות
פשר לכהם כשפים לכהות כהן שת גויותיהן ושת יחטוף יחזין ולם פרשם . כי־אין קסם בישראל
פשר פרשכוכים של שפשרוסים ערך יחזין של פשפלל של דרך ושתל שהכהות קדם
ושיהיו וכו׳ ושהר כי שם פלם כהן שהיו שהרי שפוהו שתוהו כי שפלל שהר כי יחזל בשהם
פשר שהר שהשם ברשעית כשפשר שהר כרש פלדים לשהות יחזין וכו׳ של כזהרות פשפוהות
פשר לכהם כשפים לכהות כהן שת גויותיהן ושת יחטוף יחזין ולם פרשם . כי־אין קסם בישראל
פשר פרשכוכים של שפשרוסים ערך יחזין של פשפלל של דרך ושתל שהכהות קדם
ושיהיו וכו׳ ושהר כי שם פלם כהן שהיו שהרי שפוהו שתוהו כי שפלל שהר כי יחזל בשהם
פשר שהר שהשם ברשעית כשפשר שהר כרש פלדים לשהות יחזין וכו׳ של כזהרות פשפוהות
פשר לכהם כשפים לכהות כהן שת גויותיהן ושת יחטוף יחזין ולם פרשם . כי־אין קסם בישראל
פשר פרשכוכים של שפשרוסים ערך יחזין של פשפלל של דרך ושתל שהכהות קדם
ושיהיו וכו׳ ושהר כי שם פלם כהן שהיו שהרי שפוהו שתוהו כי שפלל שהר כי יחזל בשהם
פשר שהר שהשם ברשעית כשפשר שהר כרש פלדים לשהות יחזין וכו׳ של כזהרות פשפוהות
פשר לכהם כשפים לכהות כהן שת גויותיהן ושת יחטוף יחזין ולם פרשם . כי־אין קסם בישראל
פשר פרשכוכים של שפשרוסים ערך יחזין של פשפלל של דרך ושתל שהכהות קדם
ושיהיו וכו׳ ושהר כי שם פלם כהן שהיו שהרי שפוהו שתוהו כי שפלל שהר כי יחזל בשהם
פשר שהר שהשם ברשעית כשפשר שהר כרש פלדים לשהות יחזין וכו׳ של כזהרות פשפוהות
פשר לכהם כשפים לכהות כהן שת גויותיהן ושת יחטוף יחזין ולם פרשם . כי־אין קסם בישראל
פשר פרשכוכים של שפשרוסים ערך יחזין של פשפלל של דרך ושתל שהכהות קדם
ושיהיו וכו׳ ושהר כי שם פלם כהן שהיו שהרי שפוהו שתוהו כי שפלל שהר כי יחזל בשהם
פשר שהר שהשם ברשעית כשפשר שהר כרש פלדים לשהות יחזין וכו׳ של כזהרות פשפוהות
פשר לכהם כשפים לכהות כהן שת גויותיהן ושת יחטוף יחזין ולם פרשם . כי־אין קסם בישראל
פשר פרשכוכים של שפשרוסים ערך יחזין של פשפלל של דרך ושתל שהכהות קדם
ושיהיו וכו׳ ושהר כי שם פלם כהן שהיו שהרי שפוהו שתוהו כי שפלל שהר כי יחזל בשהם
פשר שהר שהשם ברשעית כשפשר שהר כרש פלדים לשהות יחזין וכו׳ של כזהרות פשפוהות
פשר לכהם כשפים לכהות כהן שת גויותיהן ושת יחטוף יחזין ולם פרשם . כי־אין קסם בישראל
פשר פרשכוכים של שפשרוסים ערך יחזין של פשפלל של דרך ושתל שהכהות קדם
ושיהיו וכו׳ ושהר כי שם פלם כהן שהיו שהרי שפוהו שתוהו כי שפלל שהר כי יחזל בשהם
פשר שהר שהשם ברשעית כשפשר שהר כרש פלדים לשהות יחזין וכו׳ של כזהרות פשפוהות
פשר לכהם כשפים לכהות כהן שת גויותיהן ושת יחטוף יחזין ולם פרשם . כי־אין קסם בישראל
פשר פרשכוכים של שפשרוסים ערך יחזין של פשפלל של דרך ושתל שהכהות קדם
ושיהיו וכו׳ ושהר כי שם פלם כהן שהיו שהרי שפוהו שתוהו כי שפלל שהר כי יחזל בשהם
פשר שהר שהשם ברשעית כשפשר שהר כרש פלדים לשהות יחזין וכו׳ של כזהרות פשפוהות
פשר לכהם כשפים לכהות כהן שת גויותיהן ושת יחטוף יחזין ולם פרשם . כי־אין קסם בישראל
פשר פרשכוכים של שפשרוסים ערך יחזין של פשפלל של דרך ושתל שהכהות קדם
ושיהיו וכו׳ ושהר כי שם פלם כהן שהיו שהרי שפוהו שתוהו כי שפלל שהר כי יחזל בשהם
פשר שהר שהשם ברשעית כשפשר שהר כרש פלדים לשהות יחזין וכו׳ של כזהרות פשפוהות
פשר לכהם כשפים לכהות כהן שת גויותיהן ושת יחטוף יחזין ולם פרשם . כי־אין קסם בישראל
פשר פרשכוכים של שפשרוסים ערך יחזין של פשפלל של דרך ושתל שהכהות קדם

חֻקֵּי וְבָתֵּנוּ רַבּוֹת עַמּוֹ: עַל־כֵּן
מְפַנֵּינוּ אֲבָהֵל אָתְבּוֹנֵן וְאֶפְחַד מִ
מֶּמֶּנּוּ: וְאֵל הֶהָרֵךְ לִבִּי וְשַׂרַי
הִבְהִילֻנִי: כִּי־לֹא נִצְמַתִּי מִפָּנֵי־
חֹשֶׁךְ וּמִפָּנַי כִּסָּה אֹפֶל:

ביאור המילות

מוכן כשעמו ובמקרו אין ויתקע, פשלם וכשני כלאים בהמלאו פרפרים. אין מעמר פכר. כמו פרפ לעמד מדבר ערבב. כמו כאדבר בערבים. גלילי. תכונותיהן כמו גליל מעגל יהלכו. ילקטו. יפקרו אין יורש ומלקוש. שעורי מלעוסה אין בין שעורים. סורוסים. סוסוסים. כשלכלך אין עקרו שיר אלו כזרועים. ולהלבין כמו סורוסו כשהיתה בגיל ובכאם מנו שמור על שכאי. ינפיזו. לשון תירוש ויצהר. ישבו כשמן. עשיר. כאבים כמו עתי מספר. ובמקו. יעבקו כמו ויעש אדיו לא כאקתם. תפלם. כמו ולא כתן תפלה. כשוללו. יפרוש כמו אין יקוללני. תשוכי תכיבני יקוללו. יפרוש כמו אין יקוללני. תשוכי תכיבני אין בקוכל ולא קיוכ. תתי. פקר כמו עתיר כף בקיל. פס כשפקרית. תקעו. לשון עוקם ופתילך. נלע לשון מתיקה ושמנה כמו פס כשלמת. ושיעו כמו וכשתים כטבעת כשלך. שוחתך כמו כשלת ובכאם כשלך. כמו ופס כשלמת. כמו כשלות כמו וכשם כלם.

הפירוש נוח שמלך שם. ישית לשמור פלגיו שלש עשרה. ונו', כי שם רגם לשרשות כשותם לקום עשומו. על כלל שעבים שעוידים ושפושעים עכלי פיוס את עשותיו שעול כשך דעת פיוס שכר שכר עשיים שכשם רעים ישפוטו ופיהו עשנוים כשם פיסול עתת תלקי פוטן ושכויין כי לא תשכשם כשפעתו כשלשר שכ יי. לא שיתי ושלו שלר עשרים. ושכלקיו כי יוסיפו לא יפקדו שיכלול כין יום ליום כי לא יפו לו פוטן

מַרְוֹעַ מְשַׁדַּי לֹא־נִצְפְּנוּ עִתִּים וְיֹדְעָו לֹא־חָזוּ יָמָיו: גְּבוּלֹת יַשִּׂיגוּ עֵדֶר גָּזְלוּ וַיִּרְעוּ: חֲמוֹר יְתוֹמִים יְנַהֲגוּ יַחְבְּלוּ שׁוֹר אַלְמָנָה: יַטּוּ אֶבְיוֹנִים מִדֶּרֶךְ יַחַד חָבְאוּ עֲנִיֵּי־אָרֶץ: הֵן פְּרָאִים ׀ בַּמִּדְבָּר יָצְאוּ בְּפָעֳלָם מְשַׁחֲרֵי לַטָּרֶף עֲרָבָה לוֹ לֶחֶם לַנְּעָרִים: בַּשָּׂדֶה בְּלִילוֹ יִקְצֹרוּ וְכֶרֶם רָשָׁע יְלַקֵּשׁוּ: עֲרוֹם יָלִינוּ מִבְּלִי לְבוּשׁ וְאֵין כְּסוּת בַּקָּרָה: מְזִרֵם הָרִים יִרְטָבוּ וּמִבְּלִי מַחְסֶה חִבְּקוּ צוּר: יְגֹזְלוּ מִשְׁדֵּי יָתוֹם וְעַל־עָנִי יַחְבֹּלוּ: עֲרוֹם הָלְכוּ בְּלִי לְבוּשׁ וְרָעֵבִים נָשְׂאוּ עֹמֶר: בֵּין שׁוּרוֹתָם יַזִּיעוּ יְקָבִים דָּרְכוּ וְיִצְמָאוּ: מֵעִיר מְתִים יִנְאָקוּ וְנֶפֶשׁ־חֲלָלִים תְּשַׁוֵּעַ וֵאלֹוהַּ לֹא־יָשִׂים תְּפִלָּה: הֵמָּה ׀ הָיוּ בְּמֹרְדֵי־אוֹר לֹא־הִכִּירוּ דְרָכֶיהָ וְלֹא יָשֻׁבוּ בְּנְתִיבֹתֶיהָ: לָאוֹר יָקוּם רוֹצֵחַ יִקְטֹל־עָנִי וְאֶבְיוֹן וְכַלַּיְלָה יְהִי בַּגַּנָּב: וְעֵין נֹאֵף שָׁמְרָה־נֶּשֶׁף לֵאמֹר

לֵאמֹר לֹא־תַשְׁוֵרֵנִי עֵין וְסִתֵּר פָּנִים יָשִׁים׃ חֲתֹר בַּחֹשֶׁךְ בָּתִּים יוֹמָם חַתַמוּ לָמוֹ לֹא־יֵדְעוּ אוֹר׃ בֵּי יַחְדָּו בֹּקֶר לְמוֹ צַלְמָוֶת כִּי יַכִּיר בְּלָהוֹת צַלְמָוֶת׃

שוחן לכפיו כלו לפחד שתדבק ולא יתקלק כיזו לעיי ושוחו ושתיל כי פחד כל שוח לכבוד ופח פיח פיכיר כשיח שיך יכיר כיזעשים ושתים ושפר פסכיפ רפיש מדבני מכשים פכיפ רפיש שכיפ לקופח פשפכל שבעו ושוח כי יקדר פיח גולפים ופפשכים ופסיני גבול שבפי פלפ לפ יכיר פשפכים פכוכלי׳ תפת שחון ושוו גבולות יפיזו ובאותם פנבולות פשפוקים יהיו עדר

גזול ושכוח גם כן וסרי פלו ספרו בריח שלח וסם פשפש שכוח פכוכרות לשפלפ שפתר פוח כלכן גשבע ופלפ שבש שכוח ופלוח לפ יפיש בשם פלפלפ כשו פשלפ׳ ושתיקול לשפר נשוחם פשבשיבי גבול ושפר כי לפ די שגולו פכשן ופקרקוע בשוכר כי שקוד יתוצים ישבשו וכו׳ פשבו פשלו יותר שפם שפתם שלו פליכו כשפרו כי תשכול לשוך פכם וגו׳. כי פלפ שקוד ושפ יתוצים ופלשפם שכוכלו ויקשו לשם ושן שכלים שם פיות גולת שבשי כשפיפם ולפ זו כלבד כי פחד שפשיליבו בקרקע ושפר כשו פל פכשן ושפר פל שור ושפוד פשבו ידיפם גם כן נכבי פדם בדרך סיגר פרש כיפשר פילפד לשוקף פרף פדם פכל׳ וזשו יפשו פבינים שדרך פשפדם יפו שני פרף פגלף שובדי ידיכם׳ וגם כשרן פשבת יפד פיכלו שבי פרף שרן לשם ורוש שם נשוש לפוש לשו שן פרפי כשדבר וגו׳. ידגם פכם פלפ הגולנים יגלו וכלשו כשבלפ. שפשיפם פרפים בשדבר כי כן עשקיים לשרף בשוקם ושרבם לשם לשפם לפשקם כשרים כי שגול פשדם יבא לשם שרפם פל דרך וסוף יהיה פרפ פדם ושכ כשדבר פשרן ויהי רוכב קשת׳ או יהיפ שי׳ערבם לשם לשם לכשרים כשו פים נשוכים ישתקו וכו׳ ופשבר שפשר פלפם פגולנים פויקים יותר פשפרלים כי שכם פשרלים לפ יתפשטו בראש ופלשם כי פם כשדבר כשרבם יגילו שרף לכעיפשם. פכל פלפ דשים כשדם כשלו וגו׳ כשדם גלילו יקנורו׳ כשם שגולו פשקשם ושפרשם פלפם כן פשטו ידיפם כשדות וככרשים כי פדם גלילו יקנורו ופם שוח פל רשע לפ יפשרו לשנוע כו כי שוכני קורם יהללו רשע ופשרבשים זו לוח וזשוחים פשוכם פלו לשלו. ופלילק כשם פניו לל כשר כי יקנדו דשעים כשלם פדם וכרם לפ לשם בשרבשים ולפ יתפשך שינת שוח פדם כשל רשע עד שיכול רשע לשתאר פלכבור כדי שיתפשל שיכוכריו כברם ופם שיכשטע שכלי פתל פלם וגו׳ ב־ם רשע ילקטו ובכון הוא יגלו יכן גלילו שבני פרים פלני לכוש ושבלי כשוש בילה ופשלו כשן הקוד ולפ יפוקו לכי פיפ כשוקו בכדו הוא שלתו לשוחו וגו׳ עד שמוסבריים יגיעו ושבלי פשבפ ולפ בל קורפ לו פוכפ פבקו פור כי שפתר לכבם פלכבם יגורשו ושבקו פשתיגות יגולו שפוד יקום פקדם בורש כי הפ שוכיש לבני פניין יקר פשפר שבי פדם כשרלו ושיה כי יעקב פלי וגו׳ ודוד פירפו שוכד שביים שפקפת פכיוכים שתפ פקום וכו׳ ושפוכם רבני פלל כן ושבו שפר כי גם זפ רפה כיטולו כי רפה שוד שביים פיגולו פיפום לשבוד שלם שתוך שבוד שיבשו כשור. ושל עבי יפבולו ירפם של פיגו של עבי יפבולו כמו פבו כשתר פוכשם כפ לקפוד את שבי ילדי לו לשבדים. לו יפתר וכבוך שבר של שבשי יפבולו. ויז שפיפיפו יגולו פיפום שן פכד כמו ושוד שלכים פיקשי. עיגם שלבו שבלי לבום וגו׳. גם פיפיפם פשוך שבר גבול בנוכר כשוכר של שקשן בשוך שגו שקם שיפכל ושפקם כי טוב לו שוק כי שגום שלכו פיפום ושבי פכוכרים. ושוך שפשבל פכבר. ושבשים כשלו שיגר. בשקרים פשפגר פוסף עבא שם פלפ כי גם לשם יקרם כי שתר זפ ושתר זה יגשם ופינו פיכה שתם פכוסף שר בשבין יום ושפשל פלוויות פוק ושוך־פלילי כי כלוסה לו שתר פכשוקה לפ תשכום שר בישר׳ ושייב שלם לשת לשבש

עדבר שיש בו ריח כבודע ואלה נשאו עומר והם רעבים וגם צמאים עם היות כי בין שורותם יצהירו
יקבים דרכו ויצמאו ויותר קשה כי אם המה כמו אל העבדים הפועלים כי זה עון ועתה אין דומה
לקיים מה שאמר. שורך טבוח לעיניך אלא שהוא יותר קשה שהוא טבוח בידיו מתה הרי אתה ושור
אמור · מעיר מתים ינאקו וגו' כענק לבאר שעם גם בעבות לא תרצה ואמר כי היושב בעיר ינאק
ונפש חלליהם אשר רבים חללים הפילו אשה בהיותם בשלום ומזון לשד וכמו החללים עצמם
הנופלים בדרך קשות על דרך קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה · ועל כל אלה המקרים
והפגעים עתה אקום יאמר ה' כאשר הבטחנו וגם כה אלוה לא ישים תפלה כמעשיהם ולא יתעורר
להעבישם · ועל כן קדם ואמר מדוע משדי לא נצפנו עתים כי זאת הטבה לקיחה מהשכל
ככו' המה היו במורדי אור וגו' אמר כי לא אלו העבירות האמורות לבד ישגו כי גם על גזרת השם
ועל שהם מהיותר המורות שנשבע מצוקיהם עברו ולא נענשו כי המה היו המורדים והפושעים
באורו של עולם ואין ברכת השם גדולה מזו ולא הכירו דרכיו וגו' שיא אוהרתו כמ"א ויקן תשא עיניך
וגו' כי זהו הדרך היותר קרוב אליו ואמר כי כמו שדרך אורו של עולם לא ידעו כן לא יוכלו לשבת
בנתיבותיו ודרכם גם כן לא יבחרו לשבת שם כי אם מקום חשך ולא אור כאשר יפרש · וידרש כי מי
שלא קבל או ידע עקר דרכיו ונתיבותיו איך ילך בנתיבותיו שם שאר מצות הנכללות תחת כל אחד
מהם והם נתיבותיו לאור יקום רוצח וגו' אמר כי או יפשע גם כן בשאר מצות שלהם אלא תרצח לא
תנאף לא תגנוב כי לאור יקום יקטול עני ואביון גם בלילה יהי כגנב הרי רציחה וגנבה ואשר
שאמר שאומו רוצח אשר ירצח את רעהו יהתר בהתר השכב של לילה כגנב וזהו פי' לא ישבו
בנתיבותיו כמו שיפרש עוד · ועין נואף שמרה נשף הרי גלוי עריות וגם זה בנשף בערב יום חשכה
לילה בחר לו לעשות מעשהו זר מעשהו ואף ביום סתר פנים ישאון והוא המבוא או קלסתר פנים
למען לא יראו גם לאור הלבנה או שאבוקה · וכ"כ שונאים אורו של יום עד שחתר בחשך בתים וגו'
אמר כי כל כך יבקשו שיהיה במחשך מעשיהם שיחתרו בתים ומערות ושיחים תחת הארץ במקום
חשוך כי מגולת בתים כעותם להטבא מחשך הם גם בעבם היום ובכן יומם חתמו למו לא ראו אור
ירבם גם ביום לא יבכו תאורו כי חתום הוא אבלם עד שתתכולה בזאת האמורה · וזה כי יחדו בקר
למו צלמות ירבם כי עד שתתכולה הביא יקיים להם בקר וצלמות יחד רגע אחד כי ללילה יומם ואור
לחשך ישימו בבואם בבתי עפר וכפים וכקראת הבור כאור ולא יצטרכו להמתין לביאת השמש
למלאת חפצם כי בלילה יומם להם יאיר להיותם חפצים באפלה על דרך ואומר אך חשך ישופני
ולילה אור בעדני וזהו כי יכיר בלהות צלמות כמו כי את הבכור בן השנואה יכיר · יהי מכירך ברוך ·
כי זה יכבד ויאסב בלהות צלמות · או יאמר כי הוא מכיר יפה כמה בהלות אפשר ויש ספק בידו
לעשות במקום צלמות לא ירואי השמש ולכן חתר בחשך בתים · עד כאן פירוש המה היו במורדי אור
ולא ישבו בנתיבותיו · ובכן נמי אומר שהוא כמפה ובידו קיום כל המצות המבואר והפושעים
יכשלו בם ומאבדים את העולם על שאופן הבוכר ואלוה לא ישים תפלה · מכאן תשובה כנגד דברי
אליפז הארח עולם תשמור וגו' אשר קומטו ולא עת · וכנגדר אבלו הכבו שמשדי בנפצו עתים
כאשר ביארנו · ונכ"ר · רבי יוחנן ור"ש לקיש · רבי יוחנן אמר מכאן מה כנורם נורם
על הרשעים שימותו אלא כל זמן שהם חיים מכעיסים להקב"ה הכ"ד הונעתם ה' בדבריכם כיון שהם
מתים פוסקים מהכעיס לקב"ה שנאמר שם רשעים חדלו רוגז חדלו מהכעיס להקב"ה · ומכאן מה
כנורם מיתה על הצדיקים כל זמן שהצדיקים חיים הם נלחמים עם יצרם וכיון שהם מתים נוחים
הכ"ד ושם ינוחו יגיעי כח · דייכו שיגעתו וכו' ככתוב ומפורש למעלה בכי לא סגר דלתי בטני · הנה
לא עבאו מהרון בבריאה רק את המות הוא וגם בה עכאו כי הכהם' גם שיש נפשם טוב עלד כשאצו

קַל חָוָא עַל־בְּנֵי־מַיִם תְּקַלֵּל
חֶלְקָתָם בָּאָרֶץ לֹא־יִפְנֶה דֶּרֶךְ
כְּרָמִים: צִיָּה גַּם־חֹם יִגְזְלוּ מֵימֵי־
שֶׁלֶג שְׁאוֹל חָטָאוּ: יְכַהֲהוּ רֶחֶם
מָתְקוֹ רִמָּה עוֹד לֹא־יִזָּכֵר וַתִּשָּׁבֵר
כָּעֵץ עַוְלָה: רֹעָה עֻקָּרָה לֹא
תֵלֵד וְאַלְמָנָה לֹא תֵיטִיב: וּמָשַׁךְ
אַבִּירִים בְּכֹחוֹ יָקוּם וְלֹא־יַאֲמִין
בְּחַיִּין: יִתֶּן־לוֹ לָבֶטַח וְיִשָּׁעֵן
וְעֵינֵיהוּ עַל־דַּרְכֵיהֶם: רָמוּ מְעַט
וְאֵינֶנּוּ וְהֻמְכוּ כַּכֹּל יִקָּפְצוּן וְכָרְאשׁ
שִׁבֳּלֶת יִמָּלוּ: וְאִם־לֹא אֲפוֹ מִי
יַכְזִיבֵנִי וְיָשֵׂם לְאַל מִלָּתִי:

ביאור המילות

ניסי מדבר יבש מן
שלכו בגניות כבר.

רועה עקרה. עשבר כאן ירשון קקדר. ורעה
לציותיו: בחיין. כמו בחייהם. ושמכו לשון שפלות
מרגו אבך מן כי יאוך מתוך ואיכו כאוכם. ולא
כי הוא שלטון לזל עקום כאוך ומרגו כאך.
יקפצון. לרלבי יסתעון כיפה כמו קפצה פיה.
עליו יקפצו מלכים. ולרלק ילבנון מן מקפת
על סדריה. ומלו. יכזיבני כמו כי שמיים.

הפירוש

פחד שסביבו רפיס על
דעתו תוך כוס שמלא

סד' למתוך לשת תבידו כפיקם תבאי מעבדנם
ואפר שפם כדברי תבידו שדיך שסנפה ולא
בשיוב את כל לאבסי פדום ולדוד שמכול אם
פיפם כפוסרו שבר קושטו ולא עת פיפ מן שדין
ויתקייב שיפשם נם שפסכון על פלא פרשים
וכלוי שולם וכמו שכופר שפשם פיפים פכם כן
רפוי שיפשם בוכן כוש. וספר אם פיפ רפוי
לשמו (שמ' ק) קל כוש על שבי פיפ תקולל פלקפה
כארץ ונו' ירגש אפא שכשרב שפדרו כרש שכוש
כיפוד פיפ שיש שדוד שכוש בדיק ויפר כשרכם על פלו כשוליפים ושפוליפים כי כפלי שכשלפה
לא תעלו רפוי אם כן שיפרב בשיפה יפר קשם שפלא כי קל כוש על שבי פיפ ירגש פיפה קלא
פיפ לאלם אם רגש יפוחו ע' פיפ שכל תקולל פלקפה כארץ כוש כת וכל יפיפ כל שחד שכם
כארץ לא יפבה דרך כרפים אשר כוש שקום שיפבי על דרך אל שכרגם בן יפכחו שבי שכשעו ונו'
שם יתלו ניפוד שפא שבר כוש ניש גם כוש עד פיפכרכו לגוזל שיפי אלם שקוסר מי שאך וכוי
שבני שלפאול יניש שכלא שעמם. ויפיפ תקולל פלקפה כארץ וניש גם כוש אשר כם שתי לייניות
שבני שכשעו ושקבאל כבודה שאשר פלפאול שעלו ירגש שעא רפוי שיפרב בשיפוש שכוש ואשר
שפא כוש ושקבאל כבודה שאשר פלפאול שעלו ירגש שעא רפוי שיפרב בשיפוש שכוש ואשר
תשתיים. וגם שאשו על ניפכם כוש ניש גם כוש כשכוש שכאו. ושעשתי לחכם שפיפ שפיכוש
ושיוצם פרפוי לפם כפי לשפאל שבר ילדו שעם כפי שלשתם וכשבר לשם שיפוש לך כוש שיפי אלם
ושקוד ושיוצם שכוש יפיפ כשפאל שבר ילדו שעם כפי שלשתם וכשבר לשם שיפוש לך כוש שיפי אלם

מענה

אדם ואפי' יותר בשרים מהם · ולכן כחלק השמש שקטן הוא לגבי חלקי' הא' כביאור בהשגחה שנזכר בעליונים ולוקח מהם ראיה בשפלים וזה מתחלת המענה עד הן עד ירח ולא יאהיל וכו' והשני בביאור איך יקרו בעליוני' ההם קצת החסרונות מבלי עון ולא יקראו תגר · וכ"ש הראוי שיהיה כן בשפלים וזה עד סוף המענה ·

וַיַּעַן בִּלְדַּד הַשֻּׁחִי וַיֹּאמַר׃ הַמְשֵׁל וָפַחַד עִמּוֹ עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו׃ הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו וְעַל־מִי לֹא־יָקוּם אוֹרֵהוּ׃ וּמַה־יִּצְדַּק אֱנוֹשׁ עִם־אֵל וּמַה־יִּזְכֶּה יְלוּד אִשָּׁה׃

ביאור המילות

יקום · יעמוד מן ויקם בי כחשי · ולא קמה עוד רוח · אורהו · אורו כמו מאורה ·

הפירוש

יבאר פה בחלק הזה הראשון שהשם ית' משכיר ומעניש ומביא ראיה מן העליונים אשר הודה איוב שתפול עליהם השגחתו ית' אך אמר שהשלם גם כמו שאמר אליפז בעדו וזהו שמים יתהלך כאשר בקרבו לעולם וזהו המשל ופחד עמו ית' כי עידו בזה שהממשלה לעושה רצונו וגם הפחד והיראה לעוברי רצונו ועל כן עושה שלום במרומיו כי גם הם יראים מפניו ממעלת גדולתו כאמרו ויסי מורא שמים עליהם וכאשר לאור חציך יהלכו וכו' וכמו כן מקבלים הממשלה עידיו ובכן עושה שלום במרומיו · וביאר דבריו ואמר היש מספר לגדודיו וכו' כאלה תוכל להכחיש שאם היות גדודי מעלה כבת שמעלתם וממשלתם עידו וכהשגחתו שיתה ואת לבם כי ישנים בהם בכלל ובפרט ועל מי מהלא לא יקום אורהו ואתה בן אדם לא תודה ג"כ שיתשרכנו אליו ולהשגחתו גם בני אדם גם בני איש יחד עשיר ואביון מק"ו מצבא מעלה וזהו ומה יצדק אנוש עם אל וכו' שיצדק שיאמר אנוש ואפילו אותו שהיה יכיר כפיו של הקב"ה שלא קדמו אשה שיכול להיות בלי השגחת מי שאפילו העליונים לא יהיו זולתו וכ"ש ילוד אשה והם שילודים מאוס ומחם והשאר באמרם מהם ואילך אין איש בלא אשה כיש בהם חסרון יותר גדול וצורך אליו ויתעלה יותר רב · וכויקרא רבה במצא זה הק"ו בעינו · בר קפרא אמר גדול שלום מה אם העליונים שאין בהם לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות ולא עול ולא דכוכות ולא מחלוקת ולא עין רעה צריכין שלום שנאמר עושה שלום במרומיו התחתונים שיש בהם כל זו עאכ"ו · ואמר כי מזל זו ההסרוכות כמונו של אדם מוציאין אותו מן העולם ע"ד רקב עצמות קנאה דהכהו קפולאי שבת פרק השואל · וכמאמר הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין וכו' · וצריך אם כן מתמיד כי גם העליונים אשר אין להם אחת מכל אלה צריכין אליו והוא השלום שנזכר בהם ·

הֵן עַד־יָרֵחַ וְלֹא יַאֲהִיל וְכוֹכָבִים לֹא־זַכּוּ בְעֵינָיו׃ אַף כִּי־אֱנוֹשׁ רִמָּה וּבֶן־אָדָם תּוֹלֵעָה׃

ביאור המילות

יאהיל · יאיר מן בהלו נרו ·

הפירוש

אחר שביאר צורך ההשגחה בשלימות נקיו' השפלי' ולוקח ראיה מהעליונים רצה כמו שחלק השני להביא ראיה ג"כ מהם כי אלו הלוקין אין ראוי שיקראו תגר כי לא טובים הם מצבא השמים במרום שהם לוקים בלא עון כמאמר איוב באמרם כי אתה הם שאומר לחרם ולא יזרח ובעד כוכבים יחתום ואיכה קורא תגר וזהו שאמר הן עד ירח ולא יאהיל וכו'

ודאי

ולפי שיקרא ליורם מלך יהודה לו שהיה בלבל ויקרא לו שהיה עשרים ושמונה בשנתו כל ימות מלכותו כי
בשביל כבוד יקרא כל מלך שהיה מלך קטן בשביל מלך גדול ממנו ונוסף עוד מלך ארם • גם פסוק
אחרים כי יתפר גם יתכבד מלך אורו ונלקח לקוות כוס של ידי קטן שיכעוס ממנו ונוסף
עוד פירש לפי פשוטו ולא מעלתו • פסוק ראשון שיכעוס ממנו עוד עבר ומשו מן עבר ולא יפיל כלל
כמו כוזן ונלקוח ונם שכבתים מלך תחת מלך יפיל פסוק כשברים גם פסוק נקשת מקומות נלכדם
לשחת שחור שחור שכבתים קמי פסוקים ומזו לא כן כשיני • אז ירמון על ככה. משם כשמוני. פוש
לא יפיל עליו שלא יפיל לא יכוון לקוטן לשחיל למעלה מקדיח לכל יפיל לפי כוזן רגים לשייר לקוח
פשוט פסוק • וישוב כשיני כשלים על פסוק מקודם לו ופשר וכתבים לשון רגים כי כוזן לשייר לקוח
פשוטם פסוק וכתבים פירש לא ישלו מורם • ופן ככה יקרא לשני מלך שלא שון אחד מעל אחד כי פשוט
ומשקים פסוק לשבות לשון קוכיסם ולא יקילו עבר לא יפיל עבר פוש שלא ישקו יח׳ ילוו ל״ב שיקילו
בדיקים על פשוט • ומזו לא כי פוש רשע ולא פשוט עולמה ירגש כי נפש כשבתם מנת פשוטם כי
פוש רשע ומעלמה ככה • ומשר פוש ולא פשוט ולא פשר ל״ד אם פשוט למעלה פוש וילוך פסוק שלא פסוק
אחר פסוק ופא פשוט כי פשוט פלקוקים מכשר פשוט פכני כן פסוק פירוש כדברי מלך • ולכן לשבון מנת
פתוחות ויפסוק לפי פשוטו כי לא כי פשני כן פסוק פירוש ומזו מלך פשוטו לשבון פשוטו למעלה
יפסוק לשקוד פחתרון ופיש פשוט • ומזו כן שוטר דרש לכבוד ומשו פלגים פת שכי פשוטות
סגדולים וכן כשרש ירק לכבי פקוק כזוכו שכ פשוט לשבי פלגים פשוטכו כשכר פוש ל״ב כקבֵּ
לבו ומעטו את עצמך אחר לכבוי כזוכו שם נשכיל שמעתי לכבוד דבר כגון מלך ומשוטו את
עצמי • ל״ב לבי ומשכיל כזוכו ולגילת ל״ב מרגע בשיפרש עלי מהביט • ל״ב לימוכו כך ישראל יוסי
ושנים • ישים כאי בדיוק כאי ישמעו לבכוד ושן לשומעים ובל ל״ב ויל ליעקבו׳ נדיקים על שוב לא יעקב
כי קטון הוא ולוד ה ה בקטן • לא פוס שיקבא לשמר. בדכ״ל לפי״ל כל שם כשנשא שעיר ל״ח שכ׳
בו פשמע ל״י אחר פקבֵּ שעיר וס ישיב כפרם • גם וס פשמר עורם כי ילמדו לקרוס פקרי פשבים
לשקרי פשבי׳ וילמדו שם משם • כי ככר כתפרסם יפם פירם לשומעיהם עומן עונות פחם כזם לכם
רצם פלשים וכי פיש לא ככר שם פשם כישקוב ושכו פשעיהם כפרשם כי שכיפם כשלמו נדולים ושים
תשיפם כנכון שפר ושכו׳ כשנם כשם כי כשני ורב יעבוד ציור ובכוזה כשם פקשיחה לשוף ופשר
יעקב ישעבוד כי מלהי לבני עבדו. וכשל ו׳ את יעקב מלכו על מלחת פקדש על פשר ארם פיש כשיש
ובשעבוד כשלוש כמו מלהי לבני עבדו כשכר פשבם עם פשעם כשפוכרם • וכשן אין כשבן שכשלו פם שביהו
ויפוחי שכלוש כשלים כשוש על עבון פשעו פשקוח כוש כשו שכשלוהו כשקו׳ לשכר פשבי׳ כשלוש
שכדוק כשבים כשבלי׳ פיהם שבלים שומים פשרם ופיהם פשיבים בב״ל • ופוסיפו כנפש כשכם
נגדוקות כשבים כשבשם ושכו כשבן שפשי לבן פשיפו יכוכוהו • ויצ׳ ום כשכשל פשר שכשוש ושכשבילים
יוסיפו ונו׳ כשלילי פיהם שבלים שכלילים כשלשים שכלכלות. וכשן אין כשבן שכשלו פם שביהו
כשכשים כשפשים כשבים ושכו כשבן שפשי לבן פשיפו יכוכוהו • ויצ׳ ום כשכשל פשר שכשוש ושכשבילים
יוסיפו ונו׳ כשלילי פיהם שבלים שכלילים כשלשים שכלכלות. וכשן אין כשבן שכשלו פם שביהו
כשכשים כשפשים ושכו כשבן שפשי לבן פשיפו יכוכוהו • ויצ׳ ום כשכשל פשר שכשוש ושכשבילים
יוסיפו ונו׳ כשלילי פיהם שבלים שכלילים כשלשים שכלכלות. וכשן אין כשבן שכשלו פם שביהו
כשכשים כשפשים ושכו כשבן שפשי לבן פשיפו יכוכוהו • ויצ׳ ום כשכשל פשר שכשוש ושכשבילים

על זה בירח יכין עולם וכו' ונראה לי שכן עשה הנביא המגלה והמשיל משל כאלו שני המאורות
בבריאו שוים וסמך אותו לאמר את שני המאורות הגדולים למה שבהיותם בכבוד שניהם אלא
אורה אבל יש ביניהם הבדל משל הכותל המצוייר עם הכותל הלטוש שבכנגדו שעבר ציורה של זה
לזו · כי אור החמה עצמי אליה ולא יעבור ואור הלבנה מקרי עובר לה מה שהוא קנוי מזולתה · וע"כ
אל סידה כאלו אמרה שאי אפשר להשתמש שניהן בכתר אחד כי אור הלבנה שאול מהחמה כאמור
והוא כקרן ואם תלכנה שתיהן מהלך שוה זה לעומת זה לעולם תעמודנה בענין אחד בכבוד ומלאות
אורה לפניכו אבל בלכת הלבנה מהלך יותר מהיר ממהלך החמ' כשתרחק' מנקודת הנגוד תתקרב
אל החמה לעולם ומסגולתה שכ"ש שתתקרב תתמיד אורה הכר' · ועכ"ז אמ"לה לכי ומעטי את עצמיך
ורבה עכ"פ צריך שתמסרי תבואה יותר מהירה מהחמה ובכן יתקיים שתתמעטי כאמור · ועליו אמר
הכתוב את המאור הקטן ומהירות תבואתה בקש אל תבואת החמה קרא הליכה שאם לא כן גם
החמה הולכת · הטיבה בשביל שאמרתי לפניך וכו' כי אפשר היה ללכת שתיהן מהלך שוה או שיתן
הגם גם כן מאורו על הלבנה ולא תצטרך אל החמה · א"ל תמשול ביום ובלילה כדכתיב ולמשול
ביום ובלילה וכו' אף אם תפסידי בעבורך שהתבואה אור מקנה מעלה באותו המהירות שתמשלי ביום
ובלילה כי על הרוב כמנהג גם היא נקבת היום עם החמ' בדקיע למעלה מהאפק והרי היא מושלת
ביום ובלילה אם שלא תמצא החמה למעלה בלילה עם הלבנה כשוה כד וזה סבת מהירותה לזה
השיבה שרגא בטיהרא וכו' ורבה מה תועלת בממשלה נדועה בזאת כי במקום החמה אין כחה ניכר
כשם שאין אורה ניכר · הוסבה יניא תועלת אחרת ממעלה בכשכת ממהירות ההוא · והיא
לספירת ימים ושנים לישראל שב' וסיו לאותו' וכו' כי יומם ולילה הוא יום אחד וסימן התחלת הלילה
באת הכוכבים לא שקיעת החמה ואין ספק שהלבנה גדולה שבכלם בממשלת הלילה שהכ' את הירח
וכוכבים לממשלות בלילה ובאמר את המאור הקטן לממשלת הלילה · גם השנים מ"ב מחזורי הלבנה
ולפעמים מ"ג כי כנטוו ישראל לעשות הפסח ושאר המועדים מהחדש הזה עד כך חדשים מספר
חדשי השנה · ואין כל שהחדש הוא חדוש הלבנה · גם אפשר שקרא כל חדש שנה למה שחוזרת
ושבה לשוב בדרך הראשון שנית והכוכבה שבזה האופן שמהירות ימשך תועלת מספר השנים גם
כמו שיגיע מספר הימים אם שלא ימשך בזולת האופן הזה · השיבה כי אין צורך אל זה שמהירות
לתבין מספר הימים אף אם יצטרך אל השני' כי אין צריך כ"א שקיעת החמה ויהיה לילה כענין וכא
שמשא וטהר טיהר יומא וכו' · דולאי היום איכו כמכה כלל עם הירח כי אין התחלת הלילה נמנה
אלא בככבים כיכוכיים וכדומה ויהיה פי' ימים כמי וכו' לא כמו שאמרת שהימים נקראין על שמי כי
גם זה איכו כן כי בדידה מיתכו · והכוכ' כי כמו שממשלת היום כלה שלו ושרגא בטיהרא וכו' גם מכין
הימים בדידה מימכו כי תחלתו הכן החמה או יאמר אלי רבנוקים דירח בוס שנה זה כענא נחמה
כי גם בה מימכו הומכים כי ע"י תקופת החמה קבעו מועדים כמו שפירש הרי"ף ז"ל פ"ק דסכותית ·
ער שא"ל ליקקרו צדיקים על שמך וכו' ורבה אף אם לא יועיל מהירותך זה כי אם שתהיי את גוש
סימן ודוגמא לצדיקים דייך · ובכאן נלה כוונת המאמר וסודו למטה אוכו אליו כי הוא חידה לבד
ודוגמא לצדיקים כאמור · ולכן לא נמצא דמו בכתוב לזה החלק מהמאמר כמו שכתבנו בשאר · והרי
אם כן משל קרוב ליסודי הצדיקי' הוא המאור הזה שבהליכתו במהירות לעשות רצון בוראו מתמעט
כמאמר את המאור הקטן וכן ראוי שהצדיקים ירוצו ולא ייגעו לעשות רצון קונם וזהו הדמיון
הראשון · וגם היות שמתמעטין בעולם הזה שהוא ממשלת החמה יותר משאר האומות הם מושלים
ביום ובלילה בעולם הזה ובעולם הבא ואם הוא מעט בעולם הזה מה שאין כן באומות שבעולם
בעולם הבא כלל כמו שהחמה לא תשמש בלילה כלל כמו שתשמש הלבנה ביום ובלילה שהכ' ולר' י

כי'

ביום ובלילה וזהו הדמיון שאמר ויש להם דמיון שלישי שהוא שכל עוד שהרודף הלבנה אחרי החמה ומתקרב אליה תגרע אורה ובפרט בעת הדבוק כי הרודף אחר הבורח הבורח בורח ממנו וכל עוד שהתרחק כמו אחר הדבוק שהיא רודפת אחריה ותוסיף אור כן גם כן כל מה שהבני אדם מתקרבים להקבה בתשובתו שמעט בעולם הזה יחסר שלמותם והשפע נוסף · וזה גם כן כמו התשובה השלישית ירצה עוד בזה קושיי למשל לצדיקים כי אם יביטו איך ימכו עם אור הירח שימי' ירעו כי לא יתפשט אורה גם רק בבורחה מהדבוק קמעא ולא ימכו באורה התחלת הלילה · ואם יביטו אל מגין : השבים כה ירעו כי זה לא יושב כי אם ע' תכלית השרוכה וזה לא יהיה רק בעת דבוקה כי לו כאשר התרחק זה לכם ראו חדשים וירעו כי לו אין לה אור כלל וזו דוגמא כאשר רמזה גם כן הכתוב בוסיע לאותות ולמועדים על הדרך האמור · הרי הפסוק מפורסם ועל זה הפסוק אמרו שאף הם עתידים להתקדש כמותה · ואם כלמוד מהמאור הזה ומתועלת מקירות המצתו ואם ירעה לעיני' גם חסרון לא ישאר תרעומת דין ודברים על יסורי והכשר הצדיקים כלל כדברי בלדד פה אלא שלפי שלא יבינו זה כל רשעים אמר הביאו וכו' והכוונה על ייסורי הצדיקים · ובכן לא כפל דבר אחד מכל דברי זה המאמר שלא מצאנו לו רמז בכתוב ודוגמתו גם כן בצדיקים · ולפי דעתי מה שאמר ראשונה לכי ומשול ביום ובלילה · ואחר לימנו כך ישראל וגו' ואחר ליתקרו צדיקים על שמך · יורה גם כן כו על דברי ביומי במדותיו שהטוב כל מה שהוא יותר כולל יהיה יותר טוב ויותר גדול ועל כן אמר ראשונ' שימשך תועלת התבואה טוב כולל לכל העולם כממשלת הירח ביום ובלילה · ואחר אמר שאף אם איננו כולל לכל יכלול לכל ישראל השוים לכל ואחר אמ' שאף אם לא יכלול לכל ישראל יכלול לכל צדיק שהם עקר כל כמנה ואם כן הלך בזה מן היותר כולל אל הפרטי ומזה אל הפרטי מן הפרטי להיות היותר כולל יותר הטוב כאמור · ובמדרש · המדה הזאת לכם אתם מונים לו ואין אה"ע מונים לו · רבי לוי בשם רבי יוסי בר אמי דרך ארץ הוא שהגדול מונה לגדול והקטן לקטן · עשו שנאמר בו ויקרא לעשו בנו הגדול מונה לחמה שנאמר בו את המאור הגדול · יעקב שנא' בו כי קטן הוא מונה ללבנה שנא' בה את המאור הקטן · א"ר נחמן סימן טוב הוא מה שהגדול שליט ביום ולא בלילה והקטן שליט ביום ובלילה · רבא אמר כל זמן שאורו של גדול מבהיק אין אורו של קטן מפורסם · שקע אורו של גדול מבהיק אורו של קטן שנ' כי הנה החשך יכסה ארץ וכו' וכן ביעקב ועשו שנא' קומי אורי וכו' הרי זכיתי לאות היותם הוא אשר בין המאורות ליעקב ועשו במדרש ולא בחידות אחרי רואי אותו כסדרו מהשבתי במאמר שקדם ואם מצאתי עוד להם שם יקמים אחרים כאשר כתבתי ·

עד כה

עורני יי' לכתוב על ספר בדיו זה התועלת אלי מסגרת שלשת רעי איוב בהשגחת הבורא על בני האדם ותשובת כל אחד מהם על דעת איוב והבדל דעת כל אחד מהם מחבירו והבדל דעת שלשתם מדעתו של איוב כאשר ייעדנו בהקדמ' אמנם כדי שיהיה זה מושג לקורא פה בקצרה אכתוב כל זה הנה בסוף דעת אלה החברים בקצור נמרץ ואומר. דעת אליפז במענהו הראשון ומה שחדש בשני ומה שהוסיף לחדש עוד בשלישי · וכן אעשה באשר דעת בלדד וצופר חביריו ולא אחוש להביא הכתובים אשר הוכפלו בפיהם כי הכרת הויכוח יביאם לזה וגם לפי דרכי מעט מוער הם כאשר יראה הרואה · איוב · מפני שראה צדיק ורע לו רשע וטוב לו ראה לבטל השגחת הבורא מהשפלים שאם לא כן יתחייב עול בחקו · אבל זה מנוסה · א"כ המביא אין מנוסה ושקר יתחייב א"כ וכו' · אליפז · קיים שהכל בידי שמים ואין עול בפניו והתיר הספק בשתי. תשובו' אחקיו' אבלו הא' בסותרת הסבה שהביא איוב שהוא צדיק בעיניו ואמ' כי הנם צדיק יהחן ·

והשמית בהכחשתם כי לא יאמין שבעבור איוב בלא עון כי אם עב״ התוכחת אף אם לא הודה בנסיון ·
והביא עליו מופת מן המפורסם הכולל וגם מהקבלה הנבואיית גם הביא ב׳ תשובו׳ עוד ע״ב החכמי׳
ובמענה הב׳ · עזב סברת הנסיון וקיים סברת התוכחה · והתיר הספק בפרשה שדבריו
עצמם יוכיחו על רשעתו ואין צורך אלי המפורסם הכללי ולא אל קבלה אשר שוצרך לתשובה · וע״ד
ביאר שאי אפשר שימצא אדם צדיק בארץ ולכן שותר הספק · והשיב גם כן למענות אדם ילוד אשה
ולכפירת איוב בעולם הבא ותחיית המתים וזהו מה שחדש פה · ובמענה הג׳ · קיים סברתו
בהשגחה · והתיר הספק בתשובתו אשר במענהו השני וחדש עוד שתי תשובות האחת שלא יגיע
מצדקת הצדיק ולא מרשעת הרשע דבר אליו יתעלה · ואם כן לא יתחייב להציל ולהסגיר הצדיק
ולא להעניש את הרשע · ואם כן לא יקרא עול אף אם יגיע לו מסדורו הכולל רע ולרשע הפכו · ב׳
שאפשר שלא ידע איוב לזוכר מרעות הזמן · והכתוב אמר בכל מעשה ידך אשר תעשה והיא היא
מטב ונטל ולכן נענש · וגם שם ביאר דעתו בשני מופתי ראיה וגם מבול והפיכת סדום · גם הורה
בענינו אשר יען כי אין בכלל שכר מצות קיומי העולם הזה וזו תשובה אחרת חדשה · בלדד · סברתו
גם כן השכל בידי שמים והתיר הספק בהכחישו ביסורי הצדיקים אדרבה יאמין שכלם תוכחת עון
כדעת אליפז במענהו השני אלא שזה בלדד קדמו בו · וחייב מזה שאיוב היה חייב · ואמר עוד
בהתר הספק שאין מכירין באופן ההשגחה ולא תפול חקירה בה כמו שלא תפול בעצמו וצריך אם כן
לשמוע אל הקבלה לא לחקור ואחר ביאר קבלתו בזה ואמר כי צריך אדם לשוב מעשי העליוני׳ וזך
שרשיו בתוכם ומהם ישתה ואז יהיה כעץ שתול על פלגי מים וכו׳ ולא יקבל נזק כלל · ובמענה השני
קיים סברתו וחדש בהתר הספק שהאיש שרעו בכלל תחת ההנהגת העולם הכללית ולכן אפשר
לקבל הצדיק נזק והרשע תועלת ולא׳ יקרא מזה נטל כי ראוי שההנהגת הפרטית תהיה כבושה
תחת הכללית · וביאר קצת זה בחכמת התכונה · וזה קדמו לאליפז בזה הדעת וגם אליפז סמך
עליו · ובמענה השלישי · חזק סברתו והוסיף ביאור על ההשגחה ונדוק דינו ית׳ מהשגחתו
בעליונים כל נגע השמי׳ ונדוק דינו בהם אשר זה לא יחלוק בו חולק · מבלבד איך ראוי להביא מהם
ראיה על השגחת השפלים ונדוק דינם וגם הביא לקיום המאורות וזו היא תשובה חדשה עוד
בהיתר הספק · צופר · קיים גם כן השכל בידי שמים ודעתו גם כן שאין ייסורין בלא עון
והתיר הספק ואמר כי המחקר מתעלומות שלאשרי אליו חוטא ואיוב גם כן חטא בזה ועליו נענש
ואמר כי לא יספיק איוב לעמוד על מעשה בוראו והשגחתו כי גם במעשה בראשית ובראיו יקנד
כ״ש כי ית׳ וגזה הסכים לדברי בלדד אלא שביארו יותר וגם שם הורה על עולם הבא ותחיית המתים
הכפר איוב · ובמענהו השני · החזיק בסברתו אשר בידו ית׳ השכר והעונש ובהתר הספק
סור להודות בקצת לסברת בלדד כי״א הפול בשפלים לא מצד ההכעת הפרטי אל הכולל בדברי
בלדד אלא מצד שלטנות המזל על השפלים הילודים בבית משלתו בפרט · וגם דומה יותר לאיש
שהיה מקיים איוב בתחלת דבריו במענהו הראשון ועודנו מחזיק בסברתו אלא שנוסף ואמר שום
לא יתמיד כי עוד מעט יהפכו שמיו עליו והתבוננות על מקומו ואיננו · וגם שם ביאר נדוק דין
שמים במשותו דין ברשעים · ופרוע פרעות מדה כנגד מדה אשר זה לא ישוער בזולת השגחתו
יתעלה שמו אמן וזו ראיה חדשה וחזקה תורניית · ועתה במעט עיון תראה כי שלשת הרעים
כלם מקיימים סברה אחת בהשגחה השכל בידי שמים והוא ית׳ משכיר ומעניש בזוכר ובנדק גם כלם
מאמינים שאין ייסורין בלא עון · ושייסורי איוב באים על צד התוכחת ובפרט אחר שמור שיפה כי
במענהו השני מזה שקיים עקר הנסיון במענהו הראשון · והראיה שאין עליה תמונה מה שאמר
וישבתו שלשת רעי איוב מענות את איוב כי הוא צדיק בעיניו ויחר שכלם חולקים עליו בזה · ולפי

רדלים

בנדלים כי אם בטובות תמידית דעתו של איוב מכניס מחשבת שמוע על כל מעשה בני אדם
ומחשבותיהם עליו ואל כן לא יפתיע פ׳ מכם דעת תקנו כלל כי כלם שם מוסכמים לדעת פחד
ונוף אני רואה דברי אליפז ר׳ יצחק יוכני לו כי לכן מעיניהם כלם על איוב לא שום פחד מהם
על דעת תכרו . ונם תשובות כל אחד מהם מכוונות נעיני תקיני אלא שבא גם שוא להוסיף עליהם
ולפיעמים יולו וגם ויתפסבו ום לוא כאחר כאשר אליפז מסנירת בכאיין ביסורי איוב ובודאי
לאחיירין הוא וכאחר קבל כאחר מדברי בלדד ובאיפוא מאיוב שאתך קנת טוכות וירשת פלדם על
שמוע כאחר כתבתו לאחלם . ונם אליפז אתך עליהם כוא אלא שמהם דברין מוחק שבאנתו יתעלה
בכללית ובקרא שמו עליהם לא שם שמוע . ובכם איוב כל זה פ׳ בכו שוא לו כי לא בתקדיה דעתו ולא
שת לבו לאחת את שבאיר על כל אחר תשובותיו שבאות בכאות נו׳ אתנים דנוסים אלו איוב לן
עזיבות בנידות זו לוו שבאר שבאיוב כ׳ בשם שבבי אחרה אלא שבאיר נוסר אחרי דברי אחנם איוב
פרשתן אינה נאהל אחבות עוד לו כאמת בשתם כי כפי בסדר ראוי שיה אלין לאלם תשובותיו
כאחר ישרי וכן ידאה שפיו מודים לאיוב כאו אחתם עליהם אליהוא ואחר אל אחר לא אנאו אחנם
וישיבו את איוב . כי אם לאר איוב לאחלו ולשתפוק בבחירתו ובאריך כל זה בהשיבר .

מענה

כנד דברי בלדד אלא אחר שניח אומת אשבועת אשם ונדוק דינו בעליונים של אשבועתו ונדוק דינו בשבלים . ונם שלין לאשתעם אחנם אלקת רשות כאו אלא יתעצמו לאחלא לוב איוב בשאנם אוב אחר אלקים כ״ש יולה שכאת בלדד שיקיו בעליונים קנת רשות דומות לכוללות בשבלים .
איוב אלא שבאני כן כוחיר שבאלא בשבלים אלדבה בכאלא כילו כי אלו ואלו יבולו שוב אל אמקום אחר אין כם בשם לכנכל ישוד תשובה שניח אלא יתחייב שכיולד דברי בעליונים יוקר אשם רואים שיזב בשבלים וזה אתקלת בשעבה אד הרשעים יתוללו . ואחר איוב בשלח סנ׳ אשובה בשכיותו שבאתו אחר בניח שיקיו בעליונים אקריס דומים לאקרי בשבלים ואחר כי רשות בשבלים אנאיות אין אקבה לשם לא בשקרי בעליונים ולא אחר בכוראים כי אח בכל אשם יפה בעתו כאשר כיפר פה . וזה על סוף בשעבה .

וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ מַה־עֻּזַּרְתָּ
לְלֹא־כֹחַ הוֹשַׁעְתָּ זְרוֹעַ לֹא עֹז׃
מַה־יָּעַצְתָּ לְלֹא חָכְמָה וְתוּשִׁיָּה׃
לָרֹב הוֹדָעְתָּ׃ אֶת־מִי הִגַּדְתָּ מִלִּין
וְנִשְׁמַת־מִי יָצְאָה מִמֶּךָּ׃

הפירוש

בחלק זוה אם פ׳ בשיב למופת בלדד ולשיכנו אחר דעם ובאזה אשבועתם ואקרי בעליונים על בשבלים ואחר כי אם מודם שיקרו לכם נם כן רשות מי בניה לך שלא נם אם לא יעשה לכם שלא כדין ואין לכם כח לכבכל שום לאחלים שבאני אחר שאין אם על זה לאחלא בברך כח יריב שאדי ואחר קומם לכן אם לכא אמיל אכם כאו וכו׳ וזהו אם פורש לאותם בעליונים בשובלים שבני שלין כא בשם ואחר לעתוד כבנד שבכנד ואם בושנת נם כן בשבלים אחר אם ודוק לא שוו כי אלא נם אם אם שיש ודומים כדבריך אומר שכלם אחומים ושובלים שלא כדין ואין שום בשל שכל אחבשם בשעל שבירו שאוכל כאוכן . ושוב שניח כי אף אם כודם שדאיין בשבילת שאקרי בעליונים לא אדע אותן בשבשנם אי אותם בעליונים ישנים בשם לאם אחבוננו של כל ׳ אשם ידישנו לאותם בשבלים קיימים בשקים בעלי

הָרְפָאִים יְהוֹלָלוּ מִתַּחַת מַיִם
וּשְׁכֵנֵיהֶם: עָרוֹם שְׁאוֹל נֶגְדּוֹ וְאֵין
כְּסוּת לַאֲבַדּוֹן: נֹטֶה צָפוֹן עַל
תֹּהוּ תֹּלֶה אֶרֶץ עַל בְּלִימָה:
צֹרֵר מַיִם בְּעָבָיו וְלֹא נִבְקַע עָנָן
תַּחְתָּם: מְאַחֵז פְּנֵי כִסֵּה פָּרְשׂוֹ
עָלָיו עֲנָנוֹ: חָק חָג עַל פְּנֵי מָיִם
עַד תַּכְלִית אוֹר עִם חֹשֶׁךְ: עַמּוּדֵי
שָׁמַיִם יְרוֹפָפוּ וְיִתְמְהוּ מִגַּעֲרָתוֹ:
בְּכֹחוֹ רָגַע הַיָּם וּבִתְבוּנָתוֹ מָחַץ
רָהַב: בְּרוּחוֹ שָׁמַיִם שִׁפְרָה
חֹלָלָה יָדוֹ נָחָשׁ בָּרִחַ: הֵן אֵלֶּה
קְצוֹת דַּרְכּוֹ וּמַה שֵּׁמֶץ דָּבָר
נִשְׁמַע בּוֹ וְרַעַם גְּבוּרֹתָיו מִי
יִתְבּוֹנָן:

ביאור המילות

רפאים · מתים כמו רפאים כליקומין ·

יהולולו · יונחו כמו מן כאשן מהוללתי גודר קוסר כמו גדר רום · כליפה · הם מתי מלות ומי שלא לא ידכר · כמפ · הוא שאי · פרסה · עכרן פרישה ומין לו אחר · חק חג · סכב כמו כיוסב על פת פארץ ונלטו קוכפ"ם · ירופפו · רפו יום מוחרי יתנועתו כלשון מזל אפי לא ידפרף על כתיכה · ויתמהו · מעכרן תמהון לכב · ויגע · כקע כמו רוגע היה רפב · עכרן אחץ כמו לא כפה על רפכים · ולא מנריס · שפרה · לשרת פרישכת מקון עץ ספר או מן ספרוטי וכה"א וספכת · ולשרת כרלק נטה ופי' כמפ מוקם כאהל כמו ונטה את ספרוטיו עליה' · אלנם · מעכרן יניקה נרוש · מעכרן מכרוטיו מן מקוה ל מקוה · ממן · מעכרן כמו טעם מכפו · ולשכם · רעם כמו ירעם היה ומלאו ·

הפירוש

יבאר קה כאלף הפכי קוה כי לא כתב' כניה כלרל שכשמי וכאילפס דומים אלו כאקריפס מ"ו כי אפרין ונאכלים למיכיפס ואין כל נכא כאשי' את כלם ואם יאמר כתחלה לא יכבר אפס קצוי הגליות כאפכדי לכל אחד אפס ולא כמנא נכאנא אכרין רק נאין אפלם ואל אדרך שכתב · ולנמצל דאמרין כהוכר אחר אפרפאים יהוללו וכו' יבאר אפס יהוה לאחי שור אותן אכבר את וכל כיס כגדול וכגלא נאשי שרצי כאחר שיהוה אפוק אלוקי אחר כשאפ כאין אל ולקח אשכו רפים כלרל כאן אקדם · וזהו אפרפאי יהוללו אחר אפס אקת אפס ונאשי מוכנים לא כי אפ יאמרו אויתיב אינשת ויעדר אכח אמקוי והמעמיד אפס ואפ אשאורו לא יבא נפש כל רב וזה אלנן ואפ"ל אין לאמרין כיכים כי אין אכלו לרוב' · ארז לשון נגדו וכו' · יבאר אפלוהי · ויאיר אפרי אפלו ואפ"ל אין לאמרין כיכים כי אין אכלו לרוב' · ארז לשון נגדו וכו' · יבאר אפלוהי ·

בהמון בכל אחד מהמשתנים והפילו במינים השפלים ואגב אורחיה ישיב גם כן למה שאמר את מ-
הגדת מלין וכו' כי הוא משיג כל מה שהוא בחקו להשיג כשיעור הבריאה ואינו צריך אליו · ואמר כי
את הכל עשה יפה ושלם כאשר יוכלון שאת · כי השאול והוא משל החמר הראשון אשר הוא ערום
נגדו מבלי צורה כי לא נמצא ערום כי אם נשכל ועכ"ז אמר נגדו · וזהו ואין כסות לאבדון הוא כתך
שבודו ושלימותו עליו והלבישו צורה עד שנכסה עליו הישוב כלו · וזהו נוטה צפון אשר היה כל
הישוב על זה התהו ואמר תהו לפרט ואמר תולה יסוד הארץ על דבר לא ישפט עליו מה הוא ·
ואפשר שאמר ערום שאול נגדו וגו' שהרצה שדעתו כוס דעת אפלטון שהחמר הוא קדום ושמא
משל ושנה הבורא עולמו וה · וזה שנומר לדעתו נמצא לבדו קודם הבריאה כמו שנמצא למינים
במדרש רבה אמר אלהיכם צייר גדול הוא · אבל סממנים מצא שנאמר והארץ היתה תהו וכו' וזהו
ערום שאול נגדו · ונמצא גם כן לבדו אחר ההפסד והסתלק הצורה היסודית ממנו וזהו ואין כסות
לאבדון · הרי ביאר איך הגיע השלימות אליו על זה החמר השפל ושב חלק ממנו ארץ ועל קצתו צרר
צורת המים וזהו צרר מים בעביו כו' אמר כי צר צורת המים למעלה ולמטה כי העגלה השטח האמצעית
ובאמצעית רקיע ואין ניכר ובין המים העליונים אלא כמלא נימא ולא נבקע זה הענן תחתיו ואלו
שאמר עליו יהי רקיע בתוך המים ואלו שנים הם מים בדברי חז"ל וחזר ופירש דבריו ואמר כי מאחז
פני כסה כו' כי אחז חלקי המים בהתהפכות חוק ברקיע הכו' ועליו פירש שדי עננו כי עד שם יעלה
האד הנהפך לצורת המים · ואפשר שנשתנה הכסא הוא נכתבו להבדילו מכסא כבוד גם אפשר
שצורר מים בעביו רומז אל מעשה השם בהביאו המים התחתונים כנגד הענן להמטיר על ארץ
נושבת ולא נבקע הענן עד עשותו ועד הקימו מזמות לבו ואחז פני כסה אל הרקיע שהבורא הכו'
הורה אם כן פלאות ונוראות השם עם ברואיו · אם בהלבישו צורת שתי אלה היסודות למתניים
מעוזניו · ואם בהפליא חסדו בירידת הגשמים השם לבני העולם · וחזר ופירש בריאת היסודות
ההשארים ואמר חק חג על פני מים וגו' ואמר כי חק וגר צורה אוירית על פני מים ומגעת עד
תכלית אור עם חשך · ירצה מעצמות יסוד המים ותכליתם עד שטח יסוד האש כי הוא כאמצ' תכליות
הכיסם ומוקף מהכיסם · וקרא למים אור על דרך על כפים כסה אור הן פרש עליו אורו ורבים כוס
הספר וקרא לאש חשך ע"ד וחשך על פני תהום כפי הרמב"ן ז"ל · והנה פי' זה הפסוק כפירוש וחשך
על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים שוה בשוה · או שיתבאר האור והחשך אל יסוד האש
כי ממנו חשוך וממנו מאיר כנודע וכזה ביאר גם כן הצורה האוירית הרביעית כאמור וזה החק כנגד
מחקיקה ויהיה כמותו · עמודי שמים ירופפו וכו' אמר כי אלה הד' יסודות אשר הם ד' עמודי עולם
למה שהשמים יתנועעו עליהם והם מקומם בדברי היוני כעגולה על מרכזו ירופפו וישתנו קנתם
מקנתם ולא יעמד לעולם כללו לחברו מפני גערתו של מקום וזהו ויתמהו מגערתו שלא ישאול
איש באחיו לעולם ולא כדעת האומר שעתיד לבא וזמן ינכר יסוד האש וילהיב את הכל ח"ו · בכחו
רגע הים וכו' אמר תשלום הגדתו השלימות שהגיע אל השפלי על ידו ית' מארבעה צורות אלו אמר
שאין להשיב עליו מאמר יקוו המים הצורה שעשה ש' יסוד המים ואל שרו של ים כלי צדק שפך עם
שהכיח בערום שאול נגדו ועד עתה · ואמר כי אם בכחו רגע והרעיש הים להוציאו ממקומו ובכבש
ומחץ רהב והוא שרו של ים כדברי חז"ל · אלא זה מפלגת חכמתו ותבונתו עם הארץ ולתבונתם
והכאתם כי לשבת יצרה וכאלו אמ' אם ככח אמיץ רגע הים בחכמ' ותבונה כעצם כמאמר ית' בחכמה
יסד ארץ וכו' · ובשלם אם כן הדבור בשלימות החמר הראשון והתשובה על השאלה הכופלת בו ·
וכעתק לבאר מעשה השם גם בחמר השמים ואמר ברוחו שמים שפרה וכו' ואמר כי השמים אשר
בבראו במאמרו אל מקום שכ' כדבר יי' שמים נעשו וברוח פיו היונה מהדבור הסות בבראו כל צבאם ·

ואליו

ואליו רמז ברוחו שמים שפרה ברוח פיו כמו בשמים הככבים המפוארי' המזהירי' המאירים ומפארים
אותם · ועל זה הדרך אמר חוללה ידו נחש בריח והוא תאר אל תמונת הכדור בכללו הכתוב כתאר
ירצה התלי ראש וזנב קראו הם נחש בריח · וראה כי ברוחו ברא הככבים ובידו ומאמרו השמים
עצמם הבהירים שיכון שהכריעו מן הקצה אל הקצה · ואפשר שרמז הם אל המלאכים אשר המעל ועם
הבורא על ידיהם נרמז בשמים בדעת היוני וכמאמר בורא השמים ונוטיהם יר"ל גם את הנוטים
אותם והם המלאכים והם נקראים הם רוח פיו של מקום ע"ד עושה מלאכיו רוחות · ואליהם רמז
ואמ' ברוחו שמים שפרה יר' ע' רוחו הן אלה קצות דרכיו ונו' · ירצה אמותי דרך קצרה מבלי הרחיב
הדבור בדבר' הנפלאים אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת כי אם כונתו בקצהו ואינו כונת ולא
עוד · וגם בזה אשר זכרתי לא השיג כי אם שמץ מכהו · כי עולם גבורתו רבוני הסבה בעצמותו
והשגחתו ובדרכיו מי יתבונן · ואפשר שאמר מה שמץ דבר נשמע והבין בו עצמו אחר שאפילו תוקף
מעשיו וגבורתו אשר עשה לא יתבונן · גם אפשר שחזר לבאר דעתו אשר הוא עקר דרוש המענה
שלא מנה שאל שום בריא זולת האדם עשו שאמר הנה עבר עיונו על כלל קצות דרכיו ולא בשמע
שמץ מול שנשה לשום אחד מהם כאשר הכמת כי אם שלימות בענם בכו' גם לא יכיל שכל ורעיון
שום אדם חכמה ודעת להשיג השיעור המשוב אשר הגדיל לעשות עם בריותיו שלא כדברי בלדד · ·
·וכשאר אם כן שהרשעת הראשון קיים · ועב' שב נעצבו השכי לשמידו ואמר מי אל השיר משפטי
כאשר יתבאר בעה' · גם רעם גבורתו זה הוא סבירו של לפידו רגם מי יתבונן בו וישיגנו כשיבא פי
יבא ראשון ויושג אחרון אל הלפיד ומי יבינהו וישיגנו בעת נאמו אל הפליאות קודם הלפיד כי בשיג
הלפיד ראשון ואם הוא אחרון בפליאות וכמו שאמ' שיהוא בסוף דבריו אחריו ישאג קול כמו שהפרש
בעה' · ועל דא ודאי הוכרכו לומר שהקולות של סיני היו מונחים ומושגים לענין כלפידי' כמו שאמר
וכל העם רואי' מפני שאותם היו מושגי' על סדר פליאותם מה שאא"א יושגו כחוש השמע לנסותו'
ובב"ר · והארץ היתה תהו ובהו · תרי פלוסופין אחד שאל את רבן גמליאל · א"ל צייר גדול היה
אלהיכם אלא שמצא לו סממנים שסייעוהו · א"ל מה הם · א"ל תהו ובהו וחשך ומים ורוח תהומות ·
א"ל תפח רוחיה דההוא גברא בכלהון כתיב בריאה תהו ובהו עושה שלום ובורא רע · חשך · יוצר אור חשך · רוח ·
יוצר הרים ובורא רוח · תהומות · באין תהומות חוללתי · זה יורה על דעת אפלטון בקדמות ההיולי
ולי הוא בטל והוא דעת איוב פה · וכבר כתבנו זה בסוף הספר ב' מיבב השם פרא"ין כמבואר שם
יפה על הדרך הזה אמר בעשרה מאמרות · אלה תולדות השמים והארץ בהבראם · כתיב הן אלה
קצות דרכיו ומה שמץ דבר נשמע בו וכו' מה שמגון נשמע בו · ורעם גבורותיו מי יתבונן · א"ר הונא
הרעם הוא כשהוא יוצא בתקופתו אין כל בריה יכולה לעמוד עליו · כתבונן אין כתיב כאן אלא יתבונן ·
הפקחים יודעים רמזו והגיונו · א"ר הונא אם על סדרו של רעם אי אתה יכול לעמוד · על סדרו של
עולם עאכ"ו · אם יאמ' לך אדם יכול אני לעמוד על סדרו של עולם אמור לו אחרי מלך מלכי המלכי'
הקב"ה אי אתה יכול לעמוד · ביאורו מה שפירשנו בשני דברים אם כל מה שהשיג מעשיו אינו אלא
ראשי פרקים וגם בהם לא השיג כי אם שמץ דבר ורגם ידבר י"א מעט · וגם שכל זה ראיה להמכת
השגחתיו בו ית' כי סדר הרעם לא יושג כ"ש סדר כל העולם · וגם אם תאמ' מהשיג סדרו של עולם
סדרו של מלך מלכי המלכים א"א · וסדר הרעם הוא לדעתי פליאותו קודם בואו אל החוש והלפיד
והולך הסדר בהגעתם אלינו כאשר פירשנו בכתוב · וזהו שרמז באמרו הרעם כשהוא יוצא
בתקופתו כי תקופתו הוא שיוצא קוד' שלפיד ואז אין כל בריה שהם יכולים לעמוד עליו ולהשיגו בחוש
בהבנת גבות חוש השמע · ואם השיג אמתת סדרו בשכל וזהו אבל הפקחים יודעים רמזו והגיונו ··
·וכן וכפי כן לא השיג דרכי השם ולא סדרם על בוכן להבת גבות שכלנו · אבל הם נעלמים מאתנו

והשגה

מענה

ביאור המילות
ירוץ. יקטן כמו
ניפי קרפי. לו
יסוג אחור ושלא ילטוש עינו. שלא ילוה מתוך
בושה יבוש ינוול כמו בוהט בבוש וכובש ברק.

ויסף אויב שאת בשלו ויאמר:
חי־אל הכיר משפטי ושדי המר
נפשי: כי־כל־עוד נשמתי כי

וְרוּחַ אֱלוֹחַ בְּאַפִּי: אִם־תְּדַבֵּרֶנָּה
שְׂפָתַי עַוְלָה וְלְשׁוֹנִי אִם־יֶהְגֶּה־
רְמִיָּה: חֲלִילָה לִי אִם־אַצְדִּיק
אֶתְכֶם עַד־אֶגְוַע לֹא־אָסִיר תֻּמָּתִי
מִמֶּנִּי: בְּצִדְקָתִי הֶחֱזַקְתִּי וְלֹא
אַרְפֶּה לֹא יֶחֱרַף לִבָּבִי מִיָּמָי: יְהִי
כְרָשָׁע אֹיְבִי וּמִתְקוֹמְמַי כְּעַוָּל: כִּי
מַה־תִּקְוַת־חָנֵף כִּי יִבְצַע כִּי יְיַשֵּׁל
אֱלוֹהַּ נַפְשׁוֹ: הַצְעָקָתוֹ יִשְׁמַע אֱל
כִּי תָבוֹא עָלָיו צָרָה: אִם עַל־שַׁדַּי
יִתְעַנָּג יִקְרָא אֱלוֹהַּ בְּכָל־עֵת:

הפירוש

וגיבסים אם אתם רוצים את הכתוב בפשוטו כמשמעו. הלא אלפז אמר באיוב ואמרו בפלגי ושנוי
אתם את הדברים הכתוב אתו אין הדברים אלה אם מיום שנברא. אתר לפי דעתי אינו כלל כי הדברים הכתוב
מדבר מלפנים כאו בתחלת יותר טובים ומסתברים מיום כי לא כתב אלפז שאתם עד שתמר וכוי לפרשם
וכו׳. ומכתב אתם. ואתם דקדק בשתים הכתוב אתו והכתוב אם מיום שנברא דבר ברורו שיהיו והוא
אלפז יאמר את לפי שאין דרכו לחזות בפלגי אין אן כאו אלפז אל אן אתם אל אתם שהיו מדברו לרחוק
כשאתה אי אתה יודע כי אם בעבדי אי שאר כשהולם. ואתם אתר את בשתים הכתוב אתו כלומר שהיו
מדברו לחזות ואתר אתם את לפי אלפז אלפז לפי אתיים שהולם. וכן אן אתיים לפי אן בשלמים
שהיו גם אם בקרבים מיום. אבל אין מיום אתם אתיים אתו אלפז אתר אם שהיו לפי לשונם:
שהיו נשכחו אל אבלולו אן פלוטים ולוטים אלפז לשנם אתהו: וכאתי אן שלמים אלפז
לשנם אתהו ואלפז אם כיום אל אבקודם כאמור יהיה את אלבאים הכתוב אתו ובקרבם אתים לפנותם
הכתוב אתהו כנדרם כאמור ואל כן נסבלילו אלהיה כלפי אתר אי אל אסיר אשמתי הכתוב שוא
אלים אתים ואלך אלהם ונפ׳ קול אלים אתים אלהר אלפז הפך. ובישוטם כותב אתרון כי אל אי
בקרבכם ואל ובקש בשביל אי אי כרוב אלהם אוא ואתר אתל אלפז הכתוב יהיה שאו אי בשוא
פרשם ואזנו קשב שברי ולא נשלמי שהכא ושו אסיר אשמתי לא אלהים או נבי אלפז שהכא אלים
אתים כי כאלה אנית לא אים אשמה אלים ואבון אלהים לא אים אשמה אלפז. לבד. ודוקא
בנגד אבאי אשמת אל אי אוא אלפז אתים בקרב אשמה אשמה אלהים אשמה אשמה אם אשון
אלהמו בשלומי. ולא שוד אלא אלפז שהיו אתר כשבי כי עודו אלפז אשמה בקשה עליו: ואשמה
ואת אשמה אנוש אית אשמה אל אכא אשמה ואבאל אדו אל שלום ואמו אשמה אלהים אשמה
ואת אשמה אלפז אל שדי אלפז ואבאי כן יתרצה אליה כי גם אלפזי אבאי אשמת אלהי אלפז אשמה אשמה
אבי אל לא אשר אתר אים. ואם אשלל אי אשהים אשי אל אוא אל לשון שהשמה ואבר כאו שיבא. כי
כל שר כשתבי בי ואל. אשר כי אם אבי אוא אלפז אשון אלהים אשמה בשהשמה בשהרו אשמה אשמה

ביאור המילות

פורש. מפלגין כמו
ויפרדו איש • או לשון
פורסם כמו לפת מי יורה דעה • מורים • לשון
ופוף תרגומו כשם • מן שופה שם • ישפרוני •
מעבין פעלים • יפקוד • יבא מן ויפקוד לפת כפוי •
ויפקדו מן • יפקד יי לנוכח •

הפירוש

הפירוש • יתפלא פה כוחש פתלון שסבור כי
מוכח מענין לפתיון מלוץ
פשטותו אבל זה שמופת פתרונו שלפי פתרונו פשט
פשטותו לפת יהין עמו כנדין פלה כנגד
פלה • אבל תניחות ולפת פעלים שקר גם פתיחש
אין שקר שוה מפתון של נוצר כשעבדו כי לכן
פשתיו יפוכוכי בפלגן כי נדן שוב לני וכן ולכן
שפתי

אוֹרֵחַ אֶתְכֶם בַּיי אֲשֶׁר אֲשֶׁר עִם־
שַׁדַּי לֹא אֲבַחֵד: הֵן אַתֶּם כֻּלְּכֶם
חֲזִיתֶם וְלָמָּה זֶּה הֶבֶל תֶּהְבְּלוּ:
זֶה־ חֵלֶק־אָדָם רָשָׁע עִם־אֵל
וְנַחֲלַת עָרִיצִים מִשַּׁדַּי יִקָּחוּ: אִם־
יִרְבּוּ בָנָיו לְמוֹ חָרֶב וְצֶאֱצָאָיו לֹא
יִשְׂבְּעוּ לָחֶם: שְׂרִידָיו בַּמָּוֶת
יִקָּבֵרוּ וְאַלְמְנוֹתָיו לֹא תִבְכֶּינָה:
אִם־יִצְבֹּר כָּעָפָר כֶּסֶף וְכַחֹמֶר יָכִין
מַלְבּוּשׁ: יָכִין וְצַדִּיק יִלְבָּשׁ וְכֶסֶף

נְקִי יֶחְלָק׃ בָּנָר֣ בְּעֹ֣שֶׁק בֵּיתוֹ
וְכַכַּלָּה עָשָׁה נֵצֶר׃ עָשִׁ֣יר יִשְׁכַּב
וְלֹא יֵאָסֵף עֵינָיו פָּקַח וְאֵינֶנּוּ׃
תַּשִּׂיגֵהוּ כַמַּ֣יִם בַּלָּהוֹת לַ֭יְלָה
גְּנָבַתּוּ סוּפָה׃ יִשָּׂאֵ֣הוּ קָדִ֣ים וְיֵלֵ֑ךְ
וְיִשְׂעָרֵ֥הוּ מִמְּקוֹמֽוֹ׃ וְיִשְׁלַ֣ךְ עָלָ֣יו
וְלֹ֣א יַחְמ֑וֹל מִיָּד֥וֹ בָרֹ֗חַ יִבְרָֽח׃
יִסְפֹּ֣ק עָלָ֣יו כַּפָּ֣יו וְיִשְׂרֹ֥ק עָלָ֗יו
מִמְּקוֹמֽוֹ׃

כל נקי

כִּי יֵשׁ לַכֶּסֶף מוֹצָא וּמָקוֹם לַזָּהָב
יָזֹקּוּ: בַּרְזֶל מֵעָפָר יֻקָּח וְאֶבֶן יָצוּק
נְחוּשָׁה: קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ וּלְכָל־
תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר אֶבֶן אֹפֶל
וְצַלְמָוֶת: פָּרַץ נַחַל מֵעִם־גָּר
הַנִּשְׁכָּחִים מִנִּי־רָגֶל דַּלּוּ מֵאֱנוֹשׁ
נָעוּ: אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא־לָחֶם
וְתַחְתֶּיהָ נֶהְפַּךְ כְּמוֹ־אֵשׁ: מְקוֹם־
סַפִּיר אֲבָנֶיהָ וְעַפְרֹת זָהָב לוֹ:
נָתִיב לֹא־יְדָעוֹ עַיִט וְלֹא שְׁזָפַתּוּ
עֵין אַיָּה: לֹא־הִדְרִיכֻהוּ בְנֵי־שָׁחַץ
לֹא־עָדָה עָלָיו שָׁחַל: בַּחַלָּמִישׁ
שָׁלַח יָדוֹ הָפַךְ מִשֹּׁרֶשׁ הָרִים:
בַּצּוּרוֹת יְאֹרִים בִּקֵּעַ וְכָל־יְקָר
רָאֲתָה עֵינוֹ: מִבְּכִי נְהָרוֹת חִבֵּשׁ
וְתַעֲלֻמָהּ יֹצִא אוֹר:

ביאור המילות

יזוקו · ענין התכה · כמו מזוקק שבעתים · יצוק · זה פועל יוצא ויהיה פרשו יצק · וזה פועל עומד ויהיה פרשו מהבני הענין והכל ענין יציקה כמו ויצקת לו · מעם גר · להרחק ענין דיר׳ כמו מגרת ביתה · וזה שפיכה גריה כמו מים הנגרים ארצה · דלו · כמו דללו וחרבו ענין יובש · נעו · מן נע ונד · עיט · עוף מן וירד העיט על הפגרים · שזפתו · ראתהו · איה · מין עוף כמו את האיה · שחץ · ענין גאוה כמו הוא מלך על כל בני שחץ · עדה · תרגום אשר עבר דעדא · שחל · אריה כמו שאגת אריה וקול שחל · בצורו׳ · בחלמיש מן בא בצור · מבכי · ענין מקורה כמו נבכי ים · חבש · ועצור כמו לא חובש ·

הפירוש

הנה בזה החלק השלישי ביאר סברתו באופן המשלי לקוח מסדרי הטבעיי׳ והתחלקיהם הטבעיות ואמר כי כמו שיקרה לאישי המתהוים והסדרים אשר לא יפול בהם עון ופשע השחתה והפסד מבלי שיהיה שם השגחת בוראם במונע השחתתם אבל סבת החומר וטבעו יחייב כן׳ כן ארחות מקרי בני האדם במשכים אל אותו הטבע עצמו מבלי עון שקדם · וכאלו הודה פה אל התשובה השלישית אשר לאליהו במענהו הראשון ונמשך בקצת אל טענת בלדד הנה עד ירא במענהו האחרון · ואמר כי יש לכסף מוצא וכו׳ אמר כי לכל יש התחלה טבעית והכנת הויית כל דבר מיוחדת · ושם כן מעם ינבר יסוד על יסוד כבמוצא המורכבים ויבבל׳ שהתפעל על הפועל ויפסד או אותו דבר אשר שהתמיד הוייתו זמן רב ואין ספק שיקרה מקרה זה בעקרם או מפאת עצמו לפי דעת הקדמונים או מסברת המאמ׳ לפי דעת השני · ולא נמצא אשר ימצא הדבר ההוא ואם כי עב׳ היה למשל מוצא והתחלת הכסף ומוסד אשר לא תפול בהם מונה׳ וזכות · וכן גם כן יש התחלה מיוחדת אל נחשת וברזל · וכמו שברא התחלה ימשכו מעבה ההויה הכוכבים יש ביניהם התחלה אחרת מעבה ימשכו ההפסדים והסעדרים בהם אותם במעבה שקדם בהם תסוובאן בשם חשך · ואמר קץ שם לחשך כי החמר הראשון אשר הוא הבת כל הרעו׳ וההפסדים במצא בכל במצא שמרי אשר הוא בעל תכלית וזהו ולכל תכלית הוא חוקר ירצה הוא כולל לכל בעל תכלית אשר שנודה הגשמית תגבילהו והוא אבן אפל וצלמו׳ שאינם באמות כמות הראות · וגם שכמו שהפועל הוא שמלד בן זה שאבן הוא אבן השעלדי׳ והתחלת׳ בשם שבקר׳ התחלת שאניאו׳ אבן ישר׳ וכמו שבאמר בשם לפמו׳ או מי ירה אבן פנתה ועל שתי אלה שהתחלו׳ רבוני התחלת שאניאו׳ והתחלת השעדר יקרו הטובות השמחתו׳ אשר זכור פרץ נחל מעם גר וכו׳ אמר שכבר קרה שפרץ נחל והכיה מקומו שהיושב שעורבל אכלו ובמ׳ש ארץ לא איש ולא ישב אדם שם וזהו פרץ נחל מעם בני אד׳ הנרי׳

וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה: לֹא יָדַע אֱנוֹשׁ עֶרְכָּהּ
וְלֹא תִמָּצֵא בְּאֶרֶץ הַחַיִּים: תְּהוֹם
אָמַר לֹא בִי הִיא וְיָם אָמַר אֵין

ביאור המילות

מנוד - וכן תפוּ מנוד וכן מנוד כמו לא תעדו כמו שתלמי׳ כאן ובלכי׳ לא תמוטו. ולא תעדו כמו שתלמי׳ כאן ובלכי׳ זה פועל ומכות וכן ולכנכם רעות וגנים. שמ׳ על פנים יקרות. פנינה אבן יקרה. לתורגמ׳ כרקת.

עָמָרִי׃ לֹא־יִתֵּן סְגוֹר חַחְתִּיהָ וְלֹא
יִשְׁקֹל כֶּסֶף מְחִירָהּ׃ לֹא תִסְלֶה
בְּכָתֶם אוֹפִיר בְּשֹׁהַם יָקָר וְסַפִּיר׃
לֹא־יַעַרְכֶנָּה זָהָב וּזְכוּכִית וְ
וְתְמוּרָתָהּ כְּלִי־פָז׃ רָאמוֹת וְגָבִישׁ
לֹא יִזָּכֵר וּמְשֹׁךְ חָכְמָה מִפְּנִינִים׃
לֹא־יַעַרְכֶנָּה פִּטְדַת כּוּשׁ בְּכֶתֶם
טָהוֹר לֹא תְסֻלֶּה׃ וְהַחָכְמָה מֵאַיִן
תָּבוֹא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה׃
וְנֶעְלָמָה מֵעֵינֵי כָל־חָי וּמֵעוֹף
הַשָּׁמָיִם נִסְתָּרָה׃ אֲבַדּוֹן וָמָוֶת
אָמְרוּ בְאָזְנֵינוּ שָׁמַעְנוּ שִׁמְעָהּ׃
אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ וְהוּא יָדַע
אֶת־מְקוֹמָהּ׃ כִּי הוּא לִקְצוֹת־
הָאָרֶץ יַבִּיט תַּחַת כָּל־הַשָּׁמָיִם
יִרְאֶה׃ לַעֲשׂוֹת לָרוּחַ מִשְׁקָל
וּמַיִם תִּכֶן בְּמִדָּה׃ בַּעֲשֹׂתוֹ לַמָּטָר
חֹק וְדֶרֶךְ לַחֲזִיז קֹלוֹת׃ אָז רָאָהּ
וַיְסַפְּרָהּ הֵכִינָהּ וְגַם חֲקָרָהּ׃
וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֶן יִרְאַת אֲדֹנָי הִיא
חָכְמָה וְסוּר מֵרַע בִּינָה׃

כמו יי׳ עשה חויות ר׳ל ואמרו פסוק נשון ענין·
ויספרה עשבין ספ׳ו מעבין ספר פוס כתיבה·

הפירוש

בחלק זה פוס רפס לענינו
טעמם לפרוע יכאר בם שפי
פסוקי לקוי׳ מבחל כלתי מסופקת בכוונת פעמר
פכשבאי לפעם פכשל פעשר של פעמת פעיוחת׳
על פמציאו׳ פסוק ואמר נפכשב פעין פעכשל יל
פעין פעכשל פכשב פבאר פכוונ פכשבאי פכתב
לו לפעמו כיצ פעכשבאי פקדפות לקוחות
פכוונ׳ פכתב לפרש פעין על יהם דבר וס
פעוק פוא פלכר פקוק׳ ופיל פכתב פעלויש
כיוצ׳ פי וס פל פכל פקוקים ופוס פקום כיצ·
ופבלי פעמת יוצפש כי פבלרנם פתשיפות
פוכתרת פוס פבר אין לו סוף ופתכם טוכתב
פכיצ· וזפו ופכתבם אין תעכל ואי׳ פו פקום
כיצ לפענין פלפתו· לע יל פכוס פרכב·
פם וס פכיוק ישיל על לבני תכני כפעמ
פשתרכו כפר נם כן של פדרך פרפטן כי אי
פשבר לפכל פדם לפשריך פרכם כי לע יפריך
פס פאיכו פכיל כו כי של כן כפכתב פרפט
פרכון כתוכ׳ם ולע פכתב פליש לפכל פדם וזפו
לע יל פכוס פרכב פשבי פלע תעכל כארן
פמיום יכפ כארן כלנו כפיות פכשיב פיום של
דרך כי לע יל׳פני פדלם ואי ויפוס פם כן סוף
פשבחוק פוס פכת׳ם רפטו· ופס פכתבם כשלפש
פשיכי כל אי פיך תוכלו פתם לקוי׳ פכתב כלתי
פכוונ׳פ· כי נם פלל פיכל כי כשלפש פשיכי
פשלפכים פבר פם פיום כפלר יכפ כשפעמים
ופכל פם דוכיס כוס דרך פכבי פפעת פפר
בפכתו וציל דכריו שם בפוסק פפסוק וספתיל
פפקיק׳ם כפכתב פשבש ופאר פכוס פבר כי כ׳ם כ׳· ויכם פיכעת פכשב פכת פיס וספסוס
כי פיס פוס פפרלן וספקוס פיום כפ׳פרו פסוס קוק וכו׳ פקוטות יכפיוצו וכפל׳ כיום ליס פכפוס·
ויאמר פס כן פכפת פר כבכי יס לדעת פכת פיות פני פיכודו׳ כללו׳ פפך פכת פרפם כפל כיצ
שר כפ׳ בוסכור שלי וקי׳· ולבי פעשר פשבל כוס פלדוס ופלם פפשי יפודו׳פ פיפוך פבלי פבר
פעשר ינלינו פליפס כפשו כפוכל לבניו ולע יל׳ם פנתם וללנו יפ׳ כפלר יפאר לפשב פלדים פכת
דרכה וכו׳ לפשות לרוח פשקל כיום כפדה ; פתקיל פשלפש נפס כי פפס תלקח רפוש על פא
פשלפש פפס· לע יוכן פנוך פשקיל פאר פכיפלר פלע פעכל כפלר פפיום פס פא פקוס פלא פוש
פוד לבלר לע יל׳ם פכוס פרכב ופאר לע יבן פנוך פפפיום וכו׳ כי לע נפריך יבר כלבר פלע פשיכ
כי לע

כתלת

מענה

ויסף איוב את משלו ויאמר:
מי יתנני כירחי קדם כימי אלוה
ישמרני: בהלו נרו עלי ראשי
לאורו אלך חשך: כאשר הייתי
בימי חרפי בסוד אלוה עלי אהלי:
בעוד שדי עמדי סביבותי נעריי:
ברחץ הליכי בחמאה וצור יצוק
עמדי פלגי שמן: בצאתי שער
על קרת ברחוב אכין מושבי:

ביאור המילות

נשלו. ענין פורש.
כירחי. כבראשנה.
אשבון לא ירוץ לנגדי לשעת קנקן. כליכי.
דגלי כאו סליכות לי. יגון. כאו וינקת. קרקע.
תרגום שור קרקע. עגרו. שבכו כאו על
תעגרו לי.

הפירוש

נשלח סוף פרשתן יכלה יקר
תפלה נדולתן ושבח כוראי כוסף
מבראשיתן ואחר יאמר כי לפני שעבת עדותיו ויושר
מכלו מכל פיס רמוי ליושנותו ויפיס בקדמתו כאשר
יושביהו ומפ' מי יתנכי כימי קדם כימי שמרני
פיס שומרו סוכך לצשותו שפו פיס שומר זו כבי,
בגודו ושמח שנדולתו. ונשו כימי פוס ישמרני.

שמר שמיות שרשיה שכרתו שקרי רבני שי שעשה לה וכשם לה יסקוף
על כני פרס. ושכ"ש שוש בלי פסש ובכן אין לתמוה שפעל פס
שוש פלין פשכוכה פס שנים. וכבר כשב משלו בשעשה פקודם
לזה בעיוחד פשקדשם פרשנה פשביעי פשנים ושנה פשכשה שנשה. שנה שוש כשב שנלו
שנשון פלין נכשלין בדרך פרוכה. פשקדשם השכית לשוליות נדקדקו פשקום שפן שכירין. ויתלק
פשעשה פוה לשתמה פלקים פלא שפשכו פסס כשלק נם שוש לשכים. פא כן יוליש לך כמו שנוס
שפר ושרב נדולתו ביפי פרפי שר פלא דשם פלין כדולו. וש שתשלם פשעשה שר כי פן שעשה
פשלשרפי. ושכשי פרשם כו שכשי שעלוניו פשלוניות ושכשליות כל שם שפא שנדולוהו כבי דוגו פיש
פשלשרפי. ושכשי פרשם כו שכשי שעלוניו פשלוניות ושכשליות כל שם שפא שנדולוהו כבי דוגו פיש
לשוי אין ופא לשרפו שכשו ונדקדקו שר שוש פדרוש פכש כדבר נדול פוש. וש פשלק כשלק לשכים.
בשפר יכלר שעלת שלוניות שבי פן שעשה שר לי שעשו . ושכשי יכלר כו שעלת שכלו פלי שעשו
שר ושעה שפקו שלי . ושפר כשלק בשכשיפי פרשם לין שם כל זה שוש כרשק פלר שכשי פלש
שוכשה שפקו שלי שר שלי ושעה שלי שעשה כשפי . וברכיהו שודוש כי נם שעשלי לו שלשה על רצה
ידשוסו ושעלו על שפר שפרשוסו וישלושו ושם יכשק לא יפשיעוהו וש שוכשה שלי שעשה כשפי עד
שם לא כשיתי לקשם יש וכו' . ונשלק כשפשי כיפר כי שא שפרשוסו לא שר פן שקדם ושל שלש
שוכשה נשלש שלי שר שפר ישפרשוסו וישלושו ושם יכשק לא יפשיעוהו וש שוכשה שלי שעשה כשפי עד
שם לא כשיתי לקשם יש וכו' . ונשלק כשפשי כיפר כי שא שפרשוסו לא שר פן שקדם ושל שלש
שוכשה נשלש שלי שר שפר ישפרשוסו וישלושו ושם יכשק לא יפשיעוהו וש שוכשה שלי שעשה כשפי עד
שם לא כשיתי לקשם יש וכו' . ונשלק כשפשי כיפר כי שא שפרשוסו לא שר פן שקדם ושל שלש

ביאור המילות

רַאֲיתִי נְעָרִים וְנֶחְבָּאוּ וְשִׁישִׁים קָמוּ עָבָרוּ: מֻרִיד עֲנִי וּמֵרִים וְגֹבַהּ יַשְׁפִּילוּ לְפִיהֶם: קוֹל נְגִידִים נֶחְבָּאוּ וּלְשׁוֹנָם לְחִכָּם דָּבְקָה:

בֵּי אֹזֶן שָׁמְעָה וַתְּאַשְּׁרֵנִי וְעַיִן רָאֲתָה וַתְּעִידֵנִי: כִּי אַמַּלֵּט עָנִי מְשַׁוַּע וְיָתוֹם וְלֹא עֹזֵר לוֹ: בִּרְכַּת אֹבֵד עָלַי תָּבֹא וְלֵב אַלְמָנָה אַרְנֵן: צֶדֶק לָבַשְׁתִּי וַיִּלְבָּשֵׁנִי כְּמְעִיל וְצָנִיף מִשְׁפָּטִי: עֵינַיִם הָיִיתִי לָעִוֵּר וְרַגְלַיִם לַפִּסֵּחַ אָנִי:

אַב אֲנִי לָאֲבִיוֹנִים וְרִב לֹא־
יָדַעְתִּי אַחְקְרֵהוּ: וְאֶשְׁבְּרָה
מְתַלְעוֹת עָוֶל וּמִשִּׁנָּיו אַשְׁלִיךְ
מָרָף: וָאֹמַר עִם־קִנִּי אֶוָּגַע וְכַחוֹל
אַרְבֶּה יָמִים: שָׁרְשִׁי פָּתוּחַ אֵלֵי־
מַיִם וְטַל יָלִין בִּקְצִירִי: כְּבוֹדִי
חָדָשׁ עִמָּדִי וְקַשְׁתִּי בְיָדִי תַחֲלִיף:
לִי שָׁמְעוּ וְיִחֲלוּ וְיִדְמוּ לְמוֹ עֲצָתִי:
אַחֲרֵי דְבָרַי לֹא יִשְׁנוּ וְעָלֵימוֹ תִּטֹּף
מָלָתִי: וְיִחֲלוּ כַּמָּטָר לִי וּפִיהֶם
פָּעֲרוּ לְמַלְקוֹשׁ: אֶשְׂחַק אֲלֵהֶם
לֹא יַאֲמִינוּ וְאוֹר פָּנַי לֹא יַפִּילוּן:
אֶבְחַר דַּרְכָּם וְאֵשֵׁב רֹאשׁ וְ
וְאֶשְׁכֹּן כְּמֶלֶךְ בַּגְּדוּד כַּאֲשֶׁר א
אֲבֵלִים יְנַחֵם:

נדוד יגודמו:

הפירוש כתלק שכני כוס שמר כי כל
שעלתו ונדולתו עם זכר קיום
לפוים אלין ומעקומו סוסיכוכו על פי פדותיו
ומשלת מכמתו • ואל כן תלק שמרו ש
לנסכי מלכים • נאמר ינאר משלת מדותיו •
ונסכי משלת מכמתו: על פי פדותיו שמר כי לון
סמשם ותשכרני וכו' • וכיכ שנק סיה מוסיף
כשכוח שסכר משלתו כי כל עם שכלכון סיה
מסכר ממכו ומשיכו עין לשתם שסוף שמת
ומשיל עלי כשכון שלכת שנא שלך שלשם ושמר
ומכנדתם לאחי שת כל כנדורי בשכיים ושת כל
שנר רפיתם • כי שמלט עני שסוף וכו' שניל
שם שהיו שמשרים לוחו בשעלת השמשם ונדק
כי סיה שניל שכי שקוק שמכו וכן יתוס שלון
עוור לו וה רשוי לשנר כי שנשם נשר שי שלון
ידו לשל ושיכו שנשם לשקלוס נשול ושל נשם
שכוכשו כי שם של כנוד שלשת שנר שסשוק
ישכשכו כי שניל שמכו ניד שנשקו ושסשק
כי שניל שכל נדשים ושת כשכו שכי שתת
שנשלר ושקנא שת קוכשיסס כשם • ושל נש
ולשי שמרו שלן לכיכש שקלי נליסים רשיר

ותורתך לישראל כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו' ואמר אם כן הכתנאו כידו שתי השאלות אלו כי כמעיל וצניף משפטו · עינים הייתי לעור וכו' אמ' כי במקום שיש רשות לדיין לפקוח עיני הבעל דין ביתומים ודומיה' שיש עמקם עיניו משום פתח פיך לאלם · ואם הוא פסח שאינו יכול לבא לבד כגון אשה וזקן ונדומה להם הייתי הולך אליה או מביא עמקם בזכותם ווזה ורגלים לפסח אני אב אנכי לאביונים וכו' אמר כי היה אבי יתומים כדרך כל ב"ד אלא · ועם היותו קרוב אליהם לא הטה משפטו אליהם כדרך כל הנושאים בדבר כי אם היה חוקר משפט גם אחרים שאין להם עסק עמהם · גם יאמר שידו הדם לפקח בזכותם לתקומה ולא לעוותו כי אע"ג ריב לא ידע היה חקר חוקר מזולתו אם שלא היה מחובר אליו ולא היה נשען על ביתו פן יחייב אע"פ לזכות את האיש רשאי מן הדין וזהו וריב לא ידעתי אחקרהו ואשבר' מתלעו' עול אמ' כי עם היות משפט הצדיק' כנגד על פי חכמים ושופטים ומקויי' עש' כוונים ושוטרים היתרי' בהם והחסרי' בדעת להיות משטרם בארץ· כי לא לכבוד לשופט היותו שוטר וכמו שכתוב שופטים ושוטרים תתן לך · עכ"ז לא היה חושש לכבודו כי את הכל עשה יפה בעתו וזהו ואשברה מתלעות וכו' · ואומר עם קני אגוע אשר היום דברי מעלתו על דבר המשפט המיוחדת לאיש כמוהו אשר בכללה יוכללו שאר המעלות כי על כן הצדק עדי למעלות כדברי החכם או אמר כי ע"כ בשכר זאת אשר היה כוהן בשלימות חשב להאריך ימים לרשות ארץ ולהורישה לבניו כמאמר הכתו' צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ · כלפי הוא שנוי הדיוקי' כדברי רש"י ז"ל · וזהו ואומר עם קני אגוע כי יחיו בניו אחריו עם היות שהוא ירבה ימים ואפשר שזה החול הוא שם עוף כדרז"ל · שרשי פתוח אלי מים כי היה ראוי להיות יקשו בעולמי יחם האילן אשר על יובל ישלח שרשיו ומטל השמים ענפיו ויטבע כי יקרא אל השמי' מעל ואל הארץ וכלם יעבו את שלומו ויהיו בעזרתו ויהיה זה הקני' דומה לעצם קציר כמו כתוב תשום קציר עד ים ואמ' ילין כי בהכנת היות שרשו פתוח אל מים יספיק מעט טל הנופל עמעל לו ללחלח ענפיו ולא יותך בעוד יומם עד שילין בו · ויהיה הרצון שיספיק אליו וגם לזרעו אחריו כמו שפירש ואמר כבודי חדש עמדי · הפך מה שאמ' למעלה כבודי מעלי הפשיט ירצה שהכבוד יהיה עמו ואחריו חדשים וזולתם כמאמר וקשתי בידי תחליף על דרך ותשב באיתן קשתו · ועם כללה החלק הראשון מזה החלק בהראות זו כמו במעלת הצדק הכוללת כל המעלות ועתה יתחיל החלק השני בביאור חכמתו ואמר · לי שמעו ויחלו · ירצה כי גם בני אדם בחכמה המדינית גם בני איש בשאר החכמות לי היו שומעים והשמעתו חכמתי היו מיחלים על דל שפתי עם אפתח אליהם פי ויש לי על כל בני דורי שתי מעלות הא' שאחרי דברי לא ישנו כמאמר ולא תטפה על רב · השנית שאחר השגדול שבכלם אני אדבר ועלימו תטוף מלתי · הכונה כי גם בדברי מעורבות אשר היה הוא ראשון היה חוזר אחריהם ואעפ"כ להועיל ואחרי דברי לא ישנו יוכן בדיני נפשות אשר מן הדין מתחילין מן הצד וזאת מעלה לו על כל ראשי הסנהדראות ואם לא יסורם על זה הדרך יהיה כבעל עבין בעלות זכות אם לא הכלא' הכונתי שאין מי שישיב על שום דבר מדבריו והוא היה משיב על דברי כלם · ויחלו כמטר לי · המשל הוא שנגד גם בדברי הנביאים גם בפי החכמים יערוף כמטר לקחי כאשר ירד הגשם והיו שותים כצמא · אמר כי כמו שמשתוקק הארץ אל המים כשבי השתים אשר מפתח כל השנה בגשם יורה ומלקוש כן יחלו כמטר אשר הוא היורה · כי או מתן מטר על פני ארץ וגשם מטרות עוז · וגם פיהם פערו למלקוש אשר הוא עם ה' ונגדל ככודע וזה משל כארץ יורה על גודל הערך ורב התשוקה · אשחק אליהם ולא יאמינו · ירצה שהיה מתכסב עם תלמידיו באופן שהיה עיקר החכמה מאד בעיניהם כי היה וזרק מרה בהם לכבוד החכמה עד שישחק עמהם ולא יאמינו השחוק עמם ועל זה אור פני לא יפילון לא יזלזלו בכבודי · אבחר דרכם ואשב ראש · כשם

שהיה ראש עמהם בישיבה שלמעלה · גם בשהיה מתעסק בעסקי אכילה ושתיה אשר זה דרכם וגם
כאשר הלך אחר חוקה אשב אכי בראש ואם בעלמא שהוא גם כן אתם אשכון כמלך בגדוד · ואם
בתנחומי אבלים כאשר אבלים ינחם והוא בראש כמאמר רב חנא מאן יתיב בי מרזיחא בריש ·
או שהיה נוהג דרך שהלך בתנחומי אבלים שהדין שאין המלך יוצא מפלטרין שלו לנחם אבלים וזה
אבחר דרכם לשבת ראש ולשכון כמלך בגדוד ולא לנהג כאשר אבלים ינחם · מורה כי בכל מקו' היה
מסב בראש דהיתה והיתה רבי קרוליה · ונשלם אם כן שנאמר בביאור שחלק השני שמבאר בחלק
היפה אשר לו גם בחכמה עד שמעלה שלמורה בחלק הראשון עם שמעבה מאד רמזים אין על זה
עדותיו גם לפי שכלו כאשר בתנאה' ובפרק השותפין ברב' אוכד עלי תנא שהיה גוזל שדה יתומים
ומשביחם ומחזירם להם · ולב אלמנה ארנין דכל אלמנה דלא כהנין לה אזיל ושדי שמיה עליה
ולותו ובהני לה · שבחוסו בזה בשתי מעלות גדולות בדיבות והפלות כמבואר בעצמו : ומי יודע אם
לפי מעשיו אלה דבו אליהו לגולן אשר לו כי תחבול אחיך חבה וכו' במדרש תלים לדוד מזמור ליי'
הארץ ומלואה · וזה בדק לבשתי וילבשני · יש אדם בחור ואשתו מכוערת ובזולה ובקובה באפריון
בכפיבה בואת פי' כל שכובשין בו את הזיתים והשם אומר אבל בחור זה בבכישה זואת ואם כלה
בלה היא ובעלה מכוער בעם אומ' אבדה שבלה בואת בלוג זה · אמר איוב איבי כן אלא אבי כלה
לבדקה ובדק' כלה לי ובן הוא אומ' בדק לבשתי וילבשני · ובן דוד כלה לאזמורו ומזמורו כלה
אליו · כבר אחז"ל אם דומה לפנים כמלאך יי' צבאות בקש תור' מפיהו כי מלאך יי' צבאות הוא דעליו
שא' כלה דורש ובלה מקיים ואוי לו אסור לשמוע תורה מפיו כי דומה למכוער ואשתו יפה ובוה
וזה כאלף מזיר שהשם אומר אבדה שתורה באותו המכוער דהאבו שומעים ועליו נאמר כל משנאי
אהבו מות · אבל איוב מונו וטבעו יפה ותאב לו הדין והאמת ובלה מקיים ולכן כלה הדין אין כאשר
בתבבו · ובתנחומא · שופטים ושוטרים ר' אליעזר אומר אם אין שוטר אין שופט שהדיין אין מספק
בידו לעשות כלום אלא אם כן מוסרו ביד שוטר · אמר רבי אלעזר בן פדת אלמלא שהיה של יואב
לא היה דוד יכול לעשות את הדין וכן הוא אמר ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו
ויואב בן צרויה על הצבא · וכי דוד ויואב שופטים באחד · אלא כל מי שהיה מתעצל בדין יואב היה
מוציא ממנו בעל כרחו וכן הוא אומר אב אנכי לאביונים' וכו' הורה על מה שאמרנו מתנב השופטים
והשוטרים ושם מתחייב מעלת איוב בשני הדברי' יחד שהם נבור באמור' ובבר' ותתן גם לאיש :
גם רבוי האכילה את החיים ואת הבהמה ואת כל העופות · שכל שהעולם און מעשה אחד שמו חול
שכ"ד ובחול ארבה ימים · דבי ר' ינאי ורבי יודן בר' סימון ר' ינאי אומר אלף שנים הוא חי ·
לסוף אלף שנים אש יוצאת מקנו ושורפתו נשתייר בו כביצה וחוזר ומגדל איברים וחיה ··
רבי יודן בר סימון אומר אלף שנים הוא חי לסוף אלף שנים גופו כלה וכנפיו מתמרטין
ונשתייר כביצה וחוזר ומגדל אברים וחיה · דעת חז"ל היה עוף שמרבה ימים כאשר רמזנו
אלא שגם לפי פשוטו יש לשאול אם לא אכל למה מת לסוף אלף · אלא היה להשיב שאף
אדם כלה שמא יהיה מת לסוף יומו של הקב"ה אשר הוא אלף שנים ומשאו גרם שמת
בתוך יומו שנאמר כי ביום אכלך ממנו וכו' ועל כן שעוף שלא אכל הגיע ליומו וחשב איוב
שאמר שהוא לא חטא כאדם שישוב לחיות וירבה כחול ימים : ויהיה שמחלוקת אם מי
שלא אכל יחיה עד שתתבע בו מיתה מקרית בטריפה היוצאת מתוך קנו ירבה בסבת
גבורת אל וזה יתקשה מכוונתיו על הפועל או יתנות מאליו נתקשה כאמר פה ואין ספק
היה להם סוד אשר ליודעים ·

ביאור המילות

לשון נסוגו
כמו נסוגו

סיחי · כלה · וקצה כמו קנה בכלם אלי קצי · קנין · תרגום רכוש · גלעוד · פדויהו מן מכילתא וגלעודא · משוררים · שכורים וכסים תרגום וזכם ושרק · מקוטפים · מכורתים מן שוחטו נאחז לא יקוטף · מלונה · בלשון משורתנים · עלי שיחו · מלין כמו מקח מכיחים דעתים · עץ לילעג בלשון כמו נאלי דמיחים · גן · תרגום גוף · כיתרון · ככקיבא וכזה לשון מכויים מן שעלם כלף תעתיק · מרוי כקיבס כמו ויקב תר כיחים · תרגום מלא כיפא כיחם · מלכות · יכסקו · מכין כמים כמו מיכסק פרא · תרוך · קון כמו פכיו תרוכים · ופומכו · ופומכו כמו וכפכפו על בית יעקב בכעלי כשפלי · כמו וכבב רוש · רוק · כמו וכי ירוק כזה · יתרי · תלב כמו קנם על יתר ורבן · פרילכו כלשון · כמו כמתע ורבן · שלמו · פתחו כמו ויתפתח פתחים · פרפס · פי׳קטמים והוא מלשון מפרפרתי · לו בוכים בלשון ללב פרפר כסוכה · ויכלו · כמו מילון מעפיר · והוא לשון קון · פרים · מכרם כמו גם אכי בפירכ׳ עצמן לפומלי ושלו · לישנא לי הווה מוסכים לפומלי · יפתיו · יכיאו תרגום וכבא ופתא · פתוס · כמו מפתא פתוס · כלשון כפלוש כמו ופכפ כלפס ·

חפירוש

כאלף פסלתי פוף יכפר פיך

עם פתוס כידו כפל על ופפלס
יעיר על כל בכי דודו לרץ פתקומם לו ודוד כל
לל נס בכי בכל נס בכי בלי סם סם פפל שלול
פייתי לפל ופתם נפקו עלי וכו׳ תוור על כפכר
פייתי כיתי תכפו כי לו בוען פכתרות קולם
פתוים לפלנות לפוכן פיום כך ככבר בשיפי
פלים ולפל ופתם פנם פיכם ורקף נו וסליתוהו
יעיר גדול נפקו עליו נשיריו׳ ומכו ליפים פותם פלים לפ יפיכו עפם נפקו עלי · ופפלי
לעור כי פם פפיכ פחייב פטבע פוף לכם לרפף ורפף פסבות פם כיפיכם עפכי פחכפם ופם
בלבל לפל פכבי לפל · ופתם בעיריפ ליפים פחייב פוכפו ליפים עלים פם נפקו
עלי נשיריו מעכי ליפים · ופטעפים על פפ׳כים שלים פפל עלי פפתי פנותם · לשון שם כלי
נפני · כי בפקף פבע פוף בכלים ובכלם ולת כלם לפיון פוף לפכיר קוכם ופתכפם ופס לפס
לעור גם לפושל ופפל כי בלבי נפכו פיתם לפס פפטעלם פופת יותר פפס ויפיפ בוין פלים פס

ועתה שחקו עלי צעירים ממני
לימים אשר מאסתי אבותם
לשית עם כלבי צאני: גם כח
ידיהם למה לי עלימו אבד כלח:
בחסר ובכפן גלמוד הערקים ציה
אמש שואה ומשאה: הקטפים
מלוח עלי שיח ושרש רתמים
לחמם: מן גו יגרשו ירועו עליהם
כגנב: בערוץ נחלים לשכן חרי
עפר וכפים: בין שיחים ינהקו
תחת חרול יספחו: בני נבל גם
בני בלי שם נכאו מן הארץ:
ועתה נגינתם הייתי ואהי להם
למלה: תעבוני רחקו מני ומפני
לא חשכו רק: כי יתרי פתח
ויענני ורסן מפני שלחו: על ימין
פרחה יקומו רגלי שלחו ויסללו
עלי ארחות אידם: נתסו נתיבתי
להוותי יעילו לא עזר למו: כפרץ
רחב יאתיו תחת שאה התגלגלו:
תחפך עלי בלהות תרדף כרוחי
נדבתי וכעב עברה ישעתי:

שצריכים להם · או יאמר כי אינם ראויים לפי שכלם לשמור כלבי באמנו ואם כלפי חביריו ידבר ע"כ
אמר אבותם כי שמה חכמים מחוכמים · גם כח ידיהם למה לי וכו'· אמר כי כמו שהם גרועי' מכל זה
באמנו לפחיתות נפשם ודעתם · כן גם כן מלאכתים לשבת עמדי לפי כחם וגבורתם כי גם לזה לא
יועילו לי ואם טבע שכלם ישמרם כ"כ חלוש וגרוע עליהו אבד כלח אבד הטבע וזהו בעצותו כרים
בואת לא לעזר ולא להועיל כחסר ובבטן גלמוד אמר כי כמו שלא יושלו לעולם גם כן לא יועילו
לנו כי הם חסרי כל טוב כ"כ שכ"א מהם יחיד ומיוחד וגלמוד כדורו ואין דומה לו באותו הנו"ך וכפן
ונשבר כל עד שיצטרכו לבקש במזון טרפם במקו' ציה וערבה כבהמת השד' וחיתו ארץ וע"כ בורחי'
מן הישוב אל ארץ ציה ארץ חשך וגלמוד כאמרו אמש שואה ומשואה · ועתה יספר במה יתפרנסו
שמה במה שיאכל וישתה וכבוד בית מכונתם ובגדיהם ומלבושם ואמר הקוטפי' מלוח עלי שיח וכו'
בדבר שמלכתים כו אין ספק הוא המלוח אשר יצמח תמיד אצל השיחים ועל שרשי רגלם והפת הוא
שרש רתמים לחמם עם היות שהרד"ק כתבו בשרש חמם ואמר כי הוא מקור במשקל לשכב את בית
יעקב וגם שם לא יכוש לנו כי מתוך העיר מצל המוטם יריעו עליהם לחבריהם מהם כאלו ינכבו מוגן
מן השדות ומן הכרמים או יאמר שאותו המזון יעשה גופם גרוע כ"כ כאלו יבאו מהרוחב אשר למזג
ותכונת גופות בני אדם או נולדו ביצירתם שפלי הקומה כ"כ כאלו אין להם גוף האדם · וע"כ יריעו
עליהם ומביישים אותם כאלו הם נכרים · ובמי' אשר ישתו בערוץ נחלים וכו' שהלין העליבה לדבר
כעיצים חלקם בעולם כי גם ממי הנחל אין להם רשות לשתות כמו שאין להם לחם לאכול אבל
שותים ממקורין אשר בנחל ועקום שבית להם חורי עפר וכפים · בין שיחים ינהקו וכו' אמר כי
לבושם ובגדיהם אשר ישפרו בם מגב ס פח"ם · עלי השיחים בקנות עורם ועב' כוחקי' באקת החורב
ביום והקרח בלילה ולפי שאין מכעלים להם תמת מרול ימוסחו ושיים בטנחם ואמר כי אלה אשר
נחקו עליו אשר מאם אותם או אבותם לשית עם כלבי באמנו הם כ"כ חסרים בחמרם וגם בני בכל
ובגבורתם וזהו בלי שם שהם יותר גרוע בערך מהבהמה בחמרית שיותר שלם שבהם והוא היסוד
הארציי וזהו נכאו מן הארץ · ובאלו שיותר פחות שבפשוטיו טוב מכל המורכב · ואם כן הפשידת
הפשוטים ממעלתם בהרכבם שהיא כמו שאמ' עליהם אבד כלח ואם תעיין תראה כי הראה חסרונם
עד שהם בחכמה ובגבורה ועושר · ואם שלש אלה לא ימצאו לו כוח לו שלא בא לעולם · והכל כדרש
לפי דעת קצת המפרשים וקצת מחכמי שהלמוד כנגד חביריו ואבותיהם אבל אנו נבחר מפני
שכבוד שידבר כנגד רשעי ארצו המבזים אותו ומתבקשים ממנו כאשר אז"ל שבשא איוב מהן שהבר
היתר קשה אליו ואמר שהיו שמחים אויביו עליו · הביאו הרמב"ן ז"ל בפירושו · ועתה נגינתם הייתי
וכו' אמר כי לאלה שפלי הבריאה האמורים בפרשה הי' להם לשהל כי אשר שמשוררי דורו הקמו
להם שירים ויספרו בהם בצרו של איוב וקירותיו והיו קורים ומנגנים אותם בשוקים וברחובו' כדרך
שאומרים עתה מאורעות הזמן וקורות המלכים והשרים בשוקים בשיריהם ויעל כלי בנוגם וזהו
נגינתם הייתי ואהי' להם למלה כי מכנכין אותו עלי מגור ועלי ככל עם משוררי' אותם על דל שפתים
כמבין עלי סניון בכנור ואמר אפתח בכנור חידתי · או שהלל בנגינתם השמעת כלי הבנין ושפה
כאמור והוסיף עוד כי גם השיחם בטלה שלהם בין איש לרעהו ישיחו בו כמבין ישיחו בי יושבי שער
ונגינות שותי שכר מעבוני רחקו ממני הם כמאסים כאמור ותעבוני ורחקו ממני שלשכחתי כלל · ומי
יתן יתרחקו מכל וכל כי או לא ישוו לי ולא ירוקו בפני אשר זה יוצא מגדר מוסר ושפך אמרו · ואמר
פני לא יפלון כימי זה שלאו לבו לרוק לפני רבו כי גם לפני כל אדם הוא בשת והכל המוסר הרי
אמר אל תמש לפני אדם דבר מאום אגלם · כי יתרי פתח ויענני וכו' אמר כי מלת כל זה שאימרי
עונרי אשר שייתי עלמד לכ"א עשה פתח אותם ויענני גם שיראה שהיו יראים מפני שלחוזי · ואם

עלת פתח חורבן אל האלהים ואמר שפתח מיתרי הנושה שהיו מעכבין אלהביו ומעכבי על הלוחן שנו׳ ונראה לי שהיתר והרסן שאלו הם מתקוני הסוס כי לצורך שהכנתו צריך מתג ורסן על לחייו ולקיומו קושרין אותו תחת הזקן במיתר חזק ועל הרוב הוא של ברזל וכן מעמידין הרסן שלא יפול מפיו ואלה דמה אותם כסוס כפרד כי פתחו יתר היראה מעליהם וכן כל רסן הבושה מהם כי גדלי היראה היה לבושם · והמתרגם אמר שפתחו מעליהם מבלי פעול הקשרים בהם וקשרוהו בם · על ימין פרחח יקומון וכו׳ הפך אבחר דרכם ואשב ראש ואשכן כמלך בגדוד וכמנחם · אמר כי ילדי ופרחי בני עולם הרעועים בהרבכת עלת פרחם ר״ל פרח הוא יקומון ויעמדו עליו לנגד ימינו כדרך הגדול מחבריו ולא היו רחוקים כל כך שלא ימוש אדם אם אל השמאל או אל הימין כי רגלי שלחו להשיבותם אלי דוחקים רגלי ודוחים אותי אל צד השמאל עוד ואת עמו הפרנו גדרי להבוא דרך להכנס ללכת אל בית אידם ושמחת שכרותם ולא יקפידו אם יזיקו לי או לא וזהו ויסלו עלי ארחות אידם ונתסו נתיבתי להותי יועילו וכו׳ ירצה אין רשע כרשעתם הרודים בחוקי אף אם לא יגיע להם בו תועלת כלל · ואמר כי אלה אשר אמר עליהם למעלה גם כם ידיהם למה לי אמר על זה לנגד יועילו לדעתו דגוני לפרע לו · כפרץ רחב יאתיו אחרי שנתסו נתיבתי להותי ולהזיק לי כבכסו אלי כאלו עלו להם פרץ רחב שהוא מגולה שיכניסם שנו׳ · והדרך הזה להם מפני שאלמות עבודתם למקום הוא יתגלגלו יר׳ להמות באיד שבידיהם גם לרוכיהם השפך עלי בלהות וכו׳ אמר שהפכו בידיו עליו מרוב הבלותיו וזה כי כשם שהרוח מעויה לעולם · כן נדיבתו והיא בשנו הנדיבה והמעולה לעולם נרדפת מפני בהלותיו אבל תשועתו איננה מגויה כי אם כעב כי קל מהרה הלך לדרכה כן מהרה עברה תשועתי והם ימי הטוב אשר כבר עברו גם רעו שכל תשלותיו אשר וכבר נשפכו עליו להשחית עד שהוכל עתה הפך כל מה שזכר למעלה בספור עקרי מעלותיו וזהו השפך עלי וכו׳ · וכן תמצא באלו הפסוקים האחרונים אחת לאחת אם תדקדק · ובמסכת תעניות · אמר רבי ברכיה אף כנסת ישראל שאלה שלא כהוגן והשיבה הקב״ה כהוגן דכתיב ונדעה נרדפה לדעת את יי׳ ויבא כגשם לנו · אמר לה בתי את שואלת דבר שפעמים מתבקש ופעמים אינו מתבקש אבל אהיה לך דבר שמתבקש תמיד שנאמר אהיה כטל לישראל · ועוד שאלה ואמרה שימני כחותם על לבך · א״ל הקב״ה בתי את שואלת דבר שפעמים נראה ופעמים אינו נראה אבל אהיה לך דבר שנראה לעולם שנאמר הן על כפים חקותיך חומותיך נגדי תמיד · זה שאמר השכל שנתבאר ברוח ובגשם בזו שהזכיר במסכת תעניות במשיב הרוח שהרוח אינו נעצר לעולם וכן הטל מה שאינו כן הגשם · ולכן שאלו שלא כהוגן כי הגשם אשר איננו כאשר נעצור עמו איננו בכסף תמיד וכמאמר ונתתי גשמיכם בעתם וגם אמרו ויבא כגשם לנו אבל הוא יתעלה איננו כן כי השגחתו אותנו בכסף בעבור עצמו כגורנו אל הטל · ואמר שהכונה שהם השבו שכמאמם השגה אליכו תמיד כדברי הדקדוק ז״ל בהבכות החכמים והכוונות השכליים כי כברכו׳ ידונן וזה יתחייב אל החכמה המקיריית אמנם הוא יתעלה יבא אלינו תמיד על ידי החכמה המקובלת בחכמת הדת וכן יהיה כטל לישראל · וכן אמר בהשגתו יתעלה אותנו ושרכנו אליו ההוא כדעת הכרבוני בבנוני השמש עם נוגה כי מספרם במספר המלובות והנגור דלעק בעדם כלם ושובו אל המקור ואם כן פעם יראו כל אחד בפני עצמו פעם לא · וכן הוא החותם עם כל פתוחיו כי בפני הגורם כלם אחד וכשנ שחוזר לנגד שם רבים אלה אמרו שיהשמו אל לבו כחותם עם פתוחיו שפעמים בערך עם שם רבים ובערך עם אחד · והכונה שישיג אותנו השגה עיונית לא אישית · ואם כן כי על כמנו עגם בפני עצמו כדעת האמת ונשיג אותם כמו ההוא והרי אם כן מעט בהשגתם אותו והשגתנו אותנו ·

ציור

ביאור המילות

וְעַתָּה עַל תַּשְׁתֵּךְ נַפְשִׁי יַאֲחֻזֵנִי
יְמֵי עֹנִי: לֵילָה עֲצָמַי נָקַר מֵעָלָי
וְעֹרְקַי לֹא יִשְׁכָּבוּן: בְּרֹב כֹּחַ
יְתַחְפֵּשׂ לְבוּשִׁי כְּפִי כָּתְנְתִּי
יַאְזְרֻנִי: הֹרָנִי לַחֹמֶר וְאֶתְחַשֵּׁל
כָּעָפָר וָאֵפֶר: אֲשַׁוַּע אֵלֶיךָ וְלֹא
תַּעֲנֵנִי עָמַדְתִּי וַתִּתְבֹּנֵן בִּי: תֶּהְפַּךְ
לְאַכְזָר לִי בְּעֹצֶם יָדְךָ תִּשְׂטְמֵנִי:
תִּשָּׂאֵנִי אֶל רוּחַ תַּרְכִּיבֵנִי וַתְּמוֹגְגֵנִי
תְּשִׁיחֵנִי: כִּי יָדַעְתָּ מָוֶת תְּשִׁיבֵנִי
וּבֵית מוֹעֵד לְכָל חָי: אַךְ לֹא בְעִי
יְשַׁלַּח יָד אִם בְּפִידוֹ לְהֶן שׁוּעַ:

כקי׳ כמקן כמו
פשיטי פתכושים
פשם פתקר׳ ושורקי פלמן פלשון ערבי נידוי ופתפשם
ופשכבר כמו פתקשם ופל פלשון פתקשם פורבי׳
פשלכיבו בעין ולה עיט ופתקשל׳ פלשון פתקשל בל
פלשון פתל פשהדתי׳ פתקפי׳ כמו פתעדתי בל
פשם פתשמעני׳ כמו ופשטום פתו ופתוננגנע׳
פלשון פשהם כמו וסנגעות פתקוננגנם׳ פתוסים
פתולש פלשון רל׳ פתשם כמו׳ נעי׳ כמו׳ פתו פתעי
פולשם פלשון רל׳ פתשם כמו׳ נעי׳ כמו׳ פתו פתעי
פשלה ופול פסקבל׳ ופשלכיבו׳ פתקפי׳ כמו פתעדתי בל
פשם פתשמעני׳ כמו ופשטום פתו ופתוננגנע׳
פלשון פשהם כמו וסנגעות פתקוננגנם׳ פתוסים
פתולש פלשון רל׳ פתשם כמו׳ נעי׳ כמו׳ פתו פתעי
פולשם פלשון רל׳ פתשם כמו׳ נעי׳ כמו׳ פתו פתעי
פשלה ופול פסקבל׳ ופשלכיבו׳ פתקפי׳ כמו פתעדתי בל
פשם פתשמעני׳ כמו ופשטום פתו ופתוננגנע׳
פלשון פשהם כמו וסנגעות פתקוננגנם׳ פתוסים
פתולש פלשון רל׳ פתשם כמו׳ נעי׳ כמו׳ פתו פתעי
פולשם פלשון רל׳ פתשם כמו׳ נעי׳ כמו׳ פתו פתעי

ביאור המילות

אם לא בכיתי נפשי לאביון: כי טוב קויתי

אם · לשון · שבועה · ולפעמים · יפלוט כמו טוב ויפיל · כלל · ופירושו · אם לא בכיתי נפשי לאביון · כי טוב קויתי

וַיָּבֹא רָעָ֖ב וְאֵיחָלֵ֑ר לֶאֱוֹר וַיָּבֹא
אֹפֶל׃ מֵעַ֣י רֻתְּחוּ֭ וְלֹא דָמ֣וּ קִדְּמָ֑נִי
יְמֵי־עֹנִֽי׃ קֹדֶר֮ הִלַּכְתִּ֪י בְלֹ֫א חַמָּ֥ה
קַמְתִּי֮ בַּקָּהָ֪ל אֲשַׁוֵּ֫ע׃ אָ֤ח הָיִ֨יתִי
לְתַנִּ֗ים וְרֵ֥עַ לִבְנ֥וֹת יַעֲנָֽה׃ עוֹרִ֤י
שָׁחַ֨ר מֵעָ֜לַי וְעַצְמִ֗י חָ֣רָה מִ֭נִּי
חֹֽרֶב׃ וַיְהִי֮ לְאֵ֪בֶל כִּ֫ינ֥וֹר וְעֻגָבִ֥י
לְק֖וֹל בֹּכִֽים׃ בְּרִ֤ית כָּרַ֨תִּי לְעֵינָ֜י
וּמָה֩ אֶתְבּוֹנֵ֥ן עַל־בְּתוּלָֽה׃ וּמָה־
חֵ֭לֶק אֱלוֹהַ֣ ׀ מִמָּ֑עַל וְנַחֲלַ֥ת שַׁדַּ֖י
מִמְּרוֹמִֽים׃ הֲלֹא־אֵ֭יד לְעַוֶּ֣ל וְנֵכֶ֣ר
לְפֹעֲלֵ֣י אָֽוֶן׃ הֲלֹא־הֽוּא֮ יִרְאֶ֪ה דְּרָכָ֫י
וְכָל־צְעָדַ֥י יִסְפּֽוֹר׃ אִם־הָלַ֥כְתִּי
עִם־שָׁ֑וְא וַתְּחֶ֖שׁ עַל־מִרְמָ֣ה רַגְלִֽי׃
יִשְׁקְלֵ֥נִי בְמֹאזְנֵי־צֶ֑דֶק וְיֵ֥דַע אֱלֹוהַ
תֻּמָּתִֽי׃ אִם־תִּטֶּ֣ה אֲשֻׁרַ֣י מִנִּ֣י הַדָּ֑רֶךְ
וְאַחַ֥ר עֵינַ֝֗י הָלַ֣ךְ לִבִּ֑י וּבְכַפַּ֥י דָּ֝בַ֗ק
מֽוּם׃ אֶזְרְעָ֣ה ׀ וְאַחֵ֣ר יֹאכֵ֑ל
וְצֶאֱצָאַ֖י יְשֹׁרָֽשׁוּ׃ אִם־נִפְתָּ֣ה לִבִּ֣י
עַל־אִשָּׁ֑ה וְעַל־פֶּ֖תַח רֵעָ֣י אָרָֽבְתִּי׃
תִּטְחַ֣ן לְאַחֵ֣ר אִשְׁתִּ֑י וְעָלֶ֖יהָ ׀
יִכְרְעוּן אֲחֵרִֽין׃ כִּי־הִ֭וא זִמָּ֣ה וְהִ֣יא
עָ֑וֹן פְּלִילִֽים׃ כִּי־אֵ֭שׁ הִ֣יא עַד־
אֲבַדּ֑וֹן תֹּאכַ֥ל וְכָל־תְּבוּאָתִ֗י
תְּשָׁרֵֽשׁ׃ אִם־אֶמְאַ֗ס מִשְׁפַּט־עַבְדִּ֫י
וְאֲמָתִ֥י בְּרִבָּ֑ם עִמָּֽדִי׃ וּמָה־אֶעֱשֶׂ֥ה
כִּֽי־יָ֝קוּם ׀ וְכִי־יִפְקֹ֗ד מָ֣ה אֲשִׁיבֶֽנּוּ׃
הלא

רעתו · כמו רעת רקמים ובבן ס׳ תרגומו ידוע ,
דמו · שתקו כמו דום ליי · קודר · שקוד כמו
קודר מלבושי שרש · וכן כמו ובוכי בכרי ושבר ·
כלי שיר מלשון כנכל ושנור · ותמה · תלשער כמו
בשת שמים שממו פלמוד בי סוס · שרטו יכרתו שרטש
כמו וזרעך כשתתי מלשון שהשתה כמו כי יפתח
פיהם מלילי · כשהם בן אשון מלילם ומכן כפלילי ·
מלכלם · כלילן שוכים · כמו כלו שוכי · גדלני גדל
שאני · כשהכם · מלשכם מלשון לך כשם כשם
ומזה כמו נשפך מכשכשי · ומשכם · הוא כשהם שעונל כקבץ
מכם שהיסם · מקבה · שהם כשהם שעונל כקבץ
דוגיכליל בלשון · ומשתעין · כמו לך משפקו ·
כמלני · מכתוני כמו כי יי׳ יהיה כשהלך כשנוי לשון
רבוי ובקרלם כמו עושר לא כשיר · שים כשירים
יכלי · יפיר כמו כלו כרו · יקר · שוא לשון כוזב
כמו יקרות וקפלון · ויפך · לשון שהפך כמו כי
יפתח לבבי · מלילי · כשהם כמו מלילי שם · נפיל ·
עבין לך כמו שם בפיהו · ומכתורדמה · עבין
פשרש כמו מתעורר לכפוזק כך בשם · כשנוש ·
כמו בקו בא שלא כיבוזכו · אתי · מכני כמו
עתי מעמי · לשרש · לדרך כמו שרש ברזלין ·
נמכי · כשהמנופי · כמו מכי כשהמו רגש לשרגין ·
מכניש כמו שלו תשרון לשון שבר או שתר כש
ויכי שתק · ושלם · שקשק כמו וילוזם לשרן ·
עוו · עבין שרן וכשוכש כמו ושעוזים עון ולא
שפיש שבר ל׳ל וזוש לשון תשוש · שעבדמו
שקשקו כמו שבדש על נרגנותיך · שלמיש ·
נוכש כשפשיכם · כמו שלמיש רוש · כשפשי ·
עבין לשכון ולשנש כמו שפת כשב · עוש · קלן ·
כמו קיעוש ומוש כשנכניש · כשכש · עין שניני
· שקוכים · כמו ושפש כשוכים ·

הפירוש שפלק שפשעו שוש כש לשורות
כי לש כמו שש שעשכו שפעורי ,
כשלימי וכריכיש למרק שכוחתי שכר שפש לש
בעוש שפש ולש כשב וש תשפש · ולכלר וש שאר
שם לש כניתי וכו׳ · שפש כשו שלי שנרוש שלא
שעשי שלש כשפשיתי לשקוי וש ולש שעשו כשנו
לשניכן · כי שם שעשיתי שפשו ונדק שפש

הֲלֹא־בַבֶּטֶן עָשַׂנִי עֹשֵׂהוּ וַיְכוֹנְנֵנוּ
בָּרֶחֶם אֶחָד: אִם־אֶמְנַע מֵחֵפֶץ
דַּלִּים וְעֵינֵי אַלְמָנָה אֲכַלֶּה: וְאֹכַל
פִּתִּי לְבַדִּי וְלֹא אָכַל יָתוֹם כִּמֶּנָּה:
כִּי מִנְּעוּרַי גְּדָלַנִי כְּאָב וּמִבֶּטֶן אִמִּי
אַנְחֶנָּה: אִם־אֶרְאֶה אוֹבֵד מִבְלִי
לְבוּשׁ וְאֵין כְּסוּת לָאֶבְיוֹן: אִם־לֹא
בֵּרְכוּנִי חָלָצָו וּמִגֵּז כְּבָשַׂי יִתְחַמָּם:
אִם־הֲנִיפוֹתִי עַל־יָתוֹם יָדִי כִּי
אֶרְאֶה בַּשַּׁעַר עֶזְרָתִי: בְּתֻפִּי
מִשְׁכֶּמִי תִּפּוֹל וְאִזְרֹעִי מִקָּנֶה
תִּשָּׁבֵר: כִּי־פַחַד אֵלַי אֵיד אֵל
וּמִשְּׂאֵתוֹ לֹא אוּכָל: אִם־שַׂמְתִּי
חֶבֶל כְּסָלִי וְלִכְתֶּם אָמַרְתִּי
מִבְטַחִי: אִם־אֶשְׂמַח כִּי־רַב חֵילִי
וְכִי כַבִּיר מָצְאָה יָדִי: אִם־אֶרְאֶה
אוֹר כִּי יָהֵל וְיָרֵחַ יָקָר הוֹלֵךְ: וַיִּפְתְּ
בַּסֵּתֶר לִבִּי וַתִּשַּׁק יָדִי לְפִי: גַּם־הוּא
עָוֹן פְּלִילִי כִּי־כִחַשְׁתִּי לָאֵל מִמָּעַל:
אִם־אֶשְׂמַח בְּפִיד מְשַׂנְאִי וְ
וְהִתְעוֹרַרְתִּי כִּי מְצָאוֹ רָע: וְלֹא־
נָתַתִּי לַחֲטֹא חִכִּי לִשְׁאֹל בְּאָלָה
נַפְשׁוֹ: אִם־לֹא אָמְרוּ מְתֵי אָהֳלִי
מִי־יִתֵּן מִבְּשָׂרוֹ לֹא נִשְׂבָּע: בַּחוּץ
לֹא־יָלִין גֵּר דַּלְתִי לָאֹרַח אֶפְתָּח:
אִם־כִּסֵּיתִי כְאָדָם פִּשְׁעִי לִטְמֹן
בְּחִבְּי עֲוֹנִי: כִּי אֶעֱרוֹץ הָמוֹן רָבָּה

וּבוּז מִשְׁפָּחוֹת יְחִתֵּנִי וָאֶדֹּם לֹא אֵצֵא פָתַח׃ מִי יִתֶּן לִי שֹׁמֵעַ לִי הֶן תָּוִי שַׁדַּי יַעֲנֵנִי וְסֵפֶר כָּתַב אִישׁ רִיבִי׃ אִם לֹא עַל שִׁכְמִי אֶשָּׂאֶנּוּ אֶעֶנְדֶנּוּ עֲטָרוֹת לִי׃ מִסְפַּר צְעָדַי אַגִּידֶנּוּ כְּמוֹ נָגִיד אֲקָרֲבֶנּוּ׃ אִם עָלַי אַדְמָתִי תִזְעָק וְיַחַד תְּלָמֶיהָ יִבְכָּיוּן׃ אִם כֹּחָהּ אָכַלְתִּי בְלִי כָסֶף וְנֶפֶשׁ בְּעָלֶיהָ הִפָּחְתִּי׃ תַּחַת חִטָּה יֵצֵא חֹחַ וְתַחַת שְׂעֹרָה בָאְשָׁה תַּמּוּ דִּבְרֵי אִיּוֹב׃

אמר כי אם יש דבר ראוי שיכונה אליו ית' אין אחר שיתואר יותר אליו יותר מזה והוא עשות משפט בכללים ותת שכר טוב לעושה רצונו וזהו' מחלק אלוה ממעל · כי אם איד לעול ושיותן נמסר ביד פועלי און עד יוליכם זו את פועלי האון · א"כ הלא הוא יראה דרכי וכו' · אם הלכתי עם שוא וכו' ירצה אם הלכת עם מתי שוא או אם נטיתי והלך רגלי במרמה · ישקלני במאזני צדק ירצה הנה אני ישקלני האל במשקל שהם שוקלי' את בעלי סנהדרין ואת שופטי ארץ וידעה לא תטה אשורי מני דרך המשפט ובתורה ללכת אחר דעתי או · אם נטיתי השני לי יש שוחד ובכפי דבק מאומה · אמר או שום מום משמומים ואם א"ו הטיתי דין שום אדם אזרעה ואחר יאכל וכו' מדה כנגד מדה · אם פתה לבי על אשה וכו' אחר שדבר לשעלם בגזל כאשר פירשנו במה אתבונן על בתולה דבר מהעבירות שהזכירו בכי כח ואמר כי שכני הכרים שהתגלה עון עובר עליה היא משכנת הלב שכפתה הלב אל האשה ושם הפעל שארב אל פתח ביתה · אמר כי אם כן עשה על הראשון תטחן לאחר אשתו · ועל השני עליה יכרעון אחרים כי הוא פועל יותר מגונה · כי היא זמה וכו' כי ההתפתות והמחשבה הם רבועי העבירה הוא יקרא ושם מלשון ושם דבשרשו כן הוא · והפעל הוא עון פלילים על הפעל יענש בכ"ד · או יאמר כי זה הפעל המגונה השכל ימנע בדעתו וגם הוא עון גדול מצד המגונה בו וכאמ' עוד כי החטא בפל שולאש קיא וזה אמר' באשת חברו הוא עון פלילי ודברי יוסף יוכיחו · וידוע כי החטא הראשון הוא מגדר שרי לאוחבה · וכו' מגדו שהוא רע בעלם · ועל כן על אם נפתה לבי על אשה אמ' כי היא ועל ארובת השגת רעהו אמ' וכו' · ואפשר כי על פתח רעי רומז למשכב וכוד וע"כ אמ' עליו והוא לשון וכר · כי אש היא עדי אבדון תאכל וכו' · שהם האשה מטבע האש כמו שאש לולי שהסדים הסם לבעירו' עכ"ם שמו אב · ואם ואם לאו אש היא · ואם לשכחת עבדו ממנו יכון ויהיה עבד שלומו לא אבדון תאכל ואם לשרשה ורעה יעוש מבנו שכל תבואתו משרש שרשיו ושכיס עדה כנגד מדה אם אמאס משפט עבדי ואמתי תאמר שבאשה זו סבות הוא שבי שבויני בורה משכורות ואשי בוגר תחתיה כמעבדי ואמתי בריבם עמי באלו דין ודברים שיש לעבד עם אדוניו במין המשא · לא או כי אירע אבי שום נ"כ בגדלים מכו ביום מעל נכוח · ומה יעשה כי יקום אל שהוא הגדול ממני ומה אשיבנו כי אפקוד בשם הוא עלי כי אבי עבדו ויעבירשהו אך גם הוא שלא כדין כ"ש שאי עבד ואם לנוני מעלה כי הלכת בבי אב אחד בראשו הלא בבטן עושני עשהו ויכוננו ברחם א' כי את כלנו יצר בבטן תמה כי היה יתומים אם כל חיילנו דידם אבנים אחים אנחנו ולא אדונים לאלה : אם אמנע מחפץ דלים · גם אינן נ"ב לומר שערשו עבדי וקמתי ידי שהטיב לכל אלמנה ויתום ואכלתי פתי לבדי כי מנעורי גדלני כאב ומבטן אמי אנחנה · כי זאת מדת הצדקה והחסידות קנויה היא אלי אם בתוגל אשר הוא שתחלת המעלות כי מנעורי גדלני כאב כבדני היוכי איכו דבר גדול לסדגל הכער או זה או זה ואם בבטן עובן אמי אנחנה כי אונו בנפש אלים · ואפשר שאמר שאביו גם אמו היו מעלים

נעלת המעלה ויבין אותה משדי הכיסה · אם אראה אובד מבלי לבוש וכו' אם לא ברכוני חלציו וכו'
הנה תאמר בשחתי אשר אכ"ה ושאים כמכסה אשר בתי ההדיוטי ולא עוד לא כן כי אם ראיתי ערום
מבלי לבוש חמלתי עליו עד שברכוני חלציו לא היו ולשוא כי לא הרגשתי הוה אדם לתת לו אפדין ·
ומגז כבשי יתחמם ירצה לא השקים ובגד עדים כי אם קרה עמה כאשר ינא מגז כבשי יתחמם כי
אלה הבגדים טובים מפני הכבש מוולתה כי יחם לבש · אם הניפותי על יתום וכו' כתפי וכו' אמר כי
נדנה קרע המידותו עד שלותו אשר השלא לו מעט הכל השם אשר בשער ימייבוהו להלקותו מכה
רבה עליו לרוב גבו' מעלו אם היה יתום מוחל שלבובו היה ובן ימא אר' שמפני שאין לו עוזר' כשבשי
ושמשר שאין דוקא בשרשה בשער עזרתו היה מוחל אם מפני שהשפיק אליו השכל מבירין שחייב לו
ואם מפני שהשער שאותה השמורים שעקים לאיד יתום לבן יעזרוהו ואז כה רוצוו בקשי מהבמה וכו'
עד השבור זרוע רשע ובוכבו כי יהם פיתום אליו יחם הזרוע אל השוף והשתל הוה עליך אל מעלתו
כי פחד אלי איד אל וכו' כי מפחד היה מאידו של עולך שאינו בושא הכים אלא למי שהוכר על חטא
ונכפרו לבניו שהוא אבי יתומים · ומשאתו לא יוכל · ירצה אם מפני הפחד שאמור גם לאמתני
רוממותו ומעלתו וללכת בדרכיו לא אוכל לערות שכי כבודו · אם שמתי זהב כסלי אם אשמח כי רב
חילי וכו' אמר כי לא חשב לתכלית האחרון רב ההצלחות והממונות · ועל כן לא שמח כי רב חילו ·
כי ה' מ"ה והמשבון יגיעו עם התכלית ואלו הם בכספים כמבואר אמר בדברי היוני ושלמה ע"ה
אמר אוהב כסף לא ישבע כסף ירצה כי לא יוכל שמבו מגמו להשביע כמו רעבה ואם כן מי יאהבכנו
אם לא כמבואר התכונה הכספית על ידו והוא אם כן תכליתו וזהו ומי אוהב בהמון לא תבואה ועל
גור השוא הבל · אם אראה אור כי יהל עמה ידבר על ענין ע"ז ואמר האם כשבת מפני שמסקה
כמוו בשעה ירה כי יהל אורה ויפת אליהם כמאמר לבו ועבד אותה כשבשא שיביו אליהם ובשק ידו
לפה עבודה כנושק אותה כדרך המכבדים בני ישמעאל בנשיקת יד מגמה וזו היא עלוי יראת השם'
וזאת והמשר שעל הכונה הואת אמר אם שמתי והב' בסלי לפיו כו מעשלת השמש במסננים · והראב"ע
פירש וירח יקר הולך הלא כתמהתי לעבודת מקה מפני שראיתי שאור שלבנה והוא יקרה פעמים
הולך ומסר מעבו בהיותו ונפתע שמשאה ושרי זה עבוד ולא תקורו אמרי לבבכם ואמרו שביכם גם
הוא עון פלילי וגו' כמה שאמר לעולם בגלוי בריות והוא עון פלילה אמר ג"כ כמו להיותם מהשלם
המורות השודע' דיושב ואל ישבור · אם אשמח בפיד משנאי וכו' ולא היה מגוה תנום עליכה המעלה
כמאמר בנפול אויבך אל תשמח אמר כי לא שמח בכשלונו ולא התעורר לקום עליו ביום כשלו עד
שאם היה לו דין ודברים עמו לא בקשתי לשמוע מפני להשביעו בכ"ד השבועה שאלה לבקש או בבשנו
ולהשביעו לשוא · אם לא אמרו מתי אהלי מי יתן וכו' ג"כ הייתי מתחסד עם אויבי אנשי אהלי
תוקני עלי שהיה לאמר מי יתן מבשרו לא נשבע עד קומו או עלה מבשרו תחזור אל אהיו ועבד
הייתי בוחן עמה כשורה המאורה · והמשר עוד שאמר שלבו שהשמרה על אויבו לסוף בוחל בירו
וירעישו עד לכן היו מנשברים אנשי אהלי על שאבי עדה ומכשפר בבפול אויבי והמפללי' ואומרים
מי יתן שלא נראה בתפלתו של אויב ביד שאויב אשר קמו עליו · בחוץ לא ילין גר וכו' גם זה ממדת
המעלה ואמר כי אוהב גר ומאהבו אבלו שלא כמכסה אנשי סדום עד שגם בלילה לא הגר דלתי
נותן שהתנועות אל אם הדרכים שיכנסו אליהן כל עובר ושב · והמפרשים אמרו כי על זה הורקו
אנשי אהלו שיביאם השערים לפתוח כל השם לכל עובר ארח ולא היה מונע שיבא לביתם · אם
כסיתי כאדם פשעי כי אערוץ המון רבה וכו' אמר כי אם ישמע לאיש לא הסגיר לחכמים עונו כדרך
בני אדם אדרכם בהרגישו שמחמתי אפילו לבוז משפחות הוא יחתני ולא אבא פתח לעמוד כבגדו ·
אף על פי שהוא ערוכה באוכלסין שאוכל לערוץ בהן המון רבה · מי יתן לי שומע לי הן תוי שדי
יענני

ומקיים על הדרך שמעמיד שמים וארץ · וכן ג״כ השם שמסלק שמו מן העולם בהיות העולם חייב
כליה · כן גם כן אותו השם השוכן באיש ואשתו כשהם נקיים שנאמר הראשונים השמעוני מסלק
אותו מהם ומוחים אותו במי סוטה להודיע שכבר נסתלק מהם ונשאר נתונה מחובר עם הבית
דין הגדול להפרע מהם כשאינם כנושה קללת הבעל וקללת השם · ועז״א ז״ל כי עבירה קללות
קללת הבעל וקללת הקב״ה וזהו דברי שאמר אם אכלת כחה וכו׳ · ועל זה הדרך אמר יחזקאל לכן
כה אמר ה׳ כאשר עץ הגפן בעץ היער אשר נתתיו לאש לאכלה כן נתתי את יושבי ירושלם ונתתי את
פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם וידעתם כי אני ה׳ בשומי את פני בהם · והמשל רומז אל כי עץ
הגפן בערך עצי היער אינו שוה ועכ״ז אינו אוכלתו בבריאתו אש · וזהו מה שדרכנו בביאור הפסוק ;
ובמדרש. אם עלי אדמתי תזעק וכו׳ אם עשו עמי בני אדם קנינו ודשו עמי ועשקתי שכרן ע״כ אם
עלי אדמתי תזעק ויחד תלמיה יבכיון · וכי יש אדמה צועקת או תלמים בוכים אלא אלו בני הפועלים
שעשו בתוכם שאין נוטלין שכרן וכו׳ · עד שם אם כחה אכלתי בלי כסף ונפש בעליה הפחתי אם
של איוב היו השדות היאך היו של בעלים כך היה עושה הכהנים · איוב לוקח שדה מאחרים והיה
אומר לו מה היתה עושה לך בכל שנה אומר לו מאה עשרים כור או שלשים והיה איוב זורע ומפרנס
ונוכס · הגיעה השנה היה אומר לבעל השדה לקוח ממנו שלא טול לך עשרים כור מה שהיתה עושה
עמה · באמת איוב נותן דמי השדה משלו וזורע ומפרנס הבעלים הראשון נוטל מהם שכנים ונותן
לבעלים עשרים שנאמר ברכת אובד עלי תבא · שכני שמאמרים האלה יתבאר כי איוב התנצל גם
מהפועלים וגם מבעל הקרקע כאשר ביארנו · ונתבאר · תמו דברי איוב · עד הנה היה איוב חוזר
ומתנצל מהם בכולות ואת תמו דברי איוב · אלא אמר איוב אם עשיתי כן יתמו דברי ואל יהיה
לו פתחון פה לומר להכיך ערכתי הקדם מן הבית · כי כל מי שהוא מביא מענותיו כראוי שיש
יכול לא להודות ולא להתנצל ; ולהכחכו הערכו הפסק הזה כפרשנו תמו דברי איוב אשר היה מדבר
מתרעם כי לא דבר עוד ולא טען דברים כאלה אשר היו סגורות בפיו והיו אליו למשל באשר אמרו
חכמים ויצא מעלוי וגם כי תמו דבריו עם חביריו · אמנם לפירו׳ ז״ל קשה לומר תמו באמצע יתמו
אבל לדעתי כונתם כי גם זה מן התוכחה כי לפי שכבר התנצל כל חביריו וירד מעניניו וכן שתמו
בפה מלא ואמר כי אם כשם שאין ראוי שיהא תמו דברי איוב אבל סתירת עין הקודם עליו הככך
: הנמשך בכונה

וַיִּשְׁבְּתוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
מֵעֲנוֹת אֶת־אִיּוֹב כִּי הוּא צַדִּיק
בְּעֵינָיו׃ וַיִּחַר אַף ׀ אֱלִיהוּא בֶן־
בַּרַכְאֵל הַבּוּזִי מִמִּשְׁפַּחַת רָם
בְּאִיּוֹב חָרָה אַפּוֹ עַל־צַדְּקוֹ נַפְשׁוֹ
מֵאֱלֹהִים׃ וּבִשְׁלֹשֶׁת רֵעָיו חָרָה
אַפּוֹ עַל אֲשֶׁר לֹא־מָצְאוּ מַעֲנֶה
וַיַּרְשִׁיעוּ אֶת־אִיּוֹב׃ וֶאֱלִיהוּ חִכָּה
את

ביאור המילות וישבתו · וינוחו
כמו שבת וינפש ·
חכה · המתין כמו חכה לי ·

הפירוש אמר שהיה כי אין ראוי להתוכח
עם האיש המכחיש ההתחלות
והשכל אומר כן עד שאין המקובלות ראיה אם
אינן מודות אבל המתוכח וזה מבואר · ומפני
זה להיות רעי איוב שלשתם חושבים שהכל בידי
שמים ואין עול לפניו והכל בנוי על הקדמה
מקובלת ומודית אבל שלשתם והיא שאין אדם
צדיק בארץ ולא יחטא כי עכ״ז כשהם ואיוב
מסכים להכחיש זאת ההקדמה כי הוא צדיק
בעיניו

אֶת־אֵיזֹב בְּרֵרִים בֵּי זְקֵנִים הֵמָּה
מֵמְנוּ לְיָמִים׃ וַיַּרְא אֱלִיהוּא כִּי
אֵין מַעֲנֶה בְּפִי שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים
וַיִּחַר אַפּוֹ׃

נתינו עֵב מכתו מנשם ענוות עוד כי נעלם ומכי מעכומו דוכם ולם קבל ולם סוד׳כם פוים פוקם · ומה ויזכתו מלשת פתעים וכו׳ · כי פוש נדיק בעיכוו ושוש שכחתו בקחתם בקדמתם בכוכר וכבר פרפיתי מכלן שמלשתם מוכחים לדעת פחת בעכוה עכוף דעת כל פתעיכ׳ ·

ומכם מלישוש כאל המשלח מעשפתם רם מבני וון כן מפי פברם בפתרו פת עון כמוהו ופת נוה פיון לו מוכש פברים · פתעם פשכרת מליהו ודפק פסים מוכש שבו ופקר פסים בעיר מפר ליפים מעה מפשר פסיה ין שתלך ין מליפו לבכודו כפפו על פברפם לא פל מתלם · פתעם לא שזכיר פם פברפם מלא לפוכות על פם מניו פפקבוכו על וש כתפכוכו על וש · ופיש פם כן נדיק ין רשע · וקרא לפו כאיוב על נדיק בפבו שפלידם כי יש כוש שתי עינות · פל׳ פכשכת בפקדפש בכו׳ פשטרפם פמוקם ופיל נדקו כפבו · ופפכי פכבוכו שנשו בפעלת מליפו׳ פלים וגדול עמהו כי אם פוכש לו נדיק כשרך ולתו מעכי פרם לא בשרך פפל וזפו נדקו כפבו פעלידם · וגם לפי פפפפכת פעבות פל פכפיל הוא פכת היות פכלותו ופפתלמו בו כפפשר פעש כפיל כפולתו כן יפיש פכם כתיכו עב פרא לפו גם כשלפת רשי פוכ כי שפני פלא פנשו פעבא כרפו כפודים פל דברין · ונוש פרפיתו שול לת פוכ כי יפיש פכם כשיכו ופשר בשטתו ופל׳ וש לת פוכ עיש שאתר פל פלים פל פרפיתכו פדיעבי פל פש פריכבי ופליפוש אתר פם ים עלין פפיכבי דבר כי פבתי נדקך לפלקלתו פקרפתו ופשל קרין אפו לא כשתר פלא שפני שפרפיתו ופייבו לת כוכ כלי פשעם כי לא שלא פעבא ובכו פרפיתו לת כוכ לא כשתר על פדר לא שלא פעבא לפרפיש לת כוכ ופדפשין כרפם עקר ופתם פכמר · ולפתבי וכו גב׳ פרין אפו פל׳ פבי אתר אתר פרפ פפי כך ונכבי רשך כי לא לברפם כלי כפוכם כשבדי כוכ פרפיתו פגם פם לא דכרו כפוכם כפו פלא דבר כוכ לפם פפפקיקם כרפים פרפם כפמוי · וכן כלפם דעת פלל בכלי פשבי כשבדי כוכ פלא פלעדו כפלין פפין פרם כתפם על כפרו כי פם דבר כפוכם לפם וש יפקם כלא כשר · פלא פברב בכ׳ פתר פרפו לפשתר לפשת לון פשתיך וכו׳ כי פם פרדם על כתפת · ופליפוש פכם לת כוכ בדברים · פשיב לפלת פוכ פם לך כי כוקפת על פי פלא פנא פקוכב ופקם פם פנפת יתר פפם פלו פי פטרך פוב · פשיב כי פתוך פשתוכותיו ומוסרו פכם לת כוכ בדברים פבי פוקרים פתעו לים ופפפלות פכפשם פשיבו פתר לבני פי פבול פשעו ופכפש על פרפם פלין פשב פפכ כפיכם ויתר פפו ופו פפש נם פוש פלין כי בפקוים כוש פבול פכם אין פולקין כבול לרב · ופתפם פתר כי זקנים פתם פתעו לימים לפרוש כוש וקן ימים ונקן פקבש פכפש · וכתפומש · כבונש בעבת פיכו · פיכי כתיב פלא פכיכם פכתוב וכוש פוקין פופרים וכו׳ כיוצ נו וירכיתו לת פלים פלא פכיכם פכתוב וירכיתו לת כוכ · ורש שפי פפיכו פשיב כעב פפם דומש פעולם פ״ן · וכפרק ל׳ פ׳ישי · לך דד כי פתת שתך כי כרו לפם שופם · תתר פשם לפניו רכובו לת פכשיו פיית קולך לוקם שתי ישראל ושבשו פתעולו פתעולו לתם פוחר כי שתם שתך · שתך פם לפניו רכובו לת כוכ ופשם שתך ופשלתך · לקח פשם לת פלוקות וכוש ירד ושו פכתוכים ופוכלים לת פעשם ופשפ פשם לת כוכתם ולתם לת פשעל שתו פכתוכים ופניהו אין פלוקות כתפלו כתיכים על ידי פשם לא פוש יכול פשם לפעול לא לת פעשו ולא לת כלוקות ופלכלין פתת פפר פכ׳ ופפר׳ לוש׳ פפשם׳ פתוב יכוש פלתם פכתו ותלוי לפקל פיוש כתלוקיו פשיב כול פכרת פכם ופתר פלין לוש׳ פפשם׳ פתוב יכוש פלתם פכתו ותלוי לפקל פכר עלא ופפשם׳ פרש לא כן כי פוש עוכר פתם׳ פתלו אין פתוך לב לו עוכר לו כשיתיו נפניש ופוי

ביאור המילות

ואלפי · פתלפי
פוש כמו דקלפי

פתלוף וין כלומר מלשון פרעית · פתוש · פתגיל
כמו פתוש דשי · רבים · נדוניים כמו ורב יעבוד·
פוון · פפוון · כמו סקר פוון · ופרוכם · ודנריכם
כמו עדי בכו כמוך · ידעכו · עבין דמיפס · כמו
כסכוכוף פצין פכלוף · פצו · כמו ויפי פתף
פלגים פשתיקו · פקיו כמו ויפתף פעדיו ·
פתקוי כמו כפתקו פעדיו כל פרש · פלגי · כמו
בפ"ף · פניקקני · פלגון נרף ונוקף כמו פתף
פתניף ·

וַיַּעַן אֱלִיהוּא בֶּן־בַּרַכְאֵל הַבּוּזִי
וַיֹּאמַר צָעִיר אֲנִי לְיָמִים וְאַתֶּם
יְשִׁישִׁים עַל־כֵּן זָחַלְתִּי וָאִירָא
מֵחַוֹת דַּעִי אִתְּכֶם: אָמַרְתִּי יָמִים
יְדַבֵּרוּ וְרֹב שָׁנִים יוֹרִיעוּ חָכְמָה:
אָכֵן רוּחַ הִיא בֶּאֱנוֹשׁ וְנִשְׁמַת
שַׁדַּי תְּבִינֵם: לֹא־רַבִּים יְחַכְּמוּ
וזקנים

מענה

כשלש כוס שיעשה בקבוק לכנורו של מקום · כורס נשתברו זה לא
ניגון קילי · ואפר יחמד שתי שתיות שהיו לו ביום שנברא העולם
כי ניגון יבאר שתיעשה בקבוק לשלשים כפי כוח שתיעשה · וכשני כוס יבאר כי כוס
נשמל טוב ושנאה רבתה · ואפרי קדושה שלשם שלשה שתיעות בכל שתי שניהן נכשר שתי
שלשה · כוס אפי שלקי · כוסוף עוד רבינו בן יהוד קנק כוסלות בוסלות כוס כדורם כשיש או בשלשם
שופרים ושם ניגר שתכשקנו את שלק רב · ושנין שתי שמוח יש שלק אפי · ואפלק שתכשה כי שלשון
לשרכשה שלקים · שרשון כי כתן שם שכם נשם שתק שר שכשניו ולשם יבדר שתק · שוש שתלשת שתשתה
שר ושלום שתה כש שיום שלי יוקדום שיהיה לנברי שיום שקדשה שקדשה ושכשה ושתק כי כשו כוס שנוס
שלק שלניו שכשה שים כלכנו · ושפוטו ניכו לנק שלני כשו שתשר כשלשות שרכש · וגם כו שיים
דנריהו ושתר אי יתן לי שומעני מן עוי שדי יעבבי וכו' שם לא שכתי שכשלכו וגו' · ושתר כי שכש
שוש שלני כשתר שתל שיו לשל שם כל שתקשים שכם · וום שלנק שכני שתלום שתה כש שר שך
שתרת נשוכי וכו' · ושתר שתלקשטשיהי שכיות דשת שיום שיך שוכר שלי נדק · ושכשה לש שתשו ולא
שתשתי · וום שלך שתרת נשוכי שר בן ושת לש נשקוב · ושתר שתלק ברכיהי שכיה שלי שוכיתו
שכשנשתם שתוכשה לקוקש שתשוכש כו שרשם שיך שוש יתיעלה שתנים כשרשים וידבר שם בני שלם
לשכשתם שרוש שתשיכש לשוקיל לשטיה נשתרלו · וום שר שוש שתשכשם ·

וְזִקְנִים יָבִינוּ מִשְׁפָּט׃ לְבֵן אָמַרְתִּי
שִׁמְעָה לִּי אֲחוֹתָה דַּעֲיָי אַף אֲנִי׃
הֵן הוֹחַלְתִּי לְדִבְרֵיכֶם אָזַיִן עַד־
תְּבוּנוֹתֵיכֶם עַד תַּחְקְרוּן מִלִּין׃
וַעֲדֵיכֶם אֶתְבּוֹנָן וְהִנֵּה אֵין לְאִיּוֹב
מוֹכִיחַ עוֹנֶה אֲמָרָיו מִכֶּם׃ פֶּן־
תֹּאמְרוּ מָצָאנוּ חָכְמָה אֵל יְדָפְנוּ
לֹא־אִישׁ׃ וְלֹא־עָרַךְ אֵלַי מִלִּין
וּבְאִמְרֵיכֶם לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ׃ חַתּוּ
לֹא־עָנוּ עוֹד הֶעְתִּיקוּ מֵהֶם מִלִּים׃
וְהוֹחַלְתִּי כִּי־לֹא יְדַבְּרוּ כִּי עָמְדוּ
לֹא־עָנוּ עוֹד׃ אֲעֻנֶּה אַף־אֲנִי חֶלְקִי
אֲחַוֶּה דֵּעִי אַף־אֲנִי׃ כִּי מָלֵתִי
מִלִּים הִצִּיקַתְנִי רוּחַ בִּטְנִי׃
הִנֵּה בִטְנִי כְיֵין לֹא יִפָּתֵחַ כְּאֹבוֹת
חֲדָשִׁים יִבָּקֵעַ׃ אֲדַבְּרָה וְיִרְוַח־לִי
אֶפְתַּח שְׂפָתַי וְאֶעֱנֶה׃ אֶל־נָא
אֶשָּׂא פְנֵי־אִישׁ וְאֶל אָדָם לֹא
אַכִּיר׃ כִּי לֹא יָדַעְתִּי אֶכַּנֶּה כִּמְעַט
יִשָּׂאֵנִי עֹשֵׂנִי׃

פמים׳ כאמות · כמולות ומין לו מנין צמקיף·
יבקע· לשון קריעה כמו בקשם ויבקיעם·
וירוח כמו ורוח פרשם כי פיתם כרוחב· אכנה·
לשון כמו כמו וכמס ישראל יכנה· ושפתי·
ומלקוני· ולא ישרכתי כמו וישפט דוד ומכאן·

הפירוש נמלץ פס׳ פוס מקשיל לשת
טעם לשתיקתו עד שקה
ולדברי אביגיו ומאר כי לשיוש ממוכתי פתכתם
מלא יכול לשכי מי שנדול ממנו כמו שמלינו
לשמלא ופוס נשוד ישים מכלס אכ׳ ומל ווידוי
מחוור· דשי מליסס ושמתם ישן טעם לדכוות
שתם ומס שמרתי ישים ידברו וכו׳ לכן רוס פיס
וכו׳ לס רציס ושכחו וכו׳ לשר שכד שקה מכד
שקבוע בתכתם שרוב שתמדת בשכתלנו׳ כתקיל׳
פשוטית שמר וס לי לשכר כי שם כרך ומן כי
לכל ומן· ויתוייב שם כן שתכתב בתכתם כשי
שמרך ומן לשקוד של דלשי שדברות ופוס ניוון
נס כך נס ישים לס כוולתם ושמ שמרתי ישים
ידברו ורוב שנים וכו׳· ויכה כי כשו שבדבור
בתיכוני יכה שמר ישים כן שדבור בכביעי יכה
שמר רב שנים ופיס בתכתם· לכן ידשתי כי מין
זה שמת מכל ים של ישים· ושוש ומן שקשה
שכתי כי רוס כנון ושוכן יש כשים ומלא שוס וכשי
שכתיהו ישקל שנוכתן בשלישי שם שלא ישקל ומן
נס כישים של שוס שוכן כפי שנין שקל כשר
ושוכן כי לשי שכלו יהוללל שוס ושמ לכן רוס
פוס כשמש· ברוס שפנוסי שמוכן שוס שכת
בתכתם שידשך בשמת שדי ושוס שפוטל כן לשי
שכתך קנולו ושוס כשר שו ומן· וכן שאר נוסר

בשבשו שרשון שם שתם שמיות לנך· ושלני שפורש כשוס בירושלם נשנין כוס· ורבי שלשר נן
עוריס לשר· וכשוס שוסס של שתי שקשוטין שלא שם׳ שנריך רוס כנון ושם שיכו בשנין כשוס כשל
ושם שנריך ל שתת· שוסס וכשתת שרי ידשך כו שד שלא יכשס שכל שמר׳ גם כי יוקין ושקוד בשתת·
שלשול כי שם שוכו שמר שתי שלא לו· שת׳ לא רציס יכשתו וכו׳ ורב שם שכל שוס שלא קבלת שכתב׳
ושרוס שפקבל כשלם שוס ושמייוב שרבים יכשתו שפקר שרבים מוקדים של שמיון שמר לא רציס
ישבתו כי שלא כשבור שפס ושפא כשבור שרשים בשבור שמר וכו׳ ושם לא סיס כשיך של שכל
בשבל שבת ת שמוק סיס שמוקין שנשו בשיון שכם שלל שמוכנים שפס ושמשידלו׳ בשיון כו שבקיפים
וקדים לא יכיבו שבשת ולא ישבוק כל ושכס לבשין שבשבס· ושמלטון ושבניו שריס כי לא ורש
שליסס כשוד ״ ולא יכיבו ושת· ושנוכל שוס שלל שמלטוס· וכן כתב בשורש ס״ל כ׳ שמר וכל

עם שיצא מהכח אל הפעל אלא לו מזולתו וזולתו נמצא בפעל שיוציאהו · אם כן וכו׳ ותמהו עוד לא
אשר בתחלת המקרא במקום שבים · ואין ספק שזה דעת קצת המפרשים׳ כי צריך שכל בפעל פועל
בשכל האדם וזה נמצא בו או חוץ ממנו כמו שפירשנו למעלה באו כדברנו ירא׳ יו׳ וכמאמר גדולים
דעה שהכהנים בין שתי שמות · הרי ביאר איוב מציאות מספיק ממון להשגת מושכל ומפני כן אמר
היה לו כח להשיב על פניהם ואם הם זקנים ממנו לימים · ואמר לכן אמרתי שמעה לי וכו׳ ·
כי מפני האותות ההכתי אפשר אלי הדבקות באופן ימצא טעם יותר נכון כלשוני מכל מה שהאמר
ולכן אחוה דעי אף אני הן הוחלתי לדבריכם וכו׳ אמר כי שמר דרכי המוסר כי לא ככחם לענות
דבריהם ולא ענה עד שלא נמצא עוד מענה נכון כפיהם כנמרו ועדיכם אתבונן ואין לאיוב מוכיח
עונה אמריו מכם כי עונים היו אבל קול דברים מאחר שאין בדבריהם ממש וכן פן תאמרו מצאנו
חכמה וכו׳ יפה פירש הרמבן ז״ל שכן אמר להם לא תחשובו שהוא חכם לטעון כנגד איוב ולומר
שהוא רשע אחר שהשכל היה כעבריו לא איש כמוני דקב״ה לא עביד דינא בלא דינא׳ כי עלה אפשר
לחול עליו יסורין עם היותו צדיק כאשר כן הוא ואמר כן מפני שחביריו אלה הרשיעו את איוב ולא
מצאו כנגדו מענה וטענה זולת זאת ועל זה אמר אלו בהם כאשר באמר והם ביאר להם ביטול
טענתם ולמה היה אמו עליהם׳ ולא ערך אלי מלין וכו׳ ירצה אמנם איוב גם הוא מפני כן לא נדקו
דבריו כי גם מלין היה אמנו כי אין טענותיו כנגד תשובתי אשר אשיב אליו כלום כי לא אשיבנו
בדבריכם לאמר שהוא רשע ולכן היה משיב אליכם מצדקתו והר״לבג פי׳ שמא תאמרו שהיא חכמה
שלא להשיב על איוב עוד כי מספיק לו שידענו אל אין נורך עוד אל איש כי הוא לא ערך כנגדי
מלין וגם הייתי יכול לשתוק יותר מכם אבל באמריכם זה שאמרתם לא אשיבנו כלו׳ לא אצדיק
ככם והראשון יותר נראה בעיני חתו לא ענו עוד והוחלתי כי לא ידברו וכו׳ מענה אף אני חלקי
אמר כי כמו שהוחיל לדבריהם והתבונן שאין בהם מוכיח בטענה ראויה להתקבל ראה עוד
שתמו דבריהם מכל וכל כי הוחיל עוד שלא ידברו ותמו ולא ענו עוד · ואף ענה גם הוא חלקו
זה יורה שגם הוא יענה ג׳ מענים ככל אחד מהם : ועל׳ אמר אחד מענהו השלישי כתר לי זעיר כי קוד
ליטול רשות מהם · ועל אותו מענה אמר אחוה דעי אף אני ואפשר עוד שעליכם אתבונן והנה אין
לאיוב מוכיח וכו׳ אמר כנגד צופר שלא ענה שלישית לדברי איוב עם עורת ללא כח · והוחלתי כי
לא ידברו אמר כנגד שתיקת כלם גם בסוף כל דברי איוב · כי מלתי מלים וכו׳ הנה בטני וכו׳ ·
אמר כי הוכרח להשיב את איוב אפילו שלא ברצונו מפני שעבר הרוח בכלי הדבור כי הרוח
שעצמו יביע אותם לדבר כענין הבכל וכל כלי שיר שמנגנים בו׳ הרוח · וזה כי מלאתי מלין
והציקתני לדבר גם רוח בטני והוא מלוי כפי הכח · ועוד הביא הנה בטני כיין לא יפתח גב׳
ירצה אע״פ שלא יכריחני הרוח יצא הדבור מעצמו מעלוי כפי הכלים מהדבור עצמו כמאמר
ותהי בלבי כאש בוערת עצור בעצמותי נלאיתי כלכל · ויאמר אליו גם כן היות הכלי מוכן אליו
להיותו חדש כי צעיר הוא לימים ולכן הוא חריף ואוריתים מרתחא ליה כי מב׳ בקרא התלמיד
ביומו צורבא מרבנן ועליו אמר הנה בטני כיין לא יפתח כאבות חדשים יבקע כי הוא מלא
ואין לו פתח לנשב וכעשך עשם שהבקע כי הכלי עוד כי הם אבות חדשים · ועל פי דרכו
אמר בזה גם כן שלא הגיע לדעתו ודברי לבו בכל מה שטענו כנגדו מאומה מכל מה
שהיה בידו · אדברה וירוח לי להיותו מלא רוח כאמור ינטרך כדי שירויח מעט מהמלאת הכלי
מדבר כדי שירויח לו מהמלאות הכו׳ כבהם במני כיין לא יפתח גם אמר צריך אלא לפתוח שפה
כי הוא ידבר מהכרח הרוח הכו׳ במשל השני בהציקתני רוח בטני וזהו אפתח שפתי ואענה
אל נא אשא פני איש · אין דעתי לדבר בכנויים ומשלים כנגד איוב להתנצל מאמר דעתי עליו

ביאור המילות

ברוך נתן בתוריה
כמו ובדיתי מכם
פחודיהם. מלשון ופחד כתרגום ויחדר ואלעל.
קורבתו. כנודעת כמו קרן מקנתו כמ׳ נפ׳. ומכפי
כמו וכפי ומכלף כופסת.

רפירוש קודם שיזכיר ענין כתוכחה לפיוב
הוא מקדים הסכיר הנית שנעשה ו
ואשר עשותם תיום כל אלו ולא יקיון ויקפון
לתכתם כתוך לכניהן כי תים דעתו לתפריך
ולהזיב תרגע מעכיב כאשר אזיב וכמו שרצו
שיעשה אף תכי תלקיו אל תדרך שיירשתו.
תכם כפ׳ תתקתי פי וכו׳. ויאר לכי שתרי וכו׳
אתר כי לפ׳ יתיכתו שתשתע שתיים לעשה
כשתתיו כשנהו שיבול שתיכם עלינו כי אין ניוכי
לעשות אף לשתוש פי והענין כשנאתה אשר היה
אליו תסכל תדברת אליהם. ווהו שכם כפ׳ פתקתי פי תברם לשוני נתכי. ויתקוייב שתרי אין תברי
לכי ניוכר ושתתי יכרו דעת כיוכר לפ׳ תשתעו ושוויים כאשר אשר אליו אל תניהיו כוה שכיו תברי׳
כשנהו כאשר שתריך הוא לשונו שאיכם פ׳ אתם עם וויילתו. ולפי שאתר שתענוו כלי לשוטו יזכר
יאזר לכו שוכיך לשר שתשתכר בקיב לכו אוש פרוש אלהי תשוכן תאתוו לשתעלם. וכשאת שרי
שדבקים כו ושתשתם לוותו על ותקיי רוק ישקה ושוב שתדבר כשתאר וישם לכר כפי נלאתם. וזהו רוק
על שתשתקיי וכו׳. ושפתר שתקרם לכתם תנגלוי אשר אוש שכת כבין שתשם רוש על ולא תכנסל תכוותן
פתיים ושכשתם שתשכלת כשאת שרי ואליו אשר תקייכי ושכליש שכשתו כשרוו כי אוש פים יאר על
שדרך שכ׳ כשאר אוש שאל שתשים דנוש פ׳ש תוכיח כיכו ליוכרו כי לשכיו יאוכח על זה אשר פם
תוכל פשיכיו וכו׳ כי אין תרי כשאר שתלת כשיך לאל אשר אשריה לו יש כיכיו תוכיח יאת ידו של שכיכו
כי לא אים כוכוני שאשנו כשתכם כי אתם שם וכשוק דכרון עי יתן לי תוקע לי וכו׳ שרי אפי כשיך

וְאוֹלָם שָׁמַעְנָא אִיּוֹב מִלָּי וְכָל־
דְּבָרַי הַאֲזִינָה: הִנֵּה־נָא פָּתַחְתִּי
פִּי דִּבְּרָה לְשׁוֹנִי בְּחִכִּי: יְשָׁר־לִבִּי
אֲמָרֵי וְדֵעַת שְׂפָתַי בָּרוּר מִלֵּלוּ:
רוּחַ־אֵל עָשָׂתְנִי וְנִשְׁמַת שַׁדַּי
תְּחַיֵּנִי: אִם־תּוּכַל הֲשִׁיבֵנִי עֲרֹךְ
לְפָנַי הִתְיַצָּבָה: הֵן־אֲנִי כְּפִיךָ לָאֵל
מֵחֹמֶר קָרַצְתִּי גַּם־אָנִי: הִנֵּה־
אֵימָתִי לֹא תְבַעֶתֶךָ וְאַכַּפִּי עָלֶיךָ
לֹא־יִכְבָּד:

לְמַעַן כִּי תֵּדַע כִּי אֲנִי יְהוָה קָדוֹשׁ בְּקֶרֶב הָאָרֶץ׃ וְאַתָּה בֶּן־אָדָם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי מְחַלֵּל אֶת־מִקְדָּשִׁי גְּאוֹן עֻזְּכֶם מַחְמַד עֵינֵיכֶם וּמַשָּׂא נַפְשְׁכֶם וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם אֲשֶׁר עֲזַבְתֶּם בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ׃ וְעָשִׂיתֶם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לֹא־פְנֵיכֶם תְּכַסּוּ וְלֶחֶם אֲנָשִׁים לֹא תֹאכֵלוּ׃ וּפְאֵרְכֶם עַל־רָאשֵׁיכֶם וְנַעֲלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם לֹא תֶחְפֹּינוּ וְלֹא תֶאֱבָלוּ וְנִמַּקְתֶּם בַּעֲוֹנֹתֵיכֶם וְנַאֲנַחְתֶּם אִישׁ אֶל־אָחִיו׃ וְיְחֶזְקֵאל לָכֶם לְמוֹפֵת כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה תַּעֲשׂוּ בְּבֹאָהּ וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי אֲדֹנָי יְהוִה׃ וְאַתָּה בֶּן־אָדָם הֲלוֹא בְּיוֹם אֶקַּח מֵהֶם אֶת־מָעוֹז תִּפְאַרְתָּם מְשׂוֹשׂ נַפְשָׁם וּמַשָּׂא עֵינֵיהֶם וְנִשְׂאֵיהֶם אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת־נַפְשׁוֹתֵיהֶם בְּנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם׃ בַּיּוֹם הַהוּא יָבוֹא הַפָּלִיט אֵלֶיךָ לְהַשְׁמִיעַ אֹזְנַיִם׃ בַּיּוֹם הַהוּא יִפָּתַח פִּיךָ אֶת־הַפָּלִיט וְתָדַבֵּר וְלֹא־תִהְיֶה עוֹד אִלֵּם וְהָיִיתָ לָהֶם לְמוֹפֵת וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה׃

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן־אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן וְהִנָּבֵא עֲלֵיהֶם׃ וְאָמַרְתָּ לִבְנֵי עַמּוֹן שִׁמְעוּ דְבַר־אֲדֹנָי יְהוִה כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן אָמָרְתֵּךְ הֶאָח עַל־מִקְדָּשִׁי כִּי חֻלָּל וְעַל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל כִּי שֹׁמָמָה וְעַל־בֵּית יְהוּדָה כִּי הָלְכוּ בַגּוֹיִם׃ לָכֵן הִנֵּה אֲנִי נֹתֵן אֹתְךָ לִבְנֵי־קֶדֶם לְמוֹרָשָׁה וְהַקִּימוּ בְךָ אֶת־טִירוֹתֵיהֶם וְאֶת־מִשְׁכְּנוֹתֵיהֶם בָּךְ יִתְּנוּ נְתָנֵיהֶם וְאָכְלוּ פִרְיֵךְ וְשָׁתוּ חֲלָבֵךְ׃ וְנָתַתִּי אֶת־רַבָּה לְנָוֶה וּבְנֵי עַמּוֹן לְמַרְבַּץ־צֹאן וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה׃ כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן מָחָאֲךָ כַּף וְרָקַעְתָּ בְּרַגְלְךָ וַתִּשְׂמַח בְּכָל־שָׁאֲטְךָ בְּנֶפֶשׁ עַל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל׃ לָכֵן הִנֵּה נָטִיתִי יָדִי עָלֶיךָ וְנָתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם לָבַז וְהִכְרַתִּיךָ מִן־הָעַמִּים וְהַאֲבַדְתִּיךָ מִן־הָאֲרָצוֹת אַשְׁמִידְךָ וְיָדַעְתָּ כִּי אֲנִי יְהוָה׃

כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן אֲשֶׁר אָמַר מוֹאָב וְשֵׂעִיר הִנֵּה כְּכָל־הַגּוֹיִם בֵּית יְהוּדָה׃ לָכֵן הִנְנִי פֹתֵחַ אֶת־כָּתֵף מוֹאָב מֵהֶעָרִים מֵעָרָיו מִקְצֵהוּ תִּפְאֶרֶת בֵּית הַיְשִׁמוֹת בַּעַל מְעוֹן וְקִרְיָתָיִם׃ לִבְנֵי־קֶדֶם עִם־בְּנֵי עַמּוֹן וְנָתַתִּיהָ לָמוֹרָשָׁה לְמַעַן לֹא־תִזָּכֵר בְּנֵי עַמּוֹן בַּגּוֹיִם׃ וּבְמוֹאָב אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה׃

כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן עֲשׂוֹת אֱדוֹם בִּנְקֹם נְקָמָה בְּבֵית יְהוּדָה וַיֶּאְשְׁמוּ אָשְׁמָה וַיִּנְקְמוּ בָהֶם׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וְנָטִיתִי יָדִי עַל־אֱדוֹם וְהִכְרַתִּי מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה וְנָתַתִּיהָ חָרְבָּה מִתֵּימָן וּדְדָנָה בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ׃ וְנָתַתִּי אֶת־נִקְמָתִי בֶּאֱדוֹם בְּיַד עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְעָשׂוּ בֶאֱדוֹם כְּאַפִּי וְכַחֲמָתִי וְיָדְעוּ אֶת־נִקְמָתִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃

כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן עֲשׂוֹת פְּלִשְׁתִּים בִּנְקָמָה וַיִּנְקְמוּ נְקָמָה בְּשָׁאט נֶפֶשׁ לְהַשְׁמִיד מֵרִב עָוֹן׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי נֹטֶה יָדִי עַל־פְּלִשְׁתִּים וְהִכְרַתִּי אֶת־כְּרֵתִים וְהַאֲבַדְתִּי אֶת־שְׁאֵרִית מוֹשַׁב יָם׃ וְעָשִׂיתִי בָהֶם נְקָמוֹת גְּדֹלוֹת בְּתוֹכְחוֹת חֵמָה וְנָתַתִּי נִקְמָתִי עֲלֵיהֶם וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה בְּתִתִּי נִקְמָתִי עֲלֵיהֶם׃

אֵךְ אֲמַרְתָּ בְאָזְנַי וְקוֹל מִלִּין אִשְׁמָע׃ אַךְ אֲנִי בְלִי־פָשַׁע חָף אֲנָכִי וְלֹא עָוֹן לִי׃ הֵן תְּחוּאוֹת עָלַי יִמְצָא יַחְשְׁבֵנִי לְאוֹיֵב לוֹ׃ יָשֵׂם בַּכֹּבֶד רַגְלָי יִשְׁמֹר כָּל־אָרְחֹתָי׃

ביאור המלות

חף. טהור כמו לֹא יחוף רגמך

כאלפא וזוש כמכתם׃ תחואות. עליות כמו את תחואתי׃ נאם׃ עין שמשונים בו רבתי בפלטרים פיהם כלשון׃

הפירוש בוש מחלק שנ׳ ככיס תלוכת פיוב נדיך כל מתוכח מאכיס לשת כאבנך ואחר תולך עליו ואחר אף אם לא תרגיש מילך ממלי שמשתי מאמרת על מהגיהך כאומי וך אחי בלא פשע חף אכבי ירגש בפשם בלא עון ענן׃ ובמהי רגש אכבי פעון אמו ואם ירגשו אחרי ישכם אחרי לא רצו אחרי קרקש וזקנו נרוחש פרוש נדידת בשער׃ כמו שאחר ככויר בשכמה לא יחוף רגלו בשלא שמכיר את בשער בשכרי פרקן׃ וכוכתי שים יפורין בלא עון׃ ואם פוש וך פוש כפל עניין בחלוק שוחות כן תחוחות ענן׃ וירגש פרש אחת לו עליות דברי כדרך פלוני שהבקש שעבה לפרקם׃ ישם בשל רגלי וכו׳ ככש אף פלוני גם פוש בשעבהו פרגושי ותקשבו לאויב לך׃ ואם שוב ואם בשל רגלי ואשוב כל פרקוני של פרגלי פתפקש׃ ופרגל לשון פלוני כתפלף לו וכבר פי׳ בפקונו׃ כלם לשון דעתו על פלוני כיסודיו׃ ופקפיל לשון כנגד וה פדעת ואחר׃

הֵן זֹאת לֹא־צָרַקְתָּ אֶעֱנֶךָּ כִּי־יִרְבֶּה אֱלוֹהַּ מֵאֱנוֹשׁ׃ מַדּוּעַ אֵלָיו רִיבוֹת כִּי כָל־דְּבָרָיו לֹא עָנָה׃ כִּי בְאַחַת יְדַבֵּר וּבַשֵּׁנִית לֹא יִשּׁוֹרָנָה׃ בַּחֲלוֹם חִזָּיוֹן לַיְלָה בִּנְפֹל

ביאור המלות

ירבה. יגדל כמו על כל רב תיקו׃ ריבות. לשון מריבה׃ ישרנה. לשון הבטה כמו ותבט שיבי כשורי׃ ובשברים. לפ לשון קשיים בן יהוידע מוהר ונוף׃ לשון נפוח כמו ותפאר נוף׃ ותיתו׃ ובמצרי ותיתו כאוד תלפס׃ בשלג׃ בחרב בן ופיש

תְּרַמֶּה עַל־אֲנָשִׁים תְּחַנּוּנֹתַי
עָלַי מִשְׁכָּב: אִם יֵגֶל לֹה אֵין אֲנָשִׁים
וּבְמִסְתָּרִם יְחַתֵּם: לֶהָסִיר אָדָם
מַעֲשֵׂהוּ וּגְוֶה מִגֶּבֶר יְכַסֶּה: יַחְשֹׂךְ
נַפְשׁוֹ מִנִּי־שָׁחַת וְחַיָּתוֹ מֵעֲבֹר
בַּשָּׁלַח: וְהוּכַח בְּמַכְאוֹב עַל
מִשְׁכָּבוֹ וְרוֹב עֲצָמָיו אֵתָן: וַתְּמַאֵס
חַיָּתוֹ לֶחֶם וְנַפְשׁוֹ מַאֲכַל תַּאֲוָה:
יִכְלוּ בָשָׂרוֹ מֵרְאֵי וְשָׁפוּ עַצְמֹתָיו
לֹא רֹאוּ: וַתִּקְרַב לַשַּׁחַת נַפְשׁוֹ
וְחַיָּתוֹ לַמְמִתִים: אִם־יֵשׁ עָלָיו
מַלְאָךְ מְלִיץ אֶחָד מִנִּי אֶלֶף
לְהַגִּיד לָאָדָם יָשְׁרוֹ: וַיְחֻנֶּנּוּ וַיֹּאמֶר
פְּדֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁחַת מָצָאתִי כֹּפֶר:
רָטְפַשׁ בְּשָׂרוֹ מִנֹּעַר יָשׁוּב לִימֵי
עֲלוּמָיו: יְעָתֵר אֶל־אֱלוֹהַּ וַיִּרְצֵהוּ
וַיַּרְא פָּנָיו בִּתְרוּעָה וַיָּשֶׁב לֶאֱנוֹשׁ
צִדְקָתוֹ: יָשַׁר עַל־אֲנָשִׁים וַיֹּאמַר
חָטָאתִי וְיָשָׁר הֶעֱוִיתִי וְלֹא שָׁוָה
לִי: פָּדָה נַפְשׁוֹ מֵעֲבֹר בַּשָּׁחַת
וְחַיָּתוֹ בָּאוֹר תִּרְאֶה: הֵן כָּל־אֵלֶּה
יִפְעַל־אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלֹשׁ עִם־גָּבֶר:
לְהָשִׁיב נַפְשׁוֹ מִנִּי־שָׁחַת לֵאוֹר
בְּאוֹר הַחַיִּים: הַקְשֵׁב אִיּוֹב שְׁמַע
לִי הַחֲרֵשׁ וַאֲנִכִי אֲדַבֵּר: אִם־יֵשׁ
מִלִּין הֲשִׁיבֵנִי דַּבֵּר כִּי־חָפַצְתִּי
צַדֶּקְךָ: אִם־אַיִן אַתָּה שְׁמַע־לִי
הַחֲרֵשׁ וַאֲאַלֶּפְךָ חָכְמָה:

ויען

שבת קודש כמו שאמר שם שזה נקרא לא פעמים לא פעמים • ואין קולי ואין מעי מודע
עליו ואמר וכו׳ פירוש משבח עליו שהוא כשהוא דבור כי זו סקר כי בשפתי ידבר וכו׳ כי
אליו ידבר וכו׳ פירוש משבח עליו שהוא כשהוא מדבר אחת מהדברות שבעשרת הדברות וכשהוא
אליו ידבר אם כאלו הם שלשים מדברות אחת מהדברות שבעשרת הדברות וכשהוא כל אדם יש לו תלוק
בעולם כך כאלו הם שלשים מדברות אחת מהדברות שבעשרת הדברות וכשהוא כל אדם יש לו תלוק
בעולם הבא • כשהוא מדבר אליו אחת מהדברות • וכשהוא מדבר אליו שתים מהדברות • וכשהוא
מדבר אליו שלש מהדברות • עד שמדבר אליו כל עשרת הדברות • וכשהוא מדבר אליו שתים מהדברות
הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות הרי הוא
כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל התורה כולה • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות
שבכל התורה כולה הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל העולם כולו • וכשהוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל העולם כולו הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות
שבכל הדורות כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הדורות כולם הרי הוא כאלו הוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנבואות כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
הנבואות כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנביאים כולם • וכשהוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנביאים כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות
שבכל הכתובים כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הכתובים כולם הרי הוא כאלו
הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנביאים כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות
שבכל הנביאים כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הכתובים כולם • וכשהוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הכתובים כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות
שבכל הדורות כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הדורות כולם הרי הוא כאלו הוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנבואות כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
הנבואות כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל התורה כולה • וכשהוא מדבר
אליו כל עשרת הדברות שבכל התורה כולה הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
העולם כולו • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל העולם כולו הרי הוא כאלו הוא מדבר
אליו כל עשרת הדברות שבכל הדורות כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הדורות
כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנבואות כולם • וכשהוא מדבר אליו
כל עשרת הדברות שבכל הנבואות כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
הנביאים כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנביאים כולם הרי הוא כאלו הוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הכתובים כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
הכתובים כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנביאים כולם • וכשהוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנביאים כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות
שבכל התורה כולה • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל התורה כולה הרי הוא כאלו הוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל העולם כולו • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
העולם כולו הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הדורות כולם • וכשהוא מדבר
אליו כל עשרת הדברות שבכל הדורות כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
הנבואות כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנבואות כולם הרי הוא כאלו הוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנביאים כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
הנביאים כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הכתובים כולם • וכשהוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הכתובים כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות
שבכל התורה כולה • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל התורה כולה הרי הוא כאלו הוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל העולם כולו • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
העולם כולו הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הדורות כולם • וכשהוא מדבר
אליו כל עשרת הדברות שבכל הדורות כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
הנבואות כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנבואות כולם הרי הוא כאלו הוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנביאים כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
הנביאים כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הכתובים כולם • וכשהוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הכתובים כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות
שבכל התורה כולה • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל התורה כולה הרי הוא כאלו הוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל העולם כולו • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
העולם כולו הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הדורות כולם • וכשהוא מדבר
אליו כל עשרת הדברות שבכל הדורות כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
הנבואות כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנבואות כולם הרי הוא כאלו הוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הנביאים כולם • וכשהוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל
הנביאים כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הכתובים כולם • וכשהוא
מדבר אליו כל עשרת הדברות שבכל הכתובים כולם הרי הוא כאלו הוא מדבר אליו כל עשרת הדברות

חילו ועליו אמר וזהמתו חיתו לחם ונפשו מאכל תאוה · וזאת עכאם פדע בשרו ודם שהוכח בגוף
המעכב כשלא יתעכל כראוי · יכל בשרו מראי וכו' יגיע אל גבול שיכלה הבשר ככה אם השעור
ושופו עצמותיו נזמנו עם השופי יר' יפלו ויתגלו עצמותיו אשר לא ראו עדבה כאשר בן קרח לא וכ
או ככתבו כתרגומו ואכית ותקרב לשחת נפשו וכו' כי יגיע שיגות לאדם אם מפלגת עצמו בסכנת
הסעדר הכרוך בעקב חומרו ואם לסכם עמון של חרב וכיוצא בו ועל הכיסה אמר ותקרב לשחת
נפשו וחיתו לממיתים אם יש עליו וכו' אם מלאכים אלף שומרים אשר על ידיהם אשר אמר הכתוב
עליהם יפול מצדך אלף כלא ויפלו על כפי יסודם וכו' אם אחד מכלם ילין עליו טוב להשיבו למוטב
בהגיד לו מה שראוי לו והדרך הישרה אליו · ויחננו ויאמר וכו' כי המדריך אדם בדרך ישר אע"פ
שכאובו' או יסורי' ויחזירהו למוטב יפדהו מרדת שחת ויחננו והיסורין לשב כופר העונות והשחתת
הגוף וגם העונות כופר הכרת והאבדון ההפש כמאמר ר' ישמעאל ר' מלוקי כפרה וכו' · רטפש בשרו
מנוער וכו' או ירטב הבשר שיהם שהו' וישוב לימי עלומיו כאשר הבשר וידוע שפוש ע"ש במקום וכ'
כא"ת ב"ב ובכן ישוב רטוב · יעתר אל אלוה וירצהו וכו' · אמר כי אחר שיג לו השם אליו מעלתו באחד
משני הדרכים האמורים יתעורר עליהם לעשר עצמו ולהתפלל אל אלהיו יתרצה אליו וירא פניו
בשבר רוח ותרועת נפשו וישב צדקת כשרותו אליו כי עביה מכנה מנוס ואחר היסורין והתשובה
תאיר כר צדקתו וגם יודה לפי שנגאלו זה הטוב אשר יסרו למשפט בקהל רב ובמושב זקנים שכאמר
ישור על אנשים וכו' ויאמר חטאתי וכו' ושו' זה פדה נפשי מעי שחת בעולם הבא וחייתו באור הראש
בעולם הזה · ואין צ"ל שלא יתרעם מאלה היסורין אחר שהם לטובתו כמאמר אודך כי עניתני וכו'
הן כל אלה יפעל אל וכו' · כך היא שהדם שמעבירין ליחיד ראשון ראשון עד נ' פעמי' וכראה שקבלו
איבוא מאברהם דבו או שבית עבר כי מכאן למדוה חז"ל ולפי שכן אלו יסורין על איוב פעמים שלש
בכבסים בבנים עד שבנע בעצמו כיארה אליו ופה הגיד לו כי במקום שהתרעם שהשם עושה אותו
ביסורין רעים בין ביקינם בין בשיבם כמו שאמ' ותתאבי בחלומות · ותכחד מחבק כפאי וכו' ושאיכו
עונה ולא שומע בקול איש והוא לא מד זה עיסורין כמאמר לא אאמין כי יאזין קולי · אשר בשערה
ישופני · אמר לו כי אדרבה שמה תשובתו באותן היסורין והחלומות ידבר אל · והן הן דבריו יתע' כי
כעם המכם כיכר במעשיו אין אומ' ואין דברי' · וכדברי חז"ל כפי' שבע ילין בלי פקד רע כי החלומות
והיסורין כם יפקוד השם ויגלה און הצדיקים בכל ו' ימים וגם חייב להודות עליהם לא להתרעם
עמם וכן כשלם השעב' אשר אמ' מדוע אליו רבות כי כל דבריו לא יענה בהראותו כי הוא הפך דעתו ·
שקשב איוב שמע לי וכו' · אם יש מלין השיבני וכו' אם אין אתה שומע לי וכו' · אחר שביאר לו שני
דברים · שהא' שהאל ית' מסולק מחסרון על פי השברם הישרה כי לא כתל בוה עם שלימות השכונו'
ושב' שהוא ית' מגיד לאדם יושרו בפני השרים שכן' אם שלא ידע ולא שמע איוב עד הנה · אמר עוד
כי לא ימסר להשיב כי עוד יש לו מלין על טענותיו כצדיק ורע לו רשע וטוב לו · ולכן גם לו שאם
אין לו תשובה כנד האמור שיקשיב עוד וישמע דבריו המאורכים כי הוא הפך צדקו כהשיב של
טענותיו הפך מכרו בשתיקתם אשר גם שהשיעושו כאמור ומבוכה שלא ישיב עליו מאלה השמי'
טענות של צדיק ורשע כי עדין לא דבר בהם · ובמדבר רכס · שאכוש מאלוה יצדק יעקב כשהלך
אצל פרעה לא יצא מאצלו עד שברכו שכאמ' ויברך יעקב את פרעה שיעלה נילוס לרגלו אף אני אנא
אצלכם אבא טעון ברכות שכאמ' בכל המקום אשר אזכיר את שמי וכו' · וכן כשבא לישב ברכו
יברכך יאיר ישא · לפרכו בפירוש מדברי רז"ל שזאת הפקדה היא אמתית שכל עם שהיא
שלימות אל בני אדם לא יחסר מהשאל או יתאחר בו אלא שיעכב בו כ"כ תכלית לשם שם א'
בב"ב ולכן אצרו טעון ברכות אבל לא עם שהוא חסרון אליו אליה כמו שכתב הרמב"ם ז"ל פ"ש

עספורנו ·

מענה

ביאור המילות

הפירוש

וַיַּעַן אֱלִיהוּא וַיֹּאמַר׃ שִׁמְעוּ חֲכָמִים מִלָּי וְיֹדְעִים הַאֲזִינוּ לִי׃ כִּי־אֹזֶן מִלִּין תִּבְחָן וְחֵךְ יִטְעַם לֶאֱכֹל׃ מִשְׁפָּט נִבְחָרָה־לָּנוּ נֵדְעָה בֵינֵינוּ מַה־טּוֹב׃ כִּי־אָמַר אִיּוֹב צָדַקְתִּי וְאֵל הֵסִיר מִשְׁפָּטִי׃ עַל מִשְׁפָּטִי אֲכַזֵּב אֲנוּשׁ חִצִּי בְלִי־פָשַׁע׃ מִי־גֶבֶר כְּאִיּוֹב יִשְׁתֶּה־לַּעַג כַּמָּיִם׃ וְאָרַח לְחֶבְרָה עִם־פֹּעֲלֵי אָוֶן וְלִלְכֶת עִם־אַנְשֵׁי־רֶשַׁע׃ כִּי־אָמַר לֹא יִסְכָּן גֶּבֶר בִּרְצוֹתוֹ עִם־אֱלֹהִים׃

לָכֵן אֲנָשַׁי לִבָּב שִׁמְעוּ לִי חַלָּלָה
לְאֵל מְרַשְּׁעֵי וְשִׁדֵּי מֵעוֹל : כִּי פֹּעַל
אָדָם יְשַׁלֶּם־לוֹ וְכְאֹרַח אִישׁ

ביאור המילות

יאנשי לבב . נאמן ומחכים
בעצמו ומחכימו
נביאי אמרן .
כלומר שכבר שוה בתחילת
הפירוש
הבריאה שיהיו בני אדם
משכילים ומבינים

דברי המקום ושנוהו על שון שכתב שמוש לא תטה משפט לא תכיר לפנים :

פסוק בעל מדרש הוא אמנם לזה אמר אלא כלומר שיהיה המקום כי פס אמרו אלא עבר על
דברי המקום ושנוהו על שון שכתב שמוש לא תטה משפט לא תכיר לפנים :

יִמְצָאֵנוּ׃ אַף־אָמַנְתָּ אַל לֹא
יִרְשְׁיַע וְשַׁדַּי לֹא יְעַוֵּת מִשְׁפָּט׃ מִי
פָקַד עָלָיו אַרְצָה וּמִי שָׂם תֵּבֵל
כֻּלָּהּ׃ אִם־יָשִׂים אֵלָיו לִבּוֹ רוּחוֹ
וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף׃ יִגְוַע כָּל
בָּשָׂר יַחַד וְאָדָם עַל־עָפָר יָשׁוּב׃

אין טוב וכלי שבשמך אמנו וכ׳ בשבת ויבשיון מפטור שכלי ואפר לכן אבשי לנבב וכו׳ ירנם לפי שהרוגו קוס נדיך שבשה אתם אבשי לנב מכם שאמנו כי אבי מביא שחלילם לפל מלאם יר׳ מעיבים את שוכחי ואל מדי אשוב אלם ואני ועמוד טוב לזכלי או שיגעלנו לנשא קוס אשך דבדי פיוב נשכי אלקים על מפטני אבוב אמם אני אלי פשא ובנך שני אלם אשר כי אשב אלם ישר אלם לנו קוס בשבת ויבשיון כן קוס ית׳ לאבר מדרגתו על מבשנם שלרגת שנדש קוס שבת שבלישות ובמוד ע״כ בתב עלין ישלם לו אבשם על שרש אשר ישביאנו יתן לו מקוס לבא עלין אפלין או מפטת אחדו כאשרם בדרך אלם רוצה לנלבת בם עולכיון אותו וברגלוני דאיבים וכו׳ ובאשר דוד אוי מבשדי נבר ובוכו וכו׳ והוא שנוה אבל בבשילם לוכם בשם אשתו והו כי יאמל לא יוסל אלשלם אלרבם ית׳ שוכך ידע לא אמלו וכל זה שבך דבדי חיוב כי אם יש אשבטו ית׳ לשבוב לשוכים בשבם וברא לנשא אינו אלא בשקדים אבם אלא ובשיא וביום של שבדיק דשא בשבם אלילם והו אלו אשבם אל אבם יבשיא ע״כ לא יעות אשבטו לשקח שבו כאמור • ושבוא של ובו יאיב אשבוט בבללי ואשר מי שקד עליו אלבם וכו׳ בלא שבר אלא שקד לוך ישבך אשלישות אשבו בשבשבו אשבוט כי מי שקד ואוא שיבו שיבו בעל בלא אשר אלא ישבת אשבוט אלשלישות אלישותו בשבע בעל בלא ואם יאוסר שיבו אלין ובוא ובאשם ואלא בשאשבו אשר כאשר אליש ובא בשבוא בשבת חייב ובוא בל בשר יחד ואדם יאוב אל אפרו כאן שאם יאשוף אלין בשבם אלין ובוא אשבו בשבוא בשבת חייב ובוא בל בשר יחד ואדם יאוב אל אפרו פין בל בשאם • שדי אשלישות ואשיים ואשוב אבללי ובטוך אלין ואשבך אשבו בשבוא ואשלוב אפרשי אשבללי כי לא ישבא יי׳ אלדים דבר כי אם לאוב כל אשיים ולאויבו • ובאלם אלין אלא אשר אוקוב בו אוא אשר בשיבר בשבשם אלשלון אוא אבשם בדיבון ואשר אוא אשר אם שבביא אוב בשם • וברכם • פרשת תוריע • אוא אין ובוך דא • אשר דני ברבים אין אוקדון לבני אשקוס אלא אלאבי אלום אלא אלאבי ואש דאוקוים אשבו בשאשר בשים אשרי אדבדם אלקוס אשר יי׳ וכלי ואשבו • דבר אחד לא ובוך דא • אין שבו של אשבם בוכר על אשבה אלא על אשוכם בשאשר ואקוא אלדים לאוב יום ולאשבך אוא ולילם וכו׳ • אשר שני דבדים • אם׳ אשין בשאים וכל בשבם דבר ואבא בו שבא בשבשבד וזה לא יבוך דא כי אם בשבשבד אשר אדבדם אשבו בשבוא ואשלישות ואשלישות אשבו בשבוא בשבת חייב ובוא בל בשר יחד ואדם יאוב אל אפרו ואשבו בשבוא בשבת חייב ובוא בל בשר יחד ואדם יאוב אל אפרו כל אדם וכו׳.

וְאִם־בִּינָה שִׁמְעָה־זֹּאת הַאֲזִינָה
לְקוֹל מִלָּי: הַאַף שׂוֹנֵא מִשְׁפָּט
יַחְבֹּושׁ וְאִם־צַדִּיק כַּבִּיר תַּרְשִׁיעַ:
הַאָמֹר לְמֶלֶךְ בְּלִיָּעַל רָשָׁע אֶל
נְדִיבִים: אֲשֶׁר לֹא־נָשָׂא פְּנֵי
שָׂרִים וְלֹא נָכַר שׁוּעַ לִפְנֵי דַל
כִּי־מַעֲשֵׂה יָדָיו כֻּלָּם: רֶגַע יָמֻתוּ
וְחָצוֹת־לַיְלָה יִגְעַשׁוּ עָם וְיַעֲבֹרוּ
וְיָסִירוּ אֲבִיר לֹא בְיָד: כִּי־עֵינָיו
עַל־דַּרְכֵי־אִישׁ וְכָל־צְעָדָיו יִרְאֶה:
אֵין־חֶשְׁכָה וְאֵין צַלְמָוֶת לְהֶסָּתֵר
שָׁם פֹּעֲלֵי אָוֶן: כִּי לֹא עַל־אִישׁ
יָשִׂים עֹוד לַהֲלֹךְ אֶל־אֵל בַּמִּשְׁפָּט:
יָרַעַ כַּבִּירִים לֹא־חֵקֶר וַיַּעֲמֵד
אֲחֵרִים תַּחְתָּם: לָכֵן יַכִּיר
מַעֲבָדֵיהֶם וְהֵפַךְ לַיְלָה וְיִדְכָּאוּ:
תַּחַת רְשָׁעִים סְפָקָם בִּמְקוֹם
רֹאִם: אֲשֶׁר עַל־כֵּן סָרוּ מֵאַחֲרָיו
וְכָל־דְּרָכָיו לֹא הִשְׂכִּילוּ: לְהָבִיא
עָלָיו צַעֲקַת־דָּל וְצַעֲקַת עֲנִיִּים
תִּשְׁמָע: וְהוּא יַשְׁקֹט וּמִי יַרְשִׁיעַ
וַיַּסְתֵּר פָּנִים וּמִי יְשׁוּרֶנּוּ וְעַל־ג�ּוֹי
וְעַל־אָדָם יָחַד: מִמֶּלֶךְ אָדָם חָנֵף
מִמֹּקְשֵׁי עָם: כִּי־אֶל־אֵל הֶאָמַר
נָשָׂאתִי לֹא אַחְבֹּל: בִּלְעָדַי אֲחֹזֶה
אַתָּה הֹרֵנִי אִם־עָוֶל פָּעַלְתִּי לֹא
אֹסִיף:

הטעמ

ביאור המילות

תכונה · יפעמל כמו לפ · פעמים מוכנה · כביר · לשון רבוי כמו מלוין וכבירי · פוצ · ותרן כמו ולכילי לפ יפתר פוצ · ועשאנו · ורעשנו כמו ויתעבשו כי מרים · לו כיוב · בכח : כמו כיוב מוקש · ירוש · וכבד · כמו תרושם · כמו שכן פוס תתקיע · תתקם · בעקומים · כמו שכן פוס ותבחין · מעגליהם · מעגליהם כמו ובמגליהם כיוב פלגים פפקם · ספרם · כמו ויספוק לחם כפיו · ויכיון · יבינם · כמו כל מספר יפפק ויכיון · ישורבו יבינכו כאו פשורכו ולפ קרוב · כשפתי · כמלחתי · כמו כשלתי לשון מעוכם · מחכל · מחשית · כמו ומכל לחם מעשהם ידיך · לחוש · לריפם ומוח תרגום · חפירוש מתם בחלק הבליטי יבואל כשתי טעמת נעילות חסרי מקום ונדוק היכו לחקר שכשלו עד שכם דרך כלל · פפ לקוחים מתקרין וכתוכות · ושכני מפעולותיו ואל פפ לפי ולפ כיכח שחטה ולח וכו' הפף מוכח יחכוח וכו' כיפלן שוכחם פעים ומלך כמשפט מי סוס מלרו ומקיבו יסים מוכח משפט נם מי שיחלר בנדיק כביר חלב מלח יכיר מלך מחסר מירסיו · ומכלל שני שמוחון בחלר חם ברי פוא סר פלין שכשו וכמעט לפ יפשב כשוחו שכמו יוחר משקחות פשטש מכשולותיו בדברי פוכם · כי עב מחר מכריפם מכי נם סוא פשופט כר מלרן לפ יפשם משפט ומוד וכי מעגלי ומלך פחם לשלך בלילי פיחלר פשפלך משול ומוקן כפך מלרו כי פלך כמשפט יעיבור מרן ושוכח משפט פוא תרוצת יקרל לפ מלך · ופס יחלר רשם פכל שמוחון על בדיוק כי כבדיק בדיק כביר יקרל כי שיכר נגול פחם בדיק ושל נדקת נדיקו על פולם ופכלותיו יבוק פרלי כשנים מכשול עיו מחר שכלם ושר פרים מפקקין ולחר פשר לפ כשל מבי פרים ומכל הבדיקי לפ כבר פוא לפני לל כי כלם סויס לפכיו ועל כלם משפעים נשוח ומקבלים כפי מכבחם · ויש לוקר כי כן לחר על תשמוח שכשל מבי זס משפעו שר ופבי זפ משפעו

הַמְעַמֵּךְ יְשַׁלְּמֶנָּה כִּי־מֵאַתָּה מָאַסְתָּ וְלֹא אֲנִי וּמַה־יָּדַעְתָּ
אַתָּה תִּבְחַר וְלֹא אֲנִי וְסַה־יָּדְעָתָ
דַּבֵּר: אַנְשֵׁי־לֵבָב יֹאמְרוּ לִי וְגֶבֶר
חָכָם שֹׁמֵעַ לִי: אִיּוֹב לֹא־בְדַעַת
יְדַבֵּר וּדְבָרָיו לֹא בְהַשְׂכִּיל: אֲבִי
יִבְחַן אִיּוֹב עַד־נֶצַח עַל תְּשֻׁבֹתָיו
בַּאֲנָשֵׁי אָוֶן: כִּי־יוֹסִיף עַל־חַטָּאתוֹ
פֶּשַׁע בֵּינֵינוּ יִסְפֹּק וְיָרֹב אֲמָרָיו
לָאֵל:

ביאור המלות

אבי יש מוסיפים
מן פכה כאן

דבוכי. וגם שפוש כשאשתו ובקיה לשקוה אבי ·
יבחן. יבשה כאן בוחן לנוזל. יפקוק. לשון זה
ושפוק כאן גם יפקוק עבר מוגזרן ·

הצירוש

כאלה הוה סד פ׳אמרו׳ שיאחר
שוב לשם שמם פדעוך על
מצירוש לא אל איוב כשהי אחר כתלת שחשבה
שאשה מכאוב אלי וכו׳. אחר כי אין ראוי שיתעסק
איוב בדברו להוציאו כשהם ברשע אבער ואין לכן
אמו ואף גם ואת כלאו אבי אין ראוי לשום אדם
שיאמר קבלו דשהי ואם כענין איוב שאשתך
ישלאכה וכו׳ וידעם היוצלים פדרוש ושכניש
שוש פדעשך לכך עד שתשתכח בו ושפעל קבלו דאחי כי שפעל דשת תבדיקך אחי שהשכל ואינם שתשכל
שתה ולא אחי גם כי אם יודעת דבר כי דבריך לשב ואין כשם שפשות · אבאי לכך ושם
תבדיקך כלדד ושוכר שם יאמרו לי ואליהו נער שכם שאת לי לשם ראוי לשהיה כי שם שיוכני כלב
כי איוב לא כשבת ידבר ודבריו וכו׳. ויכם דבריו איכם כשים וגם כלאי שמוכיחים ושפשב
שיתרץ שם שיוכיח כשלם כדבריו שאחר שאלה כי אל אל שאחר כשאחי וכו׳ ואחר שם כן לשם
שיצדיקה איוב ולא כשב פשיב ואם תהא שעשך תלשתך שוב שאבי שאשתך כשבוקה
שתשבר פיה וגם לא אבי כי תלית לכל נשוב ועב לא תקח לשיוב כלל אבאי לכך וכו׳.

מענה

וַיַּעַן אֱלִיהוּא וַיֹּאמַר׃ הַאַרְ
חֲשַׁבְתָּ לְמִשְׁפָּט אֱמֹרְתָּ צִדְקִי
מֵאֵל׃ כִּי־תֹאמַר מַה־יִּסְכָּן־לָךְ
מֶה אֶעְיל מֵחַטָּאתִי׃ אֲנִי אָשִׁיבָךְ
מִלִּין וְאֶת־רֵעֶיךָ עִמָּךְ׃

הפירוש

לפי שאמר שניהם נאמנים בדקדוק פסוקים ובשיתוף שם שלשת רבים וטוב לו כשלשה לשיוב לכל קושיות לדיק ורע לו ועליו אמר בחלום שם פרוש מסכת מסכת לשמעם וכו׳. ולכן ואת שלשתם מסכת מסכת אות לשמעם נוקד ושיש שאמרת בדקי מאל׃ וכאן שאמר כאיוב אכזר אכזר שם שאמרם שלי תגדילו וכו׳ דשם פירוש כי אלוה שעתיד וכו׳ ואת עוד כתיב ג׳ בסיור שלשתן עד שנוגע לג שמור תשתי שעתי בדקדוקי מלותי וכו׳ כאשר מיכאן שם ׳ מרי שחליט מלשמעם שם שמאת מרים ת׳ כנוהו יסודיו כי קול לדיק שמכו ת״ : ומי שלשתם שאר שכנו לנוקד ואמר כי רבים שם יסכון לך וגו׳ לשמרך כי שם תושיל לך שבוקוב לשל אי שם יועיל שלשתם שמסוף לו כי אינו שלשה טוב לשנאה רגזנו ׳ שכי לשיבך גם בשלשה שום שלין ולשי שפיש שלשתם שנטרך על שכאה קרא גם לרשיו שמו כאו שאמר לשעלם שמנו שכאיי עלי וכו׳ ושו ואת רשך שאך ׳ עב׳ שכיש דשת ושלשת שיוב כנד שפשנאה שכשיוקו של שקשובם ׳

ביאור המילות

יסכון׳ יועיל כמו לא יסכון׳

הפירוש

לפי שאמר שניהם נאמנים בדקדוק פסוקים ובשיתוף שם שלשת רבים וטוב לו כשלשה לשיוב לכל קושיות לדיק ורע לו ועליו אמר בחלום שם פרוש מסכת מסכת לשמעם וכו׳. ולכן ואת שלשתם מסכת מסכת אות לשמעם נוקד ושיש שאמרת בדקי מאל׃ וכאן שאמר כאיוב אכזר אכזר שם שאמרם שלי תגדילו וכו׳ דשם פירוש כי אלוה שעתיד וכו׳ ואת עוד כתיב ג׳ בסיור שלשתן עד שנוגע לג שמור תשתי שעתי בדקדוקי מלותי וכו׳ כאשר מיכאן שם ׳ מרי שחליט מלשמעם שם שמאת מרים ת׳ כנוהו יסודיו כי קול לדיק שמכו ת״ : ומי שלשתם שאר שכנו לנוקד ואמר כי רבים שם יסכון לך וגו׳ לשמרך כי שם תושיל לך שבוקוב לשל אי שם יועיל שלשתם שמסוף לו כי אינו שלשה טוב לשנאה רגזנו ׳ שכי לשיבך גם בשלשה שום שלין ולשי שפיש שלשתם שנטרך על שכאה קרא גם לרשיו שמו כאו שאמר לשעלם שמנו שכאיי עלי וכו׳ ושו ואת רשך שאך ׳ עב׳ שכיש דשת ושלשת שיוב כנד שפשנאה שכשיוקו של שקשובם ׳

הַבֵּט שָׁמַיִם וּרְאֵה וְשׁוּר שְׁחָקִים
גְּבָהּוּ מִמֶּךָּ׃ אִם־חָטָאתָ מַה־
תִּפְעַל־בּוֹ וְרַבּוּ פְשָׁעֶיךָ מַה־־
תַּעֲשֶׂה־לּוֹ׃ אִם־צָדַקְתָּ מַה־תִּתֶּן
לוֹ אוֹ מַה־מִּיָּדְךָ יִקָּח׃ לְאִישׁ כָּמוֹךָ
רִשְׁעֶךָ וְלִבֶן אָדָם צִדְקָתֶךָ׃
מְרוֹב עֲשׁוֹקִים יְיַעֵקוּ יְשַׁוְּעוּ
מזרוע

ביאור המילות

ושור ׳ ורפה כמו מזורכו ׳ מלמדכו כמו מלמדך תכמים ׳

הפירוש

נמלך שפני הוא שניב לשתפוש ופת׳ שפש יפים רשע שרשע לו נדיק שכשם לא יפסיק לו יגיע שמו יתעלם לנד שבשנוגו׳ יפשוך לו יקשיב לפעמים לא לפשכיל לנדיק ולנשפט ולנשמע שנלנם שת לדכו כאשר שלינו פשקרון שפשק לשדי כי תנדיק וכו׳ שם׳ כי תניא

מְרֻעַ֥ רַבִּים׃ וְלֹא־אָמַ֖ר אַיֵּ֑ה
אֲלֹהַ֣ עֹשַׂ֔י נֹתֵ֥ן זְמִרֹ֖ות בַּלָּֽיְלָה׃
מַלְּפֵ֣נוּ מִבַּהֲמֹ֣ות אֶ֔רֶץ וּמֵע�ֹ֥וף
הַשָּׁמַ֖יִם יְחַכְּמֵֽנוּ׃ שָׁ֣ם יִצְעֲק֣וּ וְלֹ֣א
יַעֲנֶ֔ה מִפְּנֵ֖י גְּאֹ֥ון רָעִֽים׃

אַךְ־שָׁוְא לֹא־יִשְׁמַע אֵל וְשַׁדַּי לֹא יְשׁוּרֶנָּה: אַף כִּי־תֹאמַר לֹא תְשׁוּרֶנִּי דִּין לְפָנָיו וְתַחֹלֶל לוֹ: עַתָּה כִּי אֵין פָּקַד אַפּוֹ וְלֹא־יִדַע בפש

ביאור המילות

ותעוללנו · קוץ כמו ואתעולל בו · ולא פשוט שלמון חיל · כמו לשון רבוי וכמוהו כשגעי מרגן · יפגע · ויכתוב כמו פנע פיך · ויבעיל · ירבה כמו מים כבירים ·

הפירוש · בשלמא שלישי שוא שיעבו שנים בשלמא שלישי שוא שיעבו שנים

שפשם לא ישבח שכם אף לנדיקים כי יסתיר עניו מעבי נשען שערינים מרעות ניות עשבים כאשר בחתלקם שניכם ניעי קין ונעיני שכמה כשם שמשעות ודקיעים כי שכע על עשל לא יוכל · וזהו לך שוא לא ישמע על וכו' ובשלה שם כי שמשה שמני ליסודי מיוב ונדוף דיכו יתיצבה · שוא לא ישמע על וכו' ובשלה שם כי שמשה שמני ליסודי מיוב ונדוף דיכו יתיצבה · ובכרך שוטים פמים · ולא שעד מים שלוח שוטי · שעד רבי יומים כן שלשוד כל ניח שרבני מוקש בשעשים כן בלילה שוב שיכו מיכ שכשעד ולא שעד מים שלוח שוטי נותן ומיומות בלילה ומלא שלכריכים שסשבשנשם שורכת שכלך השלוחות כשעד ביומרכו · ובכרך שמוע שכלך · אלי דכתיב שלכמו שנכשוע מרן זו פרשה שכוחבת ושכתבת שים ושעיף שמים יכשבו שים ושרבנות שעפים ושעד כך ניחנן שלשלה לא שכתב מוקש לשרבו נכישות שמקוח ונול שכשלה ומרוית שיוכם ולרך מרן שתרבנות שעפים ושעד כך ניחל ושעי שפיים לא שעד רב יסודם שעד רב כבי שעד לא שוכיבך לך ונוע דשטי ליך עד כרשיך לבתר כבי שעד לא שקול לשעטים לברבלתים אי שית לים נלא ובכיבך ליך · וב שעפשל יודם בכשוע עבין בככד הוא וס שבכל שלם בכיל שבולל בכל שלוחות כשלפם וככת שעין שבשלפים ולכן יפוקם בו שלוחות כל בשבא כמו שיפוקתנו בשם שפרשים שבעשר בשים שבשים וכו' ובשבש שם כן בולל כל שבשבא לא יניחם פרטיות ולכן בשעד בינישיתו וירל שלניים שת כל שעד עב · כי בו כל שבשה בלשבות בשילה קטן · ולכן בקיל שכן וכוא פרוסם שבשבכה שכני קלש · נוסה כי שלשם עין שבלש · אי ויסי שלשם לבשם כוש · ובשל שבשה בשני שלם שלם שתם · שעים ושבשביליס יוסיהו כוופר שרקיע · בכב ושבדיקי שרביים כבוכבים · וסע שעד יפה כלבבה בלש בשתם וכו' · כי בשם שבלבבה שפוש שבד שבשה שתם בוכבה שלש שבוש בלקבל פול בשתה וום יפיע עד שבקיע לבבה ושם כוש שפוש כן שכל שלם בשעד עליו שפוש כני ובשוב כי יוסיו כוש כיסי שלבבה שפוש שפול שפול ושבולב שבל מוכן שעד לשבלעד בשתם שבי יהוסב בשבי לבבה ושעד כך בלש בשתם שעד שבשבשבה שב פועל ושלעד בשתה בשתם שבי שבש בשבי שבשי שעים · ושבשבי ושבשביליס ושם שעבלעדים יוסיהו כוופר שרקיע שעקבל · שעכם שבדיקי שרביים ושם שעבלעדים שם בכבבים ושוש שעעד בלש בשתם ושעד שולה בשדרבת שלעך ושבו שוכם בשוקם כשוקם ושרדו דנליים דנליים ושו בקיע שלעך ושבלו ולא שוד שלש שבקרשן בשם קוכם ויקרא לו שלי שלי נבול ש"שלום ולכן שבשיבל שלעד שת שלשם שלי שרבות שפוש גם כן של שלי שהוכן הוש שפוש שלכן ולכן ישעתיו ושיהיו שלכיכים כו בוקש שעד שלנלים שעד שלשם לשפוסתי בירכני שרשם ושיל שרבות בשיעיך ושתני · ושוו שעד שכם שלשלעד לא שכתב תוש כיש לעד שעשר שנוחות כי לא לכתם כשבשם שכתב שקול שעשר שהיים לשוקם שדם ושתרבנול ושיוכם ושבשלם שלש שבני שילעד שכם שלשם · וגם יעד שיום שכבים שפוסתו של שרבנול כי כשם שפוסים בשתן וגם שעד שעשם שקיים שם שניהו כן ישבח שלשם וכן שעשה יהול שכם קיים שכם שלשתי שנלי שוש וכו' ולפי שבכלית הלשוד שלשם שוש בשלות לוגעש לכל שלוח שלשם כשבשתו · ושיוכם ושתרבנול לשלוח שלשם שוש בשלות שכוש שתעול לוגעש לכל שלוח שלשם כשבשתו · ושיוכם ושתרבנול לשלוח שלשם

בכיתו · ושבשלם שם כני שלישי יוכלו בשלשם כל שעלות שעלוח שלבני שכשם ·

סובבת לו כאשר עשו כל חביריו והשלים דברו
בהכריחו את איוב בכל דבריו אם בחלוק
ההשגחה כאשר אמר במענהו הראשון ואם
בצדיק ורע לו אשר ערך בשני ואם ברשע וטוב

בפש מאד: ואיוב הבל יפצה פיהו בבלי דעת מלין יכביר:

לו כמו שהאריך ובו השלים באמרו זה ואמר אף הוא כו' עם שכבר פירשנו שכוונתו שהכונה אל האל לא יוכל לאשר שיאמר שעם היות שאמר שהסתיר פניו מראות ברע הוא ידבר מי שיאמר שלא ישמע אל ולא יודע בשפלים כי למעלה ממך אין שומעת · או יאמר עם היות שניעוף אלה שיהמורין ע' הסתר פניו לא יאמר שעשה כן בענה כי הוא לא יעשה האל עד שתאמר שהאל יעות משפט אף כי תאמר וכו' כתן לו עתה סובבת ונמשכת מדבריו כי עם היות שאמר איוב למעלה שלא יוכל להשיג את בוראו ולא את מקומו באמרו במענה גם היום מרי שיחי הן קדם אהלוך ואיננו וכו' שמאל בעשותו וכו' · אבל הטוב והישר כי יש ויש אפשרות הדבקות בו וטוב שתשתדל ותתנפל לפניו · ועתה כי אין פקד אפו אמר עתה על שלא התנפלת עליו פקד אפו והוא הרע שהגיע מהשם ית' הרשע אל הצדיקי' בהסתירו פניו · ולא ידע בפש מאד ירבה וגם עדיין לא הרגיש איוב בחוזק הרע ורבוי האפשרי לבא מה' השם שואת או לא ידע בנפשו ורבוי הטוב האפשרי לבא אם יתחנן אליו כי פש הוא תרגום פרו ורבו · ואמר כן כי לא הניחו שעמד בתפלה כלל לפניו ית' ולא הקריב קרבן אחר שאלו בו ידים · ואיוב הבל יפצה פיהו וכו' · השלים דבורו באמרו שהכרת איוב באלה הנ' דרושים אשר הקרבו עליהם באלה הנ' מענים היא הבל והבלין והטענות שהביא בדעות שיפתח עליהם בבלי דעת מלין יכביר · הם דברים רבים בלי דעתי או יאמר שהכרתו באלה אבל איננו ראוי להשגה עליה כי איננו בדעתו ובבלי דעת מלין יכביר · ובמנינם · א"ל רב נחמן לרב יצחק מאי דכתיב בקרבך קדוש ולא אבא בעיר · א"ל הכי א"ר יוחנן לא אבא בירושלם של מעלה עד שאבא בירושלם של מטה · ומי איכא ירושלם למעלה אין דכתיב ירושלם הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו עם היות זה שאמר אבל חכמי האמת דורשים בו רשומות ובסוכות לא באנו לגלות כי יש ויש בין וירושלם למעלה תוך עשר מעלות הייחוד · אבל אנו אין לנו עסק בזה בנסתר ממנו והפרשנו על פי השכל יסכים למה שאמרנו בסוף זה המענה והוא כי יש חבור בינינו לבין אלהינו יוכח אין הטוב והיושר בעיני אלהים וגם כי היות שהמלאכים הגדולים וזה מזה במעלותיהם שהכל מיכיי עד שלא יכנסו הבים עמם תחת גדר אחד כי על זה האופן לבדו הם רבים בעצם ולא יגטרכו אם כן זה לזה עד שיהיו בחבור וזה מדריגם כבני אדם כמאמר הכתוב הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה כי הגדל המלאכי' הוא הגדל מעלה והוא הגדל שיוכיי אתכם אגודתו וחבורו המדריגה על ארץ יסדה עבו"ו יש להם ענין יתאחדו בו והוא היותם שלוחי ההשגחה ומלאכי' מתגלים והולכים אבל בגלוי ישראל במלאכות ית' כי לכן יש להם שש כנפים בזמן הבית שהמקדש קיים וארבע כנפים בזמן שאין בית שהמקדש קיים ככתוב הם כי בשמים יעוסף אל הכבוד בשלימותו של מקום בזמן הבית שהמקד' קיי' וזה אותן הרמז איזה שאומרו שיר' בזה כי ע"כ אינן בזמן שהרבן בכתוב בסמוך במענה א"כ ביכיהם מגילות חבור מדריגי על הדרך הזה כאשר במענה שלשה מהם אבל אברהם והכים אבל לוס וע"כ א"ר יוחנן כי עד שיהיה השם קדוש בקרב ים למטה לא יבא למעלה בעיר · כי בזמן הבית שהמקדש קיים אמר שאין עוד בניא כב יכול במעשנו כבתי שהיות הבו' ובתנהל שהעיר וזהו שאמר ירושלם הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו כי אין הם עיר אלא ביחסה אל ירושלם שלמטה · וכן באמר שש שש כנפים לאחד · ויחזקאל אמר וארבע כנפים לאחד מהם · לא קשיא כאן בזמן הבית שהמקדש קיים כאן בזמן שאין בית המקדש קיים הי מינייהו אמעיט אמר רב חננאל אותן שאומרות שירה בהן ·

מענה

ביאור המילות

וַיֹּסֶף אֱלִיהוּא וַיֹּאמַר: כַּתֵּר־לִי זְעֵיר וַאֲחַוֵּךְ כִּי־עוֹד לֶאֱלוֹהַּ מִלִּים: אֶשָּׂא דֵעִי לְמַרְחוֹק וְלְפֹעֲלִי אֶתֵּן־צֶדֶק: כִּי־אָמְנָם לֹא־שֶׁקֶר מִלָּי תְּמִים דֵּעוֹת עִמָּךְ:

כתר: המתן
מלשון ערמי׳.

תרגום ויחלו יכתירון · ושיר · משא כאן ושיר
סם · ומחוך · ומגידך כאן מחוסר דעי ·

הפירוש מפני שכשאדם מכבד כלם מדבר אם לפי שאדם גם שוא מלקח ואם שלשה מעבים בכל פעם ובמספר מעבי חיוב שאדומים אשר לא השיבו אליהם

מעבי קודשיהו שת כל אלה הדברים בשלשה מעבים אלה אשר כיון אליהם בשאדם מעבה אחד אף אני אלקי כאשר פירשנו · כל לבושיו עור מעבה רבשיו יותר על כל מניניו אשר עליו אשר אחוה שהוא דעי אף אני מעבי סגוס שאדם מבאר הדברים שהוא רוצה לדבר שכבר והשוכח שם סיתר קוראיתי בלילה ורא רשע ושוב לו כאחוק יותר עמוק מהדלתון · וגם שם יבאר על פי דרכו מהבלותיו שכוחו ומכאתו עם מיסיפים לקיים עליו אחוה דעו אף אני כאשר אמרי גם כן מבני ונלו רוכי תוכיחה זוה · וקלן שאדם קוה אל שם מלקי · שם שיל הקדש לכל כח יודע דרוש שאדם וזה שתחלת שאדם על כן כבוד וכו׳ · כאני יבאר דרוש שהשנתם ויתיר שפר בלילה ורא לו רשע ושוב לו כאחוק כאם ושהם וגם שהם עד שאמר אל תמן אל מן · כשלישי יבאר שהוא שוטות גדול למקור עליו יתעלה על שהוא ושלי אינו כלומר שלפי עם שיוה מניאותיו שהוכיח ויורד על זה שלישית שאחרונה זוה שאמר אל תמן אל מן על עד כן אל שגיא ולא כתב · בראשני יורה על שהנאתו ובכרו ושבטו בשהוא מן שהוא כי לא על שהוא כשלו זה שהוא ושהוכיח זוה אמן אל שגיא על אף על לומר יאמר לבי · שם שאדם יורה על שהרון שהנאתו על שהכיח גם בשהוא · וזה יבאר אלף לומר יאמר לבי עד שלישית ואת אחוה · ושהם על פוף שאדם יבאר אמן אל שהוא כי שהוא שעולם שהאל כי אם יגוזר כאשר בילר בחלק שכבי לא יכריח ביניהן מופת עליו שאם שיה אמרים שים אינו שהוא שהוא שהוא לכל יפלל שאלות שכם לא שגיא עליהם ידם על פי שהיה שהוכיח כילם · וגם כשלם שהלק שהנאתו שבני ונגד עליהם וכלם גם פוף לדבר על אחוה ·

ביאור המילות

נזיקים · נכנסים כמו נפתל׳ מלכיסם · נזיקים · כלומ׳ ויין כמו ובשר שבלא · מקדשים · כמו לפי שיש קדש ושוא בגזל ויתום · יפתן · יניאל כמו כי מלכת בפתני · בלעז · ומם רפוייתי את בלעז · שמיתך · פליינ׳ כמו כי יפתיך לחוץ · מוכח · עניין תוכח ותוכיח · בשגגת עניין יורידם וחביית כמו בתוך גדודיו · בשגם · לשון דבוי ופתוי כמו יפתוני · שוחד · נשתקעך כמו ישוחו · תשלף · תקלוט כמו ישפך על לבנות · לסכריית כמו כתלנות גדיש כשהוא · פתפתם · נשק ומם ·

הפירוש פם כוס פשלם פשכי יגפי פגין פשנשתם ניתי פפן נדיק ודשע פשתשתם שכלית ותאר אין על כביר וכ׳ · וירגש פאשר פשלמיין שכת פשלכם כשפאר פיוכי יתעוייב שפשל יתצלה יפשב פדומה ופשל בקיל כביר פס כן לפ יתפס כניר כה לכ · ובכוכם כי פאר שפוח שכל ידכק על כשל פשכל כי אבל פשל כי אכם על פשנשתם דוקכת פשלך פשכל ויתעוייב פס כן פוידע ונטית נכבי פרס פאר פיוכ פס כניכו כה לכ · יכוח חולק על דשע פיוכ פשנשתם וככן כתר נדיק ודשע לפי דשע פיוכ פיכו כלוס פשיש פשלך פשנשתם ודוסף פייסוכי בכביקים כפ׳ם עפ׳ך ופוח לפ ידע · ואתי לפ יתפס תשת פשכתו פוכו אבכי ידע · ואתי לפ יתפס תשת פשכתו פוכו אבכי פס פיתני כביר כה לכ וכנ כי כתו פוכו · ופכוכם כביכוס על פשוטל ולכן יאתר פשל יתפתפם עביים יתן כי לוץ יוסיר לפי פשיכו לדוסס לכ ופלך יפשוע לדוסס פשר כוא פשך כפקדפם פשכתכו ׳

הֵן־אֵל בְּכֹבְרוֹ וְלֹא יַמְאִס כַּבִּיר לֵבָב׃ לֹא־יְחַיֶּה רָשָׁע וּמִשְׁפַּט עֲנִיִּים יִתֵּן׃ לֹא־יִגְרַע מִצַּדִּיק עֵינָיו וְאֶת־מְלָכִים לַכִּסֵּא וַיּוֹשִׁיבֵם לָנֶצַח וַיִּגְבָּהוּ׃ וְאִם־אֲסוּרִים בַּזִּקִּים יִלָּכְדוּן בַּחֲבְלֵי עֹנִי׃ וַיַּגֶּד לָהֶם פָּעָלָם וּפִשְׁעֵיהֶם כִּי יִתְגַּבָּרוּ׃ וַיְגַל אָזְנָם לַמּוּסָר וַיֹּאמֶר כִּי־יָשׁוּבוּן מֵאָוֶן׃ אִם־יִשְׁמְעוּ וְיַעֲבֹדוּ יְכַלּוּ יְמֵיהֶם בַּטּוֹב וּשְׁנֵיהֶם בְּנְעִימִים׃ וְאִם־לֹא יִשְׁמְעוּ בְּשֶׁלַח יַעַבְרוּ וְיִגְוְעוּ בְּבְלִי דָעַת׃ וְחַנְפֵי־לֵב יַשִּׂימוּ אָף לֹא יְשַׁוְּעוּ כִּי אָסָרֵם׃ תָּמֹת בַּנְּעַר נַפְשָׁם וְחַיָּתָם בְּקְדֵשִׁים׃ יְחַלֵּץ עָנִי בְעָנְיוֹ וַיְגַל בְּלַחַץ אָזְנוֹ׃ וְאַף הֲסִיתְךָ מִפִּי צַר רַחַב לֹא־מוּצָק תַּחְתֶּיהָ וְנַחַת שָׁלְחָנְךָ מָלֵא דָּשֶׁן׃ וְדִין רָשָׁע מָלֵאתָ דִּין וּמִשְׁפָּט יִתְמֹכוּ׃ כִּי־חֵמָה פֶּן־יְסִיתְךָ בְּסֹפֶק וְרֹב כֹּפֶר אַל־יַטֶּךָ׃ הֲיַעֲרֹךְ שׁוְעֲךָ לֹא בְצָר וְכֹל מַאֲמַצֵּי כֹחַ׃ אַל־תַּשְׁאֵף הַלַּיְלָה לַעֲלוֹת עַמִּים תַּחְתָּם׃

ספקמפי • ואביים ואבוים פעמים בדגשים בפעל עליים כפי שרלג • ופעמי פם כן שמונתן ושלוש
על רשש לפי שלפתי׳ אין מיניהן פם כן לנקד בכפם • וכן פעמי פעמונת שנדיקים ושבעיים וידיו
יתפללם ויתנדל לפנם פנם לפוהשמותם ולכן בכנדם פעמי לפ יגיע פנדיק שיהי ופעמי פעליים לכפם
וכו׳ פכם שרשלן על שניה פירנון׳ כפי שפעלן פום ופעמי כי כפלם פום נפעלן פפפנדפם כי פעמי
פלם תנדיק פפפנדפם כפנם לפניים פרשת ופכם כי פם כפי פפום פנדיק נפוה כפם פלם פלם פנדיק
בפיהי פעמי פעיים על דרך פכם פין ״ על יהיהין לפיהלים לפמרי׳ שיהי ״ על נדיקים׳ וכל פפפפי
פכפנדם פ פכנם כפפי כל פיגור ופפריך כום ופעמי טוב פום וכן פריהו כפפנון כי יתפלון פרשת
פיהי פלין ופעמי כפי כי יפוק ופעמי פעריהן ופת פנד פפפנדפם כפולים פמוניים פפילו לפרש
פפפנדפם וכפנדיק פנד פום כניר כם לכ פנד פכפלכן יפוד כולל כי פין בכלל פלם פם פכפוקי
פרש • כי לנפת פכנם פנדם פקכ פכיהן על פנדיקים פפרי פוקם פו פפרי׳ פכרדם פתקוות
פפפם כינפת כי פן פם בפדלנת פכולל כפפי ופעמי לנני נדול וס פפוריהם פלרי פכרדם • כי׳ כי
פפפרי פכיהן פלין יקרי לן פפפנדפם פם פיקרי פנני וקום פעין כי יקרי פעי פלין כפו פיקרי
על פעין פן יכנפו נשתיהן נשתיהן נני נפוקם יכנפה יכנפו פפם יפנדם פלין פכיהם כפם
פיוסנת פעין ופפרי פלין פלרי פנדרם כפם פפוני פלרי ישראל על כל ישראל וכן פעי דוד ופני
פעתי תפכת כי ופכיהן לפניך לפולם כי פכבי נדקתן פנדם פלין פכיהן לפקרל פעי פלין נון
דוד וכן יתפייב לפיהן נכנ לכבין פד פלין פד ופל כן פעי פכיהן כי פני פכנים פם פוכנדים
פפתי יפ פפנפת פכולל עם פיהם פיהם : פנדיק לפכם פכן׳ ופפלך לפיהן רפ פפלכם וכולל
פנד כללות פפם פנד כרלנין • ופל פכיפם פעי לפ יגיע פנדיק שיהי ופת פלכים לכפם • לפלן
פנד פנפם • ולפלן פנד פפם ופכי פל כפם פפלכם ויפיהם לכפם כי פי פנדם פפם פכיהן פפם
לפ יפנדי כנדך פכולנים • ופפי ככל זם לפ כתקדם דפעתי כי לפיהי זם פלפן פולל ופהי יפיפר
פפפר וכיהם כל פכונם ככם כוונם נכנת שיהי • וגם פם לפעל פפפם דכן פם פנדיק כנר פעת
לפפלם פן פל כניר לפ יפקם כניר כם לכ • לפ יפיה רפש ופפנפו פנייפ יתן׳ לפוהר כי רפ לפפלכו
פתפלת טוהכן של רפשם ופוהנתות בלדיקים כי לפ פוהפו לפעלם כפהר פעלכו • פפפם
נדיך לפרפת לפפוכם פפפנדפם פפכלים וולם יפיהי פנולם פיה כי על ידי פעלכת פפפם כפכיהן
פפוללים פכם כיב פולות כפולם וגם פלין יהן פרפן כהן׳ יפן פכם פהכופעים ופפוטעים תניד
פניב פפולם לפפל לפ יכולו לכתם פר פלפי פפפם פלנים כפולפו פל פלם כפו פכפלם נופפ
ופפיהו נפיהן בקילו פלם פיהי׳ כפו פפפר וכניה פכפפ פלם פיהי ״ כפפ פפוהנתות כפל פפרי
ופפהן פ לפ יקפם ולפ יפלפניהן פפפרו פפרי פפר יי עוד יפכו וקיים וקומת ניהוהנתות
יהוהלם וכו׳ כפ פפ״ נכנתות כי יפלפ נפיהי פפלות פפם פיה גם נפיהי יפלפ כפם יי נכנתות פפך
פפפר פפפהי יפלפ כל דכר פלפ פפפר נידפ פפיהו נפיהם פפם פם פיות פפוך פנגד ולפ עוור
נפפר פפיהם יפלפ פלין ופפרי פלכפם ופוסם פפפפ פם פלך פפם • ופם כן כפו פיפלפ נפיהי
פפפרי פפיפ פפפנפם פם עבי ולל כי יגפו נפולים פיד נניים דנים פניים גם נפיהי פותם פנפת
שכי יי פכוכרי׳ יפלפ כי כנגד פעדכותים׳ יגפלם נפולם פוק ופין פלפ נדול פפכו וזפו פפפ פכוהנת
פיה כי פיות פפם דנק פם פפיהן ופפפו פנייפ יתן פבו יפגף נדיק ופת לו לפפ פלפ יפבא ניגרא
פפי פניהי פלי יהוה לפ יגיע ופיפת פפפלת פפעריב פכל כל כי בי יפפול כו ופו׳ בי פשלם פלכים
לכפם ופיהיהם לכנם ויגבהו כי כפנפת כפי לדפ׳ יכנפו ויגבהו נפפות׳ ופלט פליהם׳ וופ יקר׳ לפם
פף כפלם יפיו וכו׳ אין פפפלת פניפיפם ופף פם יפיו לפפיהם ופיקרם פו רפש ופוה אי׳ ופל דדרך פוה
פפם כפי פנדיק פפוהם כפי פוללו פתקת ואת פפפפלת ופוה ופם פפיהים כוף׳ וכו׳ פם כולל כפוללי

השיב ר' יוחנן למלאך דאמר להכריז תא כשדיים עלייהו ולקטליהו שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה אמר ליה אידך שבקינהו דהא מנייהו קיימא ליה שעתא וכו' · ומה בלמוד כי השתעסקות לשבת בטובה ובחת יזיק ולא יועיל כי על שהיו מתעסקים בזה הבי אשלי רברבי בחלק על שהוכיח מעליהם לקיים להשגם לא יהיה כך אבל אין רוח מלאכי השרת נוחה בזה ואמרו עליהם שהיו מניחים חיי עולם כאשר אמרנו בכי חמה פן יסיתך בספק · עד שר' יוחנן החזיר לתלמודו ועניו שרוים עם שלא שרוים אילפא שפירש לדרכו · גם בלמוד שיש בו במערכה על טוב ועל רע כי אמר מלאך יי' שבקינהו דהא מנייהו קיימא ליה שעתא כי רבי יוחנן היה מעותד לסיים ראש ישיבה ועל זה הדרך באמר שם לר' אלעזר בן פדת שהצטער על דוחק שעתו ניחא לך דאחריביה לעלמא ואהדר אבריה ואפשר דמיהויה בשעתא דמזוני · וזה שהי' בלא יגרע מצדיק עיניו · עוד הם בפ"ק דתעניות · אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא · אל אמונה כשם שמשלם לצדיקים שכר מצותיהם בעולם הבא כך משלם שכר מצותיהם לרשעים שעשו בעולם הזה כדי לטרדם לעולם הבא · ואין עול כשם שפורע לרשעים עבירות שעשו לעולם הבא כך נפרע מעבירות הצדיקים בעולם הזה כדי לשלם להם שכרם לעולם הבא · הרי הסכימו לזה המאמר במה שפירשנו בפסוק ודין רשע מלאת דין ומשפט יתמוכו · עוד שם ברעב פדך ממות · כל המרעיב עצמו בשנת רעבון ניצול ממיתה משונה · יורה שע' הסמוכין יבנה מיותר קשה מהם כמו שפירש ביחלן עמי בעניו · וכבר פירשנו זה שאמר בפסוק ברעב פדך ממות ·

השמר אל-תפן אל-און כי-על-זה בחרת מעני: הן-אל ישגיב בכחו מי כמהו מורה: מי-פקד עליו דרכו ומי-אמר פעלת עולה: זכר כי-תשגיא פעלו אשר שררו אנשים: כל-אדם חזו-בו אנוש יביט מרחוק:

ביאור המלות

ישגיב · ירומם מן ונשגב ה' · מורה · מלמד מן יורה חטאים · פקד · זכר והענין מן ויי' פקד את שרה או לשון צווי כמו והוא פקד עלי לבנות בית · תשגיא · תרומם מן הן אל שגיא · שוררו · ראו מן אביטנו ולא אשורנו ·

הפירוש

במלך שאליהו הוא יבאר כי הוא טעות לחקור עליו יתעלה ועל פעולותיו ואם מציאותם מפורסם ועם שידבר בכם אחר זה לא יהיה כי אם במציאותם לבד ואמר השמר אל תפן וכו' הזהירו שלא יפנה לחקור עליו ועל מעשיו כי הוא אין פעל ריק ולא תבחר בזה כי אם מעניות הדעת ואם זה הפסוק דבק למעלה יאמר שישמר מסבות עוד לומר שיש עול ואון למעלה כי לא מחכמה וכו' כי הן אל וכו' אמר כי איך ישוער עול או איך פעול ידיעה כמו שיש לו אלה השתי הגדולות הא' שכחו נמשך למציאות עצמותו לא למציאות זולתו ירבה שאין לו שתחלה וזולתו יגיד עליו שמו שמיוחד · וירבה הן אל כשגב מפני מציאות כחו · שכיח הוא הכיון כח לכל שבמציאים וזולתו ואי כמוהו מורה לכל וזולתו כי עם היות יש מורה לזולתו כמלאכים אבל לא לכל וזולת כמוהו : וחזר ופירש שתי אלה אם הא' מי פקד עליו דרכו מי הוא הנה מציאותו כי הוא בזה וכבר · גם מי יורה אליו עד שיאמר לו פעלת עולה במה שפעל ועשה כל מה שזולתו באשר הוא יורה על כל מצבא · ואם הם כן בפסוק ראשון שתי הגדולות מיוחדות אליו מכל זולתו כי הוא שתחלת מציאותו ומציאו זולתו ופירשם בשני · זכר כי תשגיא פעלו וכו' יאמר

שיתחייב להשגיח אלא כל ההשגחות שאפשרי להשגיח למין האדם ויותר בחוזק ויותר בשלימות שאמר שכל אותו שלמו' אמתי בענה בשבחו ית' וזה יתבאר ממה שהקדמנו אשר לזכי שכל מי שיתאר בתואר מה מפני דבר מה ראוי שימצא אותו הדבר באותו הדבר יותר שלם וראשונה כמשל החם עם שאש והמים החמים וז"א זכר כי תשגיא פעלו ירנם וכו' שאמר חייב להודות כי תמיד פועל השגחתו חוק יתב' אשר שוררו והשירו אנשים משטעם מפני שכל אדם חזו בו כי השגת כל אדם היא במבטו עם היותו בתחלה רחוקה כנודע וזהו אנוש יביט מרחוק וזה גם מופת דוד ע"ה שהוא אוזן שלא ישמע וכו' ויהיה כגול שוררו שאשורהו כדעת קצת · ואם הוא לשון שיר יאמר כי יש כוח שהפלגת עליון יותר ממה שמגדילים · ומפליגים הדברים המשוררים בשיריהם כי יתגבר ויפלא עליו כל הפלגות השיר · כמאמר הכתוב אשירה לה' כי גאה גאה ופי' רש"י ז"ל כי גאה גאה על השירות ועל כל מה שאקלם בו עוד יש תוספות וכתב עליו הרמב"ן ז"ל ואולי כן הוא וכן כתב רש"י ז"ל נורא תהלות יראו מהגיד תהלותיו פן יחסרו כמו לך דומיה תהלה והרלב"ג פי' כי כל המהללים יראים להלל שמו כי מי ישמיע כל תהלתו וכו' : וזהו זכר כי תשגיא פעלו אשר שוררו אנשים ומהו הפלוי המופלא הלא הוא שהוא יתעלה מפורסם לכל אפילו לטפשים ונסתר מעין כל אפילו מהשלמים וזהו כל אדם חזו בו ואפילו הטפשים וההדיוטות ועכ"ז אנוש שהוא היותר שלם יביט מרחוק אלא שזה בהשגתו וזה בהנהגתו אשר עליו אמר המלך ואיך כלה מניאותך עם הרחוק פלאי מעשיך ונפלאותם ואין זה אלא כמו המשל וכו' ועל כיוצא בזה אמר הרב בסוף פע' מח"א יתברך מי שהשגתו שלימותו · וזהו לדעתי כוונת הקדושה אשר אמרו בנעימה קדושה כי משרתיו כלם אומרים קק"ק ה' צבאות כגדל מכל הג' עולמות והעולם מהם ועכ"ז מלא כל הארץ כבודו · וכן בקדושה רבה אומר כבודו מלא עולם ומשרתיו שואלים וכו' · ודכוותה לזה אמר דוד אודך על כי נוראות נפליתי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד אמר כי על כל מה שהפליא מנוראותיו ית' הודה שיותר הפלא מזה והוא שעם היות שהפלאים ומעיקים מעשיו מעמוד על אמתתם עכ"ז נפשי יודעת אותם מאד · והב' מהותו נורא מעמוד עליו שכל אדם כי עובר והולך נגדל על כל אשר שוררו אנשים אבל מחוייב שלא יעלם ממנו מה שלא יעלם לשום שכל משיג על שי ההקדמה השניה וזהו מה שרצה בחלק הזה · ובהתבוננות · את הטבי עמך כל היסורין לבד אחד ועבירות לבד אחד בשעה שבא השטן לקטרג את איוב כד"א ויען איוב ויאמר א"ל הקב"ה לאיוב עבירות או יסורין · א"ל מקבל אני כל היסורין שבעולם ולא עבירות שאעמוד על הספק בשוק ואין בידי פרוטה · מיד ויצא השטן ויך את איוב בשחין רע · התחיל וצווח מי יתן ידעתי ואמצאהו וכו' כנגד עדת הדין אמר · א"ל אליהוא מה אתה צועק וכו' כי על זה בחרת מעוני · :

עם שהמשל יורה על מה שדרש ר' פנחס בפרק יש נוחלין קשה עניות בתוך ביתו של אדם יותר מחמשים מכות שנאמר חנוני חנוני אתם רעי כי יד אלוה נגעה בי · פו' יד אלוה חמשים דעל הים לקו חמשים ועלי' אמרו ליה הבריה שאמר אל תפן אל און וכו' · אומר כי יורה על שכל הדרכה המורה ועבקה לישב בשלוה בעולם הזה הוא כמו המנהיג פתחו שמבקש הכר ויסורין קשין והעני השוכל יסורי עוני ועמק בתלמודו כמו שכתבנו בר' יוחנן ואילפא הוא מונעם מן היסורין · וכאשר יענו אותו כן ירבה וכו' · והרי הוא כאילו היסורין לבד אחד והעוני לבד אחד · וזה איוב שאמר הכתב הדרה והבנים שאתו יורה הרבה היסורין יותר מהעוני והסבים למה שפירשנו למעלה בהיתרון שוחך לא נבר · וגם כבר מה למה שפירשנו דכי על זה בחרת מעוני באמרם כי מעוני דעתו ישוב אדם ששונין לו ואנהם כבה עליו היסורין מאמר שטוב לגבר כי ישא עול בנעוריו ·

הֶן־אֵל שַׂגִּיא וְלֹא נֵדָע מִסְפַּר שָׁנָיו
וְלֹא־חֵקֶר: כִּי יְגָרַע נִטְפֵי־מָיִם יָזֹקּוּ
מָטָר לְאֵדוֹ: אֲשֶׁר־יִזְּלוּ שְׁחָקִים
יִרְעֲפוּ עֲלֵי אָדָם רָב: אַף אִם־יָבִין
מִפְרְשֵׂי־עָב תְּשֻׁאוֹת סֻכָּתוֹ: הֵן־
פָּרַשׂ עָלָיו אוֹרוֹ וְשָׁרְשֵׁי הַיָּם
כִּסָּה: כִּי־בָם יָדִין עַמִּים יִתֶּן־אֹכֶל
לְמַכְבִּיר: עַל־כַּפַּיִם כִּסָּה־אוֹר
וַיְצַו עָלֶיהָ בְמַפְגִּיעַ: יַגִּיד עָלָיו רֵעוֹ
מִקְנֶה אַף עַל־עוֹלֶה:

ביאור המילות

יגרע · ימנע כמו לא נגרע · נטפי · לשון טפה כמו ודי כטפו מור: יזוקו יתיכו כמו מקום לזהב יזוקו · לאדו לעננו כמו ואד יעלה מן הארץ · ירעפו · יזלו כמו ירעפו טל · מפרשי · כמו פרש ענן למסך · תשאות המון כמו תשואות חן חן לה · אורו · מטרו כמו יפץ ענן אורו: נ״א כמשמעו · למכביר · לרוב · כמו מים כבירים · כפים · עננים כמו ושכותי כפי · במפגיע · לשון פגיעה כמו ויפגעו בו · או לשון תפלה כמו אל תפגעי בי ·

הפירוש

כזה החלק הרביעי יבאר שהנה השכר והעונש בתוספת מוסר ויבאר שלאו מעללי יש מוסר עליהם אמר למעלה זכור כי תשגיא פעלו וכו׳ ואמר הן אל ישגיב בכחו אבל הקדים ואמר הן אל שגיא וגו׳: ירצה שלא יקוה שיהלך בזה הדבור בעבודתו כי זה לא ישג כלל כי שגיא הוא ולא נדע וגם מספר שניו המורה על מציאותו וקדמותו לא חקר כו לפי שמציאותו איננו זולת עצמותו ולא יושג אם כן עצמו כמו שלא יושג המהות אבל ענין פרסום מעשיו ואל שהוא לא יוכל להתעלם כמאמר בדרכיך יזכרוך אשר עליהם אמר זכור כי תשגיא פעלו כו׳ וכבה ידבר עתה כי יגרע נטפי מים וכו׳ אשר יזלו שחקים וכו׳: אמר כי מהפלאותיו אשר ראו למעלה היא ירידת המטר כי ירד בטבע וגם באופן יותר נכבד מהטבע וזה כי ירידת המים בטבע היתה האד העולה מהארץ או הענן שעולה משם כמאמר הכתוב ואד יעלה מן הארץ וזה יעשה בהמצא לחות בבטן הארץ ונחום חוץ מעלה כגיאים ולמעלה מהכם חום מלוה לא כל זמן שהעולם צריכים אליה · אמנם יש ענין יותר נכבד ויותר נפלא והוא שהמים היורדים ממעל לרקיע בלי עליית אד מלמטה כאשר יקרה בזמן הבצורת בעת תלונת המחסיר מבעלו כי יבא בעת הצורך יהיה מוכן או לא ועליו אמר הכתוב יפתח יי׳ לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו כי זה נקרא אוצרו הטוב שהוא בשמים ומזמן אותו בעתו בעת הצורך אשר לא לבד בזמן שימצא האד וזהו שאין מהמטר שלא נמסר ביד שליח ומפתחו אורו יח ולא יפתח אלא לישראל שנאמר למטר השמים תשתה מים · וזה יאמר עליו ונתתי גשמיכם בעתם בלילי שבתות ורביעיות · ועל שני מיני מטר אלו אמר הכתוב ברכות שמים מעל ברכות תהום רובצת תחת · והנה אליהוא המקובל מבית אברהם בא להודיענו זה הסוד ואמר כי כשיגרעו נטיפת המים אשר יזוקו מטר בסבת האד אשר יעלה מן הארץ ועתה לא יעלה האד ולא ימטיר · או יזלו שחקים מהשמים אשר ממעל לרקיע וירעפו עלי אדם רב כמאמרם ז״ל פרנסה בשביל רבים ושרי פי׳ לכו זה המין הנכבד מהמטר וזה לא יושג כי אם בקבלה ותפלת הצדיקים מפתחו · אמנם המין השני עליו אמר אף אם יבין מפרשי עב ובו׳ הן פרש עליו אורו וכו׳ · כבר אחז״ל כל אורה הנזכר באליהוא אינו אלא מטר ובכן אמר כי יש מין מהמטר אם יבינהו והוא על פרישת העב בכפיו לגלות מעי אוקיאנוס ולו פרש כל על העב אורו ירצה המטר שלו וזהו הן פרש עליו אורו ושרשי הים כסה העב הזה כאשר פירשנו · ואמר שביאר שני מיני מטר האלו ביאר תועלתם ואמ׳ כי בם ידין עמים וכו׳ והיא להפריע שפירשנו

אף־לוא֣ יַחֲרֵ֣ד לְבִ֔י וְיָהֵ֖ר ביאור המילות
מִמְּקוֹמ֑וֹ׃ שֶׁמָּעוֹ֙ שָׁמֹ֣עַ בְּרַגְזֹ֔וֹ

ויתר׳ ניקפן כמו
לכתר בכן · כנה
דנוך כמו יפגם מכני · ושרשו מן מלשון מגזרת
עכנים

וְהָיָה מִפְּיוֹ יֵצֵא: תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם
יְשֹׁרֲהוּ וְאוֹרוֹ עַל בְּנַפּוֹת הָאָרֶץ:
אַחֲרָיו יִשְׁאַג קוֹל יַרְעֵם בְּקוֹל
גְּאוֹנוֹ וְלֹא יַעְקֹבֶם כִּי יִשָּׁמַע קוֹלוֹ:
יִרְעַם אֵל בְּקוֹלוֹ נִפְלָאוֹת עֹשֶׂה
גְּדֹלוֹת וְלֹא נֵדָע: כִּי לַשֶּׁלֶג יֹאמַר
הֱוֵא־אָרֶץ וְגֶשֶׁם מָטָר וְגֶשֶׁם
מִטְרוֹת עֻזּוֹ: בְּיַד כָּל אָדָם יַחְתֹּם
לְרַאֹת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשֵׂהוּ: וַתָּבֹא
חַיָּה בְּמוֹ אֹרֶב וּבִמְעוֹנֹתֵיהֶם
תִּשְׁכֹּן: מִן הַחֶדֶר תָּבוֹא סוּפָה
וּמִמְּזָרִים קָרָה: מִנִּשְׁמַת אֵל יִתֵּן
קֶרַח וְרָחַב מַיִם בְּמוֹצָק: אַף בְּרִי
יַטְרִיחַ עָב יָפִיץ עֲנַן אוֹרוֹ: וְהוּא
מְסַבּוֹת מִתְהַפֵּךְ בְּתַחְבֻּלוֹתָיו
לְפָעֳלָם כֹּל אֲשֶׁר יְצַוֵּם עַל פְּנֵי
תֵבֵל אַרְצָה: אִם לְשֵׁבֶט אִם
לְאַרְצוֹ אִם לְחֶסֶד יַמְצִאֵהוּ:

שבכים ו׳ פ כמשמעו לשון יוסר ולא לשון רפיון
ר׳ יונה כתרגומו פי׳ אלשון שבכה כתרגומו שריך ·
יעקבם · יתפרס אלשון מקח · ומעורים לא שם
אלגוי לא רוצות אלא כהנכונים כמו מורש
ואורשך · בעונך · כיניקה כמו ויונקך · כרי לשון
גירוד כמו כרש בשמש · ויגרוס · וכבוד כמו
שיכמכם ושפלכם · יפיץ כמו יפוצו אשיחותיך
אורו פשטו · שמכות לשון מכוש ופקק · יתנשפו
יתוכיחו כמו ויתנשפו ·

הפירוש נתלקח פה יוד׳ בקולו יד שמגדנו
על דרך פמקדיש נם כמשלנו
ואין לנו עליו יתעצב כי אף לזאת נשים שכל קטנה
שבאשלולית ומכה לנו שמקומה כי כרגיל שטל
שמוש בשמש קולנו וכרקים יתרדו כרגיל מקולנו
ומהמולם ובזה פניו יבין שם מקולות שבוכרים
מאכם בפרק בתולת קדם מקול על שכרק
קדימה טבעית או לא · לפי כלל כמולם אלל
שבעניים וזהו שמשך ג כנף פניו יבין תשית כל
משמי יפריחו יד קולו ובשנה שכן יאמריו שכרק
וזהו ואורו אל כנפי כארץ ובשלא כי לפי שטנת
פוזיכנו לפי שכרק רגו כאור שכן יפגר קול
כשוב מקול ייעשה נקול נאומו כי לא יניע מקול
לעזיכנו כי אם לפחדי נגיעת שכרק לעזיכנו ·
ולא יעקבם וכו׳ יפגר אם היות כן שכרקים
שברקים לפשנה ולפחדיו יפגר קול לניכו כן לפי
מדד מולדותם כי לא יעקבם לא יבין מקול
לפקבות שבריקים ולפחדיהם אם יפגר ויוסר מלינו קולו כעת נאמו אשר זה יקיים לנפות פוס מוכח
יותר פוזה רצות שניכנו אשר פוס לך מאמו יעשה על מקולו כפלגו וכי׳ כ׳ כזולת וז פמשלו כיעשים
כפלגות ונדולות לא כשר שם כשפתיך לפי היינם ושכנסו כתוכו ולדעתו על פשטה כפך שנעצו
נם כי לא יעגרנו ולא יכבוד פנשם אשר יפגרו עליו וולנשם נדולות לא כדע · ופכפלגות כיעלמות
שניכו פלם כי לו כוזן שבריקים כשפעדו לבך יוד בכמת פלם אשר שבתעבה כוזלם שלג וכפם
יוד כוזן כשטר נשם כיום שבריד ופשם יותר כחוזק אשר פוסף וגשם אשרו עוז · ונלם פבוחיפם
פעלמות שניכו וזהו כיד כל פלם יפקד וכו׳ פחוים וכחוים פוד זה כיד כל פלם שדעת מי שם פכפי
ופשלו יפלו כפלאכ לו יד׳ פחוים פוד יודיע נשמי כלל כי פלם כי אין לנפס קדימת ידיעה כניפחם
כדי פיודיעו כל אחד לפעות פעשהו אם היות קנת פנשם אמנו פלא כל פבלניו פדברים כי כחיב יש לפ
פיוסים נוזן פנשמים וקרוי וכוכבות לו כשער פלא שלא קודם לא שלנו וכשר כשאר נם
פוסיפו נשמים וכו׳ עד שכני פלם לוזעים פשכם נם פשוף נשמים כשאר שלכיו פכחאר פרץ וכו׳
פשו פשיכות כיד כל פלם יפקד · ופנוף פיו כמו פרש · ופשמוטוניתיו פשכן וסליגו פס כן

הַאֲזִינָה אֵת אִיּוֹב עֲמֹד וְהִתְבּוֹנֵן נִפְלְאוֹת אֵל׃ הֲתֵדַע בְּשׂוּם אֱלוֹהַּ עֲלֵיהֶם וְהַפִּיעַ אוֹר עֲנָנוֹ׃ הֲתֵדַע עַל מִפְלְשֵׁי עָב מִפְלְאוֹת תְּמִים דֵּעִים׃ אֲשֶׁר בְּגָדֶיךָ חַמִּים בְּהַשְׁקִיט אֶרֶץ מִדָּרוֹם׃ תַּרְקִיעַ עִמּוֹ רְשָׁחֲקִים חָזָקִים כְּרְאֵי מוּצָק׃ הוֹדִיעֵנוּ מַה נֹּאמַר לוֹ לא

ביאור המילות

ופלאי ופלאים כמו

פתרן · מפלצי כמו מפרגי · מפלגות כמו מפלגות · תריקים תמרוק כמו רוקח בפרן · כדקי מוכן לו מלשון בורל תוק לוי פסוק כמשמעו לפי שרוב מלשון פי מוכן לפיו יעקוב · יבלע יסתיר כמו כבלע את פקדם · כסיר בגין נסרת · וסד ומסדי ויאתם יבא מלשון תרגומו ·

הפירוש כוס פתלק כוס בפתרון ונפר כי אין בכל לשם פרכיס סיוכוד פכלק עכשיו כפ מפעלם ג׳ פסוק ולפ ג׳ כוכב

לְאֹנַעֲרֵךְ מִפְּנֵי חָשֶׁךְ׃ הַיִּסְפֹּר לוֹ
כִּי אֲדַבֵּר אִם אֲמַר אִישׁ כִּי יְבֻלָּע׃
וְעַתָּה֣ לֹא רָאֹ֣ו אוֹר בָּהִ֣יר הֽוּא
בְּשַׁחֲקִ֑ים וְרוּחַ֥ עָבְרָ֝ה וְתִטְהָרֵֽם׃
מִצָּפ֣וֹן זָהָ֣ב יֵאָתֶ֑ה עַ֥ל אֱ֝לֹ֗והַּ נֹרָ֥א
הֽוד׃ שַׁדַּי֮ לֹא־מְצָ֪אנֻ֫הוּ שַׂ֣גִּיא
כֹּ֭חַ וּמִשְׁפָּ֣ט וְרֹ֣ב צְדָקָ֑ה לֹ֖א יְעַנֶּֽה׃
לָכֵ֥ן יִרְא֗וּהוּ אֲ֫נָשִׁ֥ים לֹ֤א יִרְאֶ֖ה
כָּל־חַכְמֵי־לֵֽב׃

מפכוכיים כי כלם ניחן על נורף רנפ
לנפר לו פפם תפתר פפם ניל פפון פיש תכם
מתכתי פתתכתם ופתוכתי פתים תכקיפים נפ
פתיר על פלם פפלון פתר יפפלפו ופתון תכפ
פלניפ פ פתכתם פתים פיש פפל פכל יפפלפו ולפ ידע
נפפתיר פם כן תכתפ תון פתפ כפפ׳ תכיפ ופון
פפל כפ פתך דפתון על פתכ ופתתיל כפפלות
ופתר פתוכיכ ופת פתיכ וכו׳ פתתיל וכן פתר כי
פלפ תכפלפו׳ פפם ידע טון פתקיר פניפפ
ונלת פכוכלפו׳ יתכתר תיכיפ תיכ פתכ תיפ פלינ
על כל דברי כני פלפם ופתפ תי תופיפ תור
פלינו יד׳ פתכיר פתר כתבן תו פתפר פפל כדיפ
פתקפת פתר כי זפ ווס תם פלכרי׳ פתר פתתתם
לפ כתפרו ניל פליפ וכפתפר לקול תתר כתון
פיפ כפרי ופפלם כתיפים פתקפ פתרן ופפ פני תיכי פתתר תכ׳ וכתיב כתריב כפתר כל פלם וכו׳
כי פתפר פתין כפ נפר על פתנר כפתפר תיפ תכנלי פנויפ תנפיפים תין תכפ יניל פלינ תכפ
פתכתפ פתול תו פתר פתופ ופכתר פכ כל פלם פתתפל לפ כפלפ פלקפ יפקב ויפרפל תכל כפלתו כי
פלקפ יפקב יוכר תכל ופתול פת כל זפ ויפרפל תכל כפלתו תיכו כתיכר פתרפל כי לפ יפפס פ׳ פתיפ
דבר כי תם נפפ תודו פל פנדניו וכפ׳ תוד יי׳ לייתיפיו ופל כן פפלו פתרפל. כפוס פלוס יניפ׳. פיגוול
פל תנפפים תרפוויפ כפור תכפו כפו פ תיו כפתכיפ פל תפלכ תול תו כנכ פיפ פתכפ פיודפ
פלינתיני יודפ נפ כן וכפ כפו פנודפ פלוס קנת תפתר יפיפ תפתר תפתן יפפ׳ פפס כפוניפ לפנפנ
ופפ׳ פפ לפ תנפ יולינ כפקפ פפלוק פפלוס פלפ כפתר כיל תול. פתלפ פל תפלפו תנ וכו׳ פתר פנדיל
תפיפ וכו׳ יי׳ כניפ פתפ פנין תנפנים ופפתר לי פיודפת פנין תכלפי פתנן פנין פ׳ כנכד וכול פלפ
כי נפפקיטו לרין פלרום תפתון פתנרול ופול כנון פקיין כי פפפס פנפנוס לו פפולות תנפכויפ לפ
יקרפ לפו תתר פתכפו נפוניפ נלי פפק תום רפ פיודפת פנינו כי פפפס תיכפ פפפ פכל פקרפ
כן פל דרך פלכנפ ופיכ כן׃ וס׳ פיוינג פתום תבפי פפפקנפל׳ פפתפנפל פלם תרפ תוים כפתר
תפר פקנפס פנפתכ פתום פל תפור ופיל תנפל פיתר תזוכ וכפתפר וכיפ תור יפרפ לפ ופתפר
פנפפ פנדו נתנרו פפ׳ כנכד פנפל ופת נפפ פתפלפ ופת׳ תפר נדנים תפיפ וכו׳ כי תין יפתי
פיפתפ פתום כי תם תי פיפתפ תירנים כתור ופקפל תפנו ופתר פנפפ לפ יפקפפ פנכד ש׳ פתום
פנפתכ פל תפור תם לפ יפפלפרו דכיים נם לפנפנו תופנ פנכל פס נרינים נפפ ופס תוש תקפפ כי
לפ תדפ תקרפ יקרפ לנפדיך תפר תכנפ כפ ופיך תדפ׳. דכר ס׳ תפר כפפים תפפל ופפו תריקיפ
כתו נפפקיפו וכו׳ יי׳ פס פנפת פלפ פדכרים תפר נפטר פנפנל פירפ תם תיות תפרפ תבפפר
פלפר קוינפו נפ תפו לפ יפדפת פנפתכ פיך תעלפ לפרפת פנפ נפפרים פקיפיפים כרפי תוכפ
תפר פפלפנו תם כתר לו וכו׳ ופיתר קבפ תוש פתוניפני תם כתר נפעפתנו תפר תפלפו לפ לפתלפ
תלפ פפפקים פפוקים תפפוליים כי תין פנפך ופפ פפנבר פולפ נתלר תלפ תלפ תר פתקלפ כו
תפתוניות פקוקות לפס כתר תלפ תביני זפ תפ לפ כתבפ תי תל כתפרו קן תס לתקר׃ תכלין
ופתן פתרו וכו׳ ופיל לפ כתיך תביני תסך יי׳ לפ כתיך ופל כתפיל פליפ כלל תבני תסך פנפנפ
כנו. תן יי׳ לפ כתיך פלין תפתכת פפפתר תפר תרכת תליפו תפקנך פסוק ופפו פיפופר לו כי

מענה

קנינו מפני קיום הטובים הרעים ומי שנה דרכו איך יתאר אל השגחה וזה מוסף בדלתים ים עד בבכי ים ובחלק הג׳ תפש את איוב על הכחישו עולם הבא ובכותו אותו בשם חנף ונלאות וגם אמר לבלדד האחרון הרפאים יחוללו וכו׳ והראה לו כי זה עקר יאחד מהשגות רבות וכ״ש כואת וזה הקבלות עד בבכי ים עד מי שת בטוחות חכמה · בחלק הד׳ הביא לו מופת שגברה עצמו השגנים עליו והוא עמו וזה מי שת בטוחות חכמה עד שתבוא ללביא טרף · ואחר בחלק הה׳ ביאר זה ענינו של הרנה שהב״ה אשר הם צריכים לעולם אליו ולא יחיו זולת השגחתו ואח״כ יתקרב הישנים בבא האלים וגרועים מערך בני האדם וכ״ש הישנים במדבר וזה עד סוף הספר ·

וַיַּעַן־יְהוָה אֶת־אִיּוֹב מִן הַסְּעָרָה וַיֹּאמַר: מִי זֶה מַחְשִׁיךְ עֵצָה בְמִלִּין בְּלִי־דָעַת: אֱזָר־נָא כְגֶבֶר חֲלָצֶיךָ וְאֶשְׁאָלְךָ וְהוֹדִיעֵנִי: אֵיפֹה הָיִיתָ בְּיָסְדִי־אָרֶץ הַגֵּד אִם־יָדַעְתָּ בִינָה: מִי־שָׂם מְמַדֶּיהָ כִּי תֵדָע אוֹ מִי־נָטָה עָלֶיהָ קָּו: עַל־מָה אֲדָנֶיהָ הָטְבָּעוּ אוֹ מִי־יָרָה אֶבֶן פִּנָּתָהּ: בְּרָן־יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל־בְּנֵי אֱלֹהִים:

ביאור המלות

מחשיך מסתיר · מעלים ממדיה מדותיה · אדניה לשון אדן · ירה השליך כמו ירה בים ·

הפירוש

לקיים דבר איוב ותשובתו ושאלתו אשר שאל מי יתן שיתוכח עם אל כמו שאמ׳ מי יתן ידעתי ואמצאהו כי אמר ואולם אני אל שדי אדבר והוכח אל אל אחפץ בא האלהים לא לצורך הדרוש כאשר הקדמנו ועבור הראה אליו שדעתו קצרה בהשיג דרכי אל ודרך תבונות יודיעהו איך מענים בהאלהים אמנם לפי שאל כפיך מעלי הרחק וכו׳ שלא דברו וירפאהו והסיר מעליו כמו וזהו שאמ׳ כוס שחלק הראשון ויען ה׳ את איוב מן הסער׳ ויאמר אשר עליה אמר אשר בסערה ישופני ענה אותו וירפאהו כל״א לאל השונה אותי ביום ברתי הרי הסיר מעליו השבט ואימתו כי לא נמצא בסוף כשאמר וי״י שב את שבות שיזכיר שרפא אותו עם היות שהאין עקר התרועות כמו שוכר טוב בכיו וקיכיו לאשה ובהשבה ואת הרפואה לשאלתו כמו״גם מפני שלא תשרה השכינה וכנואה עליו בעודו מצורע וטמא ואמרים אתם לאד דכתיב והענן סר מעל האהל ואחר והנה מרים מצורעת וידוע גם כן כי הנבואה מתנאי השכינה והרי אם כן פירשנו הכתוב מהכים אל מה שהוא מוכרח מהנבואות וגם שעדיה יורה עליו כאשר יבא כמה שאחר ואומר עוד כי הכיח בפסוק הראשון שזה עקר דרוש ומשא תשובתו ואמר כי ענה אליו על דבר הסערה אשר אמר איוב שאיבו מענים ואף אם יקראהו והוא יענהו לא יאמין שיאזין האל קולו מה שהם אשר בסערה ישופני על ואת הטעבה אשר בסערה ישופנו ענה השם את איוב מן הסערה אשר בשתבה והתקל על ידם ואמר לו מי זה מחשיך עצה וכו׳ כבר אמרנו שאיוב היה תולה מקרי האלים בתנועת המזלותיהם והתחברותם בהעדר השגחה בחשך אשר הוא אמת מאן דכתיב קץ שם לחשך ועליו אמר מי זה מחשיך עצה שזה החשך הנה מעמיד כאלה הדברים לפי שאינו יודע השכל והשתלמה האמתית או שהוא מחשיך החכמה כאומר שאין דעת אלהים בארץ והכל הולך אל מקום אחד · אזור נא כגבר חלציך וכו׳ איפה היית ביסדי ארץ וכו׳ אחר שאמנו והעמידו על בוריו כמו שפי׳ ויורה עליו אזור מתניו שאלו שאלת איפה היית ביסדי ארץ · ירצה אתה העושק שהגעתי מן המתוכים לפי דעתך שלא תורה שבראתי אני ארץ ואדם עליה שהתשוב שהיה אכין אדם הראשון

עליו

ממנו כי השכל הנמצאים בו בכח וכלם חלקים ממנו והפועל שאיתו מחייב שימצא עם פעלו לעולם
במאמר היוצר ויתקיים א״כ שימצא עם כל הדורות לשומם חלקי שנברא בהוא הראשון הוא שכתבה
באריכה באגרת יסודי הצדיקים · וזהו על האדם מוטל גולה וכו׳ יש מקום תלוי בראשו וכו׳
והכתוב אמר גלמי ראו עיניך ועל ספרך וכו׳ יאמר כי בגלמו ראו עיניו כל גלמי הילודים
ונכתבו כלם בספרו · וגם עדין אין אחד מהם בנמצאות אלא שינכתבו אל ימים שיוצרו ויבאו בהם
אל הפועל · ובפרק אין דורשין · תר״ה ב״ש אומר שמים נבראו תחלה ואח״כ ארץ שנאמר בראשית
ברא אלהים את השמים וכו׳ וב״ה אומר ארץ נבראת תחלה שנאמר ביום עשות יי׳ אלהים ארץ
ושמים · א״ל ב״ש לב״ה לדבריכם אדם בונה עליה ואח״כ בונה בית שנאמר הבונה בשמים מעלותיו
ואגודתו וגו׳ פרש״י אלמא עליה אקרו · א״ל ב״ה לב״ש לדבריכם אדם בונה שרפרף ואח״כ בונה הכסא שנא׳
השמים כסאי וכו׳ פרש״י שרפרף לרגליו וכסא ליושב עכ״ה הכסא עשוי תחלה ולפי גובה הכסא מתקן
השרפרף וחכמים אומר זה וזה כאחד נבראו שנאמר אף ידי יסדה ארץ וכו׳ קורא אני אליהם
יעמדו יחד דלא משלפי מהדדי · קשו קראי אהדדי אמר ריש לקיש כשבראן ברא שמים ואח״כ ארץ
וכשנטען נטה ארץ ואחר כך שמים הרי לך דעת חכמים שלא קדם בבריאת שמים זה לזה כלל כמו
שביארנו · ובמסכת אבות · בעשרה מאמרות נברא העולם ומה ת״ל והלא במאמר אחד יכול
להבראות וכו׳ הנה גלה לנו התנא סוד שלא כדעת חכמי המחקר ואפילו היותר קרוב לאמונתינו
מהם שאמר שהעולם נברא אבל מיש כמו שאמר ההוא מינאה לרבן גמליאל אלהיכו צייר גדול היה
אבל סממנים מצא טב׳ והארץ היתה תהו ובהו וכו׳ א״ל תפח רוחיה דההוא כלהו כתיב בריאה וכו׳
בראשית ברא וכו׳ הנה שדעתו שהעולם נברא מיש והשבו אל הכתוב הזה · והנה התנא לאפוקי
מדעת זה אמר כי בעשרה מאמרות נברא העולם וזה לא ימצא בכתוב זולת היותה מהם בראשית
דכתיב בדבר ה׳ שמים נעשו ואם כן אין מקום לדברי המין שחשב שתחלת הבריאה ויאמר אלהים
יהי אור שכבר קדמו אם כן התהו והבהו וחשך ורוח והמים הכתובים למעלה · נמשך מדעתו שלא
ימצא יש מאין וכל זה איננו כן כי התחלתו בראשית ובזה שאמר העשירי נבראו ארץ ותולדותיה
שמים ותולדותיהם על הדרך שפירשנו למעלה ושאר המאמרות נכתבו להגיד על התמדת מעשה
בראשית מהיום ההוא והלאה לא יברא דבר אלא דבר באשר יתבאר מהם ליודעי׳ ולבאר זה הקשה
והלא במאמר אחד יכול להבראות ירצה אם כדברי התנא הם עשרה מאמרות ובראשית אחד מהם
אם כן זה לבדו יספיק כי בו נבראו שמים וארץ ואין צורך במציאות מה שלא ימשך הספק הזה
לדברי המין השיב כדי ליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם הזה שנברא בעשרה מאמרות
כי אף אם בתחלת הבריאה בתהוה במאמר אחד מהם והלאה צריך אל העשרה וזהו אל המציאות
הראשון ואל התמדתו יש מהם והצדיק מקיים זה שנברא מהם בעשרה מאמרות · וזהו מה שכתבנו
מתה לאיוב מפי הגבורה בפסוק ברן יחד כוכבי בקר כאשר ביארנו שם : וכבר ביארנו קצת זה
במאמר תרין פלוסופי אחד שאל את רבן גמליאל וכו׳ במעשה מה שורת ללא כח תושיה לאיוב ·

וַיָּסֶךְ בִּדְלָתַיִם יָם בְּגִיחוֹ מֵרֶחֶם
יֵצֵא׃ בְּשׂוּמִי עָנָן לְבֻשׁוֹ וַעֲרָפֶל
חֲתֻלָּתוֹ׃ וָאֶשְׁבֹּר עָלָיו חֻקִּי
וָאָשִׂים בְּרִיחַ וּדְלָתָיִם׃ וָאֹמַר

ביאור המילות ויסך · סגר כמו הככי שך · בגיחו · בצאתו כמו גוחי מבטן · חתולתו · מלבושו כמו והחתל לא חתלת · ויכעיר יבדלו ויספכו כמו ויכער וו׳ ·

הפירוש כמו שהקדים השם לבני ישראל

עד פה תבא ולא תוסיף ופא ישית בגאון גליך: המימיך צוית בקר ידעתה שחר מקומו: לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה: תתהפך כחומר חותם ויתיצבו כמו לבוש: וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר:

וידע חכמתו במעשה בראשית והמשך אליו ענין המבול שהוא הוראת יכלתו להשחית גם כן כל מה שבתהום וכשלמה להם ידיעת יכלתו בהויה והשחתה כן למד לדעת את איוב על הדרך ההוא כי הביא לו מופת מההויה ועתה נמלך הוא שהכי יביא לו מופת שהי מהעולם וזה יורה שיציאת יחוד השי' מטבעו לצורך שמירת ההויה כי אין ספק שהוא הפעל השלים על הטבע לא הפעל שהטבע כלל כי הוא שהבו · וזהו ויסך בדלתים ים וגרשו ממקומו בצאתו מרחם אמר כי בתחלת הווייתו כנגד עליו יקוו המי' וכו' וזה בניסו מרחם וגם בשומי ענן לבושו כי היחוד שארציו שכבוי עליו כדכתיב לרוקע הארץ על המי' אין ענן וערפל גדול מהנה כי הוא היחוד העבור שאפל המחתל עליו ואין ספק שום שנגד והפכו אל טבע המי' אשר טבעם לכסו' הארץ והוא שטבע שמור ברך הבורא שבאיוכם שבכלליות ית'שמו להיות טבע היחוד בדק למעלה מהנה וזהו ואסבור עליו חקו · ואשר שמתי עליו בריח חול לבד גבול לים חק עולם ולא יעברנהו לא בשאר הכחים שעוברים כאמרם וישב הים לפנו' בקר לאיתנו לתנאו שראשון · וזהו ואומר עד פה תבא ולא תוסיף עד לשוב אל שטבע שראשון כאשר בתחלה ואומר ופה ישית בגאון גליך · יורה על אמרו של ים כי בשוא גליו אומר לכל כי הוא אכום חוץ ממקומו ומשתוקק ותאב לשוב אליו כדרך כל נברא שהצית כי תמצא חוץ ממקומם כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ויעלם היחוד הדק כלכת אם עד לב השמים גם מי הים ישתוקקו גם הם בשוא גליהם לשוב לכסות הארץ לולי יי' צבאות שגזר עליהם ואמר ופה ישית בגאון גליך · המימיך צוית בקר וגו' לאחוז בכנפו' הארץ וגו' · תתהפך כחומר חותם וכו' וימנע וכו' כאן לו עוד מופת שהי יתבאר בו כי כל פעל השם ושאגים בו ומעמידו ויבארו מהמאורות עצמן אשר השכן איוב שהכינו העולם כתנם · והמופת הוא שאחר שראינו השמש והירח ובכלל כל כוכבי השמים מתנועעים תמיד לא ינוחו במקום ויתקיים שיתנועעו בהם מחוץ כי כל מתנועע טבעו ינוח בהכרח כמו ש אשר היה שמש ברוח ללכת אם אל המקום ביחוד שקל ואם אל שדרכו בכבד ואם אל שאמצע ואם שבין באויר · וכל אשר יתנועע בצאתו חוץ ממקומו וינוח בהגיעו אליו · גם בעלי הרצון בהגיע אל תכליתם שם ינוחו ועבדי דוד יוכיחו · אמנם ראינו השמש בצאתו בבקודת עורת באים נבור לרוץ ארח ולא ישקוט ולא ינוח לעולמי עד וזה יורה שהוא מוכרח מחוץ ממנו בטבעיו שאם לא כן בהכרח ינוח בהגיעו אל מקומו אם שברצונו יוברו ויגו עליו לרוץ מרוצה התמידית לתועלת התמידת השפלים וזהו שנחו שטבע היותו מוכרח לצאת ממקומו בהכרח שהיתן לצאת אל ברתו מחופתו עבד' והיה כגבור לרוץ תמיד ארח בלי שיקוט להוס כלל · וזהו ההיית אתה מימיך את השמש למעלת ביום אשר לאור יורה שמש ויהיה כגבור לרוץ ואשר ידעת שחר מקומו להורות על סדרוש בוס בעבם כי לא בטבע לו מקו' שבו שם כי אם בטבע ינוח בהגיעו בו ועליו אמ' האם ידעת אל השחר אי זהו מקומו אשר ינוח בו · לאחוז בכנפות הארץ דבק אל המימיך צוית בקר שיאחוז אורו בכנפות הארץ על דרך בכל הארץ יצא קוים ותכלית הענין שינערו רשעים ממנה כי ענין כוסף שמים כסף ובאור בקר יתפרדו כל פועלי און וזהו המימיך צוית בקר לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעי' ממנ' עליו אמ' בכתו' ושי עפורו' ברקיע השמי' להאיר על הארץ ודוד אמ' תזרח השמש יאספון וגו'

יסו כלפער עד סם קבע ולא תוסיף. ופא יסיע בנפון נלין כיצד פאות נפון נלין. ונם עסם כלפר
עוד נסם לו כסיבלו כאלם שכאי מקומות לא יבלו כלא נרמו כבר שפער יקון שפים פ"ו נוסו ופוסף
עד סם וכו'.

ביאור המילות

כלכי · פפנרי · כמו כלוסים סם נפלן · פפשתי כמו ולא פסך פעסי · פלג · פלק כמו פלג לשוסס · פעלס · פעק פים כמו פעים פפר בפעלס · לפוון · נרק · סוסס · לפון שפפס כמו סם שפל פריס · פלגי · פיפי · פקרק · כמו פפלין קרקע · וכפר · כמו דק וכפוף · פעדמות קפר כיפס מן פפבדמו · פוזות · כמו פוללות ולפלל · ציס · סם ככר · פפטרו · לפ פפבלתי כמו פוטר פוק ופוסל ולפ כתבו פדבדי ולל פטר פוק · פפתק · ראוי כמו פפפתן נפלים ·

הפירוש

כפלק פם פלילים פוס קפסו פל פכפיפו פפולם פכל וכפותו פותו כסם פסך כפער לפל ג פרץ פסך וכלמות ופל כפסו בפתיית פפתים כפער לפל לגלוד פרפפי' יפולגו וגם פלפס לו קנוני גם כלכריס פנפשים ופפל פכפת עד פכבי יס כן' פלל לו כפכפת פיציל' בין פיס בין פיכפס כפ"ג פתעט פיון ילפס ופל דרכו פפיב לו כוס על פרפפים יפולגו פריס פלול בגדו כפער פתרנו ופלין פפיגו פכפת עד כבי יס וכו' פכנלו לך פערי פתים בינפס פער פליפס פתרת פעדמות כעדס פלך ולא פסוב פל פרץ פסך וכלמות · וזפו ופערי גלמות פריפס ופפס לפלל פלא פתתים יפללו יס כפער גוזפ · פתבוננת עד ראפו פרץ וכו' פו פס פדרך וכו' כי תקפסו וכו' ורפס פוקפ כפו' פל פרץ פסך וכלמות פידפת כל פרפקי פרץ ופלין כי יס פקום סם יכוס פפסך וכלמו' ופוא פקופס פפיוקד פליפס וזפו פתבוננת עד ראפו פרץ פו פס פדרך וכו' יכבן פוד ופסך פו פס פקופו כי תקפסו פל נבולו וכי תבין פתיבות ניפו וכפל יודעים פפין לפסך עבמות ופיך יעבוד פל פקום · נם כפער פין לו תקו' פיוקד

ביאור המילות

חֻכְאַת עַד נִבְכֵי יָם וּבְחֵקֶר תְּהוֹם
הִתְהַלָּכְתְּ: הִנְגְּלוּ לְךָ שַׁעֲרֵי־מָוֶת
וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה: הִתְבּוֹנַנְתָּ
עַד־רָחְבֵי אֶרֶץ הַגֶּד אִם־יָדַעְתָּ
כֻּלָּהּ: אֵיזֶה הַדֶּרֶךְ יִשְׁכֹּן־אוֹר
וְחֹשֶׁךְ אֵיזֶה מְקוֹמוֹ: כִּי תִקָּחֶנּוּ
אֶל־גְּבוּלוֹ וְכִי תָבִין נְתִיבוֹת בֵּיתוֹ:
יָדַעְתָּ כִּי־אָז תִּוָּלֵד וּמִסְפַּר יָמֶיךָ
רַבִּים: הֲבָאתָ אֶל אֲצָרוֹת שֶׁלֶג
וַאֲצָרוֹת בָּרָד תִּרְאֶה: אֲשֶׁר
חָשַׂכְתִּי לְעֵת צָר לְיוֹם קְרָב
וּמִלְחָמָה: אֵיזֶה הַדֶּרֶךְ יֶחֱלַק אוֹר
יָפֵץ קָדִים עָלֵי אָרֶץ: מִי־פָלַג
לַשֶּׁטֶף תְּעָלָה וְדֶרֶךְ לַחֲזִיז קֹלוֹת:
לְהַמְטִיר עַל־אֶרֶץ לֹא־אִישׁ
מִדְבָּר לֹא־אָדָם בּוֹ: לְהַשְׂבִּיעַ
שֹׁאָה וּמְשׁוֹאָה וּלְהַצְמִיחַ מֹצָא
דֶשֶׁא: הֲיֵשׁ לַמָּטָר אָב אוֹ מִי
הוֹלִיד אֶגְלֵי־טָל: מִבֶּטֶן מִי יָצָא
הַקָּרַח וְכֹפַר שָׁמַיִם מִי יְלָדָהוּ:
כָּאֶבֶן מַיִם יִתְחַבָּאוּ וּפְנֵי תְהוֹם
יִתְלַכָּדוּ: הֲתִקְשֹׁר מַעֲדַנּוֹת כִּימָה
אוֹ־מוֹשְׁכוֹת כְּסִיל תְּפַתֵּחַ:
הֲתוֹצִיא מַזָּרוֹת בְּעִתּוֹ וְעַיִשׁ עַל־
בָּנֶיהָ תַנְחֵם: הֲיָדַעְתָּ חֻקּוֹת
שָׁמַיִם

שְׁבֵיִם אִם תָּשִׁים כִּשְׁמָרְךָ בָּאָרֶץ׃
הָתְרִים לָעֵב קוֹלֶךָ וְשִׁפְעַת־מַיִם
תְּכַסֶּךָּ׃ הַתְּשַׁלַּח בְּרָקִים וְיֵלֵכוּ
וְיֹאמְרוּ לְךָ הִנֶּנוּ׃

ודרך יכוין גו כפשוטו פשיטא ומפני
מקדם כי אין לומר אז למשל עקוב ומפני
בינת בפשוטו גילגל עוד מפני מה ואמר מפני
שיודעת כי לו תלך וכו׳ פירש קשקוש שמוזכר
על פשוט ופשוטו של מקרא כך הוא כולל
ו׳ וכוי׳ וכפיל על מוכרות שלג וכו׳ וכך
משכתי וכו׳ ומאי אם שמרת על כשכפת קשקוש נכונות נשמים לפני מקדם נכונות נשמים כתמיים בשמים
ובכוכבי׳ שמי׳ ומרן כי לכן כקרל נכונות נשמי׳ ופיל אף לכרי׳ לכלף כמסרו בין שניים כבריפת שמים
ומרן וכן ידעו שמים ומופל ישיבות בקרב פרקן ושלין מפר כפשוט ל מוכרו שלג וכו׳ מפר משכתי
בשיבתי ליום מפר מפי שנשם כיום כך ניב ושופ לעת כר ויום קיבל שפו כתוב כריך על נכונה כמופל ׳
לו יפפר שקקן נכונה נשמים על פשופן מכן לפשבים. כפרשתם עוכרי דנומו כשנו פלפפה נכם
כמשנו למפלם ׳ פי וה כדרך יפלק לוי וכו׳ מפר כי וה שלפיכו שפלך מציב פרוש ושוריד פנשם שם
ידע שיכים מכתו פי וה לו מפורש יפן קדים מלי מרן כדי לבוריך ונשו פי פלג לשטף תשלפ
וכן׳ לפשטיל על מרן לא פיש ׳ לפשבים שפשם וכן׳ ופם לפלפ כך כם שפשין כן לנוכך פשלק
פשיבה ׳ פי יפפר כפסך שפשמים פרוש שלפני פפרן לנשב ולפניו כי בשבן על כפי
פפלפה ולפוליכו על פקום ניש ושבנם פם לשבם ליפר כי בני פלם כפטעים בכפשבם ׳ פי שלפ
לפפסוק פירות כפרן שבר פיש פנלפ כרב בשנים כי פם קשי׳ לה כלי פנק כפפלפם לל בפשבות
פלקם פתת פתפר ופלקם פתת שבר לא פפטער פליב פיפם שכיפם כלקלק ׳ יפפר ב׳ פלך יפיו
פול ופשלק קדים שלי מרן ופכן לשטף פנק על כני פלם פשלות ודרכים לפוון קולית לפלפם על
פקום שפר כפשבות פנק לפטער׳ על מרן לא פים לפשבים פים נם לפנשים כיפוד פינם כד שפ׳ם
שבר פקום פוכב כני פלם ׳ פיש לפשר שב ׳ פינמן מי ׳ כפכן פ׳ם שול פפם כשנ׳ל יליפיבת
פנם שבשיע פופלת כל פלם פם לא פטל ופשר אף פם כולם פולד פלפרית ׳ ונם כפנם כפפרים
לכפור שיים נם על פקרא פבולד פפם פפפלקם כללת פפפלקת פיים ׳ נם לפפקפוות פכלן
לשבלם פתת שבלכות כיפם פקולים פוריות כשבו ׳ פולדת פקות שיים ׳ כלפם פכופם וכפ׳ל
פם פכי פולות פשפלקת של ל׳ פפם יתפשבו פוריות פרן ופשפלת תניו יתפר פפם את
פוכרו פטוב את פשיים ופרן תפנם את פדין ופתיות ופינבר ׳ ופב ככב פולות כיפם נלשון
ערן כי הוא יתן פשבלי פלך כי לו הוא ואן לפנוב ול׳ פפם יש בידו לקבל פשבות כיפם פלם
יבשו כשן פשפלת ׳ פי לפנם ולפשבים פבולד כפיו כי כיפי פשפלת פפלך פלוך כל יבן עשב
כי לפלות פשפלת כפולך ופולך ופתפלת פתת לא יבר ביומם ופפרם כפפרם וכייתי פולך
פלקן כפלך שאו לן פם לם פכתוב כככי פשיים וכפולים ׳ וכן נם כן פפם ידעת לפוכיל
פשולים כל פ׳ כתבו כי כ׳ פיל פולות יפלא ויוכח פם בשפ פנם פלך נשם פתבת לכוונם
ולפלך תפוקת שבי נלגלים לשמור לו דרכם לשולם וכן קנין שכבניים פשכוכים על פיים פלך
שפול פלם פפם תכסה של פפלכם כוופכם ׳ פוך לכל פולדת פקות שיים ופשים פשפלתם כפ׳ל

פיוקתי

ואיתני בימי נוח כאמרו אשר חשכתי לעת צר ליום קרב וגו' הורה שהבריאו הגשמים וכל הכלים אליהם ליום קרב כמו שהי' למצרים · וכירושלמי דר"ה הבנ"ה שכי פרי שהיו כשרים בר"ה ובגורו להם גשמים ערוכים ובסוף שתאו לעשות רעה לא אבד עם הקב"ה שהוא שהכן לימים ולכפרות שלא תהיה הארץ מהם ומה טעם להמטיר על ארץ לא איש גם זה נודע למה שאמרנו וביחוד למאמר אם לשבט אם לארצו וגו' ובפרק הרואה · התקשר מערכות כימה שיאל רמי וכו' פירשתיו במעבה אתכם ידעתי כי כן לאיוב · וכב"ר התקשר מערכות כימה ר' חנינא בר פפא ור' סימון אמרי כימה מעדנת את הפירות וכסיל מושך בין קשר לקשר ·

מִי־שָׁת בַּטֻּחוֹת חָכְמָה אוֹ מִי־נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה׃ מִי־יְסַפֵּר שְׁחָקִים בְּחָכְמָה וְנִבְלֵי שָׁמַיִם מִי יַשְׁכִּיב׃ בְּצֶקֶת עָפָר לַמּוּצָק וּרְגָבִים יְדֻבָּקוּ׃

ביאור המילות

נטוחות · הכליות כמו חפצת' בטוחות · לשכוי · ללב כמו עברו משכיות לבב · וי"א שהוא תרנגול · ונבלי · כאדות כמו נבל יין · למוצק · ענין חוזק או הוא לשון יציקה · ורגבים · מגרפות כמו רגבי נחל ·

הפירוש

טב החלק השכלי שהוא לו מופת אחר מבשרו עצמו כי היא ית' עמו תמיד · ולכן אמר שירד מעל שמים שאלות הלוחיות השכליות ולא יתודיעם שלא מבשרו עצמו שלא ידע התחלת שכלו והכעתו מי הודיעו הסתו' והנעלם מי גלהו שיו אמר שעיון כי קנתה אחרו שחלק מהשכל פועל בחלקו האחד · וקנתה שהפועל הוא ממנו והוא שכל בפועל הוא הבורא יתעלה מכלכו כמו שאמרו שהיכה שרויה ביניהם שב' או בדבדו ורא' יי' בלשון כפעל והפועל פירשו אחריו ויקשב יי' וישמע ולפי השכליות יושבות ושם הטוחו' שהן טוחות בלב והלב גם כן משכנה של חכמה כי הלב הכון תבונות חכמה שב' אמר מי שת בטוחו' חכמה או מי שנתן לשכוי בינה · וביאר ענין החכמה ואמר מי יספר שחקים בחכמה ירצה אף על פי שידין אדם ע' חושין מהדברי' השכלים אשר ישינם המוח מי יכיאסו לשכות ככבי רועה ולדעת מספרם ומספר הגלגלי' ושיעורם כדרכי החכמה והמחלוקות · או שקרא חכמה אל התורה אשר אמר הכתוב עליה כי היא חכמתכם וגו' ונבלי שמים והם הגשמים הכוכלים מעל לארץ כמו אבני אלגביש ודומיהם מי ישכיב ויוריד אותם · ופי' דבריו ואמר מי הם הכוכלים כי הם לגשמים אבק ועפר מן השמים והם החלקי' האריים העולים אל האד ויורדים אל המוצק והוא הארץ · וגם כוכלי' רגבים דבקי' מוקים אחד והם אבני אלגביש האמורים ובמדרש תלים · אמר שמואל בר אבא מכיר אני חוצות הרקיע כשם שאני מכיר חוצות נהרדעא · וכי עם אל עלה לרקיע · אלא מי שיגע בחכמה של תורה למד מתוכה מה שיש בשחקים · או' כי מתוך קבלתה של תורה שהי הנבורה ילמד השכל כפלאות תמים דעים כמבואר ומשם יתבאר כי הוא יתברך דבק עם שכל אדם כאמור ·

הֲתָצוּד לְלָבִיא טָרֶף וְחַיַּת כְּפִירִים תְּמַלֵּא׃ כִּי־יָשֹׁחוּ בַמְּעוֹנוֹת יֵשְׁבוּ בַסֻּכָּה לְמוֹ־אָרֶב׃ מִי יָכִין לָעֹרֵב צֵידוֹ כִּי־יְלָדָו אֶל־אֵל יְשַׁוֵּעוּ

ביאור המילות

וחית · נפש · ירצה בה חיה והוא תאוה · בכר · מלא · לשון חיל מן קול יי' יחולל אילות · תפלחנה · תפקחנה כמו כפלח הרמון · חבליהם · לשון כאב כמו חבלי יולדה ומלטו ויקראו כבשו ותמליטנה ·

ישמעו יתעו לבלי אכל׃ הידעת
עת לרחת יעלי סלע חלל אילות
תשמור׃ תספר ירחים תמלאנה
וידעת עת לדחנה׃ תכרענה
ילדיהן תפלחנה חבליהם
תשלחנה׃ יחלמו בניהם ירבו
בבר יצאו ולא שבו למו׃ מי
שלח פרא חפשי ומסרות ערוד
מי פתח׃ אשר שמתי ערבה
ביתו ומשכנותיו מרחה׃ ישחק
להמון קריה תשואות נוגש לא
ישמע׃ יתור הרים מרעהו ואחר
כל ירוק ידרוש׃ היאבה רים
עבדך אם ילין על אבוסך׃
התקשר רים בתלם עבתו אם
ישרד עמקים אחריך׃ התבטח
בו כי רב כחו והעזוב אליו יגיעך׃
התאמין בו כי ישיב זרעך ואל
יאספ׃ כנף רננים נעלסה אם
אברה חסידה ונצה׃ כי התעלם
לארץ ביציה ועל עפר תחממם׃
ותשכח כי רגל תזורה ׀ וחית
השדה תדושה׃ חקשית בניה
ללא לה לריק יגיעה בלי פחד׃
כי השה אלוה חכמה ולא חלק
לה בבינה׃ בעת במרום תריא
תשחק לסוס ולרוכבו׃ התתן
לסוס גבורה התלבישׁ צואריו
רעמה׃

ישמעו יתעו לבלי אכל׃ הידעת
עת לרחת יעלי סלע חלל אילות
תשמור׃ תספר ירחים תמלאנה
וידעת עת לדחנה׃ תכרענה
ילדיהן תפלחנה חבליהם
תשלחנה׃ יחלמו בניהם ירבו
בבר יצאו ולא שבו למו׃ מי
שלח פרא חפשי ומסרות ערוד
מי פתח׃ אשר שמתי ערבה
ביתו ומשכנותיו מרחה׃ ישחק
להמון קריה תשואות נוגש לא
ישמע׃ יתור הרים מרעהו ואחר
כל ירוק ידרוש׃ היאבה רים
עבדך אם ילין על אבוסך׃
התקשר רים בתלם עבתו אם
ישרד עמקים אחריך׃ התבטח
בו כי רב כחו והעזוב אליו יגיעך׃
התאמין בו כי ישיב זרעך ואל
יאספ׃ כנף רננים נעלסה אם
אברה חסידה ונצה׃ כי התעלם
לארץ ביציה ועל עפר תחממם׃
ותשכח כי רגל תזורה ׀ וחית
השדה תדושה׃ חקשית בניה
ללא לה לריק יגיעה בלי פחד׃
כי השה אלוה חכמה ולא חלק
לה בבינה׃ בעת במרום תריא
תשחק לסוס ולרוכבו׃ התתן
לסוס גבורה התלבישׁ צואריו
רעמה׃

רַעְמָה: הֲתַרְעִישֶׁנּוּ כָּאַרְבֶּה הוֹד
נַחְרוֹ אֵימָה: יַחְפְּרוּ בָעֵמֶק וְיָשִׂישׂ
בְּכֹחַ יֵצֵא לִקְרַאת נָשֶׁק: יִשְׂחַק
לְפַחַד וְלֹא יֵחָת וְלֹא יָשׁוּב מִפְּנֵי
חָרֶב: עָלָיו תִּרְנֶה אַשְׁפָּה לַהַב
חֲנִית וְכִידוֹן: בְּרַעַשׁ וְרֹגֶז יְגַמֶּא
אָרֶץ וְלֹא יַאֲמִין כִּי קוֹל שׁוֹפָר:
בְּדֵי שֹׁפָר יֹאמַר הֶאָח וּמֵרָחוֹק
יָרִיחַ מִלְחָמָה רַעַם שָׂרִים
וּתְרוּעָה: הֲמִבִּינָתְךָ יַאֲבֶר נֵץ
יִפְרֹשׂ כְּנָפָו לְתֵימָן: אִם עַל פִּיךָ
יַגְבִּיהַּ נָשֶׁר וְכִי יָרִים קִנּוֹ:
סֶלַע יִשְׁכֹּן וְיִתְלֹנָן עַל שֶׁן סֶלַע
וּמְצוּדָה: מִשָּׁם חָפַר אֹכֶל
לְמֵרָחוֹק עֵינָיו יַבִּיטוּ: וְאֶפְרֹחָו
יְעַלְעוּ דָם וּבַאֲשֶׁר חֲלָלִים שָׁם
הוּא:

יכירו בו מי עשה שתי עדותיו אלה אמר ידעים אבי במשקרים דרכי סורר וכו' ועליו אמ' שתגור להביא טרף ירנם שכבת אליו תבונה לטרוף טרף כי ישוחו במעונות וכו'. וכן גם כן מי יכין לעורב צידו וכו' לא בעלם עם שהוא אכזרי טבע גדול בני עורב להולדם שחורים בעיניהם וכבשם עד שכחשדו בעיני אביהם להיות בני זכרים ומניחים אותם אל מקרה ופגע וגם נדם לא יגשו לשם. וזהו שתעו לבלי אוכל כי מפני טעותם אינם מאכילים אותם. ומי יכין אם כן לשם נידם כי ילדיו אל האל לבדו ישועו והוא נותן להם את אכלם בעתו. ועל פני אלה אמר נותן לבהמה לחמה לבני עורב אשר יקראו. הידעת עת לדת וכו' תספור ירחים וכו'. אמר כי גם באלה החיות הפקחות שונה מספר חדשי עבורן ומוצאן לשעתן כל צרכיהן גם לולדיהן ומשם ראיה ית"ש שמשגיח בגדולי שמעלה מהם ובפרט בבני אדם ולא כדעת איוב. וזהו שאמר הידעת עת לדת יעלי סלע אשר לפקחותן דבר אין להם עם אדם ואין עזר להם בשעת דוחקן. התספור ירחי עבורן וידעת עת לדתם כאשר ימנם הטבע בחכמת בוראו האם הצטרך שתבא החיה כמילד' לקבל עובריה לא כי תכרענה ללדת וילדיהן תפלחנה רחמן ובטנן ואם חבליהן תשלחנה מבלי צורך אל חיה. וגם שעובריהן יחלמו ירבו בבר. ירצה ירבו בחוץ ולא שבו אל חיק אמותם עוד כבני אדם. כל זה יורה על השגחת הבורא כל כך בראותו כי עיני כל אליו ישברו ומשביע לכל חי ואם כבודי חכמים כיצד בחיים יותר גדולים באלה כאשר כתיב לקמן. והנה הכתוב אמר ויזכור אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אלא שמשגיח בכת בפרט ובכלל שהיה בכלל כאשר רמז זה הכתוב. מי שלח פרא חפשי. אמר כי אלה הבה"מ עם כי הן ממין הביתיים ובוטחי' משה כי הערוד חמור הבר הוא ונתנו השדה לחמו באתרו אשר שמת ערבה ביתו ואמר יתור הרים מרעהו וכו' כי אינו טורף ועכ"ז הוא חפשי ואינו ברשות בני אדם כלל כי ישחק להמון קריה וכו' ומי נותן לבהמה זו לחמה כי עם ברכה לבל שרים כביתי לא תבכה אליך ולא תקבל מידך היאבה רים עבדך יאמר כי זה הבה"מ לא יצטרך לך ולאבוסיך ולא יעבדך לא בעבודת האדמה לפתח ולשדד אדמתך ולא בעבודת משא ברכת גרנך תירושך ויצהריך להביא ברנה אל ביתך. והנה זה יואם כך ובכל יגיעך תרב הכח שיוסף לו יותר ממך שמורה על כח המתקלם שהוא זוכה שבועתכל לו כחו לעשות חיל. כנף רננים נעלסה. אם רננים הוא עוף ידון וישמח מאוד ככנף כנפיו ובאלו תאמר שווה ואינו תאר אל החסידה כמו לעשה ישע' מי נתן לרננים זה כנף כנה הדור לשתעלם בו ומי נתן לחסידה אברותים אלא כמשל לעוף השמים עד שתעוז ותשכח לארץ ביציה וכו'. הוא המורה באלו יותר אם אברת

פתוכת הנשמתו כנו׳.

וַיַּעַן יְהוָה אֶת־אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ **ביאור המילות** יומר׳ מקור למעלה׳

הֲרִב עִם־שַׁדִּי יַכֹּחַ מוֹכִיחַ אֱלוֹהַּ **הפירוש** משל אחשובותיו של מקנא לו לנגדך כי אם לקייס דבר

יַעֲנֶנָּה׃ שבידו לשוב כפלא תשובתו למעלה: שב תעמוד

אתה על אם שתשר בשפלתו וקרל ותפכי תשבח ותאר לו כי ככר קרל פלוני במשבטו קלקל ליה כשו שפשל ולשה לו כן לא יעשה וזהו שתשר בתיכן שהוא פנין שבשים שיהוד יודע פל פלהין ויוכיח פומו ואתר לא יעשה לדבריו כשהר שפל. והכלל שתי תרוצה לשפל רפוי נא שיהי לשפלת תכרו. ואל תשתשה שעה נשתשה שנא כשו פוקשר נשה: ובשפכת תניכם. פרק שכל תיכין ר׳ יהושע בן תכמים שום קשים כי קוסר שקוי ליה שכוש פוכשם שתא לשפרינהו שלריה לשפי׳ תכים. שקוי ליה שיפו ידו שכשוש עליהו. ש״ל קיסר לר׳ יהושע שלי שקוי לך. ש״ל הא דפ ואשי שקוי ליה כיו ושכו. שתרו ליה לכשוש שיכוש שלי שקוש ליה שתא לשפרינהו שלריה לשפים שכוש ואשי שקוי לך שת לשו לא ידשתא. שתרו ליה שכרא רלא ידע. לשהדורי כשקול שלי קשי שלכא שפקום שקשלוש כי קא כיפא כשפי׳ לר׳ יהושע בן תכיכיה שתרו ליה רבכן שלי שקוי תלוי בן שיכשי. שת לשו שכדם שכשא שכיכים כשלשה שכשתם. בין שלכיכה שנא שכיכים כשלשה שכשתם של קושות הישלם. ושי כשוש קושל שפכא ושתר כשכם ובלכא ושכא לנגדך. פי׳ כשלשה שכשתם. כשלה כתיב. בשין שוד שכשא כתשיפה: שכניש שיזשלל. לנגדך שלנך כשוש. כוזו שכ שבנשי שכשים לשקול ושיהו יודע לשמיע כבן.

וַיַּעַן אִיּוֹב אֶת־יְהוָה וַיֹּאמַר׃ **ביאור המילות** קלוקתי מעבין קלין כמו ונחני יקלא

הֵן קַלֹּתִי מֶה אֲשִׁיבְךָ יָדִי שַׂמְתִּי לְמוֹ־ וקלוקתי עוד׳

פִי׃ אַחַת דִּבַּרְתִּי וְלֹא אֶעֱנֶה־ **הפירוש** משל שפשל לרם תשובתו תמיה

וְשֹׁתַיִם וְלֹא אוֹסִיף׃ לשמיע על דברין ומ׳ן קלוקתי שם משלך שמר כוכב יד פשם שיעין תרוכל

שפיפורין שפים שפרשם שה יפיע שוד של תוכשתו שם שפפי שכבר שקל שתלין ושברו ושם שכבו פשכם ושדברי פשם שלין שמויב שיולם שנשתו שפים שכשתו ושלין שמר קן קלוקתי שם משלך. ושפבו זה ילי שתתי לשתוי ולא שיבוכתי על תוכשתך אן שקש׳ שעלם לשעלם זו פיש שעלת שכבוש רשה ושרגים שקשבותו בשרך שפשלים שעלוכים שבר שנים שלשים שתם בשדלנת שכבוש שם שלם שפיע ולשלה כי שב על שלרך שוש שת׳שרים ושבש ושכבי שבר ושבלי ושכבו שם. שפך פרשה ושכוכבכר ושבשו שלין שת קן קלוקתי וכו׳. שתל שבלרך וכו׳. שתל שבולד שם על שבשתם שלשה שתיבו ושכשתי קושות קושוקיתו קדיק ורש לו ושבשי רשב ושבו לשם שת קושוקיתו קדיק ורש לו ושבשי רשב ושבו לשם שת קושוקיתו. ושתל שתיפין שנוכו כוש שת כי שם שיות שהוא לן שיש רוגש לשבות שתר שקול שעלין שהולי. שתשם לפניך שנוכו כוש שפוש ושתר כי אין לן לשר ככר שלש כי שם שבשי קושוקיתו שקלשו שליהן שת שתל דלרתי לן שבשב ו לתו ושתיש לשל שוקיש. כי שתי שה כשבשי שבוקלתל שבשנם שכבר שולה כה כשוקיו. ושפשר כשו שוד א שקוקי שכתכה כשתוכה יוסר שבשבה וכל כשתוכה של שבה לשתי כוקשנות. ויוה כי שלשם שרב שכשוד שלשה שם כלב שכשב שתר לשתר ולשלוד שפשנות ויוה כי שלשם כשלשה שכשתם שלשה שם כלב שכשב שתר לשתר ולשלוד שפשנות ויוה כי שלשם

מענה

כי סבלתנו צריך גם כן על קדושות וכשות כמו שצריך בעשיר בעשיר כדברי סרב ל' כמו לעשרה •

כשעבד הוא לא בלילים לשמוש גם לצתי שלמותי קדושות
שעשויות ומשמשות לשורות שמשמש כשר מקדש כדי שלא
ורוצה כמובר • ולכן מצינו שלוח מצינו לשמש לשלוח
כדפם

רַעְנָן יְהוָה אֶת־אָבוֹת מִן מְעָרַת
וַיֹּאמֶר׃ אוֹר נָא כִּנְרֵר חֲלָצֶיךָ
אֶשְׁאָלְךָ וְהוֹדִיעֵנִי׃ הֲאֵת תָּפֵר
מִשְׁפָּטִי תַּרְשִׁיעֵנִי לְמַעַן תִּצְדָּק׃
וְאִם־זְרוֹעַ כָּאֵל׳ לְךָ וְכַקּוֹל כָּמֹהוּ
תַּרְעֵם׃ עֲדֵה נָא גַּאֲוָה וְגָבְהָּ וְהוֹד
וְהָדָר תִּלְבָּשׁ׃ הָפֵץ עֶבְרוֹת אַפֶּךָ
וּרְאֵה כָל־גֵּאֶה וְהַשְׁפִּילֵהוּ׃ רְאֵה
כָל־גֵּאֶה הַכְנִיעֵהוּ וְהָדֹךְ רְשָׁעִים
תַּחְתָּם׃ טָמְנֵם בֶּעָפָר יָחַד פְּנֵיהֶם
חֲבוֹשׁ בַּטְּמוּן׃ וְגַם־אֲנִי אוֹדֶךָ כִּי־
הוֹשִׁיעָה לְךָ יְמִינֶךָ׃

ביאור המילות

תרגום לשון רשי׳
פרש׳ לשון פרוי
כמו שורש עליך׳ ופרוך׳ רשום ופרן לו תנר
בעקרב׳ מכוער׳ מן ולא מוכנו׳

הפירוש

מוכיח אף כאשר אתה מרבה לשפוט
על אף שפרשתיך אשפטנו אתך
כדי לשמוע מצמו וכפי כתיב כאשר כן אתר נאשפנו
מן על כמו׳ משפטי כי אתר אחיב אם תדברכם
אשפטנו אולם וכן תלילה לי וכן׳ יפי כרשע לוויני
וכן׳ וכבנדו אתר כלף אתר אשפטנו וכן׳ כתוב
מתקיים ותגזור כקלקול אשפטנו ותרשיע אותי
כדי שתשפר וכפי כתיבתך׳ וזה דומה לטבעת
שלמטה שלנוף יפרק׳ ואמן לו כי עושה כדון
לקיים וכתב אשבינו כאקר׳ שתחייבני אשם קלקול
דין אמום׳ ואם ורוע כאל לך וכן׳ אתר כי אתר
מהלכים בכרע בכלם כלדים אוח כל כך תניה
שבשמש שלם כאמרתו ויתקייב אשם כאשר אתשילנו בעשב
אוכל ככל יגורו אשם כאשר אתשילנו בעשב
אלך כל שתם אשת ויגלו ואין כח בשום אויק לנשת אלין כי ס״ב אתר אוד כל היא אתשילנו ואוד
שלום וכן׳ ואתר ואוכלכם ואתכבה וכן׳ וכם שם אפי׳ תיכוח כאריכם אינו כדיק אומר׳ וזאו ואם
זרוע כאל לך וכן׳ ירכם שם בוריך וכלם אלם תבניתך שלם כלכם אלים׳ וזאו ורוע כאל לך וכקול וכן׳
ואין אתל לנשני אלין שבתל אשר רצוי אומרים אלין בשאם כי כלכם אלים עשם את שלום׳ שהם כל
נאון ונבנה ואם הוד והדר כבנד שני אלקיו אמן׳ וכשם אשן שבוחת שתך וכן׳ ונתן כל נשם אוכל
לשבניה ושרק אשבינו אתשם׳ וכאו אשרים לאריכם אשתמידי ישראל כאקר׳ שאתרו כאן שיניו כו ושעשה
על פל שבוחות כרשעי ונקן אתר כאשבת שבת זו שיעור וזה ואביריו כי אשבינו אכזר׳ שלאשר לשבניה
שבשלים אשכם אתשים׳ וכשאר מיניהם כשפוק אויאם כשבילות כרשעים אשבר אשבם פרוש דבריה
שיין אלין כי כאן פוא׳ אשכם כשבר׳ ואל וכן׳ יגיד שכשבתם אלין פיא אשתר כשניהם על היסוד
כשבתי שכשם ואביכם ופיא כשנים טשוכה כשתר אלשם כמו שקיה לשרון שכשלים סבוך את
אשרי כשכשם אל כאשיחים ויטיבכו כאול ונם אמי אלוך וכן׳ ולכם שאם יוכה לשלומות כוה שיהפיק
בו לשכניה שאר כל שיעור אשתר אל ולאי אויה שרשי שיוחשבו זכות ויעיבו אכל כיה ונוקם
נא ונלך ונו׳ ואשתר כי לכן אתך אלין אשקין שרגול ונשפוח לשורות שאשניה נאוד יאשיה וכוחו

ביאור המילות

הִנֵּה נָא בַּהֲמוֹרֶךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ חָצִיר בַּבְּקָר יֹאכַל: הִנֵּה נָא כֹּחָו בְמָתְנָיו וְאוֹנֹו בְּרִירֵי בִטְנֹה: יַחֲפֹץ זְנָבוֹ כְּמוֹ־אָרֶז גִּידֵי פַחְדָּו יְשֹׂרָגוּ: עַצְמֵי אֲפִיקִי נְחוֹשֶׁת גַּרְמָיו כְּמֹטִיל בַּרְזֶל: הוּא רֵאשִׁית דַּרְכֵי־אֵל הָעֹשָׂיו יַגֵּשׁ חַרְבּוֹ: כִּי בוּל הָהָרִים יִשְׂאוּ־לוֹ וְכָל חַיַּת הַשָּׂדֶה יְשַׂחֲקוּ שָׁם: תַּחַת צְאָלִים יִשְׁכָּב בְּסֵתֶר קָנֶה וּבִצָּה: יְכַסֻּהוּ צְאָלִים צִלָּלוֹ יְסֹבְבוּהוּ עַרְבֵי־נָחַל: הֵן יַעְשֹׁק נָהָר לֹא יָחִפּוֹז יִבְטַח כִּי־יָגִיחַ יַרְדֵּן אֶל פִּיהוּ: בְּעֵינָיו יִקָּחֶנּוּ בְמוֹקְשִׁים יְנַקֵּב אָף: תִּמְשֹׁךְ לִוְיָתָן בְּחַכָּה וּבְחֶבֶל תַּשְׁקִיעַ לְשֹׁנוֹ: הֲתָשִׂים אַגְמֹן בְּאַפּוֹ וּבְחוֹחַ תִּקֹּב לֶחְיוֹ: הֲיַרְבֶּה אֵלֶיךָ תַּחֲנוּנִים אִם יְדַבֶּר אֵלֶיךָ רַכּוֹת: הֲיִכְרֹת בְּרִית עִמָּךְ תִּקָּחֶנּוּ לְעֶבֶד עוֹלָם:

התשחק

יאור המילות

נהמות. סם נפשו. גדולפי נאומו. נכאו כמו לתפיש מוכי. כצרירי. כטבוען כמו שרירי. יספק. לשון תכונה בפקידות כאלוף בלי ספק. פתרון. כיצד תרגום פתרם פתרי פתרים פתרון. יזומרו. יסתבכו כמו יסתרגו. תפוקי. תוקיש כמו ומוש תפקים רפס. נרעמו. שנאמרו ושוש פתרגמו כמטול. כשכוכו ואין לו אחר בשקרל. כול. שבר פתרש כמו יכול. נאלים כמו נבלים פלגי תעורת נשר. ביצים. טוש כמו כלם כוכב. יחפון. לשון חפון. ענים. ענוש מן נוגי אכנון. כשכם. כמו כל משליכי ביתו מכם ומו כלי ברזל שמוסכין ונדין בו שרגי שמוליו כלשון. ומלבב פי שסוף פרשת שנדין בם. תשקים. תטוטים מלשון ותשקת שם. יכוו. לנעון. נוטף כמו שלכוף כאנעון רפאו ומלבב הוא השוט של ברזל שנדין בו. יפחדון כמו ויברח לפס כיוצ. כשביבי מוחזים מן כשביבים וחבור בתכם לכשבעי. שתעלם. העכרית כמו כלא יומו תעלם. כשכות. עלמון בשמים ביציכים ולבלבב הוא שסבין שנדול שמוחכין בו השורות שנדולים וברשם מנורת סבין. ובכלבל. שם כלי שלוקיים בו דגים ביום ולבלבב הוא שקיפין שכורתין בו דגי שנדים נדולים. כשוכב. מעגנין לא יכוכו מיעין. יטל. יעלב כמו כי יפול לא יוטל: ישורנו

הִתְשַׁחַק בּוֹ כַּצִּפּוֹר וְתִקְשָׁרֶנּוּ לַנְּעָרוֹתֶיךָ: יִכְרוּ עָלָיו חַבְרִים יֶחֱצוּהוּ בֵּין כְּנַעֲנִים: הַחְמֵלָא בְשִׁכּוֹרֶת עֵינָיו וּבְצִלְצַל דַּגִּים רֹאשׁוֹ: שִׂים עָלָיו כַּפֶּךָ זְכֹר מִלְחָמָה אַל תּוֹסִיף: הֵן תּוֹחַלְתּוֹ נִכְזָבָה הֲגַם אֶל מַרְאָיו יָטָל: לֹא אַכְזָר כִּי יָעִירֶנּוּ וּמִי הוּא לְפָנַי יִתְיַצָּב: מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם לִי הוּא:

הפירוש

התשחק בו כצפור ותקשרנו לנערותיך: יכרו עליו חברים יחצוהו בין כנענים: החמלא בשכורת עיניו ובצלצל דגים ראשו: שים עליו כפך זכר מלחמה אל תוסף: הן תוחלתו נכזבה הגם אל מראיו יטל: לא אכזר כי יעירנו ומי הוא לפני יתיצב: מי הקדימני ואשלם תחת כל השמים לי הוא:

כלומר כשם שאפי שפין בעיכם כי אם בא וונם כדברי אלו ולכן בקיש כשם שפין בעיכם כלכך ויתקייב אם כן שכיח שכנגד שמכו שמא שיש שאתם שבשביל כיום כיא אלהים אלם שיפטון על פשרן כי כיום ששני כאחר מנוסת פשרן כפש וכו' ובוא ואת שכיכם וכו כיום כאחר בשבת אלם וכו' ונוסו שכם כא אין כא וכו אלא לשון שאתם יי שאתם כאנש שעדיין בכאות שכאר בראשי אותו שעיך וכו' בכנגדיות אלם פיפטון ושרעון שוש אי ושבוטם כאו שיאחר ושבו אחניר בכקר ואכל ושרשם לא שכיח בשיו שעכלם · שכח כא כאו בשתכח וכו' אלא אם כוא שנוא כא שאר שכיכם בשקום כיעתר לשם שככון ואלוט בכריות בריאות וכך לשרשב שאנשל כי בשכתו יהלם שקוות בשתכח כוא גם שם כאו גדול שאפשר שהוא שבשו שיאו מוליד כאחר · ושפלינו ושאר יוסקון וכנו ושאשר לשכיאו שם שיוצו בנר ונגדל כאו שרון בלכנון וגם אלו שוא לשון שכן שכון שאר כי כוא שום דעתם שיריחך וכנו בשלים גדול כי יודע בשנאת שיוכל לשכיאו בדנוכו וכאו כן נידי שפלוני וגם כלי שפלכם יוזיגו לשוון בשיכם אל לשרשיותו כשאר שנאו שפיקי כשוש וכו' · שנאת כי אויבים אם שאשויים לעקר שכבון ושאוזיו כשרש ושוקים ושר יבים ולוציים ואין לוקה לבוללים בללעות ולוציים ובנר שכשם שאר שנאיו נדעיו · ושקם בא לך · כוא לשניא שלכי אל וכו' · כוש שוא שרשיות שבוקשו של כורא לנללו ושוקו ננם שבנרא ביאי בראשית כי כוא שרשון כשאר לשעלה וכוא שוא לשניא שלכי אל ושאר כי שוון ואת שאיש גדול עד שזולת שנבוא לא יוכל לא שיוכו ונם שכבו שלכי אל ושאר כי בגללו שלך שיום יפלו ונוסו בכל יום ולא יוקך לשוב שיש אכל שיש שהבוא שאר יפקו לבניו שם שחת שלכים יכבא וכו' יכשובו נפלים ושאר כי שוובותיו וכל שניניו בשפא ובשת כי שילבתו יבנו שם לשכיא שוובות ושם לנל כוכב · בן יפשוק בכר וכו' בשיני יקשני · שפ"ש שפ"ש כי יש שפק בו לשעון מי שכשר ולשמותם כלם בנת שחת לכל לא יתפון כי בוטח שיניא שיראך שלך שיהו וירוס נשתו ויתפון יוקר בו לשיוקו יוקר גדול לו לשריות שיניו לשכן · ושתלך שיראך לל כהר לשיוקו בוטח כי יניח ידך לל פיהו ויקשכו בשיני · וינש יקח מי שעין שיראך שפשיבו כי שעין גדול כוא כדברי אלו שבקש שעכבך שעכור שת שספיבה שת"ב יכוא שוובש שת ידך ונש שפשיבו בשום וכו' ושאר כי יפציך ושפא שיניו שפשלתך שקוים כשלנו בשוקים יעלאו דרך שכו מי

משלח מעלה עמים שעשועים למעלה כאלו יושלך שחים נפשם · עד פה פנים פסוק שנא מדל
פשיט שחת ומחק כניכם ואורך ימים נכפת שלמתם ושכן ככלם מניבנו פירש · ומקבילי בשמור
גדל שתניך בגדולו ואמר מעמיד לניהן נחכם וכו׳ · מקשים פנמין נפשו וכו׳ וירבה גבולותיו בלע
תפסיק תקבולה ולא ורוח שם נגורים נכן פלם כאיך לשעבד זה פליו כשעבוד תחתך כל דגים
סנוקיק · ונם כי קשרים שכאורות שבל שיש לו לו שקבולה שכל שקבולות פדיונים כאו פקשים
פנמין כאפו פירבה פליך תבכומים סיכריות בריות שאך וכו׳ · סבוכה לא תפסיק פליו לא שקבולה
מתקבולות סביידים ולא שעבה יך לכריות בריות שמו בלע יויק לו יפקיע ויהיה לא לשבר ש׳לם
פתקוק וכי כאפור יכרו פליו קשרים שאר כי כשם שלא יפול בשכעות פדיינים שלא ולא יפיה פליך
שתכוכי כן נם כי לא תוציל לו שרשם כשרשת פיניו שקופו׳ מנובקין לפניפם שכל שפכל שאר יפכל
לשם כדי שיעלה שח שרשם שלא ולכול יבלהן ושם שלמוח שפשחקים נשפול · וכן נם כן לא
יוציל כאף שי מוכר שכר לשלוח פליו כי שדנם שאר כיולוי לין נשל שין פרש ולא שכר פויק פליו
ושם יכרו פליו שכרים · וכאוכם שלם יוכלו שכניהם שי שקשים שבידם לקבל פוחו ולכרות פליו
כרש נדולה כשאר שתיר שקבש לתת לאבי שבדיהם לשתיר לשא וכיוצ ו לשון שפוקד כשפאר
ויכרה פליו כירם נדולה ושלבים ושברו על ישבם · או שם יעלה נידם לשבשבר כו שר שיכוכהו
בין כשבשים · שחשלח נשבות תורו וכן׳ פי יאמר בידך לא יוציל לך כי לין פכיפך שרישם לשתוך
שוחו ולשבשיהו שליו וכן בקושין נדולה ובלבל דנים ישמו · שים פליו כשך וכן יפאר כי לשבר שוב
לשתכבל פליו לשלשם זו כי מי שיפים פליו כאו ולשלי לא יוסיף לזכור שם פלשתם כי כבר יעמוד
כשפם שקוח פו יפאר מי שתרש שת לכו לשום כאו פליו לא יוכור שום פלשתם כשנר פלשתתו של
וש ווו כיש שבלנה ויוכר טוב כשפאר שו שיש שנם שוכם שכתן לו שיפרוש כפיו ויבלח ידו פליו
דרך שלים ולא שתבור לזכור שאך פלשתם כיכו כיכאו כי פו טוב לו · כי שוכלח פלוסם כשבוח כשוכם
כי נם כשבוטנו שתית ושפשתכל כו שוכל לשלוך כדרך שפשתם ושפיפון אשר כתב פליו פדושם
כשמעי משקיון שתשית שכנשם וכשריק׳ ונם שם יסוך פרשת שסום יעות שכך שתוכנו שתשב שדות
פרעה ושכאוח נם כוש שעיר שכשאר שכשוך שקיני שום ויפול ויוכני שמוך · על דשתי שיפול שחשב
שפרש כדברי שרושם · ושו שנם שלי שרעיון ושלי לא שכור כי יעיבני ירבה שם שנטעה שעית שיכו
שכור שעשור כשרו שפשתם פלשתה שיעו ולא שוכש שבשם שיעוכה לשעלה וכור פלשתם שלי שוסף ·
ושי שוש לשבי יעוכה ק׳ו שפרנם שוחת כדברי קנט · ועל דשתי ווישוש שוף שוכנתו כנגד רשם
שוכו לו כי שחר שפאר כי יש כשוחת כשרבי פלף ונם כדני שים שם שיספיק לחת שכן לכלות
דנל שן שיעלה שם יוכעו של שנשם לולי שבם נבלות שבכביש שוקן תשת כשות רגל שם כי שרשם
ושעיל לשבות שפידם שכם שם כן שי שוח לשבי יעיבני לשביב תשוכם כשנדי שבשם ושוב לו כי
פלף שכל שם לכל רשני ארץ ושטיני שיש שבשקיפ שפילם שלנים · וש׳ת כי זש פשר כשבש שוש
שלנים שבשם כשדיקי ולחלף שבוחתם שנר שבדוחי · נם וש שכל כי שי שקדישתי ושלנם לו כי לין כיל
שלנים שבשם לשקיש כי תשת כל שעשים לי שוח · וכוח נון נם לישר שלם שיהו שכל שכל שבל שוף
שריק לשהו חייב כי שם שקדישתו שכדוש שבשיעות לשביאל ולא יפיה שם כן נם שעל שבקו של שפאר
לשיהו בשבשבו שלשרון שפל יסכן נשר וכן׳ שלשם לשדי וכן׳ כשבר כשבשר בשקומו בשם ונשם ·
דנשון שלם ליש שר שקוב לי׳ שלניות כני שלם פשעלים שלי ושיהי לשלשם לשלנות שהי שרשם
כלנים ושבשב שלשם לנית שעדים וש כלים שפליפם · שכשב יגש שהי ר׳ שלניות ושתוכנו

לֹא־אַחֲרִישׁ בַּרִּיו וְדִבֶּר נְבוּרֹת
וְחִין עֶרְכּוֹ: מִי גָלָה פְּנֵי לִבוּשׁוֹ
בְּכֶפֶל רִסְנוֹ כִּי יָבוֹא: דַּלְתֵי פָנָיו
מִי פָתַח כְּבִיבוֹת שִׁנָּיו אֵימָה:
גַּאְוָה אַפִּיקֵי מָגִנִּים סָגוּר חוֹתָם
צָר: אֶחָד בְּאֶחָד יִגָּשׁוּ וְרוּחַ לֹא־
יָבֹא בֵינֵיהֶם: אִישׁ בְּאָחִיהוּ יִדְבָּקוּ
יִתְלַכָּדוּ וְלֹא יִתְפָּרָדוּ: עָטְשָׁתָיו
תָּהֵל אוֹר וְעֵינָיו כְּעַפְעַפֵּי שָׁחַר:
מִפִּיו לַפִּידִים יְהַלֵּכוּ כִּידוֹדֵי אֵשׁ
יִתְמַלָּטוּ: מִנְּחִירָיו יֵצֵא עָשָׁן כְּדוּד
נָפַיח וְאֹמְנָן: נַפְשׁוֹ נְחָלִים תְּלַהֵט
וְלַהַב מִפִּיו יֵצֵא: בְּצַוָּארוֹ יָלִין עֹז
וְלִפָנָיו תָּרוּץ דָּאבָה: מְפַלֵּי בְּשָׂרוֹ
דָּבְקוּ יָצוּק עָלָיו בַּל יָמוּט: לִבּוֹ
יָצוּק כְּמוֹ־אָבֶן וְיָצוּק כְּפֶלַח ת
תַּחְתִּית: מְשֶׁתּוֹ יָגוּרוּ אֵילִים
מִשְׁבֳּרִים יִתְחַטָּאוּ: מַשִּׂיגֵהוּ חֶרֶב
בַּלִּי תָקוּם חֲנִית מַכָּע וְשִׁרְיָה:
יַחְשֹׁב לְתֶבֶן בַּרְזֶל לֶעֵץ רִקָּבוֹן
נְחוּשָׁה: לֹא־יַבְרִיחֶנּוּ בֶּן־קֶשֶׁת
לְקַשׁ

ביאור המילות

כדיון. לפי כוכבי
כמו בדיך מקום
יפריכוהו לפי כן נדיף. או מיכוין כמו בדי סלילין.
ולפלבל נגורותיו. ותין כמו ותין. ובמכו. פי
משמיעין כפי משמש לפכפוכים כלמן משמש
מנגינים. משבין מגן ומכס. שמוטיותיו.
ילוף כלשון יולל משטולמדר בלשון. כיולודי.
סגיבי ומין לו דע בעקיב. יתמלטו. יתמלמל
ויתפזרו מן ומפליטה וכו׳ ובמיריהו. כקבי לפי
מן כשלח מהמון. כדול. כמיר כמו כפיו שלוש
תשבורנה. ומנגון. יש מפרשים כמו סיר זיש
מפרשים כמו נגוש. ויש מפרשים כמשמעו לשון
מגש. כמו כמיומתו כמו הריקיבה שלוג וכמו כמש
תך ן תמיד ומשמש תרגום סיפו וכמו. דמשכי
למגש כמו עיכי למכסי מפלגי מתכוונין. ינוק.
מוק כמו ומיית מוגן. כמלא מלק מרפיס כמו
כלא רכך. משמו. מפחדו לא כמו משלחו
כלמלא. ינועדו ומכפדו כמו לא תנוד מפנו מלים.
נמוגים כמו מילי מוסף. משכיים מגלים כמו
כל משכיך ונגיך. ומקטלו כמשכיו כמו קולא
על מסגיריה ולא יתמיו לו מטעמי מפש ומרוס.
הם כלי מלחמה. כן קשקש. קלף פיוכלש
כלעגו כמו בקוך כף קשקש. מותני. כלי כשך
ומין מכך כמקרא. כיוון. רומס כמו מטפיזך
בכיוון. מהודי שנין מיזוד ומיוד בכיוון. הלל
כמו מרב קומדס. ורכך. ומרס. ומין כמו לחץ
ירתיח. ענין רתיחה ירוחי. ומלון. כמו
משלחן. ולא כמשמעו מלשון עכל. ומעמו
כמו משמש לעלי הת מלין לו מהר. מחץ.

לְקַשׁ נֶהְפְּכוּ־לוֹ אַבְנֵי־קָלַע׃ כְּקַשׁ
נֶחְשְׁבוּ תוֹתָח וְיִשְׂחַק לְרַעַשׁ
כִּידוֹן׃ תַּחְתָּיו חַדּוּדֵי חָרֶשׂ יִרְפַּד
חָרוּץ עֲלֵי־טִיט׃ יַרְתִּיחַ כַּסִּיר
מְצוּלָה יָם יָשִׂים כַּמֶּרְקָחָה׃
אַחֲרָיו יָאִיר נָתִיב יַחְשֹׁב תְּהוֹם
לְשֵׂיבָה׃ אֵין־עַל־עָפָר מָשְׁלוֹ
הֶעָשׂוּ לִבְלִי־חָת׃ אֵת כָּל־גָּבֹהַּ
יִרְאֶה הוּא מֶלֶךְ עַל־כָּל־בְּנֵי־
שָׁחַץ׃

גאוה · כמו בני שחץ:

הפירוש

אמנם אחרי הודיעו אליו את כל זאת על ידי שלשת ההשגות ההמה אשר זכרם לויתן באחד מהם · הוא להודיעו מהו' הדברים הואת בהודיעו הנהגת הגלגלות אשרים כי לא נודעה בה כל אם לא מי שידעה ההנהגה באמצעות המאורים שזכרנו · ועל כן להודיענו הגלגלות לא ידענום מהכונה שלו אמר בחלק השלישי הוא לא אחריש בדיו וגו' · ירצה כי עוד ידבר ולא יחריש מג' דברים שבלו בנוגע הוא · האחד תמונת איבריו ותארם וזהו לא אחריש בדיו ירצה איבריו · השנית חוזק גבורותיו וזהו ודבר גבורות · השלישית בערכו אבל שאר הנבראים וזהו וחין ערכו · והתחיל בביאור תלאות איבריו כי תארם בנית ש' מהותו והתחיל מלמעלה למטה · ואמר מי גלה פני לבושו וגו' כי זהו שיותר נגלה ומעולה לעורו והם קשקשיו המכסים עליו מי גלם אותו לבוש וככפל רסנו והם הקשקשים הדבקים אבל לחיו מי יבא · דלתי פניו וגו' · התחיל בפניו ואחר בשניו ואחר בעיניו ואחר פיו ואחר מנחיריו ואחר מנשימתו ואחר מצוארו ואחר חוזקו והקירוב אליו ואחר מלבו ואכל מה שלמטה ממנו · והכלל בעליון התחיל ובתחתון כלה · אמנם אמר שדלתי פניו והם שפתיו אשר הם סביבות שניו מי יפתח אותם כי תפול עליו אימתם ופחד מגדלם ומראיהם · והנה השנים אמנם הם כמגיני ארץ ועליהם אמר גאוה אפיקי מגינים כי פיו סגור בהם כחותם צר · אחד באחד יגשו ורוח וגו' כאומר שכלם מתאימות ושכולה אין בהם וזהו איש באחיהו ידובקו וכולי · ואמר כי בשנים יחד כל אחד מחזיק את חבירו אבל לא יקרב מהמפך ההפך כי יתלכדו קצתם ועם כל זה לא יתפרדו שלא כמנהג בשר ודם שהן באחר ובטלו הטוחנות כי מעטו · כל זמנו בלהבות אש עד שעטישותיו תהל אור ושרוח הרואה בעיניו כעפעפי שחר בגדלם ורב אורם גם הרוח אשר יצא מפיו אש בוערים · וזהו מפיו לפידים יהלוכו וגו' ושיוצא מנחיריו תנור עשן כסיר נפוח או אגמון והוא דוד גדולה או הוא אגמי מים המעלים אדים חזקים בזמן החורף כרד"ק · בנשימה שיוצאת דרך הפה גחלי' תלהט ולהב מפיו יצא · או הם תארי חושיו אשר בראש בגדלם וחוזקם וגודל שרפתם בצוארו ילין עוז · ואמר כי אם מדרך הצואר להיותו קשה מפני שצריך להתהפך לכל צד · אבל זה בצוארו ילין עוז ולפניו והיא כחוה אשר בפני הצואר וסמוך אליו תדוץ דאבה ואמר שהוא יפה כהכון כל כך שלא ידאב לאיש דאבה תבא עליו · אדרבה כי דיבה ופחד ישכנו שמה או שהרואה אותו ואם הוא עגב מה יגל מאד · והשלים תואר כל שאר גופו ואמר מפלי בשרו דבקו כי הו' כל כך מקשה יצוק עליו בל ימוט · ירצה כל הבשר הכופל על חבירו דבק ומקשה כל כך שלא ימוט לעולם · ולבו יצוק ומקשה כמו אבן ויותר מקשה עד שדומה לפלח תחתית והיא האבן אשר אחר הריחיים אשר למטה מהם · עד פה הגיע ביאור תואר איבריו ובדיו עד שבדעתי שהאי דבריו כן וזהו לויתן · ומכאן ואילך יתחיל לבא החלק השני אשר עליו אמ' למעלה ודבר גבורות · ואמר משאתו יגורו אלים וגו' · אמר כי מגבורותיו שהוא איכו צריך לשלחם כדי להטיל אימה על שום נבר כי משאתו ירצה אם ישא ראשו יגורו מפניו כל בני אלים שהוקים שביצירה עד שמהשברים שיאחזום יתחטאו דרך עטה כהר"לבג

כי

ביאור המילות

יען כי — יען כמו
על כל דבר פשע — על כל דבר פשע מטה
ויוסף עוד לפני יוכח — ויוסף עוד לפני יוכח
בלי

הפירוש

ויען איוב את יהוה ויאמר:
ידעתי כי־כל תוכל ולא־יבצר
ממך מזמה: מי זה מעלים עצה

מענה

מקרי שמוע מיום אדם אפי הזה ולמד אשני עמוני עמונית
כאשר ביאר בי שעבה שקרם כוזב כוזב שעבה שנם בשם
בשגל לא ידע לשגל כמו שכוזב כשבעה בן קליתי בשגם שלא ידע לשגיב
בשעבה סרעתון שגיב לפרוע שם שני יפור • ובוא שניס שכוזבים כאשר כאשר •

בשגם שלשלות תשים לשגים • ולא כי כוזב בשעבה ושעבה בן קליתי בשגם לשגשם שעני שגם
לא ידע לשגל כמו שכוזב כשבעה בן קליתי בשגם שלא ידע לשגיב

ויען איוב את יהוה ויאמר:
ידעתי כי־כל תוכל ולא־יבצר
ממך מזמה: מי זה מעלים עצה

בלי

בְּלִי דַעַת׃ לָכֵן הַנְרַתִּי וְלֹא אֵבִין
נִפְלָאוֹת מִמֶּנִּי וְלֹא אֵדָע׃ שִׁמְעָה
נָּא וְאָנֹכִי אֲדַבֵּר אֶשְׁאָלְךָ וְהוֹדִיעֵנִי׃
לְשֶׁמַע אֹזֶן שָׁמַעְתִּיךָ וְעַתָּה־עֵינִי
רָאָתְךָ׃ עַל־כֵּן אֶמְאַס וְנִחַמְתִּי
עַל עָפָר וָאֵפֶר׃

בלי דעת כלומר ולפי שבודאי לא ידעתי ולא הבנתי
ואפילו אשר לא אפשר שיעלם ממני כי על כן
אמר כאשר ידעתי וידעתי שלמה כי חכמת
ובחכמה לעיניך לא כפתקפקתי על זה כי כן אמר
לחזקם מכח לכך ואמרתי כח וכו׳ ואתה שהוא לו
גם על כפשנאמר ושוב כפלוד כפי. ובעל דרכיו
שהיה לי אמר כפשנאמר אשר לא בתחלת פרשתנו שאמר
ואתחלת שמעי אשר אמר אשר אלין אלי דעת.
אשר אלא מי זה שאמר אשר אלין אלי דעת.
ואתחלת שמעי אשר אמר אשר אלין אלי דעת כי בנגד
אלא ידעתי כי אמר אשר אלין אלי דעת. ואתחלת
לשון שמיעה ודומיה ואפשר אשר אמר אשר אלין אלי
אלא ידעתי כי אמר אשר אלין אלי דעת. ואתחלת
אלא ידעתי כי אמר אשר אלין אלי דעת. ואתחלת
אלא ידעתי כי אמר אשר אלין אלי דעת. ואתחלת
אלא ידעתי כי אמר אשר אלין אלי דעת. ואתחלת
אלא ידעתי כי אמר אשר אלין אלי דעת. ואתחלת
אלא ידעתי כי אמר אשר אלין אלי דעת. ואתחלת

בכליום כלפם נוס פאר זס. ופאר כי פוס ופעלים פעמיה פלפם שלפוס כלם עד פוס פכפלם פעם

ויהי אחר דבר יהוה את
הדברים האלה אל איוב ויאמר
יהוה אל אליפז התימני חרה
אפי בך ובשני רעיך כי לא ד
דברתם אלי נכונה כעבדי איוב:
ועתה קחו לכם שבעה פרים
ושבעה אילים ולכו אל עבדי
איוב והעליתם עולה בעדכם
ואיוב עבדי יתפלל עליכם כי
אם פניו אשא לבלתי עשות
עמכם נבלה כי לא דברתם אלי
נכונה כעבדי איוב: וילכו אליפז
התימני ובלדד השוחי צפר
הנעמתי ויעשו כאשר דבר
אלהם יהוה וישא יהוה את פני
איוב: ויהוה שב את שבות איוב
בהתפללו בעד רעהו ויסף יהוה
את כל אשר לאיוב למשנה:
ויבאו אליו כל אחיו וכל אחיותיו
וכל ידעיו לפנים ויאכלו עמו

לחם

ביאור המילות

קשיטה. פתח אלעזין
בתלמוד לפי כשטא כי
תרגום מפה קשיטה וכשטות הנאן מודפלן כוסס.
תכשיטו בכותי כלף ומכוסיס אבל בפוסיכס.
ומשקי. נרס כיוס. קניעה. עכבר מן קניעות
כל נבזיותיך. קרן פוסך. ונראי אבן יקרה מן
אבני חוך קדמונקלא כלומר לו פוח אבן אכחול.

הפירוש

מלחמי ולפי דברי הפס נראה
שכוונים על דברי אליפוז
גם כי לא הזכיר איוב לאליפוז כפס אלא הזכיר לכל
אחד מהם אלינו ולא עוד אלא שאמר הס חרה
אפי בך ובשני רעיך וכו' לאומרו מן אליפוז ואילך
בכלל. על כן נראה לי כי דברי הפס ודברי אליפוז
קנאתם מוריס אבל קנאתם וזה כי קודם כל דבריו
אמר גם כן אליפוז ויותר תף אליפוז וכו' ואיוב
חרה אפו על נדקו בפני חבריו ובפרט רעיו
חרה אפו ונראי כי אליפוז גם הוא חרה לו מפ
שהרגישו את איוב כי אבאי היה בשניהו ובמה
שאמר לו דבר כי הקפיד בדבריו. אבל לא אפפי
כן הודה לאיוב על נדקו בפני חבריו כי לכן
חרה גם בו אפו. אבל הפס שאיוב הס היותר
נדיק אפפר לפול עליו בהצדקתם בפל ונדקתו
יפוירן לא נודעה בהקיה אלא אמר עליו כפיון
שהודה לו אפותיה מיירה בכאן. ונראי אפי פס
כי אמר לאליפוז חרה אפי בך ובשני רעיך כי לא
דברתם אי בכולה בפ"ה אלא אני יודעתי את איוב
על ענייל שבאיזו חה אלא פיה רק בפיון ל בפלך

לֶחֶם בְּבֵיתוֹ וַיֵּרֵא לוֹ וַיְנַחֲמוּ אֹתוֹ
עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר הֵבִיא יְהוָה
עָלָיו וַתְּנוּ־לוֹ אִישׁ קְשִׂיטָה אַחַת
וְאִישׁ נֶזֶם זָהָב אֶחָד: וַיהוָה בֵּרַךְ
אֶת־אַחֲרִית אִיּוֹב מֵרֵאשִׁיתוֹ וַיְהִי־
לוֹ אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף צֹאן וְשֵׁשֶׁת
אֲלָפִים גְּמַלִּים וְאֶלֶף צֶמֶד בָּקָר
וְאֶלֶף אֲתוֹנוֹת: וַיְהִי־לוֹ שִׁבְעָנָה
בָנִים וְשָׁלוֹשׁ בָּנוֹת: וַיִּקְרָא שֵׁם־
הָאַחַת יְמִימָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית
קְצִיעָה וְשֵׁם הַשְּׁלִישִׁית קֶרֶן
הַפּוּךְ: וְלֹא נִמְצְאָה נָשִׁים יָפוֹת
כִּבְנוֹת אִיּוֹב בְּכָל־הָאָרֶץ וַיִּתֵּן
לָהֶם אֲבִיהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ
אֲחֵיהֶם: וַיְחִי אִיּוֹב אַחֲרֵי זֹאת
מְאָה וְאַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּרְאֶה אֶת־
בָּנָיו וְאֶת־בְּנֵי בָנָיו אַרְבָּעָה דֹרוֹת:
וַיָּמָת אִיּוֹב זָקֵן וְשָׂבֵעַ יָמִים:

על דרך פשוטה כי גם אליפז שפתי לו רפשוטם
שכתב דכ׳ אוך מוך בו שמעו כסוף כמו שפירשתי
במקומו: גם בסוף דברי כל מחברי ׳כנכל השולם
מדבריסם: ולפי שפיוט נדקו מפרשיו נפשוטו
שכתבתי לו כלי נדק כי נדיק פוא ופוא לפ יקיש
דק אנל לפי זה פתנאו וכן שים שם על ידי שמלאך ולפ
טעה אלפ בפתנאו כי אלפ שדעת יוכיו כתשב גם
שפיגביו ואת פנגידה על כל כבי אל׳ וכתב שכתב
כשפר ביד אליש סוף דבר שפה פגוד שפלקות
פשופכלת פנתם אלין כוללת ושפרסמת שכתב
כי זם כשפשם וגם כיש לשתי כי שכשפר ביד
שלאך לפ אכל כשפרו: וגם כוד שגשו לפ ידע
שיגו שפיש שרצון יוכיו ואל דרך כשיון כשפר׳
אך לפי שנדקו דבריו של שגשו שת׳ כי לפ דברת׳
אלי כוכוב כשבדי שיוב · ושכאן שפשקבר בשבוע
שפשת פוכת ונדיך כשרש ושלפ ושפלפ שפיוש
לגופר בשתבשו ש׳ כי כשליש לשיוסים וכו׳ · ושפשר
שפירום שכתוב שכשם שאיוב שטא כשבריתו ושת
שאר כתן שכשר׳ כלל כל כבי שת כיד שמלאך גם
שלא ונדיך לפ שנפשקר שלשת וש שבעון שפרשני
שאר לאיוב כלל ופי שכתוב כי לפ דברתם שלשת
כוש שפרשני כשו שלפ דכרו איוב גם הוא בכלל
וזפו שאלפז שכאן שלין לפ׳ נשתם של נשרו שפני
שגם איוב שטא איוב כשליפו קלאו שפל שבדו
דברו עם אליפז· שפם שלשת הוא שכתוב

דברו אין שקום לשלישי כלל כשו שכתב פירשתי לפניכם · ושעתה קשו לכם שבעה פרים וכו׳ · כשפי
כי כן דרכם בשבעלות שלא ניי׳ יקשו כיוס כשפשר הוא שפשר שבעה כאיר כן שבה בלשם שת
שבעת שפוקבות הידועות שלנלה וכן כיוס שבשביל של שבות שאר בו כלים פרי שהם שאר לשוחו שלא
פרי היוס שהוא שבעה כי הצדיקים שבהם יתנו יקר ונדולה לבורא בשוחיש על קרבנם שבשבע
ככני הוא שבעה מעבה ידיו פשם · ולכו אל עבדי איוב וכו׳ · כראפ רבם אומר איוב תוכחה ואת ויעבור
גם הוא על שנם · וברפ שבקרא הם עבדי׳ ל״ל ככנד ד׳ מיכי יפודיו שבכל ש׳ פם ושל פדות וש
אדם ושל שלאך כשם שבקר דור עבד ו׳ לאר תפלת תקוחבו בשמוד לשמוע לשבעת לשבד ו׳ וכשן
שבתפלו ישרא לאר תפלת תקוחבו בשבל ובשבו בוכפליהו אלי ושמך וכו׳ גם את שדבר פוא וכו׳ · ולא שרשם
שוב שביבם בוולתם גם אלו בשבלם שבא גם הוא בידיעת דדכרו וקדון פביו שבאחר עליו ושבא
לפ ידע כי קדן שור פביו בדברו אלו כי אשם בשל אלין שבאולו לפני פוד קיבו אשר
שלא פיה לו כיבר הודו בשרשן בשרשן · וו״ש את שבות אלוב בשתפללו בעד רשהו · ולכבוד
אליפז אשר כן ושכאן לשדו ל׳ שבשתכלל כשר שבדו אם שוא נדיך לשוקו דבר אלין שוכים שתלפ
וכן בשבין שרפ וו׳ פקד את שרפ · ויוסף וי׳ את כל אשר לאיוב לשבשב · אך בכניס ובכוסת שבו

בשפרפם

שפירש כמשפטם וזה מעתיק דברי הרמב"ן ז"ל בפי' וה' שב את שבות איוב כי הכל היה מסור ביד
המלאך למשמרת הכן כאמ' לו הנה כל אשר לו בידך · ויבאו אליו כל אחיו ויתנו לו וכו' · כי' שהכנעת
השטן כל יודעיו זרה ממנו ועתה שב כשחרו אורו והחזיקו מתקרבותם עד שהעשיר עושר גדול ·
והבנים והבנות והמקנה שהוציא המלאך או השבאים השוללים אותם כרצון יי' כדברי הרב הנז' · ויהי
לו שבעה בנים ושלש בנות · לא אמר שנולדו לו כמו שאמר בתחלת ספרו ויולדו לו כי אין מעכור
ליי' לתת לו גם בהם למשנה ככל השאר אך אמר כי חזרו לו אותם הז' בנים שהיו לו והשלש בנות ·
אבל שמות בנותיו שם ופרסמן בתוך אמיסן הכת דרשות קצת אותם על דברי' יכבדו מניאו' איוב
וכל קורותיו אשר כבר חייבו מנילוהו לתחלת הספר כמבואר שם אבל אפשר היאמ' שמעלו' הבנים
בלן כשנאות בבנותיו שב כי אין הנאות סימן ברכה כזכר אשר השגונו של זה כחשבונכו של זה ככודע
ולכן לא הוצרך להגיד שבחן של בנים בספור שטוב אשר עשה השם אותו והוצרך להגיד שבחן של
בנות להבנים בכלל הטובה והברכה ואמר כי יש בכן אחת ראויה לקרא ימימה לטוב אור שבלה ·
וזה שתקרא קציעה ליופי מדותיה עד" מי ואת שלשתן ראוים לקרא קרן הפוך המורה על קירון
פנים כי אין דבר שמ"ר רב כמותו שיפול עליו התפארו' הכיעור ובפרט כשיפול על קו ישר וגם קרן
הפוך כי הפוך הוא אבן יקרה הוא מן ואכבי פוך כדברי חז"ל ומסגולת' להבריק כרקים וכיבוני אורה
כנודע מענה ואם הוא הכחול השחור גם הוא יורה כביאור על יופי הכו' כי אין הפוך הוא אלא
ליפות העינים והכלה שעיניה יפות כקרן הפוך איכה צריכה בדיקה בכל גופה כדבריה ולפי שהספר
מעלותיהן מפני השנה שאמור ויחד לכל אחת מהלם יתיר' על שתי אחיותיה כמותו הדבר המיוחד
מוד ואמ' דרך כלל שמה היות ביניהן הכלל בכו' אמנם כלן יפות מכל וזולתן וגם עושר גדול היה להן
כי אביהן נתן להן נחלה עם אחיהן · וגם אב" ללמד שהיו יפות ודעתניות ובעלות מדות ועשירו' ואב"
לא תחסר כל לבן וכל זה טוב הנלמת אביהן וגם ימי חיין אשר חי אחב" ד' דורו' כר' שגם הוא מעבה
מעם שהיה שבעי אלין כי זכה מוסיפין לו כדברי ר' עקיבא לקיים מה שנ' כי אורך ימים ושנות חיים
ושלום יוסיפו לך · ונפדק היה קורא אב" יוחנן כי הוא מסיים ר' מאיר ספר איוב אמר סוף אדם
למות וסוף בהמה לשחיטה הכל למיתה עומדי' אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוחו ליוצרו גדל
בשם טוב ונפטר בשם טוב · כל' הר' מאיר דאם אשר עיונו בספר זה כי איוב היה מאשרי האדם
לפי הרמב"ה שהשתדל וחקר עד שהגיע מתוך חקירתו לאמתת ההשגח' גם מגלה ידו בשלימו' מדותיו
היגא שמו והיה טוב עם יי' וטוב עם אנשים · ולכן אמר סוף אדם למות וכו' הכוונה אם לא יעש' אדם
כמעשה איוב זה דלמד מדבריו היה יתר גרוע באדם מן הבהמ' ולמעט ישיו שוים ויותר באדם מן
הבהמה אין וזה כי יותר טוב הוא תכלית הבהמ' השחיט' כי תתחלף ותועיל ביותר טוב מאבה או הם
שוים אפי' בבלתי שמתו' בו הכל למיתה עומדי' · ומה יודע איכה שיש יתרון לאדם מן הבהמ' אשר
תחתיו אשר בו יאושר אם לא שיעמול בתור' היא המקירם העיונית הכו' והו אשרי מי שעמלו בתורה
גם שיתיישר עם מדותיו ביכו לשמים וביכו לבריות להכיר' רצון ואמ' ועשה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם
טוב ונפטר בשם טוב ידנ' שלא כיישה ילדותו את זקנותו ולא זקנותו את ילדותו כאמ' כן היה איוב ·
ומעטם בדבריו הקנדים הכלה ביאר מעות איוב וספרו זה על הדרך שפירשנוהו תל' ·
ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי בטני ואוני · לעמו' רצון קוני · בביאור דברי הספר החתום הזה
פרשה בכת' אדוניכו משה עה' במחקי נחמד שדי' לא ימצא בביאורי זה דבר שלא כרצונו כי תחלתו
וסופו וכלו יראת שמי' ואם ח"ו ימשך מדברי אי זה ביטול הב' שיודע ועד כי הוא בלתי מכוון ממני ·
ונגמר ביאורו זה שבת לסו לפרט ישתבח שם הטוב באמתי אשר עזרני כל ימי חלדי · וגם בם
לשרתו ולירא את שמו והתהלה הראוים אין בה לרוממותו וגודל טובו וחסדו · ובכן אשירה ליי' בעמי
אומרה לאבי בשדי יערב עליו שיחי אבכי אשמח ביי' ... וכהלל ... הנה לאורה עולם ·

כאשר רצה המשורר תועלת הספר ויקר ציורו ושלמות מלאכתו •
שתם למולו ובתשורר לפלגו ויפח ממנו •

ספרים • מלאכת אל מלאך • בני דופי • בלי כל מום • תמימה ׃
ולא תמצא • שלמות כה • וטוב טעם • ומעשים • וחכמה ׃
ספרים לא • מכיל יוכלו • מלאך • ואין יוכלו • לשון נכר • כעלעף ׃
ספר מכס • מכס מלין • לשיח • ואל מכסה • לכוכבי שם • וכיסה ׃
בדוקם ם מנוקם ם פלים ם • פרו על כם • ומסגר על • פלאה ׃
דלוק מקרון • ותניא כי • רפס סוף • וכל כנדל • כאלה שם • ורעה ׃
מלוכם ל בני מן ם מכיכים • מלא יקרו • ומקצי • ולקחה ׃
מעלים לו • ומוף מדר • כאדר • וכו כיכה • ומכחה כ מלאה ׃
פלא שמו • כשוכותיו • כשוסים • דרושים ם מקו מכל • מוסים ׃
קניטות כו • ומקם מל • פסלות • כשמים רפס • ולא ימחר • מפוחה ׃
לכן מעקו • יניף מעמך • ומשך • מאור מין • כאים מניך • נאמה ׃
נדלן ם רגם מכמה • מכם לב • ומכנכם נו ם • ומכח קיל • נאוסה ׃
ומלא יד • ומרם מל • ומעמ • מפיקות ם מרו דכמו כמנמה ׃
מרוסה ם פלים מל כל • דכרון • ומרם יד • ונלא כל • מהוסה ׃
ומוף מפיל • מאר מפיל • לכנות • ומשיכים • כרב ניכם • ומרמה ׃
כנון למם • ומן מכם • וכולל • כעלים רב • מכוסה מן • מרוסה ׃
מריכת רב • מכוסים • יתכו לו • וכן ישמו • ניקקו לו • תרוסה ׃
ומאר מפיל • מאות מנם • ומרו • מלי מרמו • ומפיל ם מלוסה ׃
ומשכתי • מלמותו • ויפיו • ומשם לב • ומכח ם מכסה ׃
ומלכיו • למכם למים מם • ומר לכב • בלי מון • ומרמה ׃
משלם לון • יסודם נן • נדלים • מאר ומכ • ומכח כל • כמוה ׃
ומכנים • ככנמו ם מכנים • מאר למרו • בשקני מל • כתוסה ׃
ומם מוקקים • ומוסים כ מלאכה • ומוסים • מכוסה ׃
מוסה מל • כמפרים • ומכמה • ויניקם • כיום ומם • ומתה ׃
ומכלמה • כיום למנון • למכח מוסן • מכוסה • מכוסה ׃
ליטרל • מלא נוסל • ומדם מל • ומסים מו כני מפר • ולוסה ׃
ומרו • ומיולו • נסוסים • כמוב נוסים • ולמוסלים • מקוסה ׃
ומכלה כ מוס קלם • מקמה • ומפים • מלאכת מל • מלמה ׃